

ГЛАВНА БИБЛИОТЕКА
ГЛАВНА БИБЛИОТЕКА
ГЛАВНА БИБЛИОТЕКА

АНАТОЛИИ ДНЕПРОВ

ГЛИНЕНИЯТ БОГ

АНАТОЛИЙ ДНЕПРОВ ГЛИНЕНИЯТ БОГ

Превод: Донка Станкова

chitanka.info

Анатолий Днепров — Анатолий Петрович Мицкевич (1919–1973) е роден в град Днепропетровск — оттук и псевдонимът. Физик, кандидат на науките, участник във Втората световна война, преводач на маршал Жуков при подписването на капитулацията на хитлеристка Германия.

Включеното в сборника е от най-добрите постижения на автора не само като фантастика, но и като остра политическа насоченост.

АГОП МЕЛКОНЯН

ОПИТ ДА СЕ ОСМИСЛИ ПРОГРЕСЪТ

В годините между детството и юношеството, когато мисленето е толкова пластично и капризно, една очарователна книга може да роди любов за цял живот. Моята беше тъпичка, с многоцветна корица, и досега си спомням великолепната библиотека „Приключения и научна фантастика“. Тя ме плени, тя ме свърза с фантастиката, тя роди у мен една любов, на която сигурно никога няма да изневеря. Книгата се казваше „Уравненията на Максвел“, а неин автор беше Анатолий Днепров.

В предговор към една своя книга Днепров точно и категорично формулира творческото си кредо: „Писателят-фантаст не е историк и летописец на научния и техническия прогрес, макар в определена степен да им е задължен. Неговата задача е малко по-различна: използвайки като инструмент средствата на художествената литература, да изследва влиянието на научния и техническия прогрес върху живота на хората.“ И той убедено зае очертаната от самия него територия — не като принцип, не като пожелание, а като стил на мислене и творческа практика.

Едва ли има научен проблем от 50-те и 60-те години, който Днепров да не е преосмислил в разказ или повест. Мимоходом можем да споменем, че се опитва да бъде педантично точен в научната терминология (нека все пак не забравяме, че е кандидат на физико-математическите науки и научен наблюдател на сп. „Техника молодежи“), макар това да е допълнителна подробност. Същественото е друго: той търси социалната проекция на този научен проблем, проекцията на неговия вектор върху оста, наречена човешка цивилизация. При това, без да се ограничава в тесните национални или регионални граници, прекрасно осъзнавайки, че тоталната наука поражда тотални кризи и грижи.

Например разказът „Трагедията на улица Паради“ е достатъчно ясен като научна концепция: възможността изкуствено да се

регенерират не отделни органи, а цели организми. Това е украсено „а ла Днепров“ с необходимата научнопопулярна гарнитура — организмът като апериодичен кристал, нещо за аминокиселините, генетичният код, древните египтяни и т.н. И все пак това са орнаментите, в центъра е човешката трагедия на улица „Паради“ — войната, хитлеристката окупация на Париж, отговорността на учения, заел се да „възкреси“ историята, за да реконструира настоящето, тъжната участ на групата в онези объркани години. И читателят, простил неуспеха на този интересен експеримент, с основание си задава въпроса: заслужава ли това сложно и противоречиво същество, наричащо себе си Човек Разумен, да притежава властта на боговете и да възкресява мъртъвци?

Всъщност Днепров винаги ни води до една и съща точка за размисъл (както впрочем и всеки добър фантаст): каква е цената на научния прогрес? Оттук пътищата се разделят; тук е полигонът за изпитание на всеки мироглед. Можеш просто да размахаш лозунга „Машината ще спаси света“ и да поемеш към утопичния технократизъм. Можеш да тръгнеш по точно противоположната пътека, но по нея едва ли ще срещнеш нещо достойно. Може да свърнеш вляво или вдясно, повтаряйки си „Не сляпа опозиция на прогреса, а опозиция на слепия прогрес“, но кой ще ти каже какво точно, къде точно, колко точно...

Затова съществува научната фантастика, това е нейното предназначение. Тя изпитва всеки възможен и невъзможен модел, за да опипа пътя, да го почисти и да ни подготви за него. Тя е като тънките мустачета на насекомите, които на пръв поглед се мятат хаотично, а всъщност улавят и най-малките промени и търсят изход от тях. Такава беше фантастиката по времето на Днепров, такава е днес, сигурно ще бъде такава и утре. Менят се темите, менят се проблемите, остава ядрото: любовта към човека и грижата за спасението на човешкия род.

Анатолий Днепров споделя: „Струва ми се, че бурното развитие на научнофантастичната литература, особено през последното столетие, беше подготвено от самото развитие на науката, която винаги се е занимавала (и продължава да се занимава) с наистина фантастични проблеми. Най-древните и известни фантастични проблеми на науката са вечният двигател, еликсирът на живота и философският камък. Безплодната работа на средновековните учени и

инженери започва да ни изглежда вече не толкова безплодна, като вземем предвид, че те положиха експерименталните основи на механиката, биологията и химията. Въпреки това елементът «фантастично» в дейността на учените се запази и до днес, а широко разпространеното мнение, че «науката може всичко», се стимулира от съобщенията за поредната сбъдната фантастична мечта на човечеството.“

Днепров иска да съедини в едно науката и мечтата и като че ли да ни внуши: „Помнете, мечтата не греши, греши науката.“ Научно обосноваването на мечти имат кратък живот — така е, за съжаление. Науката се движи равноускорително и дори най-крилатите ни мечти от детството в зрялата ни възраст са вече реалност — често с дълъг шлейф от неприятни последици. Доста от мечтите на Днепров вече не са мечти. И все пак има нещо мило в това да прочетеш за мечтите на предходното поколение — то е като разгръщането на стар семеен албум.

Литературното творчество понякога си прави лоши шеги. Анатолий Днепров е математик, кандидат на науките, работил е към Академията на науките в областта на електронноизчислителната техника. И ето, точно прогнозите му за развитието на компютърната техника не само най-бързо остаряха, но и някои от тях се оказаха погрешни („Игра“).

В този сборник са включени произведения на Днепров, писани в различни години. Букетът от идеи е доста богат — антисветовите и симетричните вселени („Пурпурната мумия“), бъдещето на биотехнологиите и биониката („Ново направление“), машинното мислене („Игра“), ядрената заплаха („Петнистият Боб“), вечният двигател и какво ли още не. Не са забравени и някои от пародиите му. Вероятно на всички ще направи впечатление, че Днепров не обича космическата тема — уморителните понякога пътешествия през бездните на пространството, срещата с чудати другопланетяни, космическите мистерии. В този смисъл той следва съвета на братя Стругацки: главното винаги става тук, на Земята.

Нека добавим и някои биографични подробности. Роден е през 1919 година. Почива през 1973-а. Занимавал се е с научна дейност, автор е на много научни публикации. Както и Иля Варшавски, дебютира във фантастиката сравнително късно (1958 година) с разказ в

сп. „Техника молодежи“. През 60-те години е научен наблюдател на същото списание и автор на много научнопопулярни статии в областта на математиката, физиката, биологията и биохимията, кибернетиката и робототехниката. Издал е книгите „Уравненията на Максвел“ (1960), „Светът, в който изчезнах“ (1962), „Формулата на безсмъртието“ (1963, 1972), „Пурпурната мумия“ (1965), „Глиненият бог“ (1969) и „Пророци“ (1971).

Сега никой не оспорва мястото на Анатолий Днепров в развитието на съветската фантастика. Той е не само сред пионерите в следвоенния период, но и един от върховете му.

ГЛИНЕНИЯТ БОГ

ПУСТИНЯТА

Линията на хоризонта трептеше и лъкатушеше в нажежения въздух. От време на време от пясъчното море неочаквано се откъсваше огромна буца светложълта пръст, издигаше се нагоре и висеше там известно време. После фантастичният небесен остров се спускаше надолу, разпиляваше се и отново се сливаше с пустинята.

Тук за първи път видях мираж.

Горещината ставаше все по-силна и от това безкрайните пясъци изглеждаха все по-чудновати. В люлеещия се горещ въздух светът ми се виждаше като през криво стъкло. Късове синьо небе се бяха врязали дълбоко в пясъчния океан, а пясъчните дюни се издигаха високо нагоре. Понякога губех от погледа си едва забележимите очертания на пътя и със страх поглеждах към шофьора.

Високият мълчалив арабин напрегнато се взираше с възпалените си очи в нажежената далечина. Гъстите му черни коси се бяха покрили със сив прах; прах имаше и по мургавото му лице, по веждите и напуканите от горещината устни. Арабинът сякаш се бе отказал от всичко земно и се бе слял в едно цяло с автомобила, и това освобождаване и сливане с ревящия и стенещ мотор, не знам защо, ми вдъхваше увереност, че се движим по верния път, че няма да се загубим в безумния хоровод от жълти и небесносини петна, които колкото повече навлизахме в пустинята, толкова по-плътно ни заобикаляха от всички страни.

Погледнах пресъхналите устни на шофьора и усетих, че ми се пие. Изведнъж почувствувах, че и моите устни са пресъхнали, езикът ми бе станал твърд и трудно подвижен, между зъбите ми скърцаше пясък. Придърпах от каросерията на колата на предната седалка пътната си чанта и извадих термоса. Изпих на един дъх две чашки студена вода, която тук, в пустинята, имаше необикновен, почти божествен вкус. После напълних чашката и я подадох на моя спътник.

— Пий...

Той не откъсна очи от пътя, само по-плътно стисна устни.

— Пий — повторно казах аз, мислех, че не ме е чул.

Този път шофьорът обърна рязко главата си към мен и ми хвърли унищожителен поглед.

— Пий — протегнах към него чашката.

Той натисна докрай педала на газта. Колата рязко се понесе напред и от тласъка водата се разплиска по кабината. Изумен, аз продължих още няколко секунди да държа празната чашка. Видя ми се странно, че той се отказа от водата.

Мина мъчително много време, докато пустинята отново започна да става хълмиста. Коловозът на пътя съвсем изчезна. Шофьорът ловко заобикаляше високите дюни, по интуиция намираще твърдата почва, навреме включваше предното предаване, за да не затъва колата в дълбокия пясък. Изглежда, много пъти му се бе случвало да се справя с този път. Беше приблизително четири часът следобед и до местоназначението ни оставаше да пътуваме не повече от един час.

Когато в Париж, в малката богатска къща на улица Шантийон, ми разказваха за този именно път, аз сметнах, че просто ме плашат, защото не искат да ме вземат на работа. Тогава високият възслаб американец Уйлям Бар ми казваше:

— Не си въобразявайте, че ви предлагат земен рай. По-лошо е и от ада. Ще трябва да живеете и да работите в истински пъкъл, далеч от всичко онова, което сме свикнали да наричаме човешки живот. Аз не знам точно къде се намира мястото на вашата работа, но ми е известно, че е на края на божия свят, в най-пустинната пустиня, която човек може да си представи.

— Все пак може би ще ми кажете къде е това приблизително? — запитах аз.

— Приблизително? Моля. Някъде в Сахара. Впрочем в Агадир ще ви посрещнат и ще ви закарат, където трябва. Повече нищо не знам. Ако искате — приемайте, ако не — отказвайте се. Ваша воля.

Сетих се за обявата, която бях прочел предния ден на улица Дюбак:

„Търси се за работа извън Франция млад химик-лаборант, който да не се бои от трудности. Прекрасни перспективи след завършване на изследванията.

Вероятност за парични и други награди. Уникална специализация. Препоръки не са задължителни. Желателно е да се знае немски език. Справки: улица Шантийон, 13.“

Аз приех и тогава последва аванс в размер на две хиляди франка, после кратко сбогунне с майка ми, документи, които ми издадоха, кой знае защо, в американското консулство, след това марсилското пристанище, Гибралтар, силна буря в Атлантическия океан, Агадир, и ето ме вече тук, в това безкрайно пясъчно море.

Слънцето светеше с оранжево-червена светлина, когато неочаквано иззад неравната линия на хоризонта се появи нещо, което не приличаше на мираж. Автомобилът връхлиташе върху своята бързо удължаваща се сянка. Затъвайки в дълбокия сняг, той се приближаваше до яркочервената ивица, която постепенно се издигаше над земята, превръщайки се в безкрайна ограда. Оградата се простираше на север и на юг и границите ѝ се губеха отвъд пясъчните хълмове. Сякаш цялата пустиня бе преградена наполовина с глинена стена и вътре, в центъра ѝ, се виждаше тъмен квадрат, който, колкото повече се приближавахме, започваше да приема очертанията на огромна порта. Оградата бе много висока и най-отгоре беше опъната четири реда бодлива тел. Над телта се издигаха на еднакво разстояние високи колове с окачени на тях електрически крушки. В лъчите на залязващото слънце те блестяха като кървавочервени звезди. Отдясно и отляво на портата се виждаха две прозорчета. Ние спряхме колата плътно до стената и тогава аз си спомних думите на Уйлям Бар „на края на божия свят“. Може би това е краят на света?

— Пристигнахме — дрезгаво каза шофьорът, като се измъкваше бавно от кабината. Той постоя няколко секунди на пясъка, превит надве, разтривайки коленете на изтръпналите си крака.

Аз свалих от автомобила оскъдния си багаж: куфар с дрехи, пътна чанта и няколко книги, завързани с канап — и тръгнах към портата. Тя приличаше на гигантски плик, запечатан в ъглите със стоманени печати — болтове.

Шофьорът отиде до дясното прозорче и почука. То се отвори и за миг от него се показа тъмнокафяво лице. Последва тих разговор на

език, който аз не разбирах. После се чу слабо бръмчене и портата бавно се отвори.

Очаквах да видя отвъд стената нещо като град или селище. Но за мое учудване там се оказа втора стена, също тъй висока като първата. Шофьорът се върна при колата, включи мотора и подкара да влезе. Аз тръгнах подир колата. Тя зави надясно и бавно потегли покрай двете стени, които образуваха коридор, широк десетина метра. Тук беше вече съвсем тъмно. До портата имаше малка глинена постройка, край която стояха часови във военна униформа с карабини в ръце. Единият, покрай когото минавах, се протегна към мен и погледна багажа ми.

Вървахме така около пет минути — колата напред, а аз с нещата си след нея, докато стигнахме до малка врата във втората стена.

Шофьорът излезе от колата и почука. Вратата веднага се отвори и се показва силует на човек.

— Влезте, господин Пиер Мюрдал — каза той на съвсем чист френски език и протегна ръка към багажа ми. — Да се запознаем. Казвам се Шварц.

Влязох мълчаливо и покорно. Чух зад гърба си как автомобилът забуча. Арабинът — шофьорът — беше останал извън оградата.

— При нас има някои и други формалности — каза човекът, който ме посрещна, когато стигнахме до малка брезентова палатка. — Ако обичате, дайте си дипломата, писмото от господин Бар и водата.

— И какво? — запитах аз.

— Водата. Сигурно имате вода в термос или бутилка?

— Имам — отвърнах аз.

— Нея именно трябва да ни дадете.

Отворих пътната чанта и му подадох документите.

— А защо ви е моята вода?

— Предпазни мерки — отвърна той. — Страхуваме се да не се внесе с водата някаква инфекция. Нали знаете, тук е Африка.

— Аа, разбирам!

Той влезе с документите ми и термоса в палатката, а аз се огледах наоколо. Точно пред мен се простираха три дълги постройки тип барака. По-нататък, надясно, се виждаше триетажна сграда и до нея здание, наподобяващо кула. Зад постройките се открояваше светлата ивичка на оградата. Отначало помислих, че тези огради именно са границите на територията. Но веднага трябваше да отхвърля

тази мисъл, защото отвъд далечната стена видях нещо, което просто ме порази: над нея се извисяваха корони на палми. На фона на пурпурното, почти виолетово вечерно небе те изглеждаха яркочервени. Ако съдех по цвета им, никога не бих повярвал, че това са палми. Но короните им бяха твърде характерни, а така също дълбоко нарязаните им широки листа, надиплените им стволоче. И все пак цветът на листата им изглеждаше много яркочервен — точно какъвто бе цветът на обагрените от слънцето стени на бараките. „Оазис на яркочервени палми“ — мина ми през ума.

Слънцето бързо залезе и мракът започна да се сгъстява. Тук, в пустинята, свечеряването продължава само няколко минути. После внезапно настъпва адска тъмнина. Изчезнаха яркочервените палми, потъмняха бараките и всичко потъна в мрак. Веднага стана прохладно. Електричеството светна, покрай оградите пламнаха безкрайна върволица електрически крушки.

Господин Шварц излезе от палатката. В ръцете си държеше запалено електрическо фенерче.

— Това е всичко. Сега да идем в квартирата ви. Извинете, че ви се наложи да почакате малко. Това не е много приятно след уморителен път.

Той взе куфара ми и ние закрачихме бавно по дълбокия пясък по посока на палмите.

МОРИС ПОАСОН

— За съжаление всички сме такива след завършването на университета — лениво изговори Морис Поасон. — Нужно е много време, докато разберем, че вече няма граници между различните научни дисциплини. Получава се така: университетският курс е едно, а практиката — друго. И всичко е заради това, че в университета надмощие имат старите консерватори, такива като професорите Перен, Вайс и другите наши корифеи.

— Те не са само наши. Това са корифеи на цялата наука. Франция се гордее с тях — възразих аз, зает с преглеждането на инструкциите за кварцовия спектрограф.

Днес Поасон бе дошъл рано. Според програмата работата ни започваше в единадесет сутринта. А той дойде в девет, когато аз току-що бях започнал да закузвам.

Спрях да чета инструкцията и го погледнах в лицето.

— Кажете ми, моля ви се, какво правим ние? Вече една седмица, откакто живея между тези две глинени стени и все още не разбирам какво става тук. Неизвестността ме тревожи. Досега никой не ми е казал ясно и разбрано защо съм дошъл тук.

Морис се усмихна тъжно и отиде до прозореца. Той погледна някъде в далечината и заговори бързо, сякаш на себе си:

— Вие сте тук една седмица, а пък аз скоро ще направя три месеца. Ако мислите, че мога да отговоря на всичките ви въпроси, дълбоко се лъжете! Аз дори не си ги задавам. Защо е нужно?

Той се обърна с лице към мен.

— Впрочем мога да ви дам един съвет: пазете си нервите. Не мислете за нищо, което е извън пределите на вашите задължения. Вие сте лаборант — това е. Сега е необходимо да изучавате спектрофотометрията и да се научите да правите химически анализи със средствата на физическата оптика.

— Да, но аз съм химик, разбирате ли, химик!

Той сви рамене и отново отиде до прозореца. После неочаквано ни в клин, ни в ръкав попита:

— А вие обърнахте ли внимание, че всички оптически уреди тук са на фирмата Карл Цайс...

— Да.

— Цайс — хубава немска оптическа фирма. Спомняте ли си как в университета ние се биехме за правото да провеждаме практическата работа с цайсовия микроскоп?

И Поасон като мен бе завършил Сорбоната, само че една година по-рано. Той бе специализирал физическа химия. Преди да го срещна тук, не го познавах. Бяха ми го представили на третия ден след пристигането ми.

Той бе родом от Руан. Не ме питаше нищо за Париж. Започна заниманията си с мен сухо, с подчертана важност. В почивките между заниманията разсъждавахме за науката изобщо.

— И така, сега знаете как е устроен този уред. Моля ви да ми разкажете последователно методиката на спектралния анализ.

Затворих инструкцията и започнах както някога по време на изпит пред професора:

— Отначало трябва да се включи водородната лампа и с кондензаторна леща да се проектира изображението на кварцовото прозорче върху входния процеп на спектрографа. После да се затвори блендата, между процепа и кондензатора да се постави кюветка с изследваната течност, да се сложи касета в камерата на спектрографа, да се отвори тя, да се отвори и блендата и да се експонира. След това да се затвори блендата, да се отмести водородната лампа, на нейно място да се сложи волтова дъга с железни електроди, да се премести пластинката в касетата с едно деление и да се експонира светлината на жълтата дъга. После да се прояви пластинката, да се изсуши и да се измери с фотометър силата на светлината.

— А защо е необходимо да се експонира желязната дъга? — запита той, излегнат в креслото със затворени очи.

— За да се сравни спектърът на линията на желязото по всички участъци, честотите на които са известни.

— На кого са известни? На вас ли са ви известни?

— На мен ли? Засега още не. Те са ето тук, в този каталог.

— Правилно — каза той и стана. — Научете се да отгатвате спектъра на желязната дъга по памет. Това не е много трудно. Трябва да се запомнят всичко на всичко някакви си двеста цифри. Казват, че Грабер не обичал по време на работа да се поглежда в справочниците.

Кимнах потвърдително и след минута попитах:

— А кой е този Грабер?

Морис се разходи из стаята няколко пъти, после, кой знае защо, откри поставените на масата аналитични везни и лекичко докосна с пръст позлатеното блюдо. Вместо отговор на моя въпрос той неочаквано запита:

— Пиете ли спирт?

Аз не отговорих. Оставих инструкцията на масата, където стоеше спектрографът, и отидох в съседната стая. Това беше стаята, където в десет шкафа, наредени покрай стените, се намираха химическите реактиви. Когато ми показаха за пръв път мястото, където ще работя, най-силно ме изненада изобилието на реактиви. Това бяха най-хубавите реактиви, за които само бях чувал, много и най-различни неорганични и органични съединения на фирмата Колбаум, Шеринг, Фарбен-индустри. По мои изчисления тук имаше около пет хиляди буркана и шишета с най-различни размери и цветове, грижливо подредени според приетата химична номенклатура. В отделен железен шкаф, от който излизаше широка изсмукваща тръба, се съхраняваха разтворители — органични течности от най-различни групи. Отворих този шкаф и намерих бързо етиловия спирт.

— Разреден ли го пиете или така? — запитах аз и му подадох спирт, налят в мензура от четвърт литър.

— А вие? Впрочем рано ви е още. Дайте ми чаша вода.

Поасон изпи спирта на големи глътки и, без да си поеме дъх, започна да пие водата. Лицето му почервения, от очите му потекоха сълзи. Той пое дълбоко няколко пъти въздух и отново отиде до прозореца.

— Та вие питате кой е този Грабер ли? Хм. Този въпрос е сложен. Според мен Грабер е талантлив химик. И не само химик. Той сигурно разбира и от физика, и от биология. Казват, че този човек, като гледа всеки ето така, както ви гледам аз сега — Морис втренчи в мен очите си, които бързо помътняваха, — веднага ще ви каже каква е концентрацията на хлорист натрий в кръвта ви, колко пепсин се е

отделил в стомаха ви от това, че сте си пораздвижили пръста; доколко се е повишила концентрацията на адреналина в кръвта ви, защото сте се уплашили от него, от Грабер; кои жлези с вътрешна секреция за заработили у вас, когато той ви е задал въпрос; доколко се е ускорил в мозъка ви окислителният процес, когато сте се замислили над отговора, и така нататък и темподобни. Грабер знае наизуст цялата сложна химична лаборатория на човешкия организъм.

— Това е много интересно — обадих се аз. Малко ми дожаля за Морис. След като изпи спирта, той започна да помръква, да се смаява, да се превръща в жалък, объркан човек. Канех се да му предложа да се прибере в квартирата си, но изведнъж ми мина през ума, че сега под влияние на алкохола ще отговори с по-голяма готовност на въпросите, които ме вълнуват. — Това е много интересно. Но дали неговите научни таланти имат някакво отношение към онова, което ще трябва да правя аз?

— Ха-ха-ха! — засмя се Морис и поклати глава. Той дойде съвсем близо до мен и прошепна в самото ми ухо: — Там е работата, че Грабер иска да си направи сигурно една лоша шега! Ха-ха! Досещам се какво иска да направи... Впрочем ш-ш-шът... Аз нищо не знам. Никой нищо не знае. И изобщо за какво е този глупав разговор? Чувате ли? Никакви въпроси! Аз отивам да си почина, а вие се потрудете да снемете абсорбационните спектри на пет разтвора органични вещества. Които и да са, каквито си искате. Утре ще дойда да проверя...

След тези думи Поасон излезе с несигурна походка от лабораторията, като се олюляваше и блъскаше в ъглите на масите. Дълго гледах подире му.

На следващия ден след пристигането ми Шварц ме запозна с програмата през деня. Определено бе да живея направо в лабораторията. Не се налагаше често да излизам от помещението. Разрешаваше ми се три пъти на ден разходка, и то само около бараката, където живеех. Един час сутрин, два часа по обяд и един час вечер.

Това бе почти арестантски режим. Закуска, обед и вечеря ми носеше в термоси един арабин, загърнат от петите до главата в бяла сутана. Бях напълно уверен, че беше или глухоням, или пък не разбираше абсолютно нито дума от нито един език освен родния си, или му е било строго наредено да не разговаря с мен. Аз трябваше да

решавам с Шварц всички въпроси, които биха могли да възникнат у мен. Той ме навестяваше редовно два пъти на ден, а някога и по-често. Винаги много любезен, весел, интересуваше се за здравето ми, питаше ме дали не съм написал писма до своите родители и познати.

— Добър ден, господин Мюрдал! — неочаквано чух глас над главата си.

Беше Шварц.

— Добър ден — отговорих сухо аз.

— И тъй, казват, че сте усвоили спектралния анализ, вярно ли е? — каза той добродушно, като седнаше в креслото и палеше цигара.

— Не знам. Не съм опитвал още.

— Но във всеки случай с теорията при вас всичко е наред.

Свих рамене. Сигурно Поасон трябва да му е доложил за успехите ми.

— Бих искал да ми демонстрирате как възнамерявате да извършите спектрофотометрирането на разтворите.

Без да кажа нито дума, извадих от чекмеджето на масата цилиндрична кварцова кювета. Влязох в стаята с препаратите, взех от шкафа първото попаднало ми шишенце, изсипах на дланта си малко от веществото и го изтърсих в една плоскодънна колба. После налях вода от чешмата. Когато разтворът бе готов, почнах да го изсипвам в кюветата. В този момент Шварц се засмя тихичко и каза:

— Достатъчно, Мюрдал. Много лошо. Можете да не продължавате.

— Но не е направено още нищо — възразих аз.

— Драги мой химико — започна той с познатата безкрайно любезна усмивка, — вие направихте всичко, за да бъде напълно негоден вашият анализ.

Погледнах го ядосано.

— М-да — проточи той замислено. — Явно Поасон е посредствен инструктор. Доста посредствен. — Той подръпна долната си устна. — Искате ли да знаете защо вашият анализ е напълно негоден? Първо, вие сипахте от реактива на дланта си и по този начин го замърсихте. Та нали ръцете ви са мръсни. Не се обиждайте, те са мръсни в химическо отношение. Най-нищожни следи от пот, които са изкристализирали в клетките на солите, полепналият по ръцете ви прах — всичко това е попаднало с реактива в разтвора. Освен това вие

не претеглихте реактива. Не знаете какво количество сте взели. А щом не се знае концентрацията на разтвора, не може да се прави извод за абсорбационните спектри. По-нататък, вие разтворихте реактива във вода от чешмата, а тя също е мръсна в химическо отношение. Вие не измихте кюветата. Разбирате ли сега колко грешки направихте за една минута?

Той се засмя и ме потупа снизходително по рамото, а аз, напълно ликвидиран, усещах как червенина залива лицето ми.

— Нищо, нищо. Случва се в началото. Но много ви моля, не постъпвайте така занапред. Та нали на вас ви предстои много отговорна работа и щом вие ще правите анализи, доктор Грабер трябва да им вярва. Разбирате ли?

— Да.

— А сега нека да се запознаем както му е редът — продължи той със същия весел тон. — Казвам се Шварц, Фридрих Шварц, доктор по химия от Бонския университет. Аз ръководя тази лаборатория, а вие сте мой лаборант. Ще работите под мое ръководство и, надявам се, ще работите добре. Сега изпълнете онова, което ви е наредил Поасон, само че чисто. На всяка спектрофотограма отбележете названието на веществото, разтворителя, концентрацията на разтвора, времето на експонирането, времето на проявяването на пластинката. Довечера аз ще проверя. Засега довиждане.

Доктор Шварц тръгна към вратата, все така усмихнат.

Изведнъж се спря и каза:

— Между другото забранявам ви да напивате Поасон със спирт. Забранявам и на вас да пиете. Ако ви се появи желание да пийнете — кажете ми. Ние имаме тук чудесни коняци — „Мартел“, „Наполеон“, каквото поискате.

„НАУКАТА ИЗИСКВА УЕДИНЯВАНЕ“

Светът, в който попаднах, се оказа не чак толкова безкраен, както ми се стори в началото. На разстояние близо един километър на север от моята барака се простираше ограда, която отделяше от територията на института онова, което аз бях нарекъл за себе си оазис от яркочервени палми. В действителност палмите не бяха яркочервени, но не бяха и зелени. Денем цветът на листата им изглеждаше оранжев, почти като цвета на пясъка.

По време на един разговор с Поасон научих, че главният вход за територията на института се намира на северната стена, до североизточния ъгъл. През тези врати при Грабер пристигали различни товари, материали, гориво за електростанцията и цистерни с вода.

Най-малко в четири постройки се помещаваха химически лаборатории. В двете едноетажни бараки точно пред централния вход се намираха лабораториите на Шварц, малко по-на север имаше още една лаборатория и четвъртата бе непосредствено до стената на оазиса от яркочервените палми. В нея работеше Поасон. Над покривите на бараките стърчаха ламаринени тръби — изсмукваха въздуха от помещенията, където се провеждаха изследвания.

Триетажната тухлена сграда в югоизточния ъгъл на територията беше резиденцията на самия Грабер. Вдясно от сградата се издигаше водоразпределителната кула.

Бяха минали повече от три месеца, откакто бях пристигнал. Придвижването ми по територията се ограничаваше както и преди в двете бараки, където се разпореждаше доктор Шварц. Освен мен под негово разпореждане бяха още само двама сътрудници — един немец на име Ханс и италианецът Джовани Сако. И двамата работеха в северната барака и никога не се отбиваха при мен. Цялата северна барака представляваше синтетична лаборатория. Там се получаваха някакви химически вещества. Там живееше и доктор Шварц заедно с Ханс и Сако. Аз живеях сам.

По територията денем и нощем се движеха часови. Те дежуряха по двама, въоръжени с карабини. Обикаляха цялата територия по някакъв много сложен маршрут.

Рядко успявах да видя на територията някого от хората. Особено безлюдна бе южната част, макар денем да излизаше дим от ламаринените тръби, а нощем понякога да светеха прозорците. Покрай източната ограда минаваше асфалтиран път и по него доста често до помпената станция или до електростанцията пристигаха камиони. По същия този път от време на време се появяваха хора, загърнати в бели сутани. Това бяха работници от местните жители.

Дълго време не познавах никого освен Шварц и Поасон. Ханс и Сако бях срещал, когато посещавах с резултатите от анализа северната барака, но всеки път щом влезех при тях, те веднага отиваха в друго помещение, като ме оставяха насаме с доктор Шварц. Поасон идваше при мен сам, обаче, след случая със спирта, много рядко. Отбиваше се най-вече, за да вземе някакъв реактив или да ми остави препарат за анализ. Той винаги бе мълчалив, замислен и както ми се струваше, пийнал. В мен се бе създадо впечатление, че нещо го гложди, но какво точно — той или не искаше, или не можеше да каже.

Впрочем наскоро след пристигането ми аз имах още един познат, по-точно позната. Не я бях виждал. Запознаването ни стана по телефона. Веднъж, когато, кой знае защо, се поуха, неочаквано иззвъня телефонът ми. Понеже дотогава никога не бе звънял, аз скочих като опарен и грабнах слушалката. Не бях успял да кажа нито дума, когато в слушалката се чу женски глас:

— Господин Мюрдал, време е за работа. — Това бе казано на френски със силен немски акцент. — Закъснявате за работа, господин Мюрдал. Вече е осем и десет минути.

Погледнах часовника си. Беше едва седем.

— По моя часовник е едва седем... — измънках аз смутено.

— Не сте си сврили часовника. Звънете ми винаги вечер след осем часа. Аз ще ви казвам точно време.

— А как да ви звъня?

— Просто вдигнете слушалката.

— Добре, благодаря. Ще ви се обаждам, извинете, как се казвате?

— Айнциг.

Задължение на тази телефонистка бе и да събужда сътрудниците за работа.

След време започнах да използвам по-често телефона, за да не ходя излишно при доктор Шварц. А също и в случаите, когато бе необходимо да запитам Поасон каква е участта на анализите ми, тъй като не ми беше позволено да отивам при него.

Вдигах слушалката и молех да ме свържат с когото ми бе нужно да говоря. „Моля“ — обаждаше се женският глас и ме свързваше. Веднъж вместо доктор Шварц италианецът бе вдигнал слушалката. Той започна да ми говори бързо на неправилен немски език, че количеството на силиция, което съм открил в препаратата, е твърде малко, и че е необходимо да повтора анализа, и че...

В този момент разговорът ни бе прекъснат. Когато започнах да крещя в слушалката отново да ме свържат, гласът на фрау Айнциг изрече с подчертана любезност:

— По тези въпроси следва да разговаряте само с доктор Шварц. Той отсъства сега.

Не знам защо, след този случай се заинтересувах къде минава кабелът на моя телефон. Оказа се долу, под пода. Електропроводът също бе подземен. Мъчех се да разбера къде се намира телефонният комутатор. Сигурно в триетажната сграда, обитавана от доктор Грабер.

Откакто бях в института на Грабер, аз научих доста неща. Сега можех много прецизно да извършвам качествено и количествено химическите анализи, при това със значително по-голяма точност отколкото в университета. За откриване на химични елементи прилагих освен обикновените реактиви и чувствителни органични индикатори. Усвоих много физически методи за анализ, за които знаех или само от книгите, или от един-два практически опита с остаряла апаратура. Бях усвоил и различни анализи — колориметрични, спектрофотометрични, спектрални, рентгеноструктурни и потенциометрични. Доктор Шварц настояваше да изпълнявам особено прецизно последните.

— Вие трябва да определяте извънредно точно концентрацията на водородните йони в разтворите. Трябва да можете накрая да я усещате с точност до третото деление — поучаваше ме той.

Дълго време не можех да разбера защо това е толкова важно. Едва по-късно, когато тук, в пустинята, се разиграха трагични събития, разбрах смисъла на всичко това...

От лабораторията, където живееше Шварц, ми донасяха за анализ или разтвори, или вещества на кристали. Поасон ми донасяше обикновено пепел. Той гореше нещо в лабораторията си, а аз трябваше да определя състава на онова, което оставаше. От време на време ми донасяше разтвори. Но те не бяха кристално чисти разтвори, каквито получавах от Шварц. Неговите разтвори бяха почти винаги много мътни, със седименти, понякога миришеха неприятно. Когато ми ги предаваше, той много държеше, преди да ги сложа в потенциометричната кювета или в кюветата на нефелометъра, да ги разклащам добре.

Веднъж здравата се скарахме с него.

— Вижте какво, Поасон! Веднъж доктор Шварц бракува анализа ми само защото бях изсипал в ръката си чист химически реактив. А вие ми носите някакви помии. Ето вижте, например в епруветката плава парченце от дърво или кожа, или дявол знае какво! Колкото и да го разклащаш, тази мръсотия или ще попадне, или няма да попадне в анализа. И аз съм сигурен, че при точността, която се изисква, при вас могат да се получат различни резултати.

— Направете така, че тази тъкан да попадне в анализа, особено в качествения — каза той и си отиде.

Аз записвах резултатите от всеки анализ на специална бланка, като посочвах всички данни: какви химични елементи влизат в състава на препарата, техният процентен състав, ивицата на абсорбиране на веществото в ултравиолетовата и инфрачервената част на спектъра, коефициентите на разсейване, концентрацията на разтворите, вида на кристалната структура за твърдите и кристалните вещества, концентрацията на водородните йони и така нататък.

Отначало изпълнявах цялата работа автоматично, без да се замислям какво е значението ѝ и за какво е необходима. Просто ме увеличаваше многообразието от сведения, които се получаваха за веществото, като се използват съвременни методи на изследване. Приятно ми бе да науча за някакъв си розовичък прах, че молекулите на веществото са разположени в него в строго кубична форма. А за това говореше рентгеноструктурният анализ. Спектрофотометричният анализ показваше, че това е органично вещество, в което има метилова, хидроксилна, карбоксилна и ароматни групи, че са налице двойни и тройни връзки. Че веществото има киселинна реакция —

говореше потенциометричният анализ. Че в състава на молекулите на веществото влизат атоми на силиций, алуминий, желязо и така нататък, научавах от резултатите на емисионния спектрален анализ. Понякога се получаваха толкова много данни, че аз свободно написвах химическите формули на изследваните съединения.

Аз успях да завърша химическия анализ с написване формулата на веществото само за препаратите, които получавах от Шварц. Що се отнася до анализите за Поасон, то те бяха също тъй мътни, както и разтворите му. Това бе огромно натрупване на различни химически елементи, групи, радикали, йони. Какво ли нямаше в тях. Спектралният емисионен анализ на пепелта даваше такова огромно количество линии, че едва след многочасово проучване на спектрограмите можеха да бъдат написани всички онези елементи, които се откриваха там.

Но скоро след като бях извършил най-малко двеста анализа, аз неочаквано направих откритие: и при чистите вещества от Шварц, и при „мръсотията“ от Поасон почти винаги откривах силиций. Силицият в съединение с други елементи натрапчиво фигурираше почти навсякъде. Ту влизаше в киселинния остатък, ту в радикала на органичното съединение, ту се срещаше като комплексен йон в съединение с други елементи, но силиций имаше почти винаги. Казах почти, защото имаше няколко анализа, в които не се откри силиций, но затова пък в тях се откри друг елемент от четвъртата група на периодичната Менделеева система — германий.

Това бе важно откритие и аз го направих съвсем самостоятелно. Както ми се стори, то мъничко ме приближи до отговора на измъчващия ме въпрос: с какво се занимават тук немците. Когато се убедих, че тук изследват съединенията на силиция, всичко изведнъж ми стана още по-неразбираемо отпреди. Като химик аз знаех свойствата на силиция и на съединенията му. Мислено прехвърлях в паметта си много от тях, но те, бях почти сигурен в това, не можеха да представляват голям интерес. Съединенията на силиция са пясъкът, различните твърди минерали — кварцът, гранитът, шпатите, стъклото, течното и твърдото, материалите за режещи инструменти, като силициевия карбид. Силиций — това са различните силикатни изделия: керамика, порцелан, фаянс... Това са все отдавна познати неща. Заслужаваше ли си да се завреш в пустинята, за да изследваш

тайно от целия свят съединенията на силиция? Накрая реших да поговоря по този въпрос отначало с Поасон, а после с Шварц.

С Поасон просто не се получи разговор. Когато го запитах защо в неговите анализи винаги е налице силицият, той изведнъж се навъси, после, сякаш се страхуваше, че могат да го подслушват, каза шепнешком:

— Погледнете наоколо. Навсякъде е пясък. Пясъчен прах винаги може да попадне в препарата. А известно е, че дори най-малки следи от силиций лесно се откриват.

Това бе казано с такъв вид и така изразително, че почти означаваше: „Не се правете на идиот и не задавайте неуместни въпроси.“

Не го попитах нищо повече, защото разбрах, че лъже. В неговите препарати винаги имаше доста много силиций. Не бе възможно специално да сипва в епруветките пясък!

Разговорът с доктор Шварц излезе по-интересен. Веднъж му занесох цяла купчинка анализи. Когато той започна да разглежда един от тях, аз казах:

— По отношение на този не съм много сигурен.

— Защо? — Той вдигна към мен светлосините си очи. Имаше навик, разглеждайки нещо, да дъвче крайчеца на кибритена клечка. И сега правеше същото. Но след моята забележка ми се стори, че лицето му, винаги спокойно и самоуверено, изведнъж стана напрегнато.

— Тук не открих силиций — отговорих аз, без да свалям поглед от него.

— Силиций ли? А защо мислите, че непременно трябва да го има тук?

— Обикновено го намирам във всички препарати, които вие ми предавате. Нали работим със съединенията на силиция?

Задах последния въпрос, като се мъчех да изглеждам колкото е възможно по-безразличен и спокоен, макар че по съвсем необясними причини сърцето ми силно биеше. Някаква свръхинтуиция ми подсказа, че току-що засегнах нещо, което представлява страшна тайна. Неочаквано Шварц се разсмя високо.

— Господи, какъв идиот съм! И през всичкото това време съм ви принуждавал да си блъскате ума над въпроса с какви съединения

имаме работа? А нали аз трябваше да ви съобщя това от самото начало. Тогава вашата работа щеше да придобие съвсем друг смисъл.

Като се насмя хубаво, Шварц избърса с кърпа насълзените си очи и спокойно, но весело каза:

— Ама разбира се, разбира се, ние се занимаваме с изучаване и синтез на силицийорганични съединения. Изследваме органичните съединения на силиция. Това е. В това се състои и цялата ни работа.

Аз продължавах да го гледам с учудени очи, сякаш питах: „А защо точно тук, в пустинята?“

Той обаче отговори на този неизречен въпрос:

— Знаете ли, силицийорганичните съединения не са достатъчно изучени. Онези, които са били синтезирани досега, още нямат никакво практическо значение. Но, изглежда, бъдещето принадлежи на тях.

Доктор Шварц стана и отиде до големия библиотечен шкаф. Извади едно немско химично списание и ми го даде.

— Ето вземете и прочетете тук статията на доктор Грабер за органичните съединения на силиция. Професорът се е занимавал с тези съединения още преди войната. А сега продължава своите изследвания в същата насока. Защо тук, а не в Германия ли? Това е съвсем ясно. Истинската наука изисква уединяване.

УРАГАНЪТ

След половин година животът ми потече еднообразно. Настъпи зимата. Тя се различаваше от лятото по това, че веднага след залязване на слънцето ставаше толкова студено, че не ми се излизаше на позволената вечерна разходка. Електрическата печка не можеше да затопли стаята ми и затова, още щом се мръкнеше, се мушвах под одеялото и четях.

Забелязах, че през този зимен период в южната лаборатория кипеше работа. От комина на бараката денонощно излизаше пушек, прозорците светеха през цялата нощ. И ето че веднъж, когато бе свършил работният ми ден, в лабораторията неочаквано се втурна висок светлорус човек с рогови очила, стиснал в ръце със смутен вид порцеланов буркан. Той се спря за миг на вратата като закован.

— Моля да ме извините, трябва да видя господин Шварц — промълви накрая той, като се усмихваше плахо.

— Господин Шварц отиде някъде. Сигурно в лабораторията си.

— Уви, няма го. Бях там. А това е толкова спешно, съвсем спешно!...

— Може би аз ще мога да ви помогна? — загледан в буркана, го запитах аз.

— Не знам, не знам. Изпрати ме доктор Грабер... Трябва незабавно да се направи пълен анализ ей на това.

Той погледна буркана и тутакси по притисна силно до гърдите си.

— Но това е точно по моята специалност — казах аз и протегнах ръка към него.

Немецът се дръпна рязко назад и заотстъпва към вратата.

— А вие имате ли достъп до изследванията „Изолда две“? — прошепна той, обгръщайки с длани скъпоценния си буркан.

— Разбира се! — безсрамно излъгах аз, понеже разбрах, че сега ми се предоставя изключителен случай да науча нещо много важно. — Разбира се. Позволено ми е да изследвам „Изолда-две“, „Зигфрид-

нула“, „Свобода“, „Лорелай“, всички изследвания от цикъла „Глиненият бог“.

Беше ме обзело някакво налудничаво вдъхновение и аз измислих всички тези шифри на неизвестни за мен изследвания мълниеносно. Нямайки никаква представа за това, което говорех аз, той започна да се колебае и каза плахо:

— А вие немец ли сте?

— Господи, разбира се! Нима може един чужденец да бъде допуснат до такива изследвания! Роден съм в Саар — продължавах да лъжа, а през това време една мисъл не ми даваше мира: „По-скоро, по-скоро давай твоя проклет буркан, докато не е станало късно, докато не е дошъл Шварц...“

— Вземето го тогава. Само че аз трябва да присъствувам. Така ми заповядаха...

— Добре. Знам, че такъв е редът.

Той ми подаде белия порцеланов буркан, затворен с капак.

— Какво трябва да се определи? — запитах аз.

— Концентрацията на водородните йони, количеството на силций, натрий и желязо.

— Това ли е всичко? — запитах весело аз.

— Това. Само, моля ви, по-бързо...

В моята лаборатория високо до тавана светеше силна електрическа лампа. Освен нея имаше още една лампа без абажур на работната маса. Отидох до нея и отворих капака.

Поразих ме миризмата на течността вътре. Разклатих леко буркана и замрях потресен, като гледах как по белоснежните стени се стича гъста червена маса.

Това беше кръв.

— Боже мой, защо се бавите толкова? Та това е образец седемнадесет-четиридесет и две. Различава се от вчерашния само по концентрацията на водородните йони. Ако анализът не се направи бързо — тя ще коагулира!

Вдигнах към немца облещените си очи, като продължавах да стискам буркана. Изведнъж усетих, че той бе топъл, много по-топъл, отколкото можеше да се загрее, като го държиш в ръка.

— А вие сигурен ли сте... че ще се съсири? — промълвих аз накрая с пресипнал глас, като се приближавах бавно към немца.

Той започна да отстъпва назад, втрещил в мен огромните си светлосини очи. Вървахме така много бавно, той — пред мен, гърбом към стената, а аз на две крачки от него, стиснал трескаво порцелановия буркан.

— А сега ми кажете — продължих със зловещо хриптене аз — чия е тази кръв?

— Вие сте луд! Да не сте забравили? Серията „Изолда-две“ — това са зайци, плъхове и гълъби! Хайде, побързайте...

В този момент аз почнах да се смея с глас. Не знам защо се изплаших толкова от кръвта. Защо ми направи толкова ужасяващо впечатление? Заешка кръв! Ха-ха-ха! Удивително! А пък аз мислех...

— Ах да, ама разбира се! — окопитих се аз, като се плеснах силно по челото с длан. — А пък аз помислих, че е по серия...

— А няма има серия, в която... — изведнъж зашепна немецът и на свой ред започна войнствено да стъпва към мен... Лицето му се бе изкривило от омраза и презрение. Симпатичното и младо лице мигновено се превърна в страшно...

Мъчно можем да си представим как би завършила тази неочаквана среща, ако в лабораторията не се бе втурнал доктор Шварц. Той налетя като вихър, разярен и вбесен. Никога не бях го виждал такъв. Цялото му добродушие, любезност и приветливост бяха изчезнали. Още от вратата закрещя свирепо:

— Вън! Вън оттук! Кой ти е дал право да се вреш тук без мое разрешение?

Мислех, че всичко това се отнася за мен и вече се канех да отвърна нещо, когато доктор Шварц неочаквано изтича до немеца и го удари с всичка сила по лицето. Прикрил с ръка очите си, немецът отскочи към прозореца, но Шварц го настигна и го удари още веднъж с юмрук.

— Мръсна свиня, къде е препаратът??!

Немецът не отговори. От устата му се стичаше тънка струйка кръв.

— Къде е препаратът, тебе питам, негодник такъв?

— При мен е, господин доктор — тихо казах аз по немски, като подавах порцелановия буркан на Шварц.

Озверялото лице на доктора по химия изведнъж се изкриви в нещо подобно на усмивка. Дотогава той сякаш не бе забелязал

присъствието ми. После долетя до мен със същата озверяла физиономия, както преди малко, и закрепця:

— Кой ти разреши да вземаш този препарат? Ах ти, френска свиня!...

Той замахна да ме удари, но аз успях да се прикрия с ръката, в която държах буркана, и ударът на юмрука му улучи него. Ударът бе силен, бурканът отскочи от ръката ми, удари се о стената точно над работната ми маса и се пръсна на парчета. На стената се образува огромно червено петно, което започна бързо да се разлива на всички страни. Цялата ми маса, всичките ми книжа бяха изпръскани с кръв. Няколко капки бяха пръснали върху електрическата крушка и сега цвъртяха върху нажежената и повърхност.

За миг настъпи мъртва тишина. Очите на всички ни бяха приковани към огромното петно на стената и към цвъртящите капки върху лампата. Пръв се опомних аз.

— Извинете, че се заех с тази работа, но според думите на този господин анализът трябвало да се направи веднага...

— Веднага ли? — промълви Шварц, сякаш току-що се бе събудил. — Ах да, веднага...

— Заекът току-що бе убит, господин Шварц... — измънка светлорусият немец.

— Да, наистина. Кръвта беше още топла и трябваше веднага да се определи концентрацията на водородните йони...

— Тъй-тъй. Дявол да го вземе. А пък аз мислех... Този негодник Ханс ми каза... Тю, каква глупост...

Шварц отиде до масата и започна да бърше с носната си кърпа електрическата крушка. После се залови с масата ми.

Вече успокоен, Шварц се усмихна и както винаги погледна добродушно и весело отначало мен, а после и немеца.

— Дяволите да ме вземат! Аз май избухнах без основание. За това е виновен този негодник Ханс. На него трябва да му тегля един хубав бой. Впрочем не ми се сърдете нито вие, Мюрдал, нито вие, Фрьолих. Като деца сигурно сте си патели без причина и вина от баща си, когато се е прибирал вкъщи без настроение. Повярвайте ми, аз ви желая доброто. Да вървим, Фрьолих... Аз лично ще се извиня пред доктор Грабер за опропастения материал. Утре ще повторим анализа.

Още веднъж моля да ме извините, Мюрдал. Лягайте си да почивате. Късно е вече. Лека нощ.

С тези думи Шварц, а с него и Фрьолих, с когото така и не успях да се запозная, излязоха от лабораторията. Немецът продължаваше да стиска с изцапаната с кръв ръка разбитата си уста. Стори ми се, че ме погледна с учудване.

След излизането им аз постоях няколко минути пред изпръсканата с кръв маса. В главата ми всичко се бе объркало. Чувах бесните ругатни на доктор Шварц, плахия и изумен глас на Фрьолих и несъзнателно си повтарях: „Изолда-две“, „Изолда-две“... После загасих лампата и отидох в спалнята. Никак не ми се спеше. Легнал по гръб, бях вторачил очи в тъмнината и продължавах да мисля за случилото се. Нима всичко това стана поради лошото настроение на Шварц? Или може би има нещо друго? Защо се нахвърли така върху Фрьолих? И защо внезапно се успокои? Какво му е наговорил Ханс?

Обърнах се на другата страна. В пустинята забушува вятър и пясъчинките яростно се блъскаха в стъклото на прозореца ми. Силният вятър виеше в комина на вентилаторния шкаф в съседната стая... С всяка минута той ставаше все по-стихийен и не след дълго прозорците на лабораторията се тресяха и дрънчаха. Пясъкът съскаше най-различно, сякаш се мъчеше да си направи пролука в лабораторията, да се втурне вътре и да засипе всичко. Повдигнах се на лакти и погледнах през прозореца. Беше тъмно като в рог. Пясъчен прах като плътна пелена бе забулил небето. Разразяваше се ураган, пясъчна буря, втора по ред, откакто бях дошъл тук. По време на такива страшни бури във въздуха се издигат хиляди тонове пясък. Пясъчните смерчове се носят из пустинята като побеснели, повличат нови маси пясък и превръщат нощта в ад, деня в нощ...

Неочаквано сред свиренето и съскането до слуха ми стигнаха някакви странни звуци... Нещо подобно на драцене, скърцане, працене... Скърцането идеше някъде отдалеч, иззад плътната пясъчна пелена, която ме отделяше от целия останал свят. С всяка секунда то се усилваше все повече и повече. Станах от леглото, отидох до прозореца и се ослушах. Драценето се чуваше съвсем близо, някъде край прозореца. Взирах се в непрогледния мрак, мъчейки се да видя онова, което беше за мен необяснимо, тайнствено, което предизвикваше в мен едновременно и страх, и любопитство. Очаквах всеки момент от

другата страна на прозореца да се покаже някой... И изведнъж внезапно разбрах, че скърцането и дращенето не идват отвън, а отвътре, че звукът се поражда тук, в лабораторията, в съседната стая!

Мигновено изтичах до вратата и я разтворих широко. В този момент дращенето се чуваше особено силно. Сякаш някой опипом се мъчеше да пъхне ключ в ключалката.

Пипнешком намерих на стената ключа и запалих лампата. Спектрофотометричната лаборатория се изпълни със светлина. Тук всичко си беше така, както преди около един час. И само този странен звук изпълваше сега стаята. Откъде идеше той? Бавно тръгнах между масите и уредите, стигнах до вентилаторния шкаф и накрая се приближих до голямата металическа врата, зад която се намираще понижаващият трансформатор, който се използваше, както аз мислех, за спектрографа. На сивата желязна врата беше нарисован бял череп и две кости, пресечени от червена мълния. Беше написано на немски: „Внимание! Високо напрежение!“

Приближих се до тази врата. Да, оттук идеше звукът. Някой от другата страна на вратата се мъчеше да я отвори. Но кой? Нима там няма трансформатор?

Дълго стоях до вратата с нарисувания човешки череп, докато дращенето на метал о метал спря да се чува. Ключалката щракна и вратата леко се отвори.

Отначало не можах да видя нищо в тъмната пролука. После от нея се показва човешка глава. Аз за малко не извиках, като познах в него Морис Поасон.

Когато очите ни се срещнаха, той ми направи знак да угася лампата. Щракнах електрическия ключ и се върнах при вратата. Тя се отвори тежко. Аз не можех да го виждам, но чувах как задъхано диша. После той ми прошепна:

— Сам ли сте?

— Да.

— Повярвайте ми, аз съм честен човек и не мога да остана тук повече.

— Какво сте намислили да правите?

— Да бягам.

— Къде?

— Да избягам оттук във Франция. Да разкажа на всички каквото знам...

— А няма човек не може да си отиде оттук нормално?

— Не.

— Как мислите да избягате?

— Това си е моя грижа. Нямам време за обяснения. Колко е часът?

Погледнах светещия циферблат на часовника си:

— Два без четвърт.

— След седем минути те ще бъдат далеч...

— Кои?

— Часовите. Ето какво. Вземете този ключ. Чрез него ще можете да научите някои неща. Само че не вървете по дясната галерия. Вървете направо. Ще се изкачите по едни стъпала горе и ще отворите също такава врата като тази. Аз мисля, че те ще намерят човек на моето място не по-рано от един месец. През това време вие ще успеете да научите всичко.

— Мога ли да ви помогна с нещо?

— Три неща: очила, шише с вода и чаша спирт. Спирта ще изпия сега.

— Аз нямам очила против праха. Имам работни очила. Впрочем защо не влезете в стаята?

— Почакайте. Не бива да влизам при вас, както обикновено. Донесете очилата. В такова време не мога да мина без тях. Има много пясък.

Върнах се в моята стая и взех от масата очилата. После пипнешком намерих шишето със завинтваща се запушалка и го напълних с вода. Поасон изпи спирта от чашата и отпи няколко глътки вода от шишето.

— Така, струва ми се, друго няма. А сега ме вдигнете на ръце и ме занесете до външната врата. Ако там всичко е спокойно, ще изляза.

— На ръце ли? Вас?

— Да. Вдигнете ме на ръце. В противен случай ще разберат, че съм при вас.

Той излезе от шкафа и аз го понесох към изхода.

Когато отворих външната врата, върху нас яростно се нахвърли облак от пясък. Ослушахме се няколко секунди в стенещия вятър.

Морис ме докосна до рамото.

— Време е. Сбогом... Не забравяйте, че сте французин и човек. Заклучете вратата на трансформаторния шкаф. Сбогом. Скоро и вие ще разберете всичко...

Той се наведе напред и се изгуби в стенещия мрак.

Върнах се в лабораторията, запалих лампата и заключих „Трансформаторния шкаф“

Не можах да заспя през тази страшна нощ. Чак на сутринта се унесох в тежък, кошмарен сън. Събуди ме яростен телефонен звън.

— Мюрдал, спите като заклан? — чух строгия глас на фрау Айнциг. — Защо не сте започнали още работа? Това, че нощем не спите и се разхождате като лунатик из лабораторията, не ви дава право да се успивате за работа.

— Боже, а колко е часът сега?

— Сега е девет и две минути.

— Да, но още е толкова тъмно...

— Макар това да не влиза в задълженията ми, мога да ви съобщя, че във бушува ураган — отговори ми тя с язвителен тон и затвори телефона.

Облякох се бързо и отидох да се мия.

ПЛЪХЪТ

Странното появяване на Поасон посред нощ в лабораторията ми и бягството му събудиха у мен тревога. Всичко стана толкова неочаквано, че в продължение на няколко дни не можех да дойда на себе си и постоянно си спомнях всички подробности около това събитие.

Неговото бягство не промени нищо в института. Нито доктор Шварц, нито фрау Айнциг, нито часовете, обикалящи територията, не проявиха никакви признаци, че е станало нещо необикновено. Всичко си вървеше по старому.

Аз продължавах да получавам за анализ от Шварц голямо количество органични и неорганични вещества. Престанаха само „мръсните“ препарати, които ми донасяше Морис.

С неговото изчезване аз загубих единствения събеседник, с когото понякога можех да водя неслужебни разговори.

Не видях повече и Фрьолих. Но след идването му в моята лаборатория и случилото се във връзка с това Шварц започна да се отнася към мен по-сухо и по-официално. Той престана да разговаря с мен за неща, нямащи отношение към работата. Често, преглеждайки резултатите от моите анализи, той ставаше раздразнителен и придирчив. Случваше се да ми нарежда да променям или да повтарям анализите. Направи ми впечатление, че при всички случаи, когато това ставаше, анализираните вещества представляваха смолообразни течности, малко мътни на светлината. Тези вещества имаха огромно молекулярно тегло — понякога повече от един милион — и сложна молекулярна структура, в която аз открих с помощта на инфрачервения спектрофотометър захаридни и фосфатни групи и азотисти основи. Странно бе, че не откривах силиций в тези вещества. Точно това обстоятелство, както ми се струваше, правеше доктор Шварц раздразнителен и нервен. Престраших се веднъж да попитам Шварц какви са тези особени вещества. Без да обръща главата си към мен,

като продължаваше да се вглежда в написаните в колонка данни, той отговори:

— Рибонуклеинови киселини.

След това аз се мъчех да си спомня всичко, което знаех за тези киселини от курса по органична химия. За съжаление онова, което си спомних, беше съвсем малко. Тези киселини представляват специфичен биологичен продукт и в обикновените учебници по органична химия за тях само се споменава. Почти нищо не намерих за тях и в малката справочна литература и в списанията, които имах на разположение. Рибонуклеиновите киселини са основните химически вещества, влизащи в ядрения състав на живите клетки. Те са особено много в бързо размножаващите се клетки и в клетките на главния мозък. Нищо повече не можах да си спомня. Но със сигурност знаех, че в състава на рибонуклеиновите киселини силицият не влиза и ми беше напълно необяснимо защо Шварц е очаквал да се открие и там силиций.

Към края на зимата имах особено много работа. Сега почти всички анализи се отнасяха или за рибонуклеиновите киселини, или за аналогични на тях вещества. Силицият бе изчезнал напълно от списъка на елементите. Шварц се бе превърнал от самодоволен и добродушен учен в злобен следовател. Той не разговаряше, а ръмжеше. Преглеждайки бележките ми, той яростно захвърляше листчетата настрана и, извърнат, мърмореше под носа си най-непристойни ругатни. Без да се стеснява от мен ни най-малко, той скачаше от мястото си, хукваше в съседната стая, където работеше италианецът Джовани, и се нахвърляше върху него с ругатни, смесвайки немски, италиански и френски думи. Стана ми ясно, че италианецът е синтетик, който трябва на всяка цена да вкара в рибонуклеиновата киселина силиций. Той правеше огромно количество синтези, като променяше всеки път температурата, налягането в автоклавите и колбите, съотношението на реагиращите вещества. Сако крещеше, че съвсем точно бил изпълнявал всички указания на синьор професора, но не е виновен, че силицият не се свързва с молекулата на рибонуклеинова киселина.

Веднъж, когато Шварц се нахвърли върху Джовани с поредния поток от ругатни, аз не издържах и се намесих.

— Как смееете да се отнасяте така с човек, като го обвинявате, че не може по ваш каприз да променя законите на природата! — закрещях аз, когато Шварц замахна да удари с юмрук синтетика.

Шварц се вцепени за миг, но после скочи към мен.

— Ах, и ти ли си тук, френска свиня. Вън!

Притъмня ми пред очите от гняв, но се сдържах и не мръднах от мястото си. Само процедих през зъби:

— Вие не сте никакъв химик, а безмозъчен негодник, щом проведеният под ваше ръководство синтез не дава желаните резултати.

Доктор Шварц стана бял като платно, очите му почти изскочиха от орбитите. Задъхвайки се от гняв, той бе готов да ме разкъса на парчета. В това време Джовани се приближи до доктора откъм гърба му. Очите на италианеца блеснаха злобно. Шварц бе висок, широкоплещест мъж, по-силен от всеки един от нас, но едва ли би посмял да се опълчи срещу двама ни. Той замахна да ме удари, но в същия момент италианецът го хвана за ръката.

— Една секунда, синьоре — изсъска той.

Шварц постоя мълчаливо между нас двамата няколко секунди, като оглеждаше ту единия, ту другия. По бурното му дишане проличаваше, че омразата му към нас е безгранична и че е готов да ни убие, само че му бяхме нужни и това го възпираше да изпълни желанието си.

— Запомнете хубавичко този ден — измърмори накрая той по немски. — Запомнете го завинаги. А сега се махайте оттук!

След тази бурна сцена бавно се запътих към лабораторията си. Всичко в мен кипеше от злоба. Проклинах и себе си, и Шварц, и целия свят и главно защото нищо не разбирах. Не разбирах защо Шварц се вбесява, когато не намира силиций в рибонуклеиновите киселини. Не разбирах защо избяга оттук Поасон. Не разбирах защо лабораторията се намира в пустинята. С една дума, нищо не разбирах и всичко това повече ме караше да изпадам в отчаяние, отколкото нарастващият деспотизъм на Шварц.

„Силиций, силиций, силиций“ — се въртеше в главата ми, докато вървах бавно към своята барака, втренчил очи в нажежения пясък. Ето го силиция. Силициев окис в огромно количество, пръснат по необятните пустини на Африка. Тук го има колкото си искаш. Но той си има свой самостоятелен живот. Съществуват строги закони къде

може да го има и къде не трябва да го има. Това е елемент със специфичен характер, както всеки химически елемент. В съответствие със структурата на електронната си обвивка той се проявява в химическите реакции по определен начин. С готовност се присъединява към едни вещества и не се присъединява към други. И нима за това е виновен Джовани? Но защо силицият? Ако Грабер се интересува от органичните съединения на силиция въобще, тогава защо е необходимо да се вкарат атоми на силиция в молекулата на биохимичен продукт?

Хиляди въпроси измъчваха мозъка ми. Когато наближих вратата на лабораторията, изведнъж се спрях като закован.

Откакто бях заживял в пустинята, неведнъж бях правил разходки по пясъчното море. Бях свикнал със заобикалящия ме еднообразен пейзаж. Познавах тук всичко в подробности. От първия ден на пристигането ми в института всичко бе еднообразно и замряло и само коминът на южната лаборатория бълваше дим ту по-силно, ту по-слабо, повърхността на пясъка в зависимост от вятъра ситно се набраздяваше или придобиваше форма на застинали вълни. Пясъкът, огрян от слънцето, винаги имаше кремав цвят, а в особено горещите дни придобиваше лек светлосин оттенък, сякаш се покриваше с много тънка лъскава ципица, в която се отразяваше небето. И всичко наоколо бе покрито с пясък, по който тук-там се виждаха редки следи на минали по него хора, следи, които изчезваха бързо.

И ето стоях аз сега пред вратата на своята барака и с учудване гледах нещо, което лежеше вдясно от каменните стъпала. Не беше трудно да се досетя, че това бе умрял плъх.

Появяването му бе толкова неочаквано, че не повярвал на очите си, лекичко ритнах с върха на обувката си сивото телце. Останах изумен, когато почувствувах, че се допирам до нещо твърдо като камък.

Озърнах се. Една двойка часови стоеше далеч, от северната страна, а другата беше почти до мен. Както бе прието, те стояха неподвижно и гледаха към мен.

След като се подвоумих около една минута, аз се наведох над плъха и започнах да завързвам старателно връзката на обувката си. След няколко секунди се изправих, стиснал в ръката си плъха, и спокойно влязох в лабораторията.

Отначало помислих, че плъхът е изсъхнал на слънцето. Тази мисъл ми хрумна, защото още щом докоснах дългата му опашка, тя веднага се счупи като тънко сухо клонче. Тялото му обаче нямаше сбръчкан вид, както става при изсъхнали животни. Трупът приличаше повече на препариран, натъпкан вътре с нещо много твърдо. Козината на плъха бе остра като четина.

„Ако е бил специално препариран, тогава кой би могъл да го изпусне пред моята врата?“ — помислих си аз.

Невъзможно е да не съм го забелязал предишните дни, по време на разходките ми. Той се е появил тъкмо тази сутрин, по времето, когато бях при Шварц. Може би именно през този час някой бе дошъл до моята врата? Но в такъв случай по пясъка щеше да има следи? Колкото повече наблюдавах трупа на плъха, припомняйки си случилото се през тези ранни утринни часове, толкова повече стигах до извода, че плъхът се е появил до вратата някак от само себе си. Невероятността на това предположение ме накара да поискам да разтворя трупа. Взех скалпела и се опитах да го забия в коремчето му. Но това се оказа невъзможно, сякаш бях пожелал да пробода камък. Върхът на ножа само драскаше по повърхността, смъквайки тънък слой от козината. Опитът ми да отрежа лапичката завърши с това, че тя просто се счупи. Погледнах счупеното място и за мое учудване забелязах, че то блести като откъртен ръб на гранит. След като се убедих, че не ще мога да разрежа трупа на плъха, реших да го разтроша. Сложих го на тежката плоча, върху която обикновено изгарях препарати за анализиране на пепелта, и го ударих с тежкото ахатово чукало. Няколкото удара се оказаха безрезултатни. Тогава взех чукчето и го стоварих със всичка сила върху плъха. След този удар трупецът се разчупи на няколко големи парчета. Счупените места имаха блестяща стъклообразна повърхност с рисунък, в който не бе трудно да се познае сечението на вътрешните органи на животното. С недоумение въртях в ръцете си парчетата от плъха. Дори ако се допусне, че са го направили специално от камък и са намъкнали отгоре козина, тогава защо е било необходимо да се възпроизведе толкова старателно вътрешната му структура?

Не, това не е изработен плъх от камък. Това е истински плъх, който е бил жив преди, но по някаква необяснима за мен причина се е

превърнал в каменен. И само едно не ми бе ясно: дали се е вкаменил, след като е притичал до вратата на лабораторията ми, или пък...

След кратки разсъждения отчупих от плъха неголямо парченце и изтичах при спектрографа. Яркият пламък на дъгата пламна и в него почна да пращи и да пламти отчупеното парче от плъха. На спектрограмата видях онова, което очаквах — сред огромното множество различни линии, които принадлежаха главно на желязото, се открояваха мазни черни линии, по които лесно можеше да се познае силицият.

Плъхът наистина беше вкаменен.

Това откритие изведнъж ми обясни съвсем по нов начин смисъла на цялата ми работа. Аз неочаквано разбрах защо силицият преди така натрапчиво се откриваше в моите анализи. Смътно се досещах, че мътилката, която ми носеше Поасон, вероятно бе резултат от изгарянето или стриването на прах на също такива каменни животни като плъха, който бях намерил. По нов начин ми се разкри намеъкът на Морис за това, че доктор Грабер се готви да си направи някаква шега с биохимията. Стана ми ясно, че немците се опитват да вкарат силиций в жив организъм. Но защо? Сигурно не за да правят каменни препарирани животни? Тогава за какво?

Мръкна се, но аз продължавах да седя, потънал в разсъждения. Колкото повече мислех, толкова повече се губех в догадки. Защото този каменен плъх бе още една тайна.

Главата ми се замая от напрегнатото мислене. Чувствувах, че ако в най-скоро време не разбере смисъла на всичко това, ще се побъркам. Вече не можех да запитам направо Шварц. Трябваше да запазя в тайна находката си. Необходимо беше да се търсят някакви други начини за разрешаване на загадката. И тогава се сетих. Ключът!

Къде е ключът, който Поасон ми бе дал през нощта на своето бягство?

Спомних си. Бях го скрил под тежката релса, върху която бе сложен спектрографът. Извадих го и го стиснах в ръката си като голяма скъпоценност. Приблжих се смело до вратата на сивия шкаф, на който бе нарисован човешки череп между две кости, прободен от червена мълния.

Не, не бива така. Това не е обикновена разходка. Това е опасна експедиция, за която е необходимо да се готвя продължително и

старателно. Там, при Грабер, следят всяко мое движение в лабораторията. Фрау Айнциг знае просто всяка моя крачка. Преди да тръгна на пътешествие, за да си обясня тайната, трябва да си осигуря безопасност. За тази цел е необходимо да разбера подробно как ме следят.

Отдръпнах се от сивата врата с изображението на черепа и отново сложих ключа под релсата. Прибрах парчетата от плъха в буркан и го скрих в шкафа с химикалите. През тази нощ сънувах каменни идоли с неподвижни, скръстени на гърдите ръце. Те вдигаха нагоре тежките си глави и с приглушени гласове викаха за помощ...

ОАЗИСЪТ НА ЯРКОЧЕРВЕНИТЕ ПАЛМИ

Скоро след пристигането в института ми стана ясно, че фрау Айнциг от телефонната станция следи всяка моя крачка. Не вадех заключение само от факта, че тя ме будеше в дните, когато по една или друга причина се успивах за работа. Имаше и други, по-очевидни доказателства. Веднъж, когато работният ден бе свършил и аз се бях прибрал в стаята си, тя позвъни и ми съобщи, че съм забравил да затвора крана за вода във фотолабораторията. Както винаги, с подчертана учтивост и язвителност, тя каза: „Господин Мюрдал, вие вероятно мислите, че се намирате в Париж и че под прозорците ви тече Сена.“ Друг път ме попита кой се е отбивал при мен, макар че при мен нямаше никой.

— Тогава кажете, моля ви се, какво правехте преди малко?

— Реших, че сушилният шкаф е сложен на неудобно място и го преместих на друго, по-близо до умивалника — отговорих аз учуден.

— Ясно — извряка тя и затвори телефона.

Следователно по някакви неизвестни за мен сигнали тя доста добре беше осведомена какво става в лабораторията. Дълго разсъждавах по този въпрос и стигнах до извода, че може би пред очите на фрау Айнциг е окачена дъска със схемата на моята лаборатория, на която също както при железопътните диспечери светват сигнални лампички и показват къде се намирам и какво правя. Трябваше да разбера системата за сигнализация.

Всички тежки уреди и шкафове, които се намираха в лабораторията, бяха поставени върху каменна основа, която не бе свързана с настилката на пода. Подът бе покрит с кафяв линолеум и когато вървиш по него, имаш усещането, че стъпваш сякаш по мек килим. Без съмнение подът бе направен по такъв начин, че всеки път, когато на него стъпваше човек, той леко се огъваше и на някои места включваше електрически контакти. Контактите трябва да са няколко, площта на всички стаи и особено на спектрофотометрическата беше

голяма и едва ли натискът върху пода на едно място можеше да се предава по цялата повърхност.

Когато веднъж бях малко по-свободен, се въоръжих с отвертка и започнах да пълзя покрай стените, като повдигах края на линолеума. Скоро търсенията ми се увенчаха с успех. Когато повдигнах линолеума точно под прозореца, открих, че на обратната му страна е закрепена тънка медна мрежа, която сигурно представляваше един общ електрод. Повдигайки още повече линолеума, аз открих, че той свободно лежи върху ниски пружиниращи скобки, между които върху летви са прикрепени малки кръгли пластинки. Достатъчно бе да се натисне повърхността на линолеума, пружинестите скобички се огъваха и мрежата се докосваше до един от няколкото медни електрода. На диспечерската дъска на телефонистката схемата на моята лаборатория бе осеяна с електрически лампички. Тя имаше възможност да вижда не само къде се намирам в даден момент, но и къде отивам и кой идва при мен. Разбрах защо Поасон ме бе помолил да го пренеса на ръце през лабораторията до изхода. Нали в противен случай телефонистката би вдигнала тревога!

Сигнализацията беше построена по един и същи образец във всички стаи на лабораторията. Обаче обстоятелството, че бях разбрал тази несложна електрическа схема, не решаваше въпроса как мога да изляза от лабораторията незабелязан. Бих могъл, разбира се, да склуча няколко електрода и по този начин да създам впечатление у надзирателката, че седя на едно място. Но все пак тя ще види, че се придвижвам по стаята, и веднага ще вдигне тревога. Нали таблото ще ѝ покаже, че в помещението има не един, а двама души! Поразмислих малко, легнах посред стаята по корем и запълзах бавно. После останах неподвижен няколко минути в очакване какво ще стане. И се получи именно това, което очаквах. Телефонът започна да звъни рязко. Усмяхнах се на себе си и продължих да лежа, като се радвах мислено, че накарах фрау Айнциг да се шашне. Телефонът иззвъня още няколко пъти, а после затрещя непрекъснато. Бях сигурен, че ако бях останал да лежа на пода още няколко минути, целият институт щеше да бъде вдигнат на крак. Вдигнах се изведнъж и взех слушалката.

— Къде се губихте? — чух познатия глас.

— Губил ли? Никъде не съм се губил — отвърнах с изненадан глас.

— Тогава кажете какви фокуси правите там в стаята си.

След като помълчах секунда-две, казах с престолено възхищение:

— Знаете ли, мадам, вашата наблюдателност ме изумява. Наистина преди малко аз правех фокуси. Бях се качил на лабораторната маса и се мъчех да смъкна завесата от прозореца, върху която се е насъбрал няколко килограма прах. Ако масата не бе закрепена за пода поради някаква идиотска причина, щях да направя това съвсем лесно. А сега се наложи...

— Стига сте дрънкали! — рязко ме прекъсна тя. — Утре ще ви пратя човек, който да смени завесите.

И така, сега можех да се придвижвам по лабораторията незабелязан. За тази цел трябваше не да вървя, а да пълзя по корем. Това бе съвсем приемливо за мен.

Оставаше нещо съвсем дребно. Трябваше да се направи така, че фрау Айнциг да мисли, че аз съм в лабораторията през времето, когато няма да бъда тук.

Разгледах леглото си и открих електрическия контакт в пружината. Когато лягах, пружината се огъваше и се допираше до продълговата метална пластинка, изолирана от останалата конструкция с порцеланови изолатори. Достатъчно беше да се съединят пружината и изолаторът с жица, и фрау Айнциг ще мисли, че аз спя. Сега, когато системата за сигнализация бе открита, оставаше да обмисля подробностите на бъдещото си пътешествие по направлението, от което преди време бе дошъл Поасон.

Ще трябва да съединя контакта в леглото още когато лежа в него. После ще трябва да се смъкна пълзешком от него на пода и да пропълзя около десет метра, докато стигна до шкафа с трансформатора. Тук ще се наложи да направя сложно гимнастическо упражнение, без да се изправям на крака.

Вратата на шкафа се намираще на около половин метър от пода и бе невъзможно легнал да я стигна. Дълго мислих как да направя това. Този момент бе най-отговорният етап в цялото пътешествие.

В продължение на няколко дни старателно се подготвих за предстоящия поход. Подготовката се състоеше в трениране да се смъкна от леглото така, че да легна на пода изведнъж с цялото си тяло. Свързвах предварително с жица пружината на леглото с металната

пластинка и нощем пълзях по лабораторията, искайки да се уверя, че този начин на придвижване е сигурен. Той наистина се оказа такъв, защото нямаше нито веднъж никакви сигнали за тревога. През това време измислих как да се прехвърля с пълзене през вратата на мнимия трансформаторен шкаф, без да бъда забелязан. За тази цел ще трябва предварително да отворя вратата и да прехвърля през нея въжена примка. Ако се хвана с ръце за нея и опирам краката си в сложения наблизо масивен шкаф с наредените с химикали буркани, ще мога да се вмъкна през вратата, без да стъпвам на крака. Една нощ направих и това упражнение. С големи усилия се откъснах от пода и се вмъкнах през тясната врата. От нея идеше застоял топъл въздух. Когато отпуснах краката си, почувствувах, че те се опряха в каменни стъпала, които слизаха надолу. После извърших обратното действие: с помощта на същото въже и шкафа отново се проснах върху линолеума и се върнах на леглото си.

И така, можеше вече да осъществя замисленото.

За своя поход избрах тиха безветрена нощ, когато имаше пълнолуние и пустинята бе осветена от прозрачна спокойна светлина. Преди да си легна, дълго време седях до прозореца, като се вглеждах в лунното безмълвие, което цареше наоколо. Сребристите пясъчни дюни изглеждаха като гладки морски вълни на фотография. Прозорците на южната лаборатория светеха и аз чаках да угаснат. Светеха прозорците и в сградата, където живееше Грабер. Точно в десет часа вечерта и там всичко ще бъде тъмно. Ще свети само един прозорец, където дежури фрау Айнциг. Точно нея трябваше да излъжа тази нощ. Не знаех дали ще успея или не. Не знаех какво ще получа от това пътешествие по неизвестния подземен път, но желанието ми да разкрия тайната беше много голямо и аз реших да изпълня своя план.

Най-после светлините започнаха да гаснат една след друга и в десет вечерта всичко потъна в мрак.

Тогава вдигнах телефонната слушалка. След секунда се чу гласът на фрау Айнциг.

— Какво има, Мюрдал?

— Имам една молба към вас. Нещо много ми се спи, а се страхувам, че не ще успея да завърша една срочна работа. Моля ви утре да ме събудите към шест-седем часа.

— Добре, ще ви събудя — отговори тя.

— Лека нощ, фрау Айнциг.

— Лека нощ.

След няколко секунди си легнах. Лежах, като гледах да не мърдам, сякаш се боях да не изплаша някого.

„Време е“ — прошепнах си аз след малко.

Порових из джобовете си, проверявайки дали всичко е там. Там бяха ключът на вратата, електрическо фенерче и кутия кибрит. В другия джоб беше ножът. В джоба на престилката мушнах едно въженце в случай, че там, на другия край на подземни път, ми се наложи да правя същите упражнения както тук.

Мушнах ръката си под дюшека и здраво завързах пружината за металната пластина.

Стори ми се, че изминах много бързо разстоянието от леглото до трансформаторния шкаф. Но когато погледнах светещия циферблат на часовника си, той показваше, че съм пропълзъл през лабораторията за двадесет минути. Беше началото на дванадесет.

Когато вече бях вътре в тесния шкаф, от мен се лееше пот като град. Почаках няколко секунди до вратата, за да проверя дали първият етап от пътешествието е минал благополучно. После слязох две стъпала надолу, притворих след себе си вратата и запалих фенерчето.

Каменната стълба се спускаше по наклонена галерия с бетонирани стени. Тя завършваше с малка площадка и оттук започваше тясна хоризонтална тръба. Мушнах главата си в нея и я осветих с фенерчето. На около пет метра разстояние надлъж от двете и страни започваше ред железни куки, върху които се крепяха кабели и жици. По тях в лабораторията идваше електроенергията, а така също се осъществяваше телефонната връзка и сигнализация. Когато допълзях по-близо, веднага различих електрическия кабел от телефонния. Телефонният беше със светлосиня изолация. В дебелия колкото човешка ръка оловен кабел, изглежда, имаше множество тънки жички, които се разклоняваха под пода и се съединяваха с многобройни медни контакти... Сега някоя двойка жици изпращаше в диспечерската лъжлив сигнал за това че аз спя. При тази мисъл се усмихнах.

Трудно бе да се пълзи, защото железните куки постоянно се закачаха за дрехата ми. Трябваше да спирам и да правя сложни движения с ръце и с цялото тяло за да се откача. Тръбата не бе предназначена за пътешествие.

Колкото по-навътре пълзях, толкова въздухът ставаше все по-спарен и по-спарен и накрая ми се стори, че свърши. Спрях се и лежах неподвижно няколко секунди, гълтайки с широко отворена уста горещата задуха. После продължих да пълзя, като спирах на всеки петдесет метра.

Според моите пресмятания тръбата отиваше право на изток. Ако е така, значи ми предстоеше да пропълзя не по-малко от един километър — немалък път. Но не бях изминал и половината път, когато почувствах, че силите ме напускат. Пред очите ми заплуваха разноцветни петна, ушите ми пищяха, сърцето ми биеше неравномерно, ту като в треска, ту сякаш спираше напълно.

„Няма да допълзя... Трябва да се връщам...“

Когато се вмъкнах в тръбата, кой знае защо, не ми мина през ум, че може да се наложи да се върна. Едва сега разбрах, че това е невъзможно. Можеше да се пълзи назад, но то щеше да е още по-тежко. Опитах да пълзя по този начин няколко метра и спрях. Престилката и ризата се омотаваха на главата ми. Металните куки се закачаха за дрехата ми. За да се освободя от тях, трябваше отново да пълзя напред.

Накрая капнах от умора и замрях в пълен мрак някъде по средата на тясната и задушна бетонена тръба, под дебел пласт пясък. „Но нали Поасон е изминал някак този път“ — задъхвайки се, прошепнах аз.

„Да“ — мислено си отговорих.

„Тогава къде е разковничето? Напред, само напред...“

Запалих фенерчето и отново запълзях напред, като спирах само за да се откача от някоя кука.

От спарения въздух и от страшното напрежение почти губех съзнание, когато неочаквано ме лъхна, както ми се стори, чист въздух. Спрях, осветих стените и видях, че на това място тръбата се разклонява на два канала, надясно и наляво. Левият беше също като този, по който пълзях, а десният бе малко по-широк. Жиците и кабелите продължаваха по дясната тръба. Досетих се, че тя води към Грабер.

„Пълзи само направо“ — спомних си думите на Поасон. Полежах тук няколко минути и си поех дъх. После погледнах часовника си и се смразих от ужас: беше два часът през нощта. Ако продължавам да се движа със същата скорост, няма да мога да се върна

навреме обратно. Угасих фенерчето и като заработих с двете ръце, започнах да се придвижвам нататък.

Накрая главата ми опря в нещо твърдо. Запалих фенерчето и видях, че се намирах на дъното на кладенец, подобен на онзи под моята лаборатория. Нагоре се издигаше стръмна каменна стълба...

Когато слагах ключа в ключалката, имах чувството, че там зад вратата вече стоят хората на Грабер, готови да ме заловят. Толкова бях свикнал да съм затворен в лабораторията си, че само мисълта, че съм я напуснал, ме караше да изпадам в ужас. Струваше ми се, че много отдавна е открито отсъствието ми и се е вдигнала тревога. Но върших всичко така, както го бях замислил. Да става каквото ще става. Лекичко превъртях ключа и отворих вратата.

Вратата излизаше в голямо продълговато помещение с широки и ниски прозорци. Луната не ги осветяваше и аз съобразих, че те гледат на изток. По средата на стаята се открояваше силуетът на съоръжение, което напомняше пещ на древните алхимици. Върху четири тънки опори се крепеше конусообразен покрив с тръба, която минаваше през тавана. Край прозорците — широки маси, а по тях — саксии с растения. Листата и стъблата им рязко се открояваха на фона на сребристите прозорци.

Дълго стоях неподвижно до отворената врата и се заслушах. Никакъв шум, никаква въздишка или шумолене. Въздухът бе спарен. Сякаш в това помещение отдавна не е имало хора...

При светлината на фенерчето открих, че подът в помещението бе дъсчен.

„Тази стая не се контролира“ — реших аз и, без да мисля повече, излязох от шкафа. Помещението приличаше на оранжерия. Това по средата се оказа обикновена печка, върху която бяха сложени метални кюпове. Саксиите по масите бяха наистина с растения. Листата им не бяха зелени: приличаха на пожълтели листа.

Не удържах и като се приближих до една от саксиите, пипнах растението с ръка. Останах поразен, защото почувствувах, че листата бяха твърди като груба кожа. При натискане те се чупеха с лек пукот като гутаперчов гребен.

Всичко, което растеше в наредените на масите саксии, беше също твърдо и неестествено. Под листата на едно от растенията забелязах някакви плодове, които бяха твърди и стегнати, макар по вид

да приличаха на домати. Извадих от джоба ножа и срязах дръжчицата. Трофея скрих в джоба.

Часовникът ми показваше три часа и четвърт, когато отидох до вратата в десния ъгъл на оранжерията. Тя се оказа открената. Без да се съобразявам къде се намирам, излязох навън. Сградата бе разположена в ъгъла на обширна градина, оградена с високи стени. Те се съединяваха под прав ъгъл и не се виждаха от стволите на дърветата. Веднага познах палмите, които виждах винаги, когато излизах от лабораторията си...

Няма никакво съмнение: това бе оазисът на яркочервените палми. Сега обаче той приличаше повече на огромно гробище, в което дърветата бяха много малко. Пред мен над пясъчната повърхност се издигаха високи, заградени с камъни лехи, а в тях растяха някакви храсти. В полъха на ранния утринен ветреца, който постепенно се усилваше, листата на тези странни растения оставаха неподвижни. От време на време се чуваше как шумоли пясъкът в листата.

Цялата тази градина, по-точно, това безмълвно пясъчно поле с безжизнена растителност, в лъчите на залязващата луна изглеждаше призрачно и неестествено. Тук не се усещаше прохладата, дъх на зеленина и цветя, на влага и гниене. Вървах бавно между лехите гробове и ми се струваше, че по тях растат не истински храсти, а изкуствени, направени от особен сух и твърд материал. Няколко пъти докосвах листата и стъблата и всеки път инстинктивно отдръпвах ръката си, защото те, корави и твърди, създаваха усещане за изсъхнали трупове.

Вървах по тази странна градина като омагьосан, забравил за трудния път, който бях изминал, и без да се замислям как ще се връщам обратно. Губех се в догадки, мъчейки се да разбере как и защо е бил създаден този страшен, противоестествен растителен свят, който в лунния здрач изглеждаше безграничен и много напомняше на гробище в пустинята. Изведнъж ме обзе странно, потискащо чувство. Мъртвата градина в пустинята, високите, гробоподобни лехи, далечните силуети на палмите, дълбокият пясък и лекото шумолене в неподвижните листа създаваха впечатление като да съм попаднал на онзи свят, в страната на мъртвите, в задгробния свят на растенията...

Луната се спусна над хоризонта и почти докосваше оградата, която отделяше оазиса от останалия свят. Реших, че е време да се

връщам. Когато влязох в дълбоката сянка на оградата, неочаквано се чуха звуци, напомнящи далечни изстрели. Те идеха някъде отляво. Ослушах се. Наистина няколко единични изстрела, а после — та-та-та-та-та — сякаш картечен ред...

Като се движех все в сянката, накрая стигнах съвсем близо до мястото, където стената под прав ъгъл отиваше на изток. Изстрелите и картечните редове сега се чуваха съвсем ясно и аз се спрях, разсъждавайки какво би могло да става там, отвъд стената. Потътрих се бавно покрай нея, измъчван от любопитство, и неочаквано се натъкнах на малка вратичка. Тя се оказа заключена. Отново чух в нощната тишина та-та-та-та-та и веднага след това далечен глас, който напомняше плач на дете... „Нима разстрелват някого там, зад стената?...“ — мина ми през ума. Звукът секна и колкото и да чаках, повече не се повтори.

Не знам колко време съм стоял до вратичката, когато чух как неочаквано тя заскърца и аз инстинктивно отскочих далеч встрани и се скрих зад листака на едно ниско дърво.

Не видях как се отвори вратата, защото сянката в ъгъла беше много гъста, а луната бе слязла още по-ниско над хоризонта. Вглеждах се напрегнато в тъмнината и дълго време не можех да видя нищо. Едва след няколко мъчителни минути забелязах, че покрай стената по посока на оранжерията се движи много бавно нещо сиво. Това бе човек. Сивият човек се движеше на странни тласъци, като стъпваше тежко по дълбокия пясък.

Стоях скрит в сянката и се страхувах да помръдна, само изпращах с очи сивата сянка край стената. Кой е този? Какво е правил там, отвъд стената, посред нощ? Защо върви толкова бавно? После в главата ми светкавично мина мисълта: „Той отива към оранжерията! Ей сега всички пътища за връщане ще се окажат преградени!“

Като се спъвах в някакви твърди като камък плодове, тръгнах бързо през лехите, успоредно на каменната ограда. Скоро сивата сянка остана далече назад, а аз бях вече до вратата на оранжерията.

Оттук можах да различа, че човекът, който се движеше в моя посока, бута пред себе си огромна градинарска количка. Едва се чуваше скърцането на колелата ѝ.

Влязох бързо в тъмната оранжерия и тръгнах към заветната врата. Тук бе станало съвсем тъмно и бях принуден да запаля няколко

пъти електрическото фенерче. В момента, когато слизах надолу, се чу как под тежестта на тромавите крачки пясъкът край прозорците на оранжерията заскърца. Тогава затворих вратата и тихичко завъртях ключа.

Обратния път през тръбата изминах за много по-малко време.

РОБЕР ФЕРНАН

Една сутрин рано при мен дойде доктор Шварц, придружен от един човек, когото дотогава не бях виждал. Той бе не много млад човек, висок, широкоплещест мъж с буйни, черни къдрави коси.

— Запознайте се. Това е господин Фернан, нашият биохимик — представи ми го Шварц.

— Добър ден — казах аз, стискайки му ръка.

— Добър ден — отговори той на френски, като произнесе р-то особено, с едва доловим чуждестранен акцент.

Фернан ме погледна с присвити очи и едва се усмихна. Създаваше се впечатление, че е късоглед.

— Доктор Фернан ще изпълнява функциите, които по-рано изпълняваше Морис Поасон — каза Шварц. — Надявам се, ще се сприятелите. — Той се усмихна и ни остави сами.

Фернан остави на работната ми маса подставката с епруветки, пълни с познатите ми мътни течности и се за-разхожда мълчаливо из лабораторията. Спираше се пред уредите и ниско навеждаше над тях глава. Следях движенията му, като се мъчех да разбера кой е той и какво представлява. Кой знае защо ми се стори, че не е французин. За да не се покажа излишно любопитен, започнах да подреждам епруветките, поглеждайки го скришом как се разхожда из стаята, кръстосал отзад ръце, без да пипа нищо. Само разглеждаше.

— Пълни анализи ли са нужни, или само спектрални? — запитах с безразличен глас.

— А как е прието тук при вас? — попита той и се приближи до масата ми.

— В зависимост от това какво е необходимо. Аз не знам какво ви е нужно.

Той се усмихна едва забележимо и след като помисли, отвърна:

— Направете отначало пълен анализ.

Кимнах и се заех с препарат номер едно.

— Няма ли да възразите, ако понаблюдавам как работите? — попита той.

— Щом ви харесва, моля — отговорих му без всякакъв ентузиазъм. За себе си бях решил, че този Фернан е специално прикрепен към мен. Минах в хранилището, филтрирах разтвора и сложих върху електрическия котлон листа хартия с утайката да се суши. Прелях разтвора в кварцова кювета и се върнах при спектрографа. Фернан вървеше по петите ми, навел ниско глава над ръцете ми. Това започна да ме дразни.

— Сега ще експонирам спектъра и вие можете да си починете — казах аз на немски, като се мъчех да изрека фразата колкото е възможно по-язвително.

— Благодаря — отговори той на чист немски език.

„Така си и знаех. Немец“ — реших аз.

Трансформаторът на водородната лампа забръмча, нагласих кюветата на статива и седнах до спектрографа. Фернан седна наблизо до масата. Мълчахме няколко минути.

— А не се ли страхувате, че ултравиолетовите лъчи ще изгорят лицето ви? — неочаквано ме попита той, спрял поглед върху мен.

— Аз ли? Свикнал съм. Ултравиолетовите лъчи не ми действуват.

— Значи отдавна сте тук?

Погледнах го в лицето. За един немец то бе твърде мургаво. Това ме смути малко.

— Да, отдавна — отговорих аз и се извърнах.

След малко той продължи да разпитва:

— От Франция ли сте?

— Да.

— Харесва ли ви тук?

Вдигнах към него учуден поглед.

— А това има ли някакво отношение към работата?

— Извинете — засмя се Фернан. — Това, разбира се, е само любопитство. Извинете — повтори той.

След този диалог той вече не вървеше по петите ми. Седеше, облакът на масата, със затворени очи, потънал в свои мисли. Когато взех третата епруветка, той изведнъж стана и без да каже нито дума, излезе от помещението. Видях през прозореца как заобиколи моята

барака и като крачеше широко по пясъка, се запъти към южната лаборатория. На половината път го спря часови и му поиска пропуск. Часовият поздрави по военному и се отдръпна.

„Голяма клечка. Разхожда се където си иска.“

Върна се при мен едва привечер. Изглеждаше малко разтревожен и едновременно уморен.

— Пригответе ли всичко? — запита той.

— Отдавна. Ето тук, на бланките, е написано всичко.

Няколко минути той мълчаливо разглежда моите бележки, а после вдигна към мен късогледите си очи.

— Според мен безсмислена работа — каза някак неопределено.

— Не знам. Доктор Грабер и доктор Шварц по-добре знаят.

Фернан вдигна рамене.

— Аз съвсем нищо не разбирам. За какво е необходимо напълно нормални зайци да бъдат превръщани в каменни зайци? На кого са нужни вместо хубави сочни домати и банани каменни домати и банани?

Бях нащрек и устремих поглед към него. Откакто бях тук, никой не бе разговарял с мен така откровено за работите, които се вършеха в института на Грабер. Може би това е провокация? Може би немците подозират, че знам вече твърде много неща и просто искат да разберат какво точно ми е известно? Стиснах плътно устни и не отговорих нищо.

— Е, добре. Лека нощ — каза Фернан и си отиде.

Няколко дни той не дойде. През това време се случи събитие, което трябваше да стане решаващо в цялата тази история.

Една вечер след работа позвъних на фрау Айнциг, за да си сверя часовника. Тя вдигна слушалката и произнасяйки познатото ми „ало“, изведнъж спря да разговаря с мен. Вместо нейния глас неочаквано чух наведнъж няколко гласа. Разговорът бе много неясен, припрян, но много бързо схванах смисъла му. Някой съобщаваше на фрау Айнциг, че е получена радиограма за пристигането в института на голямо началство. Във връзка с това нужно бе да се направи нещо, да се свърши по-бързо, да се повика някой. Датата на пристигането не бе установена точно. Айнциг окачи слушалката и аз не чух нищо повече.

На сутринта ми се стори, че на територията на института има оживление. Видях как Шварц няколко пъти тичаше от своята

лаборатория в южната и обратно, как от южната лаборатория излизаха хора и бързаха към сградата на Грабер, как по пътя, покрай източната ограда, тичаха нагоре-надолу местни работници.

Този ден ме бяха забравили.

Но скоро след обеди в моето помещение дойде Фернан. Той влезе много бързо и видът му говореше, че е силно развълнуван. За мое учудване не донесе никакви препарати за анализ.

— С какво мога да ви бъда полезен? — запитах подигравателно, понеже разбирах, че немците са в паника от пристигането на началството.

Фернан се усмихна виновно и някак съвсем непринудено каза:

— Ух, капнах от тичане. Реших да си почина при вас.

— Да си починете?

— Да. Ще имате ли нещо против, ако поседя при вас няколко минути?

Свих рамене и кимнах към стола.

След като помълча, той добави:

— Моля ви, ако дойде доктор Шварц, почнете да ми разказвате нещо за работата си. Ще се създаде впечатление, че уж съм дошъл при вас по работа.

Погледнах го внимателно в очите. Всичко това започна да ме ядосва и като не можах да се въздържа, попитах:

— Вие сигурно си мислите, че аз съм безнадежден идиот и не разбирам какво означава цялата тази комедия?

— Комедия ли? — Той стана от стола и дойде до мен. — Според мен това не е комедия. Може би за вас, но не и за мен...

— Господин Фернан, нека се разберем: ако са ви наредили да ме следите, то правете го някак по-умно...

Той наведе глава, потърка челото си и тихичко се засмя.

— Дявол да го вземе! Наистина! Какво право имам да разчитам на вашето доверие? Никакво...

Видя ми се странно, че говори така. Държеше се много непосредствено.

Той помисли малко и изведнъж заговори:

— Добре. Да бъдем откровени. Аз нямам друг изход. Само ми отговорете на един-единствен въпрос. Той може да ви се стори странен. Съгласен ли сте?

— Зависи какъв въпрос — предпазливо казах аз.

— Вие обичате ли Франция?

Докато аз мислех, той ме гледаше с широко отворени черни очи, които излъчваха някакъв дълбок душевен жар...

Почувствувах внезапно, че пред мен стои не такъв човек, за какъвто го вземах.

— Ако това е толкова важно, мога да ви отговоря. Да!

— Вярвам ви. Слушайте... — той премина към шепот — аз не съм Фернан и съм в опасност...

Дълго стояхме мълчаливи и се разглеждахме взаимно. Той ме гледаше право в очите и в тях аз не виждах нищо друго освен искреност...

— Тогава кой сте вие?... — прошепнах аз.

— Ще разберете това, като му дойде времето. Но аз не съм немец. Не съм и французин...

— Да идем в рентгеновия кабинет. Там можем да се заключим и да поговорим, без да ни чуе никой — прекъснах го аз.

Влязохме в рентгеновата лаборатория и аз включих уредбата. В стаята стана шумно. Фернан се наведе над мен и каза:

— Дойдох тук с документите на някакъв Робер Фернан от мюнхенския изследователски център. След войната този Фернан е бил осъден на доживотно заточение за непозволени медицински и биологични опити с военнопленници. Обаче с помощта на негови западни колеги скоро го освободили и той заел важно положение на медицински съветник при сегашното правителство в Бон...

— Да, но вие...

— Аз не току-така ви попитах обичате ли своята родина. Работата е там, че моята родина е тук...

— Тук? В Африка?

— Да, тук, на същата тази земя. Нас отдавна вече ни тревожи това, че немците са се залостили тук. В това отношение са им помогнали отвъдокеанските приятели на сегашното наше правителство. Но време е на това да се сложи край!

Фернан изрече последните думи решително, като призив, и се изправи с целия си ръст. Направи крачка встрани от мен и аз изведнъж изпитах срам, че съм представител на европейска нация.

— Почакайте, една секунда, Фернан, или как да ви... Но нали Грабер, доколкото ми е известно, прави научни изследвания.

— Научни ли? — Той се наведе рязко над самото ми лице. — Робер Фернан е правел с хора също така наричани „научни изследвания“. Той ги е замразявал живи, вкарвал е във вените им разтвори от оловни соли, за да получи уникални рентгенови снимки, той...

— Нима и Грабер?! — ужасен възкликнах аз.

— Не знам, не знам... Впрочем аз съм тук, за да узная всичко. Сред нашия народ се носят различни слухове...

— Какви?

— Няма да ги повтарям. Трябва да се провери точно.

— С какво мога да ви помогна? — запитах аз и го хванах за ръката.

Мисълта за античовешкия характер на работата на института на Грабер ми минаваше през ума много често, но аз я прогонвах, понеже не вярвах, че в наше време науката може да се занимава с нещо отвратително и престъпно. Сега, когато Фернан изрази тази мисъл ясно и разбрано, изведнъж почувствувах, че непременно ще му стана помощник, ако не искам да бъда съучастник в престъпление.

— С какво мога да ви бъда полезен? — запитах аз още веднъж.

— Добре, слушайте — прошепна той. — Скоро от обединения щаб ще пристигне група военни, за да ревизира института на Грабер. Освен военните в нея ще има и представители на две изследователски фирми: на американската „Уестърн биокемикал сървис“ и на немската „Хемише централ“. Впрочем това е една и съща фирма. Своята дейност у нас те започнаха с внос на сапун и кисели бонбони. И едното, и другото се появяваха в едни и същи опаковки, но с надписи ту на английски, ту на немски език. Та значи представителите на тези две фирми ще пристигнат да огледат и едновременно да показват на генералите своето, така да се каже, африканско стопанство, да се запознаят с успехите и постиженията на доктор Грабер. Трябва да присъствувате на изпробванията.

— Какви изпробвания?

— Грабер ще демонстрира резултатите от своята работа.

— Къде?

— Сигурно в парка, отвъд стената.

— И какво трябва да правя?

— Трябва да присъствувате на изпробванията.

— Аз?? Вие се подигравате! Те ме пускат да изляза от тази барака три пъти на ден на разходка: петдесет крачки надясно от вратата и петдесет наляво. Вие знаете, че територията се наблюдава от часови.

— Да... — Той въздъхна тежко. — Знам. И все пак това трябва да стане.

Сетих се за пътешествието си под земята в оазиса на яркочервените палми и в мен се породих смътна надежда.

— Но да допуснем, че измисля нещо. Може би ще стане чудо и аз ще успея да бъда при изпробванията, макар дори да не знам къде ще бъдат те. Добре, ами вие? Нали трябва да се скриете. Трябва да бягате. Ако пристигнат представители на фирмата и видят, че вие не сте Фернан...

— Не бива да бягам. Трябва под най-различни предлози да не се мяркам пред очите им. Дори и да ме потърсят, макар да се надявам, че не ще имат от мен никаква нужда.

Дълго мълчахме. После аз го попитах:

— Струва ми се, вие доста свободно се движите по територията?

— Да. Сравнително свободно.

— Къде ви е разрешено да ходите?

— Навсякъде, с изключение резиденцията на Грабер и този странен парк отвъд стената.

— Имате предвид оазиса от яркочервените палми?

— Яркочервени ли? Че защо червени? Тези палми имат мръснопясчен цвят.

Аз се засмях.

— Аз ги нарекох така. В деня на пристигането ми те бяха обагрени от лъчите на залязващото слънце в яркочервен цвят.

— Оттатък оградата нямам достъп, макар лабораторията ми да граничи със стената, отвъд която се намира оазисът.

Учудих се. Значи Поасон не е имал пряк достъп в оранжерията, където бях ходил.

— Тогава слушайте — казах аз. — Имам план. Можете да попаднете в градината. Но имайте предвид, че постройката оттатък стената е обитаема и аз не знам кой живее там. През времето, което

остава до пристигането на военните, вие трябва да проучите всичко много добре. Ако успеете да научите къде ще се демонстрират постиженията на Грабер, аз ще се опитам да направя нещо.

— А как ще мога да попадна в оазиса?

Изключих рентгеновия апарат и ние влязохме в лабораторията.

— Впрочем как е истинското ви име? — запитах аз.

— Засега ме наричайте Фернан — отговори усмихнат той.

Засрамах се от своята наивност.

Отидохме до прикрепения за стената шкаф, на чиято врата бе изобразен череп и две кости, пресечени с червена мълния.

— Имате ли във вашата лаборатория такова нещо? — попитах аз.

Той кимна утвърдително.

Отидох при спектрографа, извадих изпод релсата ключа и отворих шкафа. Фернан надзърна вътре и тихичко свирна с уста.

— Ясно ли ви е? — запитах аз.

Той кимна.

— Само че имайте предвид едно нещо.

Заклучих вратата, заведох го до стената и вдигнах края на линолеума. Той видя металните контакти и почна бързо да кима с глава.

— Това го знам — прошепна той. — Има го във всички помещения, където работят чужденци.

— Но Поасон...

— При бягството си Поасон е повредил на някои места сигнализацията. Когато пристигнах аз, решиха да не я възстановяват.

— Откъде знаете всичко това? — учудих се аз.

— Тук имаме още един приятел...

— Кой е той?

— После. А сега дайте ключа.

Предадох му ключа и той ми стисна енергично ръката.

— И тъй, ако искате да ви помогна, проучете колкото се може повече неща. Окончателния план за действие ще разработим в навечерието на изпробванията.

— Довиждане.

— Довиждане, господин Фернан.

Един ден след разговора ми с Фернан престанаха да ми носят и храна. Нито сутрин, нито през деня, нито вечер се появяваше арабинът

с термосите и аз, прегладнял ужасно, позвъних на фрау Айнциг. Дълго никой не ми отговаряше, а когато тя вдигна слушалката, гласът ѝ бе рязък и раздразнителен. Тя изпревари моя въпрос.

— Няма да умрете, Мюрдал! Всички сме в такова положение. Аз не съм по-малко гладна от вас. Ще чакате.

Вместо вечеря излязох на редовната си „разходка“, като размишлявах върху това защо неочаквано институтът на Грабер се оказа без храна. Минавайки край бараката на Шварц, аз исках да вляза и да поприказвам с доктора за този неочакван поврат на нещата, когато изведнъж вратата се отвори и от нея се показа Джовани Сако, италианецът-синтетик. Черните му очи изразяваха гняв.

— Синьор, и вие ли гладувате? — запитах аз.

Сако се озърна и ми направи едва забележим знак да се приближа.

— Гладът не е най-лошото. Скоро ще умираме от жажда...

— Защо? Да не би да са спрели да докарват вода?

Той се усмихна криво.

— Там е работата, че не. С водата всичко е в ред. Само че да я пием...

— Какво?

Джовани вдигна рамене. После започна да говори бързо-бързо, като смесваше френски и италиански думи:

— Главното е във водата... Така мисля аз... Тези араби отдавна не я пият тук... Иначе защо трябваше да бягат оттук?... И сега тук няма нито един туземец... И всички проклинат водата... Цялата работа е в нея...

Гледах с недоумение италианеца. Лицето му изведнъж цялото се изкриви, той рязко се обърна и се скри вътре. Зад гърба ми се чу скърцане на пясък. С бързи крачки към нас идваше доктор Шварц.

— Нима не са ви съобщили, че разходките са преустановени? — подхвърли той.

— Не. А защо?

— Не задавайте въпроси, ами се прибирайте веднага в стаята си! — изкомандува той.

Възмутих се.

— Чуйте, докторе! Струва ми се, не съм ви съотечественик и не съм войник и вие нямате право да ми заповядвате. Тук съм постъпил

на работа по собствено желание. Поискам ли, ще си ида, й толкоз!

Шварц се усмихна презрително.

— За съжаление нямам време сега да ви обяснявам с какви права разполагате. Правете това, което ви се заповядва. Засега ние командуваме тук.

Той подчертано наблегна на думата „ние“.

— За дълго ли? — отвърнах язвително аз, понеже не се сдържах.

— За това ще поговорим друг път. Марш във вашата барака.

В лабораторията аз дълго мислих върху това, което успя да ми каже Джовани. Към десет часа вечерта вратата се отвори и на прага се показва Фернан, усмихнат, с голям пакет в ръце.

— Жив ли сте още? — запита ме той весело и ми смигна.

— Едва се крепя. Изядох последната коричка хляб.

— Ето, нахранете се. Поръчаха ми да ви донеса суха храна. Скоро няма да има топла храна.

Той остави пакета на масата и се заразхожда из лабораторията, като свиреше тихо с уста популярна песничка.

Лакомо се нахвърлих на сухите галета и сухия салам. След като хапнах няколко хапки, попитах:

— Защо сте толкова весел?

— Как защо? Затова, защото вече започна!

— Кое започна?

— Това, което рано или късно трябваше да започне. Работниците на Грабер се разбягаха. Няма нито готвачи, нито прислуга, нито хамали, нито огняри. Напуснаха шофьорите, с изключение на немца-водар. Местните жители са обявили бойкот на стопанството на професора. Започна стачка!

— И как така изведнъж?

Фернан дойде съвсем близо до мен и като присви очи, каза:

— Шварц ме уверяваше, че цялата работа е в суеверието. Но аз знам, че не е така.

Спрях да дъвча и го загледах втренчено. Той седна на крайчеца на стола и запали цигара.

— Разправят, че сред местните араби се пръснал слух, че европейците, живеещи зад тази стена, са изпратени на земята от дявола! Да се живее и да се работи заедно с белите тук, е все едно да обиждаш аллаха. И те взели, че си отишли.

— Това Шварц ли ви го разказа?

Фернан кимна.

— Лъже. Не вярвайте на нито една дума.

— Аз и бездруго не вярвам.

— Впрочем преди малко италианецът Сако от бараката на доктор Шварц ми намекна нещо за водата. Знаете ли, имаше такъв случай. Когато пътувах насам през пустинята, предложих на шофьора чаша вода. Той отказа, и то доста рязко!

Феран се замисли.

— Дали е водата, или не е водата, но тук има нещо лошо. Всичко ще стане ясно, когато отидете на изпробванията.

— Вие не се ли отказахте от тази идея?

— Напротив. Дойдох при вас, за да уточним нашия план, поточно плана за вашето проникване на изпробванията.

Усмяхнах се. Този човек разговаряше с мене така, сякаш беше в института поне толкова време, колкото бях и аз. А нали бе дошъл тук само преди няколко дни!

— Слушам ви.

— Значи вчера през деня аз бях във вашия оазис на яркочервените палми. Вие знаете ли какво представлява той?

Кимнах с глава.

— Вие също ли сте ходили там?

— Да.

— Чудесно. Тогава ще е по-лесно да ви обясня. В оазиса се влиза през кухнята...

— Каква кухня?

— Онази, в средата на която има пещ, огромна печка — учуден поясни Фернан.

— А защо мислите, че това е кухня?

— Защото с очите си видях как някакъв тромав, широкоплещест дангалак вареше в казани храна и после закарваше казаните зад оградата вдясно. На около петдесет крачки от кухнята.

— А пък аз сметнах кухнята за оранжерия! — признах си смутено.

— Тя прилича малко на оранжерия. Там наистина са наредени качета и саксии с вкаменени растения, но помещението служи главно за кухня.

— И вие сте видели как там се готви? — засмях се аз.

— Представете си, да. Готвачът или кой го знае какъв там, едно тромаво, глухо и няма съществуване. Не ми беше трудно, като открехнах вратата на трансформаторния шкаф, да наблюдавам какво и как го прави. Видях, че готвеше ядене с месо. Сечеше с извит стоманен меч месо от свиня ли, от овен ли, накиснато в каца с гъста черна течност. Когато яденето му завря, в помещението така засмърдя, че трябваше да затворя вратата и да слеза няколко стъпала надолу.

Помълчахме. Фернан прочете въпроса в очите ми и отговори с леко повдигане на раменете. Наистина можеше ли да се каже за кого е била готвена тази храна?

— Когато готвачът, натоварен с котли, излезе от помещението, аз излязох от укритието си и направих едно разузнаване. Сега знам как може да се проникне на полигона — там, където се намират главните обекти за опитите на Грабер.

— Как?

— На тридесетина крачки от портата расте палма, точно до оградната стена. Короната ѝ се издига високо над телените заграждения, а клоните ѝ се простират над забранената територия. Трябва да се покатериш на тази палма и да скочиш долу...

— Оградата има към седем метра височина. Короната ѝ се издига на около десет метра височина. Не ви ли се струва, че такъв начин за посещаване на тайната територия е малко рискован?

Фернан се усмихна:

— Не, не ми се струва, като се вземе под внимание, че пясъкът тук е дълбок и мек. Трябва само да успееш да скочиш не на краката си, а да паднеш на едната си страна. Скачали ли сте някога с парашут?

— Не. Но това не е важно. Ще постъпя така, както предлагате.

— Друг начин няма.

— Значи ще действваме по вашия.

— А сега най-важното. Сигурен съм, че в деня, когато пристигнат военните, вас никой няма да ви потърси. Не смятам, че тези тъпацы, военните, се интересуват как изпълнявате своите спектрални и рентгенови анализи. Разбира се, тях ги интересува главният резултат на Граберовите изследвания.

— Какъв е той?

— Не знам. Вие трябва да го видите с очите си. И така в деня, когато пристигнат началниците на Грабер, вие трябва да седите до прозореца и да гледате към моята лаборатория.

Фернан ме хвана за ръката и ме заведе до прозореца.

— На най-крайния прозорец ще сложа тигла и ще запаля в нея хартия. Щом видите пламък — слизайте в шкафа и колкото можете побързо пълзете по тръбата към яркочервените палми, аз ще ви чакам в трансформатора под кухнята.

— А вие откъде ще знаете, че е време вече?

— От моята лаборатория по-добре се вижда какво прави Грабер. Аз ще знам кога ще започне приготвянето в участъка за изпробвания по случай пристигането на високите гости.

— Е, добре, ясно ми е — казах аз. — Само се страхувам, че планът може лесно да се провали и тогава ще си изпатим и аз, и вие.

Фернан сложи ръка на рамото ми и каза:

— Не бива да мислите за поражение. Трябва да мислите само за победа. Това е ваш дълг. Мога да ви уверя: в борбата срещу Грабер ние не сме сами...

Усмихнах се горчиво и прошепнах:

— Никой нищо не знае за него...

Фернан тихичко се засмя:

— Ох, не бива да мислите така! Не забравяйте, местните жители избягаха от Грабер! Никак не ми се вярва, че те ей така ще се съгласят на тяхната земя да се засели дяволът. На аллах това не се харесва много! — добави той весело.

„НЕ ГО УБИВАЙТЕ!“

Рано сутринта седнах до прозореца на спалнята си и започнах да наблюдавам черната ивица на асфалтирания път, който минаваше край източната ограда. Наоколо сякаш нямаше жива душа. Дори часовите бяха изчезнали някъде. От комините на Граберовата резиденция не излизаше дим, както обикновено.

Когато слънцето се издигна високо над палмите, видях как по асфалтирания път бързо премина затворен автомобил, а след него втори. И двете коли заобиколиха тухлената сграда на Граберовата резиденция и се скриха зад ъгъла. Приблизително десетина минути след това вдигнах телефонната слушалка.

— Да — чу се резкият и сърдит глас на фрау Айнциг.

— Моля ви да ме свържете с господин Фернан — помолих аз.

— Сега няма да ви свързвам с никого. И изобщо ви моля, Мюрдал, да не безпокоите днес никого по телефона.

— Защо? — учуден, запитах аз. — Нима днес е неделя?

— Не задавайте глупави въпроси. Такова нареждане има.

Тя окачи слушалката и аз въздъхнах облекчено. Значи, е време вече да се действа. Само дано не пропусна сигнала.

Към десет часа видях в прозореца на бараката, където беше Фернан, яркооранжев пламък. Той се появи за няколко секунди и веднага изчезна. След няколко минути се появи отново и аз бързо прекосих стаята. Повдигнах линолеума до бетонната подставка на спектрографа и сложих под него парче ламарина. След това се проснах на пода и зачаках. Това продължи към пет минути. Телефонът не позвъни. Значи сигнализацията е съединена сигурно.

Допълзях както и по-рано до железния шкаф с нарисуван череп на вратата и влязох в подземие. Този път изминах разстоянието до оазиса много по-бързо, отколкото по-рано. Сега добре знаех как трябва да се пълзи, за да не се закачат дрехите за кабелните куки. Имах предвид, че трябва да пазя силите си и затова не правех никакви

излишни движения. Дишах дълбоко и равномерно. Не след много време пред мен блесна светлинка. В края на пътя ме очакваше Фернан.

— Изправете се. Тук може да се стои прав — пошепна ми той.

Помогна ми и няколко секунди стояхме мълчаливо.

— Засега всичко върви добре — най-последно прошепна той. —

Преди десетина минути цялата група начело с доктор Грабер отиде на участъка за изпробвания. В оранжерията няма никого. Когато излезете в градината, гледайте да вървите зад първия ред лехи. Там растат храсти и ако се наложи, ще можете да се скриете зад тях. А що се отнася до това как да постъпите, когато се озовете на участъка за изпробване, то вече зависи от вас. Аз не знам кое и как е разположено...

— Добре. Какво трябва да правя там?

— Да гледате. Само да гледате. Ако всичко ви стане ясно — търсете начин да се измъкнете.

Той стисна силно ръката ми и лекичко ме бутна по рамото.

— Време е — каза ми. — Лошо е, че са определили прегледа за през деня.

— Да. През нощта щеше да е по-лесно.

— Впрочем имайте предвид, че днес трябва да се случи още едно важно събитие. То ще ви бъде от полза...

— Събитие ли? Какво?

— За това после. И така, тръгвайте.

Фернан освети стръмната стълба, която водеше за оранжерията, а когато аз открях вратата, той загаси фенерчето, приведе се и се изгуби в прохода вдясно.

В оранжерията постоях няколко минути, без да мога да виждам. Тогава, през нощта, растенията тук изглеждаха като направени от някакъв черен материал. Сега, при дневната светлина, видях, че по масите и край прозорците, и до огромната печка бяха наредени качета с посадени в тях растения, чиито листа имаха бледо-жълт цвят. По формата на листата веднага разпознах лимони, бананова палма, корени домати. Плодовете имаха мръсносив оттенък. Слънцето се бе издигнало високо и тази чудновата оранжерия бе заляна от светлина. В отдалечения ъгъл имаше баки с мръснокафеникава течност. Пясъкът в качетата с растенията беше влажен, а по краищата личаха следи от бял

налеп. Очевидно растенията се поливаха не с обикновена вода, а с някакъв разтвор.

Излязох в градината и притичах зад първия ред правоъгълни гробове.

Оазисът бе обширен, макар че ако човек се изправеше с цял ръст, можеше да види границите му от всички страни. Той беше ограден, както цялата територия на института, с висока стена от глинен кирпич. Вдясно от кухнята тя бе малко по-висока, а в ъгъла, там, където граничеше със западната ограда, имаше неголяма порта.

Тръгнах към тази порта, като от време на време се оглеждах. Наоколо цареше тишина, каквато никога не може да има в истинска градина с живи растения и дървета. Слънцето печеше безпощадно.

Когато заобикалях един от пясъчните гробове с бледожълти храсти, забелязах, че над нивото на пясъка стърчат метални тръби, разядени от ръжда. Тръби стърчаха във всички лехи. Изглежда, че с тях се поливаше всичко, което растеше тук.

„С какво ли ги поливат?“

Мушнах си пръста в тръбата и извадих капка мътна течност. Когато я лизнах, нещо горчиво и парливо опари устата ми.

„Алкална основа! Концентрирана алкална основа? Сигурно концентрирана калиева основа...“ — мина ми през ума, изплювайки горчиво-солената слюнка.

Когато се готвех да пробягам малкото разстояние между лехите, от другата страна на вратата се чуха гласове. Някой разговаряше високо и от време на време разговорът се прекъсваше от избухнал смях. Хукнах с все сила към палмата до стената и се скрих зад дънера ѝ. След минута вратичката се отвори и в градината влязоха шест души.

Начело на групата крачеше среден на ръст гологлав мъж с бели панталони и тънка риза с широко разкопчана яка. До него вървеше висок немец с офицерска униформа, в когото познах доктор Шварц. После видях една жена с очила, с широкопола шапка и още четири души — двама униформени военни и двама цивилни.

Гологлавият мъж с разкопчаната риза бе доктор Грабер. Веднага се сетих за това. Той крачеше уверено между лехите и даваше обяснения на английски на своите спътници.

— Ето с това ги храним. Получава се сложна ситуация. Оказва се, че не е достатъчно да променим само тях. Трябва да променим

цялата природа — растения, животни — всичко, с което се хранят! Диетата трябва да отговаря на новата биохимична организация.

Един от офицерите се наведе над лехата, откъсна краставичка и се опита да си отхапе от нея.

— Дявол да го вземе, ами че тя е горчива! И твърда като подметка! — извика той, като плюеше.

Отново избухна смях.

— Точно така. Но на тях им е нужно именно това. Ако ги оставим на обикновена диета, веднага ще трябва да ги изпращаме в музея!

— И отдавна ли се занимавате с това стопанство? — запита американският полковник.

— Да. Приблизително пет години. За мое учудване след въвеждането на катализатор в коренната система палмите само за две години се превърнаха в силикоорганични. Наложил се доста да се поблъскаме с тяхното подхранване. Сега те дават много хубави кокосови орехи и банани. Сервираме ги като десерт.

Отново всички се засмяха.

— Ето там е кухнята. Обучихме един от тях на изкуството да приготвя храната и той се справя блестящо с тази задача. По съвместителство същият изпълнява задълженията и на градинар, и на овощар.

— Ама те всички да не би да са вегетарианци? Или понякога ги храните и с каменно месо, или как му казвате там по вашему?...

— Да, получават силикатни белтъчини. За тази цел отглеждаме зайци, овце, някои и други птици... Вярно, че с този вид храна имаме много главоболия. Налага се всяко животно да се променя поотделно... Ако успее да разреши проблема със силиконуклеиновите киселини...

— Е, добре, ясно е, господин Грабер — прекъсна го американският полковник. — Да се връщаме. Сигурно там вече всичко е готово. Значи решаването на проблема за наследствеността опира до силиконуклеиновите киселини, които засега още не се получават, така нали?

Всички излязоха отвъд стената и аз чух продължението на разговора. Усетих тревога, но все още не си представях много добре за какво се тревожа.

Когато гласовете стихнаха, обгърнах с ръце дънера на палмата и започнах бавно да се катеря нагоре. Дървото бе покрито с дебел слой камениста кора, в която краката намираха добра опора. С всяка секунда се изкачвах все по-нагоре и по-нагоре, докато стигнах равнището на стената. До лицето ми минаваха два реда бодлива тел. Най-после стигнах короната на дървото. Твърдите листа драскаха лицето ми.

От другата страна на стената имаше две сгради, които приличаха и на гаражи, и на хангари за неголеми самолети. Всички освен Грабер влязоха в големия хангар. Той се върна и влезе в малкия хангар. Не след дълго оттам с бавна и тромава походка се проточи върволица от някакви хора. Те имаха много странен вид. Раменете им бяха неимоверно широки и вървяха с ниско наведени глави. Сякаш тези хора бяха издялани от тежък камък. Приличаха на груби статуи, създадени от скулптор импресионист. Отстрани на редицата крачеше Грабер с дълга пръчка и поред мушкаше с нея ту един, ту друг. От време на време изкрещяваше някакви гърлени звуци, но странните хора не му обръщаха внимание. Те вървяха един подир друг и влизаха през широките врати в големия хангар. Бяха към петнайсет души, всички със светли панталони, без ризи, голи до кръста.

Когато видях това шествие, веднага разбрах всичко. Стана ми страшно. Сърцето ми заби от яростна злоба. Забравил за опасността, запълзях по твърдия като метал клон на палмата над стената и скочих долу на дълбокия мек пясък.

Останах да лежа няколко минути неподвижно, като се оглеждах наоколо.

После се промъкнах до входа на големия хангар. Помещението се осветяваше само от малки прозорци горе и след яркото слънце навън отначало нищо не можеше да се види. Чуваха се само гръмливи гласове. Скоро забелязах някакви сандъци в ъгъла и се скрих зад тях.

— Първото изпробване не е чак толкова показателно — говореше високо Грабер. — Моля ви, мистър Улбри, вземете тази желязна пръчка и с всички сила удрайте когото искате от тях.

Странните хора се бяха наредили в една редица пред неголям басейн по средата на хангара. Лицата им бяха безизразни, глупави. Това не бяха вече хора, а някакви статуи, тежки мумии, създадени от жестокия гений на доктор Грабер. Сърцето ми лудо биеше. Но аз все

още не разбирах за какво се правеше този чудовищен по своята жестокост експеримент.

— Направо да удрям ли? — запита учуден Улбри, като претегляше на ръце тежката желязна пръчка.

— Разбира се. Все едно че имате пред себе си обикновено дърво. Дайте да ви покажа.

Грабер взе от нерешителния мистър Улбри пръта, приближи се до един от странните хора, замахна и го удари по рамото. Стиснах клепачи до болка в очите. Чу се удар, сякаш наистина той бе нанесен не върху човешко тяло, а по нещо много твърдо...

— Сега дайте да опитам аз.

Чуха се още няколко удара. Отворих леко очите си. Видях как всеки от присъстващите замахваше и удряше неподвижно застаналия човек.

— А ето този изохка! — извика един от цивилните.

— При него заместването на въглерода със силиций не е станало още напълно — обясни Грабер. — След седмица и той ще бъде като другите.

Когато удрянето завърши и палачите се наприказваха до насита, изразявайки възхищението си от постиженията на доктор Грабер, започна втората серия изпробвания.

— Физиологичните процеси в организма им са извънредно забавени — продължи обясненията си Грабер. — За тях нормалната температура на околната среда е приблизително около шейсет градуса над нулата. Ако температурата е по-ниска, на тях им е студено. Те започват да чувствуват горещина при триста и петдесет градуса. Тук ние имаме басейн с нагрят разтвор от концентрирана калиева основа. Каква е сега температурата тук, фрау Айнциг?

— Двеста и седемнайсет градуса — отговори жената с шапката.

„Ето каква била фрау Айнциг“ — прошепнах аз през зъби.

— Сега те с удоволствие ще се къпят в този басейн. Гледайте.

Грабер отиде зад гърба на един от хората и започна да го бутва със своята тояга.

— А как ги карате да се размърдат? — запита немският генерал.

— Електрически разряд с високо напрежение. Ако в тях се изпразва ток при напрежение по-високо от седемстотин волта, това не им харесва. В джоба си имам батерийка и малък трансформатор.

Човекът, когото той ръчкаше с тоягата да върви, се приближи бавно до вдигащия пара басейн и тежко скочи в течността. Веднага след това се чуха отвратителни неясни звуци на удоволствие. Той правеше непохватни движения в течността, както дебели хора, които не могат да плуват.

— Много обичат да се къпят тук — поясни Грабер. — Сега ще вкараме всички в басейна с изключение на този, който не е още напълно оформен.

Един след друг всички скочиха в басейна. Хангарът — се изпълни с шум от нечовешки гласове. Гъстата нажежена течност се пенеше и в нея тромаво се гмуркаха и плуваха каменни същества...

— На тях толкова им хареса, че не ще можете да ги изкарате от тук!

— Това е много лесно. Ей сега ще започнем да пълним басейна със студен разтвор и те сами ще излязат. Фрау Айнциг, отворете крана!

След минута от басейна започнаха да се измъкват каменните хора, като тежко се прехвърляха през перваза. От телата им се вдигаше остро миришеца пара. Някой от присъстващите се закашля. Американецът се дръпна настрана и отиде на срещуположния край на басейна.

— Интересно, а дали ще могат да влизат в огън? Ако, да кажем, се наложи да минат през горяща сграда или през запалена гора. Нали знаете, че там, в Русия, по време на войната се налагаше да прибъгваме до това. — Това го каза немският генерал, нисичък, стар, с очила.

— Могат. Правихме опити и се оказа, че най-добрите ни екземпляри са в състояние да издържат в пламъка до петнайсет минути. Биха могли да издържат и повече, но кръвта им започва да се насища с въглероден двуокис и в нея се образува неразтворим силициев карбоглобулин, който запушва кръвоносните съдове.

— Ами че петнайсет минути не е малко.

— А с какво още ще ни зарадвате?

— Последното, което искам да ви покажа, е издръжливостта им на куршуми.

— Какво?

— В тях може да се стреля.

— И това не ги...

— Не. Наистина, това не се отнася за всички. Куршумите са съвсем безопасни за уталожилите се, така да се каже, престарели екземпляри. Шварц, нагласете моля ви се, картечницата от другата страна на басейна.

С ужас наблюдавах как моят „патрон“, докторът по химия Шварц, отиде в ъгъла на другия край на хангара и скоро се върна с картечница на триножник. Той заобиколи басейна и се озова съвсем близо до струпаните сандъци, зад които се бях скрил. През това време Грабер подкарваше на противоположната страна на басейна двама души.

До този момент ми се струваше, че каменните същества са напълно безразлични към онова, което вършат с тях техните мъчителни. Но сега проличаваше, че не е така. Още щом се появи картечницата, строят се размърда, разтури се, някои започнаха бавно да отстъпват назад, чу се глухо мучене.

— Те се страхуват! — извика Улбрих.

— Да. Боли ги. Но, разбира се, търпима болка. Да. Сега можем да започваме.

Аз почти цял се показах от своето прикритие и с широко отворени очи гледах страшния разстрел. Отначало Шварц даде няколко единични изстрела. Онези, които стояха край стената, рязко трепваха. Един от тях вдигна ръка и прикри гърдите си. Друг направи няколко крачки встрани.

— Сега изстреляйте един ред — изкомандува Грабер.

Шварц дръпна курока и изстреля дълъг картечен ред. Хората край стената затрепераха и заохкаха. Замижах. В това време внезапно се чу ясен глас. С големи усилия някой от строя изрече по немски:

— Гадни...

Стрелбата секна. И тогава гласът прозвуча още по-ясно:

— Гадни зверове... Изроди... Проклети да сте!...

— Кой е този? — запита високо немският генерал.

— Този е нов екземпляр — весело съобщи Грабер. — Един наш бивш биолог, Фрьолих. Спомняте ли си, аз ви докладвах. Той бе решил да организира тук бунт.

Фрьолих, Фрьолих! Същият Фрьолих, който ми бе донесъл за анализ заешка кръв. Тогава Шварц го преби. И ето какво са направили сега от него!

— Проклети да сте!... — изстена Фрьолих.

Генералът се приближи до него и с всичка сила го удари по лицето с железния прът.

— Проклети да сте!... — продължаваше да говори немецът.

Заскърцах със зъби от гняв. Това бе ужасно. Немският генерал налагаше с пръта своя обезобразен съотечественик! А той с нечовешки усилия продължаваше да повтаря думите за проклятие.

Тогава се чу високият смях на Грабер.

— Ето виждате ли! Вие го налагате, а на него му е все едно! Бива си го, а? Ей такива ще издържат на всичко!

— Я го поставете до стената — изкомандува напълно озверелият немец. — Изстреляйте по него един картечен ред, та да помни!

— Не си струва. Той не се е вкаменил още напълно. Тялото му не е достатъчно твърдо.

— Да го вземат дяволите. Изправете го до стената — заповяда генералът, като избърсваше изпотеното си лице с кърпа.

— Проклети да сте!... — стенеше Фрьолих.

— До стената! Няма какво да се церемоним! — настояваше немецът.

— Може би не си струва, господин генерал? — подхвърли американският полковник.

— До стената! Вие американците трябва да се научите да бъдете жестоки, иначе никога няма да спечелим войната!

— След една седмица той ще стане като всички — поясни Грабер.

— Проклети да сте!...

— До стената!!!

Грабер безпомощно сви рамене и като се приближи до Фрьолих, започна да го подкарва с пръта. Онзи бавно тръгна към стената и аз забелязах, че в походката му се беше запазило още нещо човешко, живо. Той вървеше, вдигнал тежката си глава колкото може високо, а неподвижните му очи горяха от омраза към чудовищата, които бяха ги превърнали в каменни идоли...

Пред очите ми притъмня от гняв и възмущение, тялото ми се покри със студена път, сърцето удряше в гърдите ми като тежък чук. Без да съзнавам, стиснал юмруци, аз излязох от прикритието си.

— Стреляйте! — извика немският генерал на доктор Шварц.

— Проклети да сте!... — простена Фрьолих.

И в този момент аз не издържах. Скочих и се хвърлих върху Шварц. Стиснах го за гърлото и закрепях с нечовешки глас:

— Не го убивайте, чувате ли! Не го убивайте!

По-нататък нищо не си спомням. Чуха се изстрели. Някой закрепя. Изтичаха до мен, някой ме удари по главата.

НЕУСПЕШНОТО ВЪСТАНИЕ

Дойдох в съзнание от остра болка в дясната ръка. Когато отворих натезжалите си клепащи, видях точно над себе си нечий юмрук, стиснал огромна спринцовка, която бавно се пълнеше с кръв. Другата ръка поддържаше лакътя ми. Повдигнах главата си и видях, че на края на леглото седи жена. Беше фрау Айнциг.

Щом забеляза, че съм дошъл в съзнание, тя рязко каза:

— Не мърдайте, Мюрдал, защото ще счупите иглата.

— Иглата ли? — запитах аз, без да разбирам още къде съм.

— Да, иглата. Виждате, че вземам кръв от вената.

Опитах се да изпъна ръката си, но фрау Айнциг ме притисна с цялото си тяло и процеди през зъби:

— Дявол да те вземе! Не мърдай, иначе ще стане лошо.

Втренчих поглед в цилиндричния съд в ръцете ѝ. Айнциг бързо измъкна иглата от вената и сложи върху раничката парче памук, натопено в йод.

— Сега свийте ръката си в лакътя, по-силно.

Тя вдигна спринцовката до очите си. Следях движенията ѝ и постепенно в паметта ми започнаха да се възстановяват картини от наскоро видения и преживян кошмар.

— Какво искате да правите с мен? — запитах аз.

— Нищо особено. Вземам ви кръв за изследване.

— За какво изследване?

Тя обърна към мен финото си, бледо, заострено лице и отговори злобно:

— За да знаем с какво да започнем.

Стаята, в която лежах, не беше голяма, но светла, стените ѝ бяха облицовани с бели фаянсови плочки. Приличаше на операционна. През широкия прозорец се виждаше синьото небе и вдясно горният край на сивата бетонна стена. Айнциг отиде до прозореца и седна пред малка масичка със стъкло отгоре, на която бяха наредени шишенца с разтвори, епруветки в подставки, никелирани кутийки с инструменти.

Тя наля от моята кръв в няколко епруветки, а останалата част изсипа в стъклена кювета. В нея тя пусна два електрода, чийто проводници водеха до черна ебонитова кутия.

— Измерват концентрацията на водородните йони в кръвта мили? — запитах аз.

— Досетлив сте! — язвително отговори тя. — Не понасям да се занимавам с мръсната кръв на разни французи и араби.

И тихичко се засмя.

— Изглежда, че повече ви харесва да се занимавате с кръвта на своите съотечественици, например с кръвта на Фрьолих?

Фрау Айнциг скочи от мястото си и като се наведе над мен, засъска:

— Той не бе истински западен немец! Иначе никога не би се решил на такава подлост! Искаше да вдигне бунт в института заради един вкаменил се черен кретен! Това само вие, французи, араби, негри, руснаци и прочие...

Не разбирах какво имаше повече в думите ѝ — фанатизъм или патологична кръвожадност. Пред мен стоеше жена звяр, участница в най-долното и мръсно от всички възможни престъпления.

— Все някога, фрау Айнциг, лошо ще си изпатите, ох как ще си изпатите... — изстенах аз и се обърнах към стената. Стана ми противно да гледам тази гадина с накъдрени безцветни коси, с мършава плоска фигура, с остроноса маска вместо лице.

Айнциг се изкикоти и излезе от стаята. Чувах как търкаляше пред себе си масичката с шишенцата и инструментите.

След известно време станах от леглото и отидох до прозореца. Намирах се на последния етаж на сградата, която преди наричах „резиденцията на Грабер“. Отдясно се издигаше водната кула, а насреща се виждаше оградата, отвъд която се намираха двата хангара — малкият и големият. Там Грабер бе демонстрирал своите каменни чудовища.

Главата още ме болеше силно от удара, който ми бяха нанесли, и аз се върнах на леглото. Трябваше да помисля върху много неща. Трябваше да реша какво да правя по-нататък. Най-после трябваше да се подготвя за неизбежната си участ.

Същността на работата на Граберовия институт ми беше пределно ясна. Спомних си как Поасон веднъж каза: „Струва ми се,

Грабер иска да направи в биологията някакъв номер...“ В биологията ли? Не. В самия живот. Грабер създава напълно нов органичен свят, животински и растителен, в който силицият изпълнява ролята на въглерода. Той се е научил да създава силикоорганични растения. Създава силикоорганични животни. Стигнал е и до човека. Успял е да създаде каменни уроди, които според намеренията му трябва да станат идеални войници за една бъдеща война.

Ето защо лабораторията е създадена в пустинята! Тук е море от пясък, необятни океани от силициев окис, аналог на въглеродния окис. Както въгледвуокисът е необходим за хранене на растенията, така силициевият окис е необходим за хранене на силициевите растения. Тези растения са нужни за храна на каменните животни. Животните и растенията пък служат за храна на каменните роботи...

Тук, в пустинята, далеч от цивилизования свят, се създаваше безмълвен, гранитен свят.

Трудно е да си представиш по-страшно и по-престъпно предназначение на научно откритие. Но още по-трудно бе да си представиш как да се бориш против всичко това.

Защо плъхът, който бях намерил, се бе вкаменил? Той бе мъртъв, нещо в неговото променяне е било неправилно. Какво означават думите на Айнциг, че на Фрьолих му дожаляло за „вкамения се чернокож“? Дали не се е вкаменил един от опитните хора на Грабер? Дали не се е превърнал в твърда като гранит статуя?

Припомняйки си нелепата демонстрация в хангара, изведнъж си помислих, че ме очаква същата участ като Фрьолих, като всички други. Стана ми страшно. Как ли го прави той? Защо фрау Айнциг ми взе кръв за изследване? С какво започва всичко това?

Въртях се неспокойно в леглото, ужасен при мисълта какво ме очаква, когато чух, че във вратата щракна ключ. Бях скочил на крака в момента, когато вратата рязко се отвори и се показа самият доктор Грабер.

Той се усмихна широко, отиде до прозореца, взе табуретката и седна срещу мен.

Мислех, че всичко ще започне именно сега. Превърнах се в топка от напрегнати до крайност мускули, които бяха готови да се отпуснат със страшен взрив.

— Не се страхувайте. За вас не е дошло още време, Мюрдал — каза Грабер.

— Аз не се страхувам от вас. Аз ви мразя! — изхриптях аз.

— Това няма никакво значение, скъпи мой колега. Когато станете като тях, у вас ще се появят съвсем други чувства.

Той се разсмя с глас. Аз се изправих на крака.

— Не правете глупости, Мюрдал. Добре знаете, че лесно ще се справя с вас. По-добре седнете и нека да поговорим като учен с учен. Да си призная, повечето от хората, които работят при мен, не са чак толкова умни, колкото изглеждат. Например вашият ръководител, доктор Шварц, е типичен представител на догматичната школа. Вие сигурно имате по-жив ум.

— По каква причина сте решили да ми правите комплименти? — презрително попитах аз.

— Казвам това, защото вие наистина сте любознателен човек. С риск за живота си сте се промъкнали в най-тайната част на моето стопанство. Изминали сте дълъг и изморителен път по канализационната тръба. Не сте се уплашили да проникнете в бараката за опити. И всичко това за какво? За да задоволите любознателността си, не е ли така?

Гледах мълчаливо Грабер и мислех напрегнато накъде бие.

— Вие ми напомнихте моята младост. Когато сериозно се заех с проблема за създаване на силикоорганичен свят, бяха ми необходими точни сведения за химичния състав на кръвта на различни животни. За мое учудване в книгите намерих съвсем малко данни. Пък и това, което намирах, не представляваше никакъв интерес. И тогава започнах да правя анализи сам. Да знаете колко котки, кучета, зайци, свине, овни и други домашни животни съм унищожил! Необходимо ми беше да знам съвсем точно какъв е химичният състав на кръвта на тези животни по време на сън, в момента, когато ги колят, когато ги милват, когато ги дразнят... Но ето че с домашните животни всичко бе привършено. Струваше ми се, че това е всичко. Ама не! Залових се с дивите животни! Нали в моя изкуствен свят трябва да има всичко! Но откъде да взема диви животни? Как да работя с тях? И знаете ли, отидох в зоологическата градина. С риск за живота си. Промъквах се нощем в градината с шишенце силно приспивателно и спринцовка, влизах в клетките на хищниците — при лъвовете, тигрите, пантерите.

Мятах върху муцуните им парчета, напоени с приспивателно, и когато те заспиваха, мушках иглата под козината им и изтеглях необходимото ми количество кръв. После тичах в лабораторията и правех анализ. И така почти четири години — докато за малко не ме смачка с крака си слоницата, когато вземах кръв от малкото ѝ, когато то спеше!

Грабер се разсмя високо. Лицето му бе розово, лъщеше, устните — кървавочервени.

— И всичко поради любознателността. Да. Единствено тя движи напред науката и прогреса на човечеството.

— Прогреса ли? Вие имате патологична представа за прогреса. Вашите каменни войници също ли са прогрес?

— Разбира се, Мюрдал, разбира се! — възкликна той. — Расата на каменните хора ще бъде много полезна. Те ще са по-полезни отколкото, да кажем, конете или камилите, или пък слоновете. Все пак това са мислещи същества.

— Мислещи ли?

— Разбира се. Мислещи и покорни. Чувството им за страх е отлично развито. А това е главното.

— А от какво се страхуват? От ударите? От огъня? От куршумите?

— Не. От тези неща те не се страхуват. Това именно е чудесното им качество, от което трябва да се възползуваме. Но те притежават инстинкт за самосъхранение, много се страхуват от това, което може да ги умъртви.

— А какво може да ги умъртви? — запитах аз.

Грабер ме погледна подигравателно.

— Пак ви казвам, вие сте много, много любознателен. Но аз не се боя да ви открия тайната. Все едно, вие никому не ще я кажете. Може да ги умъртви водата.

— Водата?

— Именно. Те, като всеки жив организъм, се нуждаят от вода.

— Е, и какво от това?

— Но нали трябва да пият не обикновена вода. Както ви е добре известно от химията, повечето съединения на силиция в течно състояние могат да съществуват само в силно алкални среди. Моите войници също могат да живеят само докато в организма им

преобладава алкална среда. Те пият вода, наситена с концентрирана калиева основа.

— Аха, ето какво било! — извиках аз. — Затова ли във вашите анализи потенциометрията заема такова важно място?

— Точно така, Мюрдал, точно така. И алкалността на водата трябва да е в строго определени граници. От... Впрочем съвсем не е необходимо да знаете това.

— И защо вашите войници, както ги наричате вие, се страхуват от водата?

— Ами затова, драги мой, защото ако им се даде не алкална, а обикновена вода, те моментално ще се вкаменят. Ще се превърнат в каменни идоли, в мумии.

— И вие ги държите в подчинение поя постоянната заплаха, че ще се вкаменят?

— Ъхъ. Това е могъщо средство, благодарение на което можем да ги командуваме. Но да се върнем към вашия любознателен ум, Мюрдал. Как мислите, може ли да се създаде силикоорганичен аналог на рибонуклеиновата и на дезоксирибонуклеиновата киселина?

Сетих се как италианецът Джовани безуспешно се опитваше в лабораторията на Шварц да синтезира тези киселини със силиций вместо с въглерод.

— За какво е нужно това? — попитах аз.

Грабер стана и се разходи няколко пъти по стаята.

— Ах, ако успеем да постигнем това! Ако живата клетка можеше цялата напълно да стане силикоорганична!

— А няма при вашите жертви тя не е изцяло силикоорганична?

— Изцяло с изключение на ядрото. Разбирате ли: на ядрото! Именно в това е цялата трагедия...

— Трагедия?

— Да. Поради тази причина моите силикоорганични организми не могат да се размножават. За да бъдат създавани, трябва да се взема вече готов материал, трябва да се вземат готови въглеродни организми...

Отначало не осъзнах страшния смисъл на Граберовата идея. След като помълча, той продължи:

— Разбирате ли, ако бяха създадени силикоорганични подобия на нуклеиновите киселини, тогава ядрото на новата клетка ще притежава

вече способността да се размножава. И тогава няма да е необходимо да се занимаваме с променянето на всеки отделен индивид. Достатъчно ще е да бъдат създадени няколко екземпляра от двата пола и те вече ще създават силикоорганично потомство. Тогава всичко ще става много просто. Силикоорганичните семена на растенията ще поникват като силикоорганични растения, животните ще раждат стада от силикоорганични животни, гранитните хора...

— Мръсник!! — закрещях аз и изтичах до Грабер. — Убиец!

Сграбчих го за гърлото, но в същия момент стъклото на прозореца се пръсна на парчета и в стаята влетя огромен объл камък. Грабер ме блъсна силно в гърдите. Чух изстрели. Грабер се сви, притича бързо през стаята и изскочи навън. Изтичах до прозореца и погледнах надолу. Там, край стената на сградата, се щураха някакви хора с карабини в ръце. Няколко души в бели бурнуси с ятагани в ръце напиреха към вратите. Наведох се над прозореца и завиках:

— Хей, тука! Грабер е тука!

Край ухото ми изсвири куршум. Забелязах, че от вратите, които водеха за изпитателния полигон, изскочиха няколко немци с автомати. Един от тях стреля в моя прозорец. Аз отскочих настрана. Автоматният ред остави на тавана пунктирана линия.

„Въстание ли е? Нима е въстание? Но кой го вдигна, кой? Дали местните жители?“

Изстрелите продължаваха. Долу крещяха. Чувах се някакви команди. После се раздаде взрив, сигурно от граната. След туй още два и всичко утихна.

Приближих се бавно до прозореца, но не бях успял още да погледна, когато отново се чу изстрел и изсвири куршум. Върнах се в ъгъла и започнах да се ослушвам. Сега престрелката се чуваше отдалеч, някъде отляво! После всичко утихна. Бързо започна да се мръква.

„Нима неуспех — мислех си аз, сядайки на леглото. — Нима опитът да бъде разгромен Грабер не сполучи? И кой ли е замислил всичко това?“

ВОЙНА

Цяла нощ почти не мигнах, все мислех за случилото се в института. Наоколо цареше гробна тишина и само сърцето ми биеше така силно, че сякаш от ударите му стените на стаята се тресяха. Нямахше ток. Погледнах през прозореца. Наоколо бе непрогледен мрак. Дали може да се избяга? Дали да скоча от третия етаж и да бягам? Но къде? Не се знаеше дали долу няма да ме хванат и по този начин само ще ускоря своята участ. Колкото повече минути живот, толкова повече шансове той да продължи...

Какъв смисъл, че вече разкрих напълно тайната на Граберовия институт? Все едно, той ще продължи да върши своето дело. Дори сега той е успял с някакъв проклет катализатор да замества в живия организъм въглерода със силиций и да създава противоестествен свят. А какво ли ще стане, ако успее да постигне силикоорганичните свойства да започнат да се предават по наследство от организъм на организъм?

Моето въображение рисуваше страшни картини. Селища в пустинята, заобиколени от неподвижна мръсножълта растителност. Наоколо — гробища от лехи, на които растат твърди и смрадливи зеленчуци. А по-нататък — силициевни ниви. Твърдите класове едва се поклащат на жилавите стъбла. Ливади с твърда бледо оранжева трева, по която пасат тромави, мъчноподвижни животни... А по улиците на тези селища вървят каменни мъже и жени, уродливи дечица непохватно крачат по дълбокия пясък... И над всичко това палецо слънце...

А в центъра на селището, на площада, цистерна със смрадлива течност, от която пият каменните хора. В цистерната е техният живот и смърт. Веднъж в седмицата тук пристига камион и пълни цистерната с разяждаща, смрадлива вода. Тежко на непокорните! Онези, които не са се подчинили на деловите и пъргави господари, ще получат друга вода и ще се превърнат в безмълвни каменни идоли. Като символ на

могъществото на Грабер край цистерната стърчат статуи на вкаменени хора.

Всичко това бе някакво бълнуване, но мисълта, че това бълнуване е близко до реалността, ме караше да изпадам в непоносим ужас.

За миг се унасях в сън и започваше да ми се струва, че ръцете и краката ми вече натежават, че не мога да ги помръдна, че се превръщам в каменно същество, лишено от човешки чувства. Тогава скачах от леглото си и се взирах в непрогледната тъмнина.

Това бе страшна нощ. Унесох се едва когато небето на изток порозовя.

Но не успях да поспя. Някой безцеремонно ме раздруса за рамото. Отворих очи и видях пред себе си Ханс, лаборанта на доктор Шварц, но не с бяла престилка, както в лабораторията, а с офицерска униформа на германската армия. Той стоеше посред стаята, широко разкراчил крака. Фуражката му бе леко килната назад и под козирката злобно бляскаха малките му остри очи.

— Хайде, мосю, стига си къртил! — нахално извика той.

Без да проговоря, започнах да се обличам. Мълчахме няколко минути.

— Ех, че ден бе вчерашният! — изкикоти се той. — Просто прелест! Че иначе в тая дупка човек може да се шашне от скука.

Чувствувах се, че няма търпение да се похвали. Но аз продължавах да мълча, като се мъчех да разбера какво ме очаква след малко.

— Чернокожите кретени искаха да надхитрят доктор Грабер! Ще имат да вземат!

„Кого имаше предвид той?“

— Но ние им дадохме да разберат. Искахме да изпозастреляме всичките като зайци. Не стана! Както винаги, старецът излезе по-умен от всички нас.

— Че защо не ги изпозастреляхте?

— Те са почти три пъти повече от нас и също са въоръжени. Ще успеем — добави той. — А засега ще ни свършат работа за опити.

— Малко ли най-различни отвратителни опити сте направили тук — измърморих аз. — А сега какво трябва да правя?

— Старецът нареди да те заведе при него!

„Сигурно след малко ще започне всичко — реших аз. — Но няма да им се дам ей така!“

Този път лицето на Грабер нямаше онзи самодоволен израз, както по-рано. Напротив, то изглеждаше угрижено и разтревожено. Устните му бяха плътно стиснати. Веждите навъсени. Той седна делово зад бюрото и сложи пред себе си лист хартия. После се обърна към мен с безизразен глас:

— Мюрдал, имате шансове да се срещнете с вашите приятели.

Трепнах от изненада.

— Ще занесете на техния командир ето това.

Той ми подаде листа.

„Изоставяме тази територия. Завинаги напускаме вашата страна. Но за това ни е необходима помощ. Трябва да се натовари на камиони имуществото и оборудването на института. Ще са необходими десет носачи. Гарантираме свободата и безопасността на всички ваши хора, ако захвърлите оръжието и помогнете на института да се евакуира.“

Трескаво преценявах кое е накарало Грабер така неочаквано да промени начина си на действие. Какво е замислил?

— Значи, не ви харесва тук? — запитах иронично.

— Не ни харесва. Ставайте и тръгвайте.

— Ами ако не отида?

Той сви рамене пренебрежително.

— Толкова по-зле за вас и за вашите приятели.

— А защо не изпратите при моите другари ваш човек?

— Защото вие по-добре ще можете да ги убедите да приемат моите условия. Вие много добре знаете какво ги очаква, ако не се съгласят. Ще им разкажете за това. Много убедително ще им разкажете за това. Вървете!

До вратите, които водеха за изпитателния полигон, и после до вратите за оазиса на яркочервените палми ме заведе Ханс. Озърнах се, но не видях нито един човек. Часовите също не се виждаха. До водната

кула стояха три камиона и една цистерна за вода. Наоколо бе пусто и безлюдно.

— Кажи им, че там са две хиляди волта — Ханс кимна към жицата над стената. — Доктор Шварц ще приема оръжието им. Той дежури в кухнята с картечница. Ще излизат ей от тази врата. Тук аз допълнително ще ги проверявам — добави той мрачно.

В градината не се виждаше жив човек и аз тръгнах както ми дойде, в източна посока, като заобикалях лехите с каменната растителност. Вълнувах се много в очакване на срещата с непознати за мен другари. Слънцето беше в зенита и почти нямаше сенки. Мръснооранжевият листак се сливаше с цвета на пясъка и само под палмите падаха малки кръгли сенки.

Когато заобикалях една палма, изведнъж почувствувах, че нечии яки ръце ме обгърнаха през раменете и ме събориха на земята. След миг видях над себе си черно лице със свирепи очи. Човекът, който ме повали, извика тихичко нещо на непознат език. След няколко секунди над мен се наведоха още няколко чернокожи и неочаквано сред тях се показа познато за мен лице.

— Мюрдал! Пиер!

— Фернан!

Ръцете, които ме бяха стиснали, се разтвориха и аз се изправих на крака, отгърсвайки пясъка от себе си.

— При вас тук е добре организирано — казах смутено аз, поглеждайки чернокожите хора. — Браво, момчета!

— Как попаднахте тук?

През това време забелязах известно движение сред храстите и край мен започнаха да се събират тъмнокожи хора с къси панталони със защитен цвят, с военни ризи, с карабини в ръце.

— Ама не стойте така изправени с целия си ръст като на парад! — извика Фернан. — Току-виж ви изпозастреляли като зайци.

Всички веднага приклекнаха.

— Няма да ви изпозастрелят — казах аз. — Грабер капитулира.

— Какво? — учуди се Фернан. — Как така капитулира?

— Ами ето как.

Подадох му посланието. Той го прочете, намръщи се, а после го прочете още веднъж на глас.

— Ясно. Това го очаквах. Но ние няма да ги пуснем!

Нищо не можех да разбера и вторачих очи във Фернан. Значи той е знаел, че Грабер ще капитулира!

— Всичко ще ти обясни моят помощник Али Мохамед. Във връзка с промяната на нещата необходимо е да дам разпореждания на хората.

Али Мохамед, висок, силно чернокож момък, дружелюбно се усмихна и яркобелите му зъби лъснаха. Той ми направи знак с карабината да приклекна и когато аз приседнах, гордо изрече:

— Сега ние сме свободна държава. Никакви американци. Никакви немци. Ние сме самостоятелни.

— Изгонихте ли ги? — запитах усмихнат аз.

— Гоним ги. От цялата страна ги гонят. Както сега ние тук.

— Браво! Значи вие ще бъдете самостоятелни и независими, свободни и равноправни?

— Точно така. Но онези там, отвъд стената, на всяка цена трябва да бъдат задържани.

— Защо? — учудих се аз.

Али притисна ръце до гърдите си. После заговори бързо-бързо на развален френски език. Разказа ми страшна история, как в пустинята, недалеч от селището, където живее, намерили вкаменения труп на баща му.

— Беше твърд — твърд като камък, а очите му блестяха като на жив — завърши своя разказ той.

Очите му горяха от гняв. Свил юмруци, той погледна по посока на Граберовата лаборатория.

— Най-напред трябва да премахнем онзи мръсник с картечницата, който се е загнездил в кухнята — каза върналият се вече Фернан.

— Там е доктор Шварц.

— Дали е доктор, това не е важно. Той държи под обстрел целия сектор пред изхода от оазиса. Втората картечница е на водната кула.

Погледнах иззад дънера на палмата. Помпената кула се издигаше над западната ограда. Малките прозорчета най-горе бяха отворени.

— Приятели — каза Фернан. — Трябва да се опитаме още веднъж да се промъкнем до кухнята и да премахнем човека при картечницата. Иначе не ще можем да щурмуваме вратата в южната

стена. Когато стигнем до западната ограда, картечницата на водната кула няма да представлява заплаха за нас.

Отрядът се раздвижи между лехите.

Когато до оградата оставаха не повече от сто метра, затрещя картечницата. Стреляше Шварц от оранжерията.

— Вървете по-наляво. Пълзете към вратите — командуваше Фернан. — Али, заобиколи с другарите си оранжерията отдясно и накарай да млъкне този, дето се е загнездил там.

Сега картечницата стреляше без прекъсване. Изглежда, Шварц не го бе грижа за боеприпасите. По неколкосекундното прекратяване на стрелбата можеше да се разбере кога сменяше магазина.

Оранжерията бе малко по-нависоко от градината и за да се стреля по нея, трябваше да се надигнеш над лехите. Щом някой се опиташе да направи това, веднага върху него се изсипваше картечен огън откъм водната кула.

След няколко минути се чу взрив на граната. Пред оранжерията се завърза бой. Картечницата млъкна за миг. Отново избухна граната и аз видях как Али и трима араби скочиха на крака и затичаха напред. Отначало се юрнаха към вратата, а после към прозореца. Чу се звън на счупено стъкло.

— Напред! — извика Фернан.

Отрядът се спусна към оранжерията.

Насреща ни изтича Али и извика нещо.

— Какво има?

— Тук лежи убит един цивилен — преведе Фернан.

Изтичах в помещението. Сред разчупени саксии, обгърнал с двете си ръце картечницата, лежеше доктор Шварц.

— Той беше голям специалист по разстрелване на хора — казах аз.

Струпахме се около Фернан и започнахме да се съвещаваме какво да правим по-нататък.

— Оттук има изход през подземната тръба за кабели — подхвърлих аз.

— Грабер точно това чака, сами да влезем в капана. Това няма да го бъде.

— А какво ще правим?

— Ще трябва да изчакаме да се стъмни и да се опитаме да се прехвърлим през оградата.

Али въздъхна тежко.

— Дали ще издържим? Хората са жадни и гладни.

— Трябва да издържим. Друг изход няма.

— Ами ако опитаме да проникнем на територията на изпитателния полигон? — запитах аз. — Това лесно може да стане, като се покатерим на палмата, която стърчи над оградата...

Неочаквано един от арабите пронизително извика, като сочеше с пръст към изпитателния полигон.

Портата широко се разтвори и от нея бавно, един след друг, излизаха каменните хора, войниците на Грабер.

Без да бързат, те безстрашно се придвижваха към нас. Петима души от нашия отряд хукнаха през глава във вътрешността на оазиса.

— Назад! — изкомандува Фернан.

Някой стреля срещу настъпващите.

— Безсмислено е да се стреля — извиках аз. — Тях куршум не ги лови.

— Не стреляй. Нека видим какво смятат да правят.

Каменните хора бяха със светли шалвари, голи до кръста, както и тогава, когато ги бях видял първия път. Сега всеки държеше в ръце ятаган. Те вървяха към нас много бавно, почти тържествено. На петдесетина крачки от оранжерията по някаква безгласна команда на един от тях започнаха да се развърщат в полукръг, опитвайки се да ни затворят в обръч.

Те бяха петнадесетата човека срещу нашите двадесет и трима.

— Оттегляй се. Трябва да се разпръснем — нареди Фернан. — Движете се край западната стена, за да не ви виждат от водната кула.

Нашият отряд се пръсна на всички страни. Робите на Грабер спряха за миг. После техният строй също се раздоби и те вече не се опитваха да ни обкръжат, а всеки войник си избра жертва и тръгна подир нея. След мен се потътри огромен дангалак с бледосивкаво лице. Той вървеше бавно и апатично и в неговата глупава упоритост на всяка цена да ме настигне имаше нещо ужасяващо, неизбежно като самата съдба. Макар разстоянието между него и мен да не намаляваше и през всичкото време да беше не по-малко от двадесет крачки, той продължаваше да върви, като размахваше ятагана отпуснато.

— Наблюдавайте не само този, който ви преследва, но и другите!
— извика ми Фернан. — Можете случайно да се окажете близо до друг.

Те бяха много тромави и не бе трудно да се избяга от тях. Накрая хората от нашия отряд и каменните войници от отряда на Грабер се пръснаха на двойки из участъка, който не се виждаше от водната кула, защото стената пречеше. От върха на кулата от време на време се разнасяха изстрели.

Тази странна война приличаше на детската игра, при която се притичва от едно място на друго, като се внимава никога да не те докосне с ръка. След като притичвахме, ние се спирахме и наблюдавахме как на полесражението се разпределяха двойките...

Фернан командуваше тази чудновата война, като следеше зорко движението на противника.

Не след дълго слънцето докосна западната ограда и оазисът започна да се губи във вечерния здрач. Страшно се изморихме, устата ни пресъхнаха. Измъчвахме се, като гледахме как войниците на Грабер от време на време се навеждаха над тръбите край лехите и жадно пиеха алкална вода. За нас това бе отровна вода. Макар че притичванията бяха кратки, те доста ни умориха. А каменните хора бяха просто неизтощими и с дяволска упоритост продължаваха да вървят по петите ни.

— Дали да не опитаме да се прехвърлим през оградата? — запитах Фернан, когато случайно се намерихме един до друг.

Като се промъкваше ловко между каменните войници, той отиде до онази палма, по която аз се бях прехвърлил на полигона. Когато беше се покатерил почти до равнището на оградата, от върха на кулата затрака картечницата. Той успя да скочи от дървото в момента, когато неговият преследвач беше почти на пет крачки от него.

Забелязах, че нашите бойци взеха да се придвижват все по-бавно и разстоянието между тях и каменните войници намаляваше.

Трудно е да се каже как би завършила тази безщумна и бавна война, ако вратата откъм полигона не се бе отворила и от нея не се бе показал каменният идол, който буташе пред себе си огромна количка. Чу се неясно изречено повикване и войниците на Грабер един по един поеха към западната стена. Мракът все повече се съгъстяваше. Кремъчните хора се събраха край количката и започнаха да получават

храна. От време на време ту един, ту друг се навеждаше към тръбите в пясъка и пиеше вода между храненето.

— Имаме малко време да си починем и да помислим какво да правим по-нататък — каза Фернан, след като се събрахме всички на едно място.

— Без храна и вода няма да изтраем дълго.

— Може би, когато се стъмни напълно, трябва да опитаме да се измъкнем от този капан през оградата. Най-лесно това може да стане през източната стена.

— А жиците с високо напрежение? — възразих аз.

— Жиците трябва да се прережат...

— Четири реда са тук. Освен това оградата е двойна.

— Въпреки това, докато те се хранят, трябва да опитаме.

Фернан се посъветва с Али. Али извика четирима души и те се приближиха до източната стена.

— Имате ли нож? — запита ме Фернан.

— За тази работа е необходим нож с изолирана дръжка.

Тогава Фернан предложи да се прекърши стъблото на малко лимоново дръвче и да се разкъсат жиците.

Дръвчето беше твърдо като камък и с него доста си поиграхме, докато го измъкнем от пясъка. Отчупихме клонките и дадохме каменния прът на Али. Двама души застанаха до стената, на раменете им се качи трети и чак на неговите рамене се покатери Али. Той замахна и удари с всичка сила жиците. Върху него се изсипа сноп синкави искри. Цялата жива пирамида с пронизителен вик се разпадна.

— Безнадеждна работа — каза Фернан.

В тъмното ние едва се виждахме един друг.

— Интересно дали тези идоли виждат нощем?

— Ами скоро ще разберем това. Може би в тъмното те виждат като котки.

— Нищо друго не ни остава, освен да чакаме да се разсъмне.

— Ако дотогава не ни изколят всички до един.

Ослушвахме се във всяко шумолене, напрегнато се взирахме в тъмнината. Минутите се нижеха, а не се забелязваха никакви признаци на живот. Тогава по заповед на Фернан започнахме бавно да се придвижваме на запад.

Изведнъж се чу високото му повикване:

— Внимание, идват. Пръснете се. Обаждайте се, за да знаем къде се намирате...

Дочух скърцане на пясъка. По звука се познаваше, че не се движат много хора.

— Фернан, струва ми се, че се приближава само един човек...

— Да, наистина. Може да е парламентъор с ултиматум от Грабер?

Неочаквано странен гърлен глас проряза непрогледни мрак. Отначало нищо не можеше да се разбере. Но после съвсем ясно чух, че някой ме викаше по име.

— Пиер... Мюрдал... Пиер...

— Това май е твоето име — прошепна Фернан.

— Да, наистина. Но кой ме вика?

— Пиер... Аз съм... Свой човек...

— Кой може да е?

— Ако се съди по походката, един от тях е, от каменните. Но откъде знае, че съм тук, откъде знае името ми?

Взирах се напрегнато в тъмнината. Стъпките бавно се приближаваха. Накрая съвсем близо се появи блед силует.

— Да не би да е провокация? — запитах аз.

— Едва ли. Сам е. Съвсем сам...

— Пиер... Пиер... Мюрдал... — дрезгаво викаше приближаващата се фигура. — Аз съм ... Свой човек... Аз...

— Кой си ти? — запитах го аз.

— Аз съм Морис Поасон...

— Кой?! — ужасен извиках аз.

— Морис Поасон...

— Не успя ли да избягаш?

— Не... Пиер... Хванаха ме... Ето... Много е тежко... В главата ми всичко се обърква... Слушай какво трябва...

Инстинктивно се спуснах към каменния човек и го хванах за ръката. Ръката на Поасон беше гореща и твърда като нажежен камък. Незабавно се отдръпнах настрана.

— Какво са направили с тебе! — извиках аз. — Морис, какво са направили с теб!

— Сега нищо не може да се промени... В главата ми всичко се обърква... Всичко... Слушай. Вашето спасение е във водата.

— Във водата ли? В каква вода?

— Промъкни се на кулата. Там ще разбереш...

Чувах как силно тракат зъбите на Поасон, как диша често и прекъслечно.

— Ти трепериш? Какво ти е?

— Студено... Ужасно студено...

Избърсах изпотеното си чело. Въздухът беше горещ и задушен.

— Клетият. Ние ще отмъстим за теб, за всички вас, Морис, бъди сигурен!

— Промъквай се на водната кула... Водата... Тя е вашето спасение...

Още веднъж лекичко докоснах нажежената му ръка и той някак особено затъпка на едно място, после, без да каже нито дума, се обърна и тръгна нататък в тъмното.

— Морис, остани с нас! — извиках подир него.

Вместо отговор чух същото силно тракане на зъбите и някакъв странен звук, напомнящ дрезгав смях... И се изгуби в тъмнината. Повиках го още няколко пъти, но безрезултатно.

Потресени, помълчахме още няколко минути. После се обади Фернан:

— Това, което ни каза той, е важно. Аз не знам защо говори за водата, но, види се, с нея е свързано нашето спасение.

— До този момент аз мислех, че с нея е свързано превръщането ни в такива като Морис — подхвърлих аз.

— Не знам. Мисля, че Морис не ни излъга.

— Разбира се, че не ни излъга. По време на изпитанията в хангара аз видях Фрьолих. Сигурно, когато превръщането на човек в каменен не е напълно завършено, у него все още остават проблясъци на съзнание. С Морис те експериментират само три месеца...

— Някой ще трябва да иде на водната кула. Аз мисля, че най-добре ще е да идеш ти, Мюрдал. Ти най-добре ще можеш да се справиш там.

— Добре, ще ида.

Фернан нареди на Али да остане до източната ограда и ние тръгнахме през оазиса към мястото, където над територията на полигона се издигаше палмата. Когато я намерихме, преди да се разделим, Фернан ми даде пистолета си. Стисна ми ръката и каза:

— Каквото и да се случи с теб, не забравяй, че тук останаха твои другари. Помни, моята страна цялата е обхваната от пламъка на въстанието. Аз вярвам, че Поасон ни загатна за верния начин да се освободим. Ако не направим всичко до сутринта, работата може да завърши зле. Не знам дали хората ще издържат без вода и храна още дванайсет часа...

Сбогувах се с другарите и започнах да се катеря по дървото.

ДВА ВИДА ВОДА

Ноцта бе непрогледна и само тук-там в бездънното небе блестяха звезди.

Покатерих се над равнището на теленото заграждение и долу едва сивееше ивицата пясък. Нищо не се виждаше освен контурите на малкия хангар, в чийто прозорци пламваха кървавочервени петна. Червените отблясъци неспокойно трепкаха върху пясъка. Във въздуха се долавяше остър мирис на изгоряло.

Скочих долу и след като се уверих, че няма жива душа наоколо, започнах предпазливо да заобикалям хангара, като се движех към портата, която водеше за института.

За миг спрях до прозореца на малкия хангар и надзърнах вътре. Там край огромен кюп с пламтяща смола бяха насядали хора. Наобиколили го бяха и се грееха, както се седи край огън в студена нощ. Хората обръщаха към огъня ту едната, ту другата си страна, разтривайки тялото си с ръце. Нарядко от помещението се чуваха глухи възгласи...

Вратата беше заключена. Тогава се хванах за железните напречници и се закатерих нагоре, стигнах до върха и се прехвърлих на противоположната страна. Пот се лееше от тялото ми. Стисках трескаво в ръце пистолета.

Наоколо всичко сякаш беше измряло. Може пък Грабер да е избягал? А какво ще стане с каменните войници? Нима Грабер е решил така изведнъж да се раздели с тях? Скоро забелязах, че през щората на един от прозорците на втория етаж прозира тясна ивица светлина. Значи там имаше някой.

Помпената кула се съединяваше с главната сграда с въздушен мост. Отидох съвсем близо до кръглото бетонно съоръжение и забелязах, че на височината на първия етаж нагоре се издига желязна стълба. Да се добера до нея, беше невъзможно.

Като обикалях безцелно кулата, неочаквано се натъкнах на камион с цистерна. В нея докарваха вода и после я прехвърляха чрез

помпата нагоре. По какъв начин я прехвърляха?

Взех да опипвам цистерната. Тя трябва да има отвор за изливане от долната страна. Когато се мушнах под камиона, за малко не паднах в яма: точно под каросерията на камиона, в бетонната площадка имаше отвор.

Нямах нито кибрит, нито фенерче и затова се налагаше да действам пипнешком. Като се държах с едната ръка за оста на колата, внимателно се спуснах в отвора и скоро краката ми опряха в дъно. Циментираният улей се спускаше стръмно надолу. Аз направо се плъзнах по повърхността му и краката ми стъпиха на нещо метално. Тук вече можех да се изправа с целия си ръст. Нямах никакво съмнение, че бях попаднал във вътрешно помещение.

Хвацах се за някакви предмети, прекрочвах през тръби, по една случайност за малко не се строполих в една яма и накрая се настаних на малка площадка. Трябваше да чакам да се разсъмне: без кибрит и без фенерче не можех нищо да направя.

Настаних се по-удобно и се приготвих да чакам. Но изведнъж отгоре лумна сноп ярка светлина. За миг там беше се откряла врата и в отприцилия се поток светлина видях, че съм седнал на стъпало на спирална стълба над ръба на желязна каца. Вратата се затвори, но картината на помещението сякаш се запечата в мозъка ми като на фотолента. Като се държах с ръка за тръбата, започнах да се изкачвам бавно по стълбата. След една минута вече стоях пред вратата, стиснал пистолета в ръка.

Ослушах се няколко секунди, после със силен удар отворих вратата и се втурнах в просторна, ярко осветена зала. Видях някаква жена, която в този миг превърташе никелирана ръчка на огромна цистерна. Тя се обърна и извика дрезгаво. Беше фрау Айнциг.

— Извинете за безпокойството, мадам — процедих през зъби. — Съветвам ви да се държите благоразумно.

Тя ме гледаше с облещени, обезумели от ужас очи. Забелязах, че ръката ѝ бавно шареше по стената.

— Отдръпнете се от стената и не се опитвайте да викате за помощ. Знаете добре, че от това, което може да се случи, ще пострадаме еднакво и двамата.

— Как попаднахте тук? — попита тя, едва мърдайки устни.

— Това не е чак толкова важно, мадам. Мен повече ме интересува какво правите вие тук?

— Аз... Аз...

— Моля ви да седнете — заповядах аз, сочейки с дулото на пистолета малката метална табуретка.

Тя седна покорно, като не сваляше от мен безцветните си облещени очи.

— Вие сама ли ще ми разкажете всичко поред, мадам, или трябва да ви подсещам с въпроси?

— Какво ви е нужно?

— Откъде във водопровода, който снабдява вашия отряд с вода, идва алкалната основа?

Тя хвърли бърз поглед вдясно. Видях монтирана в стената метална цистерна, на която беше написано с големи червени букви: КОН.

— Аха, калиева основа, нали? И много ли от нея трябва да се прибавя към водата, за да не се вкаменят вашите жертви?

— Пе-хаш трябва да бъде четири и пет десети — дрезгаво отговори тя.

— Е, а какво ще стане, ако изключим алкалната основа?

Тя не отговори нищо, а само засъска злобно.

— Да, сега ние ще направим точно това — казах аз. — Моля да станете и да вървите пред мен.

Айнциг странешком отиде до цистерната с алкалната основа и започна бавно да завъртва крана.

— По-силно, по-силно! Във водата не бива да попадне нито капка алкална основа! — изкомандувах аз.

Тя затегна крана с всичка сила.

— Това ли е всичко?

— Не, не е всичко — казах аз, наблюдавайки втренчено посивялото ѝ лице.

— Какво друго още?

— А къде е съдът с катализатора, който вие добавяте в питейната вода, за да може в организма да се извършва заместването на въглерода със силиций?

Тя мълчеше.

— Фрау Айнциг, имате един-единствен шанс да смекчите малко своята съдба. Добре разбирате, че сега нито „Уестърн биокемикал“, нито „Хемише централ“ ще ви помогнат. Вас ще ви съдят новите местни власти. Къде е катализаторът и как се вкарва той в питейната вода?

Лицето ѝ посиня от злоба и страх. Тя бавно заотстъпва покрай стената, като не сваляше очи от пистолета. Бавно обиколихме цялото кръгло помещение и спряхме до продълговатата полица, затворена с метален капак.

— Ето тук е.

— Отваряйте.

— Нямам ключ.

— Мадам, не ме принуждавайте да прибягвам до сила. Не обичам да се държа грубо с жените, дори с такива като вас.

— Дегенерат... — шепнеше тя.

— За вас също има название.

Айнциг измъкна ключа от нагръдния джоб на престилката си и отключи полицата. Вътре в един ред бяха подредени дванадесет резервоарчета от тъмножълто стъкло, от които тънки стъклени тръбички отиваха до водопроводните кранове.

— Охо! Точно дванадесет. Защо толкова много? Аха, разбирам. В зависимост от това, с кого сте се подготвяли да правите своя мръсен експеримент, сте напълвали съответната цистерничка с катализатор. Чрез водата вие държахте в ръцете си всички сътрудници на института, нали?

— Много сте съобразителен, Мюрдал — процеди тя, поокопитила се от първия пристъп на страх. — Какво трябва да направя сега?

— Сега разкажете коя цистерничка за кого е предназначена.

— Това не знам.

— Жалко. Впрочем не е трудно да се досети човек. Всички са пълни с разтвор с изключение на една. Кой е този късметлия, кого сте пощадили?

— Не знам. Не съм ги пълнила аз.

— Виж ти! Пък аз мислех, че това е ваше задължение. И така, къде отива тръбата от празната цистерна?

— Казвам ви, че не знам.

— Но аз знам, мадам Айнциг. Тя отива в апартамента на доктор Грабер и вероятно във вашия...

Зъбите на Айнциг лъснаха, тя искаше да изобрази нещо като усмивка.

— Лъжете се, мистър Мюрдал...

— Ще видим. Освободете крайната цистерничка и прелейте течността в празната.

Лицето ѝ отново се изкриви от ужас.

— Няма да направя това — изсъска тя.

— Значи съм отгатнал. Виждате ли? А вие се смятахте за най-умна от всички. Изпълнете това, което ви наредих.

— Не! — изписка тя.

— Тогава аз ще го направя.

— Няма да ви позволя! Аз... Аз...

Тя скочи от мястото си, като мълния прекоси залата и се скри зад вратата, през която преди малко бях влязъл.

— Стойте! Стойте! — завиках аз.

Но беше късно. Чух как тя се спъна и загромоли от огромната височина надолу.

Излишно беше да се стреля. Отдолу се дочу глух удар. После настъпи мъртва тишина. Разбрах, че с нея е свършено.

Върнах се при полицата с тъмножълтите съдове, откачих един от тях от крана и прелях съдържанието в празната цистерничка. Счупих с дръжката на пистолета останалите съдове и течността с отровния еликсир се изля на пода.

Сега ми оставаше само да чакам.

ГЛИНЕНИЯТ БОГ

Когато се съмна, открих, че помпената кула беше прекрасен наблюдателен пункт. Околността се виждаше добре през трите прозореца. Като на длан се виждаха бараките, в които се намираха лабораториите, изпитателният полигон, а вляво от него се простираше оазисът от яркочервените палми. Не се налагаше да се връщам в оазиса, защото знаех, че много скоро каменната армия на Грабер ще бъде унищожена. Трябваше да стоя тук, за да не допусна някой да замени фрау Айнциг при картечницата.

Вперих поглед в оазиса и с вълнение зачаках какво ще стане по-нататък. Засега само аз знаех, че армията на Грабер е обречена. Странно, не изпитвах угризение на съвестта, че всички тези бивши хора ще загинат по моя вина. Те и бездруго бяха загинали. Отдавна се бяха превърнали в лишени от мисъл нещастни автомати, обречени да влачат страшното бреме на неестествено съществуване. Душевно и физически те бяха убити от Грабер и само каменната им обвивка напомняше за някогашния им човешки образ.

Слънцето се издигна над палмите и каменната рота отново излезе на полесражението. Отрядът на Фернан се пръсна между лехите. Каменните идоли започнаха своето настойчиво преследване.

Отгоре се виждаше добре как ту един, ту друг от каменните хора се навеждаше над лехите и пиеше вода. Колкото по-високо се издигаше слънцето, толкова по-често те отиваха да пият вода.

Към края на втория час от „шахматната“ война видях как един от войниците на Грабер, след като направи няколко крачки, се спря. Той застина в необикновена поза, вдигнал единия си крак и ръката. Арабинът, когото той преследваше, извика нещо. В същия миг остана неподвижен още един, след него друг и друг. Всичко стана мълниеносно бързо. Пространството, където току-що се водеше комбинационна война на изтощение на силите, заприлича на гробища с каменни статуи или на музеен двор, където са докарали и поставили скулптури от епохата на палеолита.

Моите другари отначало се приближаваха до вкаменилите се хора нерешително. На няколко крачки разстояние те се опитваха да ги бутнат с карабината и като се увериха, че каменните хора са мъртви, отидоха съвсем близо до тях.

Изтичах надолу по спираловидната стълба и за миг спрях тук до неприятно превилия се труп на Айнциг. Очите и бяха широко отворени и в тях бе застинала зверска злоба към всичко живо...

Фернан бързо даваше разпореждания на своите другари. Едни трябваше да се разположат покрай асфалтирания път, който водеше към изхода, други да огледат бараките. Няколко души застанаха до входа на триетажната сграда, където се намираше щабът на Грабер.

— Сякаш вътре няма никой — каза Али.

Погледнах камионите, които стояха отдясно. Сега те бяха не три, а два.

— Сигурно някои са заминали. Трябва по-бързо да привършваме. Възможно ли е Грабер да е успял да избяга?

Фернан отиде до вратата и я ритна с всичка сила. Тя се поотвори леко, но после отново се хлопна, сякаш от другата страна бяха натрупали чували с пясък.

— Я ми помогнете.

Всички заедно натиснахме вратата и едва тогава тя доста трудно се отвори.

В тясното тъмно антре видяхме двама мъртви войници, които лежах на пода в глупава поза. Устата на единия беше натъпкана с пясък, а другият стискаше пясък в ръката си.

— Какво е това? — учудено извика Фернан. — Кой е напълнил устата им с пясък?

— Никой. Те самите. Единият е успял, а другият не е — казах аз.

Вдясно, на равнището на първото стъпало на стълбата, която водеше за мазето, на стената имаше кран за вода и под него мивка. Аз посочих крана и поясних:

— Цялата работа е във водата. Аз им погодих същия номер, който те неведнъж са повтаряли над своите жертви.

Разказах им всичко, което се бе случило на водната кула.

— Да не би и Грабер да е в същото състояние?

В това време от втория етаж изтича Али, съпроводен от няколко души. На лицето му беше изписан ужас.

— Какво става с Грабер? — запитах аз.

Той промълви дрезгаво:

— Същото, каквото и с телохранителите му. Ето вижте.

Той ми подаде ръка, но не своята, а онази, която държеше като тояга...

Глина. Обикновена глина. Тази ръка беше направена от глина. Тя се чупеше и трошеше... Аз я счупих малко по-горе от лакътя, а после до китката. В нея нямаше никаква кост.

— Парче от Грабер. Парче от глинения бог — каза Фернан с презрение, изправи се и тръгна към другарите си, които пушеха настрана.

Захвърлих с отвращение парчетата глина...

Пустиня... Нима кошмарът свърши? Нашият отряд вървеше по черния асфалтиран път. Двадесет мили не са чак толкова много. Изведнъж въздухът затрепера от бученето на приближаващи самолети. Ето прелетяха над нас — един, втори, трети. Метални птици без отличителни знаци. Те летяха съвсем ниско и преди да стигнат института на Грабер, се наклоняваха на дясното си крило и завиваха. След минута проехтяха взривове. Те бяха много, на хоризонта към небето се издигаше тъмнокафяв облак. Самолетите кръжаха над мястото, което бяхме напуснали само преди един час. Те хвърляха бомби с тъпа упоритост.

Взривове. Много глухи взривове в пустинята. Дали светът ще чуе за тях? Дали ще научи как извратената наука издевателствува над хората? Нима хората ще допуснат граберовци да съществуват на нашата планета?

— Между впрочем, Фернан, къде ще отидете сега вие и вашите другари? — запитах аз.

Той се усмихна.

— У дома. Много работа имаме ние сега у дома. Трябва да направим така, че никой и никога да не извършва престъпления на нашата свещена земя.

ПУРПУРНАТА МУМИЯ

I

Вие естествено знаете как се чувствуваш, когато пристигаш в столицата. Сякаш си се озовал в съвсем нов свят. Прехвърляйки се на въртолети от една площадка на друга, плъзгайки се безшумно по стоманени въжета на гироплани над гигантски дворци, слизайки в недрата на безшумни подземни железници, облени от слънчева светлина, идваща неизвестно откъде, усещаш, че именно тук, в този чуден древен град, в Москва, е съсредоточено всичко най-необикновено, забележитено, имащо бъдеще.

Не смятам, че съм загубен провинциалист. При нас на север, в град Ленинск, също има въздушни линии, въртолетна връзка и на всички големи площи — телевизионни информационни центрове. Въпреки това в Москва се чувствам малко смутен и дори стъписан. Дълго мислих кои са причините и накрая стигнах до извода, че цялата работа е в скоростите. Да, скоростите на движението в столицата са много по-големи, отколкото при нас. Дори жителите на града, сърдечните и искрени московчани, се движат по-бързо от нас. Те не стоят на едно място върху плъзгащите се платна на тротоарите, ами почти тичат по тях. Сякаш продължават традициите на своите деди, същите онези, които преди няколко десетилетия не са стояли неподвижно на боботещите стълби на старото метро, а са тичали по тях, като успявали и да четат в движение.

На площад „Въстание“, увиснал високо между две гигантски сгради — Двореца на спорта и Двореца на изкуствата, — се спрях до телевизионния автоинформатор и набрах необходимия ми адрес — адреса на Музея на материалната култура. На екрана бързо преминаха необходимите координатни данни и апаратът започна да ми показва пътя към музея.

Трябваше да слеза в долния парк, да прелетя по канала „Дружба между народите“ на крилат реактоплан до Монумента на Свободата, там да се прехвърля на въртолет и да кацна на Синьото трасе, което минава през Ахатовия тунел и води направо до Музея на материалната

култура. На цветния екран музеят се извиси пред мен като тридесететажен паралелепипед, облицован с оранжева керамика, с петдесетметров белоснежен мраморен барелеф, който изобразява първата космична ракета, пусната от нас към луната. Поех смело по посочения ми път и за по-малко от сто и тридесет секунди бях при целта. По пътя използвах личната си радиоавтоматична телефонна станция и предупредих професор Сайен за пристигането си. Той ме посрещна на входа на музея.

— Добре дошли, мой млади приятелю! — каза ми той с напевния си глас и ми стисна ръката с двете си ръце. — Какво ви води в нашето тихо кътче в този огромен, вечно пулсиращ град?

Внимателно погледнах мъничко насмешливите очи на не младия вече учен и си го спомних такъв, какъвто го знаех, когато преди две години следвах в краймосковския университет „Революция“ аспирантски курс по история. Никак не се беше променил оттогава.

— Страхувам се, че съм дошъл в неудобно време. От радиоинформацията научих, че се готвите да заминете в Африка, в Того...

— Моля ви се, моля ви се! — отвърна професорът. — Имам на разположение още тринадесет часа. Смятам, че за това време ще разрешим всички ваши въпроси.

— Мисля, че за решаването на моите въпроси са напълно достатъчни два-три часа от скъпоценното ви време. Ако не възразявате, нека започнем...

И през ум не ми минаваше колко се лъжех в този момент!

Влязохме в мраморното фойе и безшумният асансьор бързо ни качи на седемнадесетия етаж, където се намираше кабинетът на Сайен. Докато бяхме в асансьора, професорът накратко ми разказа програмата си за пътуването в Того.

— Трябва да попълним нашите данни за вторичния период от борбата на народите в този район за независимост. Оттогава са минали много години, но никой досега не е разгледал подробно архивите... Това е една празнина в нашия музей... — завърши огорчено той. — И така, на ваше разположение съм — добави той и седна на дивана.

Седнах във фотьойла, бързо разтворих папката, която носех, извадих от нея снимката на жена ми Мая и я подадох на професора.

— Познато ли ви е това лице? — запитах го аз. Наблюдавах го внимателно, за да уловя движението на всеки мускул на умореното му лице.

Сайен хвърли бегъл поглед на фотографията; навъси леко вежди и после вдигна към мен очи. Те изразяваха недоумение. Мислейки усилено за нещо, той поклати отрицателно глава. Още на сбогуване в Ленинск жена ми беше казала: „Ще видиш, той ще направи ей така...“ И тя поклати главата си точно така, както направи професор Сайен, като издаде малко напред устните си.

— Не ми е познато — отговори професорът, гледайки ме въпросително.

Учуди се, когато аз със задоволство кимнах, отново се порових в папката, за да намеря последния брой на каталога на Музея на материалната култура. Сайен нетърпеливо се подмести към мен.

— А това какво е? — запитах аз, като му подавах каталога, разтворен на страницата, където имаше допълнителен лист с изображението на главата на Пурпурната мумия.

Често се случва главният редактор на солидно издание да не знае всичко, което е напечатано в него. И той си има свои интереси като всеки смъртен и е естествено да следи най-вече материалите по своята специалност. За останалите отговарят помощниците му. Изглежда, че така беше и сега.

Професор Сайен погледна още веднъж фотографията на мумията и прелисти няколко страници от списанието, за да установи наименованието на неотдавна получения от музея експонат. Неочаквано той извика:

— Ами че това е едно и също!

— Кое? — запитах аз, предусещайки какъв обрат ще вземе разговорът след няколко минути.

— Лицето на Пурпурната мумия и това! — с изненада каза той.

— Така си и знаех — отвърнах аз, като сложих допълнителния лист в каталога, а до него и снимката на жена ми.

— Какво? — сега пък той се учуди.

— Предварително знаех, че така ще кажете. А ние с Мая спорехме. Тя твърдеше, че вие веднага ще откриете някаква разлика...

Лицето на Сайен стана строго.

— Не ви разбирам. Какво говорите? За каква Мая става дума?

— Говоря за приликата на снимките. А Мая е моята жена.

— Какво общо има тя с това?

— Това е нейна снимка. А това — посочих допълнителния лист в каталога, — това е фотография на Пурпурната мумия...

Професор Сайен стана моментално от мястото си и ме погледна отгоре надолу. Забелязах как веждите му леко трепнаха.

— Надявам се, че не сте изминали петхилядния километров път само за да се шегувате? — запита сдържано той.

Разбрах колко усилия му струва да изрече спокойно тази фраза.

— Ни най-малко. Нещо повече: точно тази прилика ме доведе при вас. Известно ви е, че ръководя краеведческият музей в Ленинск. Когато получих вашия каталог, бях поразен от приликата на мумията с моята жена...

Той взе от ръцете ми снимката и списанието и отиде до широкия прозорец. Беше около пладне и през тънките, почти незабележими стъкла струеше обилна ярка дневна светлина. Покрай широките прозорци се мярна въртолет, но професорът не му обърна внимание. Той внимателно сравняваше двата образа.

„Той ще каже, че има разлика в структурата на шията“ — спомних си думите на Мая.

— Да, но ето че шиите им са различни! — радостно извика Сайен.

Усмиввайки се, отидох до него.

— Да. Различни са. Но лицето е едно и също. Засега ме интересува само приликата. Що се отнася до разликата, за това ще говорим после...

Отново седнахме на предишните си места: той — на дивана, аз — на фотьойла.

— Разкажете ми по-подробно за вашата мисия — помоли той.

Поразвълнувах се, защото сега беше настъпил най-отговорният момент: да предам колкото е възможно по-точно мислите си. Стиснах устни и зашарих неспокойно с очи по обширният кабинет на професора, като гледах да намеря предмета, от който трябваше да започна разказа.

„Обърни внимание на бюста на академик Филио в левия ъгъл зад писалището му“ — сетих се за наставленията на Мая.

Издирих с очи бюста на Филио, после отново разтворих каталога и го показах на професора.

— Ето вижте и това — казах му аз. — Знаете ли кой е този?

— Филио — без да се замисля, отговори Сайен. — Но какво има? Каква е тази игра на отгатване на картинки?

Сега дойде моят ред да изразя нетърпение. Погледнах часовника. Нашият разговор съвсем се проточи. Покрай прозорците отново се мярна въртолет. Това означаваше, че са минали още пет минути.

— Извинете ме, професоре, изглежда, вие не четете всички материали в каталога, на който сте редактор?

Той стисна нервно ръце. Изглежда, едва сега долови за какво намеквах. Наистина защо бюстът на Филио беше поместен в каталога на Музея на материалната култура?

Усмихна се смутено и прекара ръка по челото си.

— Признавам си, не обърнах внимание на това... Впрочем гледах го, но така, отгоре-отгоре. Това е по отдела на радиоастрономическата информация и аз предполагам...

Сайен сам се прекъсна и изведнъж пребледня. Започна бавно да става от дивана, като не сваляше от мен широко разтворените си очи. „Какво общо има тук академик Филио?“ — прочетох в уплашения му поглед.

— Я ми дайте списанието — прошепна той.

Със списанието в ръце той прекоси по диагонал кабинета, за малко не се блъсна в писалището си и замря пред бюста на прославения лингвист полиглот.

Напрегнатото мълчание продължи няколко секунди. После професорът включи диктофона:

— Веднага да дойде Андров в кабинета ми...

Гласът му беше мек, но в него се чувствуваше едва доловима нотка на заплаха. После вдигна телефонната слушалка и каза:

— Авгинова, вие ли сте? Кой редактира материалите на Андров за последния брой на нашия каталог?... А сверихте ли го с оригинала?... Точно ли е? Кой прави снимките?... Благодаря.

Забравил за присъствието ми, професорът седна зад бюрото си и потъна в изучаване на изображението в каталога.

Изведнъж си спомни за мен:

— Дайте ми снимката на онази девойка...

— На коя?

— На онази, която ми показахте.

— На Мая ли?

— Не знам каква беше... Дайте я по-бързо...

— Това е снимка на моята жена — упорито казах аз.

— Няма значение.

Дълго разглежда двете изображения, стиснал главата си с ръце.

Вратата се отвори и се показа висок човек на средна възраст със светложълт спортен костюм. Той приближи с широки крачки до професора.

— Ваша работа ли е? — попита Сайен, без да вдига очи.

— Моя.

— И не се ли срамувате?

— Не ви разбирам...

— Ей сега ще разберете. Ето!

Сайен почти завря в лицето на Андров снимката на жена ми.

— Ето я вашата Пурпурна му-ми-я. — После, като хвърли разярен поглед към мен, каза с язвителна ирония: — А може би тя, тази ваша девойка...

— Това е жена ми — напомних аз.

— ... тази ваша жена наистина да е му-ми-я?

Андров внимателно разглеждаше снимката на Мая. Професорът го гледаше презрително.

— Да не очакваш в наше време такава нещо... такава лъжа, такава измама...

Най-после Андров разбра, че аз имам непосредствено отношение към целия разговор и дойде бързо при мен.

— Вие ли сте направили огледална репродукция от моята мумия? — заплашително запита той.

Поклатих отрицателно глава. Тогава, без да каже нито дума, той ме хвана за ръката и ме помъкна вън от кабинета. Професор Сайен едва успяваше да ни следва. След като включи вървешком движещата се лента в коридора, Андров хукна някъде вдясно, след това ме блъсна в асансьора, после се понесохме надолу, отново претичахме по коридор, на един ъгъл за малко не се сблъскахме с професора, който тичаше към същото място по друг път, и накрая се втурнахме в

огромна, слабо осветена зала, където в средата и покрай стените бяха наредени мраморни саркофази. Спряхме до един от тях...

— Гледайте.

Погледнах в саркофага и тутакси зажумях. Не може да бъде! Невъзможно е!

— Гледайте, гледайте! — задъхвайки се, ми заповяда Андров.

— Аз виждам... — плахо измънках.

— Какво? — попита професорът, гледайки ме право в очите.

— Виждам Мая? — шепнех аз, отмествайки поглед от пластмасовата фигура на голата жена.

— Каква е пък сега тази Мая? — грубо попита Андров. — Да не вземете да настоявате, че това същество ви е познато!

Настъпи мълчание. Пръв заговорих аз:

— Извинете, но това е скулптура на жена ми, на Мая.

Андров се засмя на глас и извика:

— Вгледайте се внимателно, може би по тялото на вашата жена има особени белези!

Той язвително изрече думата „вашата“.

Отново погледнах женската скулптура, която изглеждаше като жива и лежеше с отворени очи. Пластмасата, от която беше направена, имаше пурпурен цвят. В главата ми се въртяха най-невероятни мисли. Струваше ми се, че полудявам.

— Всичко е точно, само цветът на тялото...

Отново избухна смях.

— Аха! Цветът! Значи тя не прилича напълно на вашата жена!

И отново иронично натъртване на думата „вашата“... Смутих се.

Хвърлих умолителен поглед към Андров. Тези столични учени, за да докажат, че са прави, понякога не се спират пред нищо, не зачитайки елементарни правила на етиката.

— Впрочем аз нямам нищо против тази фигура да бъде тук. Макар че сами разбирате... Всъщност добре че сте публикували в списанието само изображението на главата и...

— Чувате ли го? Чувате ли го какво говори! Нямам бил нищо против! Та вие знаете ли какво е това? Това, дявол го взел, е много голяма находка! Четири извънредно мощни радиотелескопа работиха непрекъснато повече от сто часа, за да не пропуснат нито един сигнал. Информацията беше разшифрована едновременно в Москва и в

Париж! Бяха използвани най-добрите машини, за да навъртим информацията ето в това! А вие казвате...

Неудържимият поток от фрази беше прекъснат от рязката забележка на професор Сайен.

— А главата на академик Филио също ли навъртяхте на машините в Москва и Париж?

Андров занемя с широко отворена уста.

— Какъв Филио?

— Ами ето този.

Професорът ни помъкна към мраморния саркофаг в средата на залата. Веднага познах копието на бюста, поставен в кабинета. Тук той беше изработен от пластмаса, също аленочервена на цвят.

Андров започна да кима утвърдително.

— Хайде, кажете нещо — настояваше професорът.

— И тази... За двете използвахме една и съща апаратура... Ние...

— Кой вие?

— Аз, впрочем целият колектив на дешифриращата група на космичната радиоинформация... Това е там, зад Пантеона, в района...

Андров не се доизказа. Погледна свирепо и мен, и професор Сайен.

— Не ми ли вярвате? — накрая измънка той.

Сайен вдигна рамене. Кой знае защо, по гърба ми плъзнаха студени тръпки. В мозъка ми се зараждаше страшна мисъл. А в това време Андров почти прошепна:

— Честна дума, тези две фигури бяха направени въз основа на импулсно-кодова информация, която ние приехме преди три месеца от крайния район на съзвездие Лебед. Отначало приехме тази глава... На вълна двадесет и три сантиметра... След три месеца на същата вълна — Пурпурната мумия... Шумът в момента на приемането не надхвърляше пет децибела... Съотношението между сигнала и шума не беше по-малко... — И изведнъж без причина се развика: — Не може да бъде! Вие нещо хитрувате! Коя е тази Мая? Кой е Филио?

— Професорът му подаде снимката. Андров я сравняваше с фигурата в саркофага край стената...

— Ами Филио? Да не е онзи, който почина преди три месеца? Вие познавахте ли го лично?

Професорът кимна утвърдително.

Андров се спря като закован посред залата, после неочаквано хукна към вратата и изчезна.

С всяка секунда ми ставаше все по-страшно и по-страшно. Мъчех се да не гледам стъкления капак, под който лежеше пурпурното копие на моята жена. Вратата внезапно се отвори широко и вътре се втурнаха Андров и една жена с малко куфарче в ръце. Без да кажат нито дума, те изтичаха до саркофага с мумията и се заеха да свалят горния капак.

— Какво смятате да правите — запита разтревожено Сайен.

— Да аутопсираме — промълви Андров запъхтян. — И то веднага... И ако се потвърди, че...

— Кого да аутопсирате?

— Мумията.

— Защо? — развиках се аз. Стори ми се, че се готвят да режат жена ми на парчета.

През това време жената отвори куфарчето и извади оттам скалпел и електроциркуляр.

— Забранявам ви! Това е общонародна ценност и вие нямате право да вършите това без разрешение на Световния съвет на учените — категорично заяви Сайен. — Освен това не намирам никакъв смисъл да постъпвате така с един експонат, който е получен от космоса с толкова труд, ако, разбира се, е бил получен от космоса.

— Не се тревожете, професоре. Цялата информация е записана на електретни цилиндри и винаги може да бъде възстановена. За един или два дена... Започвайте, Антония.

Той разтвори широко ръце, заграждайки пътя на професора до саркофага. Чух как запищя циркулярът. По гърба ми продължаваха да пълзят ледени тръпки.

— А сега разтворете гръдния кош — командуваше Андров. — Хайде, разрязвайте го по-бързо, дявол да го вземе! Разрязахте ли го? Сега отгърнете гръдната кост. Виждате ли сърцето? Аха! А къде е черният дроб? Правилно! Далакът. Така. Сега можем да им покажем.

Андров ме хвана за рамото:

— Но от какво се уплашихте? Та нали това е мумия, тя е от пластмаса. Точно копие. Впрочем вижте сами дали копието е точно или не...

Приближих се нерешително до саркофага. Пластмасовите части на разрязаното тяло лежаха обърнати от двете страни на симетричната ос на тялото и можеше да се види добре вътрешната структура на фигурата. Органите бяха оцветени различно, но всички бяха в аленочервена гама... Очите на мумията бяха отворени и не изразяваха никакво страдание. С голямо усилие се стараех да мисля, че това не е жив организъм, а само майсторски направено копие на човешко същество.

— Какво, копие ли е, или не е копие? — като ме разтърси, запита Андров. Очите му сияеха от неописуема радост. — Гледайте внимателно!

Кимнах омърлушено.

— А вие какво ще кажете, професоре? — предизвикателно запита Андров.

Отговори му жената, която беше разрязала мумията:

— Другари! Но при нея всичко е обратно!

Облецих смаяно очи, мъчейки се да разбере какво искаше да каже с това „обратно“.

— Какво имате предвид, Антония? — дрезгаво запита професорът.

— Всичко! Сърцето, черният дроб, далакът... Всичко е обратно!

Едва тогава разбрах каква е работата. Сърцето на мумията беше отдясно, черният дроб отляво, всичко като при нормален човек, само че някакси като отражение в огледало!

— Сега разбирате ли какво сме приели! Та това е колосално потвърждение на теорията за антисветове! Това е поразително! Това...

— Обяснете разбрано какво значи всичко това? — настоя професорът.

Андров се сети за нас. Отдръпна се от мумията и като прегърна професора, каза тържествено:

— Най-последно имаме експериментално доказателство, че някъде навътре във Вселената съществува антисвят, точно като нашия, но се състои от антивещества. Този свят е един вид нещо като огледално отражение на нашия!

II

Като се придвижвах по бързо носещите се тротоари и пътища на Москва към Двореца на науката, чувах приглушена глъчка, от която тук, ту там се изтръгваха развълнувани викове: „Пурпурната мумия, Пурпурната мумия...“

След специалното съобщение на Световния съвет на учените за поразителната по своята смелост хипотеза на Адров за Пурпурната мумия се говореше не само в Москва, но и в целия свят. След аутопсирането на експоната в Музея на материалната култура беше изложено ново копие. Притокът на посетители от много градове в света беше толкова огромен, че се наложи да се направят още няколко копия. Изложиха ги в най-големите обществени салони на столицата. Със специално нареждане на Върховния съвет изображението на мумията се предаваше три пъти на ден по цветната стереотелевизия. „Пурпурната мумия, Пурпурната мумия...“ — се носеше из цяла Москва, а в моята глава през това време звучеше съвсем друго. „Мая, Мая... Възможно ли е някъде във Вселената да съществува също такава жена като моята?“

Накрая не издържах. В центъра на столицата, в едно уединено кътче на Кремълския парк, извадих от джоба радиотелефона и избрах Ленинск. След няколко секунди се чу продължителното бръмчене на зумера.

— Мая, ти ли си?

— Да. Каква е там тази суматоха с Пурпурната мумия? Аз май ще се възползувам от закона за уважаване личното достойнство на гражданите и ще поискам да не ме показват на целия свят!

Моята Мая е много весела и жизнерадостна жена. Като чух звънкия ѝ закачлив глас, въздъгнах с облекчение.

— Глупаче такава, ти трябва да се гордееш с това!

— Ами че аз се гордея! Пресата, радиото и телевизията тук не ме оставят на мира. Знаеш ли, че от Москва пристигна при мен комисия

от академици и ми правиха изследвания! Искаха да се уверят, че сърцето ми наистина не е от дясната, а от лявата страна!

— Е, и какво?

— Увериха се, скъпи! Аз значи не съм от антисвета! — И звънко се засмя. — А ти какво правиш? — запита ме тя.

— Гледам да си мълча. Представяш ли си какво ще стане с мен, ако хората научат, че аз съм земното копие на съпруга на тази червено-виолетова особа.

— Но тогава ще трябва и тебе да те боядисат със същия отвратителен цвят! Впрочем защо са я направили пурпурна?

— Те нищо не са правили. Машината сама е навъртяла информацията. Значи така е трябвало да бъде според правилата на антисветовите... Но повечето от хората намират мумията за доста симпатична — опитах да се пошегувам.

— Знаеш ли, не ми прави комплименти! Тук съм се наслушала на комплименти. Какво смяташ да правиш сега?

Погледнах часовника си.

— След осемдесет секунди в Голямата мраморна зала на академията ще започне конференцията. Сега бързам за там.

— Добре, мили, върви. А пък аз ще седна пред телевизора и също ще послушам какво ще говорят там. До следващия разговор!

— До следващия разговор!

Голямата мраморна зала на академията беше препълнена и аз едва можах да си намеря място чак в края, до централния вход. Сложих си слушалките и включих екрана на пюпитъра. Председателят на академията, физикът Джонатов, накратко очерта задачата на конференцията — да се обсъди научната обосновааност на хипотезата на Андров. Въведен беше строг регламент: триминутни доклади на пленума, две минути за докладите в секциите. Дискусиите по докладите се провеждат задочно, във фойетата на академията, където бяха поставени звукозаписващи апарати и където всеки делегат можеше да се изкаже и да получи копие от всички изказвания и доклади.

Докладът на Андров беше пети по ред. Най-напред думата беше дадена на чикагския радиоастроном Хорнър, който разказа как е било открито смисловото значение на радиосигналите, постъпващи от космоса. На екрана се появиха уравненията на теорията на

информацията, въз основа на които се решаваше задачата за дешифриране на сигнали от какъвто и да е физически характер. След Хорнър се изказа московчанинът Солвин, който описа възможностите на апаратурата, с която са били приемани сигналите от областта на Алфа Лебед. Зуган от Родезия разказа за принципите на записа и съхраняването на космичната радиоинформация.

Най-скупчен ми се стори прецизният доклад на френския радиоинженер Сюж, който се спря подробно на ултразвуковата обемна развивка на физическите тела и след това на обратната им моделна завивка в материална информация. Всъщност всичко тук беше точно както и при двумерната телевизия, само че развивката ставаше с ултразвукова „игла“ — със звуков сноп с диаметър от няколко микрона. Накрая той каза:

— Естествено за предаването на информация за организми е необходимо те да са били в състояние на клиническа смърт. Поне при дадения метод на развивка. Ултразвуковият сноп необратимо разрушава живата клетка.

Предварителните доклади бяха включени, за да могат делегатите учени да получат представа за доброто качество на експерименталните данни.

После се изказа Андров.

— Няма да се спирам на известните данни за елементарните частици и античастици на материята. Само ще ги изброя. Електрон и позитрон, протон и антипротон, неутрон и антинеутрон. Останалите частици с кратък живот не ни интересуват. Опитите на Малиновски и Сагуе доказаха, че от елементарните частици могат да бъдат създавани устойчиви антиатоми на всякакви елементи. Но не това е важно. Античастиците се раждат на двойки. При известни квантови енергии е възможно пораждането на двойки атоми и както показват това последните изследвания на двойни звезди, на цели планетни системи, от които едната се състои от материя, другата — от неин огледален антипод, от антивещество. Пораждащите се двойки са физически тъждествени с изключение на известните ви зарядни и спиновы характеристики. Тези последните не могат да влияят върху биологичните еволюционни процеси, обусловени от малки енергии и слаби взаимодействия. Аз доказвам, че нашето Слънце и нашите планети имат свои двойници от антивещества, които са възникнали в

един и същ момент от електромагнитни кванти на огромна енергия. Такива кванти се появяват от време на време във Вселената в резултат на флукуации на излъчване на други звезди. Щом това е така, то съществува Антиземя, населена с антихора...

По залата премина смях.

Председателят стана и се обърна към Андров:

— Антихора, античовеци — отвратителна терминология. Звучи оскърбително.

— Извинете. Имах предвид човека, построен от антивещество.

Шумът утихна.

По-нататък Андров подробно описа каква трябва да бъде структурата на човек от антивещество, като подчерта преди всичко необходимостта от огледална симетрия по отношение на земната структура. Когато стигна до случая с Пурпурната мумия, той се увлече и председателят му предложи да продиктува във фоайето останалата част от доклада.

В изказването си му възрази най-големият специалист по антропология и социална статистика, новосибирецът Гутон. Неговите безпощадни цифрови данни доказваха колко често се случва хора, живеещи в различни места на земното кълбо, поразително да си приличат. А по въпроса за огледалното разположение на вътрешните органи на мумията той приведе няколко примера, когато подобно нещо е било наблюдавано и на Земята.

Неочаквано, нарушавайки всички правила на регламента, някой от залата извика:

— Вашите вероятности трябва да бъдат умножени няколко пъти и по такъв начин ще се окажат намалени с десет степени!

— Защо? — не се смути Гутон.

— Пурпурната мумия прилича на земна жителка. Освен това тя има огледално разположение на органите. Освен това от Вселената е приет бюст на човек, който прилича на лингвиста Филио. Твърде невероятно е три такива сложни събития да бъдат взети за съвпадение!

Гутон се навъси и млъкна. По залата премина глух шум от гласове.

— Продължавайте — каза председателят.

— Не, моля, няма да продължа. Репликата бе убедителна...

Гутон се върна на мястото си.

Влязох във фойето и заставах до електронографа, който отпечатваше първите доклади на дискусията. Изказващите се бяха наблизно, в звукоизолирани кабинни, и говореха...

Те спореха, възразяваха, изказваха съмнения или опровергаваха хипотезата на Адров.

После аз излязох на верандата и отново се свързах с Ленинск. Мая дълго не се обаждаше.

— Нима не слушаш за какво се говори тук? — запитах аз.

— Знаеш ли, не слушам. Почувствувах се малко уморена. Мисля, че Гутон е прав, макар че слезе от трибуната. Това е просто случайна прилика. Дори на Земята често се случват учудващи съвпадения. А в мащаба на Вселената те са неизбежни. Хайде, целувам те, мили. Ще ида да си легна...

Мая изключи апарата и аз не успях да й кажа, че бих предпочел Пурпурната мумия да приличаше на някой друг...

III

Най-страшното за мен започна тогава, когато конференцията завърши своята работа. Делегатите се разотидоха по градовете, след като приеха единодушно решение за това, че експерименталните данни за потвърждаване на хипотезата на Андров са недостатъчни. Интересът на света към Пурпурната мумия угасна за няколко часа, копията ѝ бяха прибрани в хранилищата на музея и само една, онази, която бе аутопсирал лично Андров, беше пренесена в Централната патологоанатомична зала.

Анатоми, патологоанатоми, физиолози, цитолози продължаваха да я изследват. Преди да си замина за Ленинск, реших да разбера какво са постигнали. На прага на секционната ме посрещна Андров. Имаше уморен и измъчен вид.

Надникнах през откритата врата и видях няколко лекари с престилки, наведени над безформените останки на Пурпурната мумия.

— Как върви работата? — запитах Андров.

— Горедолу. Огледалната симетрия на структурата на вътрешните органи не предизвиква никакви съмнения...

— Тогава какво правят с нея сега?

Андров сви небрежно рамене.

— Искат по този модел да установят възрастта ѝ и да я сравнят с възрастта на вашата жена.

— Колко жалко, че когато са предавали по радиото жената, жителите на Антиземята не са прикрепили към нея бележка с биографичните ѝ данни — пошегувах се аз. — Виж, надписът с огледално изображение на буквите все някак щяхме да разчетем.

— Аз съжалявам за друго. Ако бяхме успели да приемем цялата мумия на професор Филио, а не само главата му, на моите противници щеше да им бъде по-трудно да се изкажат.

Бях съгласен с него. Бях се замислил, но Андров ме накара да се сепна:

— Вашата жена работила ли е с Филио?

— Да Тя му беше аспирантка. Изучаваше под негово ръководство индонезийската група езици.

Андров кимна и след това каза:

— Има още един начин да се докаже, че хипотезата ми е правилна... Но сега това зависи от тях. — И кимна към секционната.

— Възрастта на мумията ли?

— Да. А може и още нещо...

Изведнъж Андров ме хвана под ръка и ме поведе по коридора.

— Знаете ли, засега там няма нищо интересно. Искате ли да ви покажа как работи машината, която свива модела по обемната развивка на оригиналите?

— Искам.

Изкачихме се по ескалатора на горната въздушна линия, качихме се в гироплана, който се плъзгаше безшумно по стоманеното въже, и само за няколко минути прелетяхме над цяла Москва. Небето беше синьо, безоблачно, прохладно. Градът бе потънал в зеленина, забулена в лека синкава мъгла.

— Тук ли сте роден? — запита ме Андров.

— Не.

— Какви необикновени промени претърпя нашият град за някакви си тридесет години!

— Да. Кажете ми какво друго освен възрастта на мумията може да докаже вашата теория?

Андров сякаш избягваше да отговори на въпроса ми и продължи:

— Аз живея тук от рождение и втората реконструкция на Москва ставаше пред очите ми. Всичко беше като в приказка... Израстваха дворци гиганти, създаваха се паркове. Подземните влакове преминаха в безшумен транспорт. Над града закръжиха въртолетите. Изчезна мрежата от тънки жици за тролейбусите и трамваите и вместо нея на сто метра височина бяха опънати леки висящи мостове и ето такива кули от лъскав метал, а към тях са закрепени стоманени въжета, по които се плъзгат гироплани... Животът стана много интересен и прекрасен... Животът стана прекрасен — повтори той замислено.

Исках повторно да му задам моя въпрос, но в това време гиропланът спря на спирката за пътници.

— Ето че пристигнахме — каза Андров. — А ето там е нашият приемателен център.

Долу се виждаше невисока сграда с плосък покрив, увита със зелен бръшлян.

Машината, която създаваше от пластмаса модели по тяхната импулсна развивка, се наричаше електроно-акустичен повторител. Тя представляваше гигантско съоръжение от блестяща неръждаема стомана, боядисана с ослепително бял лак. Работеше с едва доловимо бръмчене. От време на време от вътрешността ѝ, от каналите за охлаждане, се изхвърляха навън струи топъл или прохладен въздух.

Зад стъклена преградна стена в края на залата имаше друга машина, много по-малка от първата. Ние тръгнахме именно към нея.

Пред таблото за управление седеше девойка и четеше книга. Понякога тя откъсваше очи от страниците и поглеждаше таблото. Точно пред лицето ѝ светваше неравномерно неонова лампичка.

— Галя, какво върви при вас сега?

— Модел на нов атомен реактор. От Рим — отговори девойката и стана.

— По радиото или по кабела?

— По радиорелейната линия.

Андров кимна и после се обърна към мен:

— Ето гледайте как става това. Тук постъпва импулсно-кодова информация, в която са шифровани координатите на всяка точка на предавания обект, а също и цветът на материала, от който е изготвен обектът, и конструктивните му елементи — дебелина, дължина и така нататък. След усиляването им импулсите постъпват в дешифратора. След като се разделят по каналите, те ту включват, ту изключват релето, направляващо частите на механичното и химично устройство.

Върнахме се при машината в голямата зала и се приближихме до широката огледална витрина в центъра. Андров запали лампата и вътрешната камера ярко се освети. В нея стоеше някакъв безформен предмет, до който от всички страни се допираха тънки метални игли.

— Навъртането на информация в модел на обекта става тук. Тези тънки игли са като онези, които се употребяват за мускулни инжекции. През тях на слаби тласъци се изтиска тънка струя пластмаса, която се охлажда със студен въздух. Иглите работят синхронно с ултразвуковите игли, които сега в Рим опипват реалния обект... Така капка по капка, от точка до точка, тънката струйка пластмаса строи

модела. С тези лостове може да се регулира големината на модела, да се направи той или по-голям, или по-малък от оригинала...

— А как става цветът?

— Това е много лесно. Отначало смолата е безцветна. Фотокалориметърът съобразно с информацията за цвета вкарва в нея необходимото количество на едно или друго багрило...

— Тогава, значи, Пурпурната мумия се е родила точно тук? — запитах аз.

Андров кимна утвърдително.

— Впрочем аз все пак не разбирам защо тя е пурпурна. Ако всичко е така, както казвате, то тя трябва да бъде, така да се каже, с телесен цвят...

— По този въпрос на конференцията имаше много спорове. Струва ми се правдоподобно обяснението на един физик. Вие знаете ли какво е ефектът на Доплер?

— Това е, когато дължината на светлинната вълна се увеличава, щом източникът се отдалечава от наблюдаващия.

— Точно така. Вие например можете да се отдалечавате с такава огромна скорост, че за неподвижния наблюдател цветът на вашето тяло ще изглежда червен. Мисля, че цветът на мумията потвърждава, че Антисемията се отдалечава от нас с огромна скорост...

В това време иззад стъклената преградна стена се чу гласът на девойката:

— Другарю Андров, на телефона!

Андров ме напусна и аз останах да гледам как иглите „рисуваха“ с изтичащата от тях пластмаса обемния модел на предмета, който се намираще на разстояние десет хиляди километра. Мъчех се да си представя колко са се вълнували учените, когато тези игли са рисували обемното изображение на човешко тяло, намиращо се на такова разстояние, което съзнанието не може да си представи.

Андров буквално се хвърли към мен и силно ме дръпна за рамото.

— Да тръгваме.

— Къде? — учудих се аз.

— Обратно и незабавно! В патоанатомичната зала...

Хукнах подир него, без да разбирам нещо. Излетяхме нагоре при линията на гироплана и едва тук спряхме.

— Какво се е случило? — запитах аз.

— Кога разговаряхте с жена си последния път?

— По-точно?

— Кога разговаряхте с жена си последния път? — повтори той въпроса си, като не сваляше от мен дълбоките си черни очи.

Пристигна гиропланът. Андров ме вмъкна вътре, после отвори илюминатора. От него нахлу силна струя въздух.

— Вземете радиотелефона и веднага се свържете с жена си.

Извадих апарата от джоба.

— Я да го видя. Аха, с феритова антена е. Лошо... Впрочем опитайте да го държите малко навън от илюминатора и говорете. Корпусът на гироплана е метален и пази апарата ви от радиоизлъчвания.

Притиснах тялото си до илюминатора и избрах номера на Ленинск. Сърцето ми биеше ускорено. Какво е станало?

— Е?

— Не отговаря...

— Опитайте да измъкнете още по-навън апарата.

Отново избрах номера.

— Не отговаря... — казах аз пресипнало.

— Дайте, аз ще го държа с изпъната ръка, а вие слушайте.

Андров измъкна през илюминатора ръката си до лакътя и посегна да вземе от мен радиотелефона. Но в това време по надолнището на въжената линия скоростта на гироплана рязко се увеличи, нещо силно ме дръпна и телефонът се изтръгна от ръката ми.

— Ах, дявол да го вземе! Всичко е загубено!

Силен въздушен поток отнесе апарата ми. От удара в рамката на илюминатора ръката на Андров започна да кърви малко по-долу от лакътя.

Известно време и двамата се гледахме мълчаливо. В очите му прочетох ужас.

— Какво се е случило с жена ми? — най-последно промълвих аз.

— Не знам... Ей сега ще научим... Спомнете си с точност до дни на колко години е жена ви или колко време е минало от смъртта на Филио.

В главата ми бог знае какво ставаше и не можех да се оправя с най-проста аритметика. Освен това не разбирах за какво му трябваше

възрастта. Накрая казах:

— Жена ми е на двадесет и три години, четири месеца и шест дена... Филио умря преди три месеца и три дена...

— Взехте ли под внимание високосните години?

— Не.

— Добре. Хайде аз ще направя това. Кажете ми деня, месеца и годината на раждането... Впрочем по-добре кажете на коя дата е починал Филио.

Гиропланът меко спря. Андров ме измъкна за ръка до изхода, като мърмореше нещо под носа си.

До секционната в патологоанатомичната сграда и двамата мълчахме. Бях забравил и месеца, и деня, в който се е родила Мая. Не помнех кога бе умрял Филио.

В коридора ни посрещна някакъв лекар, който се усмихваше радостно. В ръката си бе стиснал голямо парче пурпурна пластмаса. Андров сложи показалеца си на устните, но лекарят не обърна внимание на това.

— Вече почти мога да ви поздравя, мога да ви поздравя! — възторжено каза докторът. — Сега трябва само да установим от какво е починала нашата земна жителка! По отношение на Пурпурната мумия всичко е ясно. Вижте! — Той протегна на Андров парчето пластмаса. — Лимфосаркома! Удивителен пластмасов модел на тумор!

Стъписах се, обхванат от ужас.

— Какво приказвате?! — извика Андров.

— Нищо особено. Учудвам се, че там, на вашата Антиземя, не могат да лекуват такова просто нещо. Знаят как да предават по радиото труповете на своите жители, а още не им е дошло наум как да лекуват тумори! Безобразие!

Докторът направи пренебрежителна гримаса и се обърна към секционната. Вървеше бавно, с достойнство, а пък аз едва пристъпвах, угрижен за Мая. Разстоянието до Ленинск от пет хиляди километра стана почти космическо. Сърцето ми се свиваше.

— На колко години е умряла тя? Имам предвид мумията — запита Андров.

— Ей сега Кугел ще ви каже. Впрочем не разбирам дали и у нас не са могли да излекуват тази жена? Всъщност новообразуванията не се проявяват до последния момент. Само лека отпадналост, и толкова.

Нали ги знаете нашите младежи? Отпадналост — голяма работа. Не ме интересува медицината. И ето ти резултата...

Докторът говореше високо и отсечено като повреден високоговорител.

Влязохме в секционната. До мраморната маса седеше възрастен мъж без престилка и правеше някакви изчисления в една тетрадка.

— Кугел, колко е живяла болната според вас? — запита съпровождащият ни лекар. Той посочи с пръст нарязаната на парчета пластмасова фигура.

— Осем хиляди петстотин двадесет и три и половина дена. За половината не съм сигурен — отговори Кугел, като продължаваше изчисленията си.

— Докторе — обърна се към него Андров, — ето мъжа й... — Андров ме побутна лекичко към доктора.

— Мъжа ли? На това ли? — посочи той пурпурните парчетии от пластмаса. — Чудесно! Той ще ни каже точно деня, когато е умряла жена му. Помните ли го?

В това време аз си спомних съвсем друго. Спомних си думите на френския радиоинженер Сюж, че обемната развивка на организма е възможна едва след като той умре. Сетих се, че интервалът между приемането от космоса на бюста на Филио и на Пурпурната мумия се равняваше на три месеца... сетих се също, че като че ли сега, може би днес, се навършват три месеца от смъртта на Филио...

Докторът повтори въпроса си с престорено ласкава интонация, сякаш се обръщаше към болен. Аз поклатих отрицателно глава.

— Не си ли спомняте? Не помните кога е умряла жена ви? — учудено запита докторът.

Аз си глътнах езика. Вместо мен отговори Андров:

— Може би тя не е умряла. Преди два часа той е говорил с нея по радиотелефона...

— Не е умряла ли? Това е невъзможно! — категорично заяви докторът. — Аз изцяло вярвам във вашата теория за антисвета, другарю Андров, и затова тя, тоест жена му, трябва да умре. В противен случай ние не ще можем да докажем съществуването на Антиземя и на наши антикопия там — той вдигна очи нагоре, — във Вселената...

От гняв щях да се задуша. Тръгнах заплашително срещу увлеклия се патологоанатом.

— Престанете! Плюя на вашата теория за антисветове, чувате ли! Тя не е умряла. А пък ако е болна, ще трябва незабавно да я лекуваме!

Андров се спусна към мен.

— Успокойте се, успокойте се. Моля ви. След една минута ще се свържем с Ленинск. Да вървим.

Като насън вървах по някакви коридори, плавах по някакви улици, изкачвах се с асансьори, чувах нечии гласове...

— На каква вълна се свързахте с жена си? — чух глас.

— Не знам...

— А домашният ви телефонен номер?

— Не помня...

— Как е фамилното ви име?

Казах го.

— Седнете тук.

Андров седна до мен и сложи ръката си върху моята.

— Те ей сега ще се свържат с нея...

Само кимнах. Наоколо цареше гробна тишина. Огромен стенен часовник с махало бавно тракаше точно пред мен. Запомнил съм още голяма палма в дървено каче, а вдясно от нея бюст на Ленин на фона на стена от червен мрамор. А часовникът все цъкаше, цъкаше много бавно.

След това ми казаха:

— Идете в трета кабина.

Продължавах да седя неподвижен, безжизнен, безчувствен...

— Идете в трета кабина — повтори гласът.

— Вървете. Установена е връзка — дръпна ме за ръката Андров.

Тръгнах. Ето я трета кабина. Ето телефонната слушалка. Взех я.

Мълча. Гласът на телефонистката:

— Говорете.

— Мая — прошепвам аз.

— Ало, ало, Москва ли е? — чувам аз някъде съвсем наблизко.

— Мая! — крещя аз колкото ми глас държи.

— Да! Ти ли си, Вадим?

— Мая, жива ли си?

— Какво?

— Ти си живааа!!!

— Моля ти се, престани да крещиш! Нищо не разбирам. Къде ти е радиотелефонът?

Изведнъж съзнанието ми стана кристално бистро. Знаех какво трябва Да правя!

— Мая, слушай ме внимателно — започнах аз на срички. — Ти си болна. Много сериозно, разбираш ли, много. Веднага иди в клиниката и кажи, има съмнения, че си болна от лимфосаркома. Веднага, скъпа. Обещай ми, че ей сега ще тръгнеш!

В слушалката се чу веселият безгрижен смях на жена ми...

— Изумително! — каза тя най-после. — Преживели сме заедно само четири години, а мислим еднакво. Дори когато сме на разстояние един от друг на пет хиляди километра!

— Вед-на-га иди на лекар! — закрещях аз.

— Аз ти се о-баждам от ле-ка-ря! — отговори Мая.

Неприятно ме сви под лъжичката. А тя продължаваше да бъбри весело.

— Разбираш ли, вчера не се почувствувах добре. Една лека отпадналост. Днес дойдох в клиниката. Направиха ми всички изследвания. И какво мислиш? Когато започнаха да правят рентгеноскопия, намериха, че лимфатичните възли някъде в подстомашната област са малко увеличени. Доктор Ейтров така ми се накара, така ми се накара. Вие, казва, сте културна жена, а идвате толкова рядко на изследвания и ето че лимфатичните ви възли, казва, са увеличени с два процента. Как ти се вижда това?

— Добре — промълвих аз. — Продължавай, Мая...

— Е, после всичко е много просто. Инжектираха ми за всеки случай серум и за по-сигурно ми наредиха да се явя след половин година за повторна инжекция! Нали е интересно?

— Да, Мая... — казах аз.

— Ама ти там какво си мърмориш! Какво става с Пурпурната мумия?

— Тя умря... Тоест нарязаха я на части. Другите копия са в хранилищата.

— А потвърди ли се теорията на Андров?

— Не знам. Като дойда, ще ти разкажа.

— Да, да, мили идвай си по-скоро, толкова се затъжих!...

— Утре ще си бъда у дома!

— Чакам те! Довиждане!

— Довиждане!

Когато излязох от кабината, лицето на Андров сияеше. Той ме прегърна и ме притисна силно до себе си.

Кой знае защо, аз се разсмях.

— И на какво се радвате? Това че лимфатичните възли на Мая са увеличени с два процента, още не е доказателство на вашата теория за съществуването на антисветове и на антикопия на нашите хора.

— Това не е важно. Главното е, че жена ви е здрава. Аз толкова се тревожех...

— Наистина ли толкова вярвате в съществуването на антисветове, в съществуването на огледално копие на нашия свят? — запитах го съвсем сериозно.

— Струва ми се, че вие също повярвахте в нея — отговори уклончиво той, — иначе не бихте взели така присърце съдбата на Пурпурната мумия...

Усмихнах се смутено. Наистина защо се страхувах толкова много за Мая? Какво общо можеше да има между моята жена и нейното огледално изображение, прието по радиото от космоса? Естествено нищо!

— Щом вярвате в съществуването на антисветове, тогава продължавайте да улавяте и да дешифрирате тези интересни сигнали от дълбините на Вселената... Търсете... Може би ще намерите не онова, което очаквате, но все пак то ще бъде важно...

— Непременно ще продължа тази работа — каза замислено Андров. — И не само аз. Сега обаче ме порази мисълта на доктора, който аутопсираше Пурпурната мумия.

— Коя?

— Там, във Вселената, знаят как да предават по радиото обемна развивка, а не знаят как да лекуват лимфосаркома...

— Е, и какво от това?

— Трябва да им се изпрати информация как да лекуват лимфосаркома. Непременно. Това за тях е много важно...

— За кого и къде?

— За онези, които предадоха по радиото Пурпурната мумия.

— Та нали сигналите са дошли за милиони светлинни години! —
възразих аз.

Андров се намръщи и потърка челото си...

ИНТЕРВЮ С РЕГУЛИРОВЧИК

— Почакайте малко.

— Да, моля.

— Вие минахте на червена светлина.

— Извинете, аз съм далтонист. За мен цветовете нямат разлика.

— Но все пак виждате светлина, нали?

— Разбира се.

— В такъв случай сигурно сте забелязали, че е запалена горната светлина, значи червената.

— Това е съвсем логично. Но...

— Какво?

— Там е работата, че аз, как да ви обясня, често бъркам горната светлина с долната.

— Вие нещо увъртате.

Регулировчикът написа квитанция за глобата.

— Вие някога поглеждали ли сте матовото стъкло на фотоапарата?

— А вие как мислите?

— Изображението там е обърнато.

— Това го знае всеки ученик.

— Човешкото око е леща.

Регулировчикът наостри уши.

— Е, и какво?

— В окото изображението също е обърнато.

— Да, но...

— Ама нали окото е леща?

— Така е...

Регулировчикът повъртя неуверено молива...

— Тогава не е ясно...

— Точно там е работата... При повечето хора, тоест почти при всички обърнатото изображение се преобръща в мозъка още веднъж.

— Да се чудиш просто. Наистина изображението трябва да бъде обърнато...

— Ами че при мене е тъкмо такава. Обърнато.

Регулировчикът занемя с отворена уста.

— Значи вие виждате всичко...

— Да. Бъдете така добър, да не настъпите с обувката си лицето ми.

Регулировчикът направи крачка встрани.

— За вас значи аз...

— Да, вие стоите с краката нагоре.

— Боже милостиви, ама че нещастие!

— Ни най-малко, свикнал съм.

Регулировчикът се замисли, после се усмихна лукаво.

— Измислихте всичко това, приятелю, за да не платите глоба!

— Но нали окото е леща?

Регулировчикът пак се замисли.

— Вижте какво. Елате с мен, нека началството се оправя!

Тръгнаха. Изведнъж регулировчикът се спря.

— А не ви ли е трудно да се движите с такава зрение?

— Как да ви кажа, омръзна ми да гледам крака горе. И пътя горе.

От това ме заболява врата.

Началникът изслуша регулировчика, който му докладваше шепнешком.

— Глупости. Такова нещо е невъзможно. Я ми кажете къде е главата ми?

— Ей там, долу.

— Нищо подобно, вие самият показвате с пръст горе!

— За вас това е горе, а за мен — долу.

— Хмм. Значи на вас ви се струва, че вървите с краката нагоре?

— Не. На вас ви се струва, че ходите с главата нагоре. При мен всичко е нормално според учебника по физика.

— Слушайте! Ако ви повярва човек, то тогава вие сте изключение от правилото.

— Нищо подобно, вие сте изключение от правилото. Господи, обувките ви пак са до лицето ми. Моля ви...

— Добре, ще се отместя... Всеки ден си лъскам обувките. Още един въпрос. Как пиете и ядете?

— Как ли? Обикновено, както всички. Пия от чаша, ям с лъжица. Началникът се зарадва много.

— Ако всичко е така, както го разправяте, тогава течността щеше да се излива покрай устата ви!

— Ех и вие! Извинете, но тогава на вас не ви е познат законът за притеглянето.

— А именно?

— Течността никога не може да се излее поради своето тегло.

— И според вас къде се притегля тя?

— Ето там, горе.

— Вие отново показвате долу!

— Нали ви обясних вече...

— Ах, да.

Началникът беше съобразителен, образован човек. Той извади от джоба си вестник.

— Я прочетете какво пише тук?

— „Тнеднопсерок яишан емхиломоп еин“...

— Вие четете от долния десен ъгъл отдясно наляво горе?

— А как другояче?

— И ясно ли ви е всичко това?

— Разбира се. Моят мозък веднага обръща текста както трябва.

— Зрението не обръща, а текста обръща. Странно.

— Няма нищо странно. Може би това е нещо като компенсация за моята физическа нормалност.

— Вие смятате това за нормално — да виждате всичко обратно?

— Пак ви повтарям, тъкмо това е нормално. А не както виждат останалите...

— Значи според вас ние сме ненормални. Но нали ние сме болшинство!

— Е, това още не е аргумент...

Регулировчикът зададе въпроса, който го измъчваше.

— Кажете ми не сте ли се опитвали да се приспособите към всички...

— Какво имате предвид?

— Ами вашето „долу“ да стане „горе“ и така нататък?

— О, разбира се, не ще и дума. Когато бях млад.

— И какво правихте тогава?

— Занимавах се с акробатика. Упражнявах се да ходя на ръце. Извинете, обувките ви пак ме...

Началникът и регулировчикът замълчаха.

После регулировчикът каза:

— Аз ще ви поизпратя. Внимателно, тук при нас горе, тоест за вас това е долу, има полилей. Доста е дълъг. Да не го закачите с краката си. Изобщо много странен случай... Хм, какво виждате, когато вървите сега с мен? Ах, вие вече говорихте за това. Обувки. Знаете ли, между впрочем аз пиша дисертация. Бихте ли ми разрешили някой път да намина към вас? Просто да си поговорим по-подробно...

— Защо не, заповядайте. Запишете си адреса ми.

— А как да ви намеря по-лесно?

— Живея в седем етажна сграда, на последния етаж. По-добре влезте откъм покрива, през втория прозорец откъм десния ъгъл...

Регулировчикът се изгуби в тъмнината...

РАЦИ ПЛЪЗВАТ ИЗ ОСТРОВА

I

— Ей, вие там, по-внимателно! — сопна се Куклинг на моряците. Те бяха влезли до кръста във водата, след като прехвърлиха през борда на лодката не много голям дървен сандък, се мъчеха да го примъкнат по края на борда.

Това беше последният сандък от десетте, които инженерът докара на острова.

— Ама че жегга! Същински пъкъл! — изпъшка той, като избърсваше дебелия си зачервен врат с пъстра кърпа. После смъкна мократа от пот риза и я хвърли на пясъка. — Събличайте се, Бад, тук няма никаква цивилизация.

Погледнах умърлушено лекия ветроход, който се поклащаше бавно върху вълните на около два километра от брега. Той щеше да се върне да ни вземе след двадесет дни.

— И за какъв дявол ни трябваше да се завираме с вашите машини в този адски пек? — казах аз на Куклинг, събличайки дрехите си. — При такова слънце утре от кожата ви човек може да си свие цигара.

— Е, няма значение. Слънцето ще ни върши добра работа. Впрочем вижте, сега е пладне, а то е точно над главите ни.

— На екватора винаги е така — измърморих аз, без да откъзвам поглед от „Гълъбица“, — това ще го прочетеш във всеки учебник по география.

Моряците се приближиха и се спряха мълчаливо пред инженера. Той бръкна бавно в джоба на панталоните си и извади пачка банкноти.

— Стигат ли? — запита Куклинг, като им подаде няколко банкноти.

Един от тях кимна.

— В такъв случай свободни сте. Можете да се връщате на платнохода. Напомнете на капитан Гейл, че ще го чакаме след двадесет дни.

— Да се залавяме за работа, Бад — обърна се към мен Куклинг.
— Просто нямам търпение.

Погледнах го втренчено.

— Откровено казано, аз не знам защо пристигнахме тук. Не разбирам. В адмиралтейството сигурно ви беше неудобно да ми разкажете всичко. Мисля, че сега вече можете.

Куклинг направи гримаса и погледна пясъка.

— Разбира се, че мога. Но аз и там щях да ви разкажа всичко, ако имах време.

Почувствувах, че лъже, но не казах нищо. А Куклинг стоеше и търкаше с потната си длан тъмночервения си врат.

Знаех, че винаги, когато се готвеше да излъже, имаше този навик.

Сега бях съгласен дори на това.

— Знаете ли, Бад, става дума за един интересен експеримент за проверка теорията на този, как беше... — Той се обърка и ме погледна в очите изпитателно.

— На кого?

— На учен англичанин... Дявол да го вземе, излетя ми от ума фамилиното му име. Впрочем спомних си: Чарлз Дарвин.

Приблжих се съвсем близо до него и сложих ръка на голото му рамо.

— Слушайте, Куклинг. Сигурно си мислите, че съм тъп идиот и не знам кой е Чарлз Дарвин. Престанете да лъжете и кажете ясно и разбрано защо слязохме на тази нажежена педя пясъчлива земя сред океана. И моля ви да не споменавате повече Дарвин.

Куклинг се разсмя високо, като разтвори широко устата си, пълна с изкуствени зъби. Отдръпвайки се пет-шест крачки настрана, той каза:

— И все пак вие сте тъпак, Бад. Точно Дарвин ще проверяваме ние тук.

— И затова ли сте домъкнали тук десет сандъка желязо? — запитах аз, приближавайки се отново към него. В мен се надигаше злоба към този лъснал от пот дебеланко.

— Да — каза той и престана да се усмихва. — А що се отнася до вашите задължения, то най-напред трябва да разковете сандък номер едно и да извадите от него палатката, водата, консервите и инструмента, който е необходим за отварянето на останалите сандъци.

Куклинг разговаряше с мене така, както говореше на полигона, когато ме запознаха с него. Тогава той беше във военна униформа. Аз — също.

— Добре — казах през зъби и отидох до сандък номер едно.

Голямата палатка беше опъната направо тук, на брега, след около два часа. Вътре в нея внесохме лопатата, лоста, чука, няколко отвертки, секача и друг един шлосерски инструмент.

Тук наредихме също и към стотина кутии различни консерви и бидони с прясна вода.

Въпреки че беше началник, Куклинг работеше като вол. Той наистина нямаше търпение да започне работа. Заети с работа, не забелязахме кога „Гълъбица“ бе вдигнала котва и отплавала отвъд хоризонта.

След вечеря пристъпихме към сандък номер две. В него се оказа обикновена количка с две колела, като онези, които се използват по пероните на гарите за превозване на багаж.

Отидох до третия сандък, но Куклинг ме спря:

— Нека първо да видим картата. Всичкия останал товар ще трябва да закараме на различни места.

Погледнах го учудено.

— Това е необходимо за експеримента — поясни той.

Островът беше кръгъл като обърната чиния, с малък залив в северната част — точно там, където бяхме стоварили багажа. Беше заобиколен от пясъчен бряг, широк около петдесетина метра. След крайбрежния пясъчен пояс започваше невисоко плато, обрасло с някакви дребни храсти, изсъхнали от горещината.

Диаметърът на острова не превишаваше три километра.

На картата имаше няколко знака с червен молив: едни покрай пясъчния бряг, други — във вътрешността.

— Това, което ще изкараме сега от тези сандъци, ще трябва да закараме ей по тези места — каза Куклинг.

— Това какво е, някакви измерителни уреди ли?

— Не — отговори инженерът и се закикоти. Той имаше лошия навик да се кикоти, когато някой не знаеше нещо, което той знае.

Третият сандък беше ужасно тежък. Аз мислех, че в него е закован масивен заводски струг. Когато отхвърчаха първите дъски, за малко да извикам от учудване. От него изпадаха метални плочки и

блокчета с най-различна големина и форма. Сандъкът беше натъпкан с метални заготовки.

— Може да се помисли, че ще трябва да играем на кубчета! — казах аз, като прехвърлях тежките правоъгълни, кубически, кръгли и кълбообразни метални слитъци.

— Едва ли — отвърна Куклинг и се залови за следващия сандък.

Сандък номер четири и всички следващи, чак до десетия, се оказаха пълни все със същото — с метални заготовки.

Слитъците бяха три вида: сиви, червени и сребристи. Аз веднага определих, че са от желязо, мед и цинк.

Когато се готвех да се заема с последния, десетия сандък, Куклинг каза:

— Този ще го отворим, след като закараме на определените места на острова заготовките.

Три дни поред двамата с Куклинг разнасяхме с количката на определените места метала. Изсипвахме заготовките на малки купчинки. Някои оставаха направо на пясъка, други аз заравях по указание на инженера. В едни купчинки имаше метални блокчета от трите вида, в други само от един вид.

Когато привършихме всичко това, върнахме се при палатката и се приближихме до десетия сандък.

— Отворете го, само че по-внимателно — нареди ми Куклинг.

Този сандък беше много по-лек от другите и по-малък.

В него имаше плътно пресовани дървесни стърготини, а в средата — пакет, завит с кече и с восъчна хартия. Развихме пакета.

Пред нас се оказа чудноват по външния си вид уред.

На пръв поглед приличаше на голяма метална детска играчка, наподобяваща по форма рак. Но това не беше просто обикновен рак. Освен шестте големи членести крака отпред имаше два чифта тънки крачета-щипалки, чиито краища бяха скрити в издадената напред разтворена „паст“ на безобразното животно. На гърба на рака във вдлъбнатина бляскаше малко параболично огледалце от полиран метал с тъмночервен кристал в центъра. За разлика от рак играчка този имаше два чифта очи — отпред и отзад.

Дълго гледах тази вещ и недоумявах.

— Харесва ли ти? — след продължително мълчание ме попита Куклинг.

Вдигнах рамене.

— Ние сякаш наистина сме пристигнали тук да играем на кубчета и детски играчки.

— Тази е опасна играчка — самодоволно каза Куклинг. — След малко ще видите. Вдигнете го и го сложете на пясъка.

Ракът се оказа лек, теглото му бе не повече от три килограма.

Той стоеше доста устойчиво върху пясъка.

— Е, и какво ще стане по-нататък? — иронично запитах инженера.

— Ще почакаме, нека се постопли малко.

Седнахме на пясъка и почнахме да наблюдаваме металния изрод. След около две минути забелязах, че огледалцето на гърба му бавно се обръща към слънцето.

— Охо, той май оживява! — извиках аз и се изправих на крака.

Когато ставах, сянката ми случайно падна върху механизма и рактът неочаквано бързо запълзя и изскочи отново на слънце. От изненада направих огромен скок встрани.

— Ама че играчка! — разсмя се с глас Куклинг. — Какво, изплашихте ли се?

Избърсах изпотеното си чело.

— Кажете ми Куклинг, моля ви се, какво смятаме да правим с него? Защо пристигнахме тук?

Куклинг също стана от пясъка, приближи се до мен и вече със сериозен глас каза:

— Да проверим теорията на Дарвин.

— Да, но това е една биологична теория, теория за естествения подбор, еволюция и така нататък... — объркано мънках аз.

— Точно така. Впрочем гледайте, нашият герой тръгна да пие вода!

Бях смаян. Играчката допълзя до брега и като потоци хоботчето си, изглежда, всмукваше вода. Когато се напи, отново изпълзя на слънце и замря неподвижно.

Разгледах тази малка машинка и почувствувах странно отвращение към нея, примесено със страх. За миг ми се стори, че тромавият рак играчка ми прилича по нещо на самия Куклинг.

— Вие ли го измислихте? — попитах инженера след кратко мълчание.

— Ахъ — измуча той и се изтегна на пясъка.

Аз също се излегнах и загледах мълчаливо странния уред. Сега той изглеждаше напълно безжизнен.

Пропълзях по корем до него и взех да го разглеждам.

Гърбът на рака представляваше повърхност на полуцилиндър с плоски дъна отпред и отзад. В тях именно имаше по два отвора, които напомняха очи. Това впечатление се подсилваше от обстоятелството, че зад отворите навътре в тялото блестяха кристали. Под тялото на рака се виждаше плоска платформа — коремче. Малко над тази платформа отвътре излизаха три чифта големи и два чифта малки членести щипки.

Не можех да разгледам вътрешността на рака.

Разглеждайки играчката, аз се мъчех да разбера защо адмиралтейството ѝ придаваше толкова голямо значение, че беше подготвило специален кораб за пътуване до острова.

Лежахме с Куклинг на пясъка, докато слънцето се спусна толкова ниско над хоризонта, че сянката, която храстите хвърляха встрани, стигна до металния рак. Щом тя го докосна, той лекичко се придвижи и отново изпълзя на слънце. Но сянката и там го настигна. И тогава нашият рак запълзя покрай брега, като слизаше все по-ниско и по-ниско до водата, огрявана още от слънцето. Сякаш не можеше без топлината на слънчевите лъчи.

Изправихме се и тръгнахме бавно подир машината.

По този начин постепенно обиколихме острова, докато накрая се озовахме на западната му страна.

Тук почти на самия бряг се намираще една от купчините метални блокчета. Когато рактът беше на десетина крачки от нея, изведнъж, сякаш забравил за слънцето, бързо се устреми към нея и замря до едно от медните блокчета.

Куклинг ме докосна по ръката и каза:

— Сега да се прибираме в палатката. Интересното ще бъде утре сутринта.

В палатката вечеряхме мълчаливо и се завихме с леки памучни одеяла. Стори ми се, че Куклинг беше доволен от това, че не му задавах никакви въпроси. Преди да заспя, чувах как се върти от една страна на друга и от време на време се кикотеше. Това означаваше, че той знае нещо, което никой друг не знаеше.

II

Рано сутринта на другия ден тръгнах да се изкъпя. Водата беше топла и аз дълго плувах в морето, възхищавайки се как на изток над леко набраздената от широки вълни повърхност на водата се разгаряше пурпурна зора. Когато се върнах при палатката и влязох вътре, военния инженер го нямаше там.

„Отишъл е да се любува на своя железен изрод“ — мина ми през ума, като отварях консервена кутия с ананаси.

Не бях успял да изям дори три резенчета, когато се чу гласът на инженера, отначало далечен, а после все по-силен и по-силен:

— Лейтенанте, тичайте тук по-скоро! По-скоро! Започна се! Тичайте по-скоро тук!

Излязох от палатката и видях Куклинг, който стоеше на една височинка сред храстите и ми махаше с ръка.

— Да вървим! — каза той, пъхтейки като локомотив. — Да вървим по-скоро!

— Къде, инженере?

— Там, където оставихме вчера нашия красавец.

Слънцето се беше издигнало вече високо, когато дотичахме до купчината метални блокчета. Те блестяха ярко и отначало аз не можех да видя нищо.

Едва когато до купчината метал оставаха не повече от две крачки, забелязах две тънички струйки синкав дим, който се издигаше нагоре, а после... Заковах се като парализиран. Потърках очи, но видението не изчезна. До купчината метал имаше два рака, съвсем еднакви като онзи, който извадихме вчера от сандъка.

— Да не би единият от тях да е бил затрупан с металните слитъци? — извиках аз.

Куклинг приклезна няколко пъти и се закикоти, като триеше ръце.

— Ама престанете да се правите на идиот! — извиках аз. — Откъде се взе вторият рак?

— Роди се! Родил се е през нощта!

Прехапах устната си и без да промълвя нито дума, се приближих до раците, над чиито гърбове се издигаха във въздуха тънички струйки дим. В първия момент ми се стори, че имам халюцинации: и двата рака работеха усърдно.

Да, именно работеха, като движеха бързо тънките си предни щипки. Те докосваха металните блокчета и предизвиквайки върху повърхността им електрическа дъга, както при електрозаварка, отрязваха късчета метал. Раците напъхваха бързо метала в широките си уста. Вътре в тези механични твари нещо бръмчеше. От време на време от устата им със съскане изскачаха сноп искри, после вторият чифт щипки измъкваша навън готови части.

Тези части се сглобяваха в определен ред върху плоската платформичка, която постепенно излизаше изпод рака.

На платформата на единия рак беше вече сглобено почти готово копие на трети рак, докато при втория рак едва-едва се очертаваха контурите на механизма. Бях изумен от това, което ставаше пред очите ми.

— Ами че тези твари се размножават! — възкликнах аз.

— Точно така. Единственото предназначение на тази машина е да изработва себеподбни — каза Куклинг.

— Но нима е възможно? — запитах аз, без да се замислям.

— Че защо не? Нали всяка машина, например стругът изработва части за също такъв струг като него. И на мен ми хрумна мисълта да направя машина-автомат, която от начало до край да изработва себе си. Модел на такава машина е моят рак.

Замислих се, като се мъчех да осъзная онова, което ми каза инженерът. В този момент устата на първия рак се разтвори и от нея заизлиза широка лента метал. Тя покри сглобения механизъм върху платформичката, като създаде по такъв начин гърба на третия автомат. Когато гърбът беше поставен, бързите предни крачета завариха отпред и отзад металните странички с отворите и новият рак беше готов. Във вдлъбнатината на гърба му проблясваше метално огледалце с червен кристал в центъра, каквото имаха и неговите братя.

Ракът производител прибра под корема си платформичката и неговата „рожба“ стъпи на краката си върху пясъка. Забелязах как огледалото на гърба му започна бавно да се обръща, търсейки

слънцето. Като постоя така известно време, ракът запълзя към брега и се напи с вода. След това изпълзя на слънце и застана неподвижно да се топли.

Помислих, че всичко това ми се присънва.

Докато разглеждах новороденото, Куклинг каза:

— Ето че и четвъртият е готов.

Обърнах глава и видях, че се бе родил четвърти рак.

А първите два продължаваха да стоят спокойно до купчината метал, като отрязваха парчета и ги напъхваха в търбуха си, повтаряйки онова, което бяха вършили преди малко.

Четвъртият рак също закрета към брега, да пие морска вода.

— За какъв дявол смучат вода? — запитах аз.

— Така се зарежда акумулаторът. Докато грее слънце, неговата енергия с помощта на огледалото на гърба и силициева батерия се превръща в електричество. То е напълно достатъчно за цялата работа, извършвана през деня, и за зареждане на акумулатора.

— Значи тези твари работят ден и нощ?

— Да, непрекъснато — ден и нощ.

Третият рак се размърда и запълзя към купчината метал.

Сега работеха три автомата, а през това време четвъртият се зареждаше със слънчева енергия.

— Но нали в тези купчини метал няма материал за силициеви батерии — казах аз, като се мъчех да разбера технологията на това страшно самопроизводство на механизмите.

— И не е необходим. И бездруго го има колкото щеш. — Куклинг подхвърли непохватно с крака си пясък. — Пясъкът е силициев окис. Вътре в рака под действието на волтовата дъга той се възстановява до чист силиций.

В палатката се прибрахме вечерта, когато до купчината метал вече работеха шест автомата и два се грееха на слънце.

— За какво е нужно всичко това — запитах Куклинг по време на вечерята.

— За война. Тези раци са страшно оръжие за диверсия — каза той откровено.

— Не разбирам, инженерере.

Куклинг подъвка задушеното месо и поясни спокойно:

— Представете си какво ще стане, ако тези дяволии незабелязано бъдат пуснати на територията на противника?

— Е, и какво? — запитах аз, като спрях да ям.

— Вие знаете ли какво е прогресия?

— Да допуснем.

— Вчера ние започнахме с един рак. А сега са вече осем. Утре ще станат шестдесет и четири, вдругиден — петстотин и дванадесет и така нататък. След десет дена те ще бъдат повече от десет милиона. А за това ще са нужни тридесет хиляди тона метал.

Онемях от от изненада, като чух тези цифри.

— Да, но...

— Тези раци могат да изядат за кратък срок всичкия метал на противника, всичките му танкове, оръдия, самолети. Всичките му машини, механизми, оборудване. Всичкия метал на територията му. След един месец няма да остане нито едно парченце метал по цялото земно кълбо. Всичкият ще бъде изразходван за възпроизводството на тези раци... Не забравяйте, по време на война металът е най-важният стратегически материал.

— Затова значи адмиралтейството прояви такъв интерес към вашата играчка... — прошепнах аз.

— Именно. Но това е само първоначален модел. Аз възнамерявам значително да го опростя и с това да ускоря процеса на възпроизводство на автомати. Да го ускоря, да кажем, два или три пъти. Да направя конструкцията по-издръжлива и солидна. Да ги направя по-подвижни. Да увеличи много повече чувствителността на индикаторите към залежите от метал. И тогава по време на война моите автомати ще бъдат по-страшни от чумата. Аз искам да лиша противника от неговия метален потенциал за две-три денонощия.

— Да, но когато тези автомати изядат всичкия метал на противниковата територия, те ще допълзят и в своята! — извиках аз.

— Това е вторият въпрос. Работата на автоматите може да бъде зашифрована и като се знае този шифър, да бъде прекъсвана веднага щом се появят на наша територия. Впрочем по такъв начин могат да се прехвърлят към нас всички запаси от метал на нашите врагове.

... През тази нощ ме измъчваха кошмарни сънища. Към мен пълзяха рояци от тези метални автомати, шумоляха с щипките си, а над металните им тела се издигаха тънички струйки син дим.

III

След четири дни автоматите на инженер Куклинг населиха цялото островче.

Ако се вярва на неговите изчисления, сега те бяха повече от четири хиляди.

Проблясващите им на слънцето тела се виждаха навсякъде. Когато металът в една купчина свършваше, те започваха да тършуват по островчето и намираха нови.

На петия ден преди залез слънце станах свидетел на страшна сцена: два рака се сбиха за парче цинк.

Това стана на южната страна на островчето, където бяхме заровили в пясъка няколко цинкови блокчета. Раците, които работеха на различни места, периодически притичваха тук, за да изработят поредната цинкова част. И се случи така, че до ямата с цинк се струпаха наведнъж двадесетина рака, тогава тук се започна истински бой. Механизмите си пречеха един на друг. Особено се проявяваше един рак, който беше по-чевръст от другите и както ми се стори, по-нахален и по-силен.

Той разблъскваше своите събрата, пълзеше по гърбовете им, мъчейки се да вземе от дъното на ямата парче метал. И когато вече беше до целта, друг рак бе хванал с щипките си същото парче. Двата механизма задърпаха парчето на различни страни. Този, който ми се бе сторил по-чевръст, успя накрая да издърпа блокчето от своя съперник. Но съперникът му не искаше да отстъпи плячката и като изпълзя бързо зад него, качи се върху автомата и пъкна тънките си щипалки в устата му.

Щипалките на двата автомата се преплетоха и те започнаха да се разкъсват един друг със страшна сила.

Нито един от механизмите наоколо не обръщаше внимание на това. А тези двамата водеха борба на живот и смърт. Видях, че ракът, който бе отгоре, изведнъж се прекатури по гръб, а желязната му платформичка се свлече долу и откри механичните му вътрешности. В

същия миг противникът му започна бързо да разрязва на ивици с електрическа искра тялото на своя враг. Когато трупът на жертвата се разпадна на части, победителят започна да изтръгва лостовете, зъбните колела, проводниците и бързо да ги пъха в устата си.

Докато получените по такъв начин части се поглъщаха от хищника, платформата му започна бързо да излиза напред, върху нея напрегнато се извършваше монтаж на нов механизъм.

След няколко минути от платформата върху пясъка слезе нов рак.

Когато разказах на Куклинг каквото бях видял, той само се изкикоти.

— Тъкмо това е нужно — каза той.

— Защо?

— Аз нали ви казах, че искам да усъвършенствувам автоматите си.

— Ами тогава какво чакате? Грабвайте чертежите и мислете как да го направите. За какво е нужна тук тази размирица? Току-виж започнали да се изяждат един друг!

— Точно така! И ще оцелеят най-съвършените.

След като помислих малко, аз му възразих:

— Какво значи най-съвършените? Та нали всички са еднакви. Доколкото разбрах, те възпроизвеждат сами себе си.

— А вие как мислите, може ли да се изработи изобщо напълно точно копие? Сигурно знаете, че дори при производството на дробинки за лагери е невъзможно да се направят две еднакви дробинки. А там работата е много по-проста. А тук автоматът производител притежава наблюдаващо устройство, което сравнява произвежданото копие със собствената си конструкция. Представяте ли си какво ще стане, ако всяко следващо копие се изработва не по оригинала, а по предишното копие? И в резултат може да се получи механизъм, който изобщо да не прилича на оригинала.

— Но ако той не прилича на оригинала, значи, няма да изпълнява основната си функция — да възпроизвежда себе си — възразих аз.

— И какво от това. Много добре. От неговия труп по-сполучливите копия ще изработят друг автомат. А сполучливи копия ще са именно онези, в които напълно случайно ще се натрупват особеностите на конструкцията, които ги правят по-жизнеспособни. По този начин ще трябва да се появят по-силни, по-бързи и по-

опростени копия. Затова именно аз нямам намерение да се залавям с чертежите. Ще трябва само да чакам, докато автоматите изядат всичкия метал на това островче и започнат междуособна война — да се изяждат един друг и отново да се пресъздават. Така именно ще се появят автоматите, които ми трябва.

Тази нощ аз седях дълго на пясъка пред палатката, гледах морето и пушех. Нима наистина Куклинг е замислил нещо, което предвещава на човечеството сериозни неприятности? Нима наистина на това забутано в океана островче ние развъждаме страшна чума, способна да изгълта всичкия метал на земното кълбо?

Докато седях и разсъждавах върху всичко това, покрай мен пропълзяха няколко метални твари. Те продължаваха и в движение да скърцат с механизмите и неуморно да работят. Един от раците се блъсна в мен и аз го ритнах с погнуса. Той се преобърна безпомощно с корема нагоре. Почти в същия момент върху него се нахвърлиха други два рака и в тъмнината пламнаха ослепителни електрически искри.

Те режеха с искра нещастника на парчета. Не издържах повече. Влязох бързо в палатката и извадих от чекмеджето лостчето. Куклинг вече хъркаше.

Приближих се тихичко до струпалите се раци и ударих с всичка сила един от тях.

Не зная защо ми се струваше, че това ще уплаши останалите. Ала нищо подобно. Върху рака, който бях смазал, се нахвърлиха другите и отново засвяткаха искри.

Стоварих още няколко удара, но това само увеличи количеството електрически искри. От вътрешността на острова допълзяха още няколко рака.

В тъмното аз виждах само контурите на механизмите и при свиването изведнъж ми се стори, че един от тях бе особено едър по размери.

Насочих се тъкмо към него. Но когато лостът ми докосна гърба му, аз извиках и отскочих далеч встрани: през лоста в мен премина електрически ток! По някакъв начин тялото на тази гадина се оказа под електрически потенциал. „Защита, възникнала в резултат на еволюция“ — се мярна в ума ми.

Върнах се в палатката и легнах на леглото си.

Успях да се унеса за известно време в тежък сън. Изглежда, това не бе продължило много. Събудих се внезапно: почувствах, че по тялото ми пропълзя нещо студено и тежко. Скочих на крака. Ракът — аз дори не можах да проумея веднага какво става — се изгуби навътре в палатката. След няколко секунди видях ярки електрически искри.

Омразният рак беше дошъл да търси метал направо при нас. Електродът му започна да реже ламаринения бидон с водата за пиене!

Бързо раздрусих Куклинг, събудих го и започнах объркано да му обяснявам какво става.

— Всички кутии в морето! Консервите и бидоните с водата в морето! — изкомандува той.

Почнахме двамата да мъкнем тенекиените кутии към морето и да ги нареждаме на дъното там, където водата стигаше до кръста ни. Пак там сложихме и всичките инструменти, които носехме.

Мокри и капнали от умора от всичко това, останахме да седим на брега чак до сутринта, без да си лягаме. Куклинг сумтеше тежко и в душата си аз се радвах, че и той си пати от своята измислица. Но сега аз го ненавиждах и силно му желаех още по-тежко наказание.

IV

Не помня колко време беше минало, откакто бяхме пристигнали на острова, но в един прекрасен ден Куклинг тържествено съобщи:

— Най-интересното ще започне сега. Целият метал е изяден.

Наистина обиколихме всички места, където по-рано имаше метални заготовки. Там не беше останало нищо. Покрай брега и сред храстите се виждаха празните ями.

Металните блокчета, калъпчета и сърца се бяха превърнали в механизми, които в огромно количество се щураха по острова. Движенията им бяха станали бързи и стремителни; акумулаторите им бяха заредени до краен предел, а енергия за работа не се изразходваше. Те безцелно обикаляха брега, пълзяха сред храсталака на платото, блъскаха се един в друг, а често и в нас.

Наблюдавах ги и се убеждавах, че Куклинг беше прав. Раците наистина бяха различни. Те се различаваха по размери, по големината на щипалките, по обема на устата работилница. Едни от тях бяха по-подвижни, други — по-малко. Изглежда, още по-голямо различие имаше във вътрешното им устройство.

— Е, хайде, време е да започнат да воюват — каза Куклинг.

— Вие сериозно ли говорите? — запитах аз.

— Естествено. За тази цел е достатъчно да им се даде да опитат кобалта. Механизмът е устроен така, че ако вътре попадне макар и незначително количество от този метал, то потиска, ако мога да се изразя така, взаимното им уважение.

На другия ден сутринта тръгнахме с Куклинг към нашия „морски склад“. Извадихме от дъното на морето поредната дажба консерви, вода и четири тежки сиви блокчета кобалт, с които инженерът се беше запасил за решаващия стадий на експеримента.

Когато Куклинг излезе на пясъка, вдигнал високо ръце с кобалтовите блокчета, веднага няколко рака го заобиколиха. Те не преминаваха границата на хвърляната от тялото му сянка, но се чувствуваше, че появяването на новия метал ги е обезпокоило много.

Стоях на няколко крачки от инженера и с учудване наблюдавах как някои механизми се опитваха непохватно да подскочат.

— Ето виждате ли какво разнообразие от движения! И как не си приличат едно с друго. А в междуособната война, която ще ги накараме да започнат, ще оцелеят най-силните и приспособените. Те ще дадат още по-съвършено потомство.

След тези думи Куклинг хвърли едно след друго кобалтовите блокчета към храсталака.

Трудно е да се опише какво последва.

Върху блокчетата се нахвърлиха изведнъж няколко механизми и като се блъскаха един друг, започнаха да ги режат с електрическа искра. Другите напразно се трупаха отзад и също се мъчеха да си откъснат парче метал.

Някои запълзяха по гърбовете на събратята си, като се домогваха да се доберат до центъра.

— Гледайте, ето ви и първото сбиване! — радостно се развика военният инженер и запляска с ръце.

След няколко минути мястото, където Куклинг беше хвърлил металните блокчета, се превърна в арена на страшна битка, при която се трупаха все нови и нови автомати.

Докато в устата на все нови и нови автомати попадаха части от разрязани механизми и кобалт, те се превръщаха в диви и безстрашни хищници и моментално се нахвърляха върху своите сънародници.

В първия етап на тази война нападаща страна бяха опиталите от кобалта. Тъкмо те режиха на части онези автомати, които се бяха струпали тук от всички краища на острова, с надежда да си вземат от необходимия им метал. Но колкото повече раци опитваха от кобалта, толкова по-ожесточена ставаше войната. В този момент в играта се включиха новородените автомати, произведени при това сбиване.

Това беше необикновено поколение автомати! Те бяха по-малки по размери и притежаваха изключителна скорост на придвижване. Учуди ме това, че сега те не се нуждаеха от обичайната процедура на зареждане на акумулаторите.

На тях напълно им стигаше слънчевата енергия, улавяна от значително по-големи отпреди огледала на гърба. Агресивността им бе поразителна. Те нападаха няколко рака наведнъж и режиха с искра едновременно два-три.

Куклинг стоеше във водата и физиономията му изразяваше безкрайно самодолство. Той потриваше ръце и въздишаше:

— Чудесно, чудесно! Представям си какво ще бъде после!

Що се отнася до мен, аз наблюдавах това сбиване на механизмите с дълбоко отвращение и страх. Какви ли ще се родят в резултат на тази борба?

До обяд целият плаж покрай нашата палатка се превърна в полесражение. Тук се бяха струпали автомати от целия остров. Войната се водеше мълчаливо, без викове и стенания, без грохот и залпове на оръдия. Трясъкът от многобройните искри и звъntenето на металните корпуси на машините съпровождаха тази страшна касапница със странен шум и скърцане.

Макар по-голямата част от появилите се потомци да бяха дребни на ръст и твърде подвижни, все пак започнаха да се появяват и нови видове автомати. Те надминаваха значително по размери всички други. Движенията им бяха забавени, но в тях се долавяше сила и те се справяха успешно с нападащите ги автомати джуджета.

Когато слънцето взе да залязва, в движенията на дребните механизми изведнъж се забеляза рязка промяна: всички те се струпаха на западната страна и почнаха да се движат по-бавно.

— Дявол да го вземе, цялата тази група е обречена! — изхриптя Куклинг. — Ами че те са без акумулатори и щом слънцето залезе, с тях е свършено.

И наистина, щом сянката от храстите се удължи дотолкова, че покри огромната тълпа дребни автомати, те моментално замряха. Сега това не беше армия от малки агресивни хищници, а огромен склад на мъртви метални кутии.

Без да бързат, до тях допълзяха грамадните раци, стигащи почти до половината на човешки ръст, и започнаха да ги лапат един след друг. Върху платформите на гигантите родители се появяваха контурите на още по-грандиозно по размери потомство.

Куклинг се намръщи. Явно тази еволюция не му беше по сърце. Бавните раци автомати с големи размери са твърде лошо оръжие за диверсия в тила на противника!

Докато раците гиганти се справяха с дребното поколение, на плажа настъпи временно спокойствие.

Излязох от водата, след мен мълчаливо се тътреше инженерът. Отидохме на източната страна на острова, за да си починем малко.

Бях много изморен и заспах почти моментално още щом се опънах на топлия и мек пясък.

V

Събудих се посред нощ от страшен вик. Когато скочих на крака, нищо не видях освен сивкавата ивица на пясъчния плаж и морето, което се бе сляло с черното, осеяно със звезди небе.

Викът отново се чу откъм храсталака, но по-тих. Едва сега забелязах, че Куклинг не е до мен. Хукнах натам, откъдето ми се стори, че идеше гласът му.

Морето беше спокойно както винаги и ситните вълни само от време на време се плискаха върху пясъка с едва доловимо шумолене. Но на мен ми се стори, че повърхността на морето беше неспокойна на онова място, където бяхме сложили на дъното нашите запаси от храна и бидоните с питейна вода. Там нещо плющеше и жвакаше.

Помислих, че е Куклинг.

— Инженере, какво правите тук? — извиках аз, като вървах към нашия подводен склад.

— Аз съм тук! — чух неочаквано гласа му някъде отдясно.

— Боже мой, къде сте?

— Тук — чух отново гласа на инженера. — Влязъл съм чак до брадичката във водата, елате при мен.

Влязох във водата и се спънах в нещо твърдо. Оказа се огромен рак, който беше забил там високите си крака.

— Защо сте влезли толкова надълбоко? Какво правите там? — запитах аз.

— Те ме преследваха и ме принудиха да вляза тук! — жално изписка шишкото.

— Преследваха ли ви? Кой?

— Раците.

— Невъзможно! А мен защо не ме преследват?

Отново се натъкнах на автомат, заобиколих го и накрая стигнах до инженера. Водата наистина стигаше до брадичката му.

— Разкажете ми какво е станало?

— И аз самият не разбирам — промълви той с разтреперан глас. — Както си спях, неочаквано един от автоматите ме нападна... Помислих, че е случайно... поотдръпнах се, но той отново взе да се приближава към мек и докосна лицето ми с щипката си... Тогава станах и се отместих. Той подире ми... Затичах се... Ракът след мен. Към него се присъедини още един... После — други... Цяла тълпа... И ето чак тук ме натикаха...

— Странно! Никога по-рано не се е случвало такова нещо — казах аз. — Но ако в резултат на еволюцията у тях се е изработил човеконенавистнически инстинкт, тогава те не биха пощадили и мен.

— Не знам — пресипнало отвърна Куклинг. — Но аз се страхувам да изляза на брега...

— Глупости — казах аз и го хванах за ръката. — Да вървим покрай брега на изток. Аз ще ви охранявам.

— Как?

— Ей сега ще идем до склада и аз ще взема някакъв тежък предмет. Чука например...

— Само не от метал — изстена инженерът. — По-добре вземете една дъска от сандъка или изобщо нещо дървено.

Потътрихме се бавно покрай брега. Когато стигнахме до склада, оставих инженера сам и се приближих до брега.

Чуха се силни плясъци по водата и познатото бръмчене на механизмите.

Металните твари бяха изтърбушили консервените кутии. Бяха се докопали до подводното ни хранилище.

— Куклинг, загубени сме! — извиках аз. — Изяли са всичките ни консервени кутии.

— Така ли? — изхленчи той. — Какво да правим сега?

— Ами че вие му мислете какво да правим сега. Това е заради вашата глупава измислица. Вие навъдихте този тип оръжие за диверсия и то ви харесваше. Сега сам сърбайте каквото сте дробили.

Заобиколих струпалите се автомати и излязох на сушата.

Тук, в тъмното, докато пълзях между раците, аз напипвах на пясъка и събирах парчета месо, консервирани ананаси, ябълки и още някаква друга храна и я пренесох на пясъчното плато. Ако се съди по количеството, което се търкаляше на брега, тези гадини добре бяха

поработили, докато сме спали. Не намерих нито една цяла консервена кутия.

Докато аз се занимавах със събирането на остатъците от нашите провизии, Куклинг стоеше до брадичката във водата на двадесетина крачки от брега.

Бях толкова зает със събирането на остатъците от храната и толкова разстроен от случилото се, че забравих за неговото съществуване. Но скоро той ми напомни за себе си с пронизителен вик:

— Боже мой, Бад, по-скоро ми помогнете, те се докопват до мене!

Хвърлих се във водата и спъвайки се в металните чудовища, се насочих към Куклинг. И тук, на около пет крачки от него, се натъкнах на поредния рак.

На мен рактът не обърна никакво внимание.

— Дявол да го вземе, защо те не ви обичат? Та нали вие сте им баща, тъй да се каже — рекох аз.

— Не знам — хриптеше инженерът, като се задавяше от водата. — Направете нещо, Бад, за да ги изгоните. Ако се роди по-висок рак от този, аз съм загубен.

— На ви една еволюция. Впрочем кажете ми кое е най-уязвимото място на тези раци? Как може да се повреди механизмът?

— По-рано трябваше само да се счупи параболичното огледалце или да се измъкне отвътре акумулаторът. А сега — не знам... Сега е необходимо специално изследване...

— Проклет да сте с вашите изследвания! — процедих през зъби и хванах предния тънък крак на рака, протегнат към лицето на инженера.

Автоматът заотстъпва назад. Намерих втория му крак и също го прегънах. Щипките се огъваха лесно като медна жица.

Тази операция явно не се хареса на металната гадина и тя започна да излиза бавно от водата. А ние с инженера продължихме нататък по брега.

Когато слънцето изгря, всички автомати излязоха от водата на пясъка и известно време се гряха на слънце. През това време аз успях да счупя параболичните огледала на гърба поне на сто и петдесет чудовища. Всички те престанаха да се движат.

Но за съжаление положението не се подобри: тозчас те станаха жертва на другите твари и от тях с поразителна бързина започнаха да се изработват нови автомати. Не беше по силите ми да разчупя силициевите батерии върху гърба на всички машини. Няколко пъти се натъквах на наелектризирани автомати и това разколеба решителността ми да вода борба с тях.

През това време Куклинг стоеше в морето.

Не след дълго войната между чудовищата отново пламна и те като че ли съвсем забравиха инженера.

Ние напуснахме мястото на тази касапница и се прехвърлихме на противоположната страна на острова. Инженерът така беше премръзнал от многочасовата морска баня, че тракайки със зъби, легна по гръб и ме помоли да го покрия с горещ пясък.

След това аз се върнах при първоначалното ни убежище, за да взема дрехите и онова, което беше останало от провизиите ни.

Чак сега открих, че палатката ни беше разрушена: бяха изчезнали металните халкички, с помощта на които палатката се закрепваше за въжетата.

Под брезента намерих дрехите на Куклинг и своите. Тук също личаха следи от дейността на търсещите метал раци. Бяха изчезнали телените и метални копчета и катарамии. На мястото им се виждаше прогорена тъкан.

През това време битката между автоматите се беше преместила от брега във вътрешността на острова. Когато се изкачих на платото, видях, че приблизително в центъра на острова сред храсталака стърчат на високи крака почти колкото човешки ръст няколко чудовища. Те на двойки бавно се отдалечаваха един от друг и после с огромна скорост препускаха един срещу друг.

При сблъскването им се чуваха глухи удари на метал.

В бавните движения на тези гиганти се чувствуваше огромна сила и голямо тегло.

Пред очите ми бяха преобърнати на земята няколко механизма и моментално бяха нарязани.

Но аз бях преситен от тези зрелища на сбивания между побеснелите автомати и затова, като се натоварих с всичко, което бях успял да събера на мястото на стария ни лагер, бавно тръгнах към Куклинг.

Слънцето печеше безмилостно и докато се дотърпя до онова място, където бях заровил в пясъка инженера, на няколко пъти влизах във водата.

Вече приближавах пясъчното хълмче, под което спеше Куклинг, омаломощен от нощните къпания, когато откъм платото иззад храсталака се показа огромен рак.

Той беше по-висок от мен и краката му бяха високи и масивни. Движеше се на неравномерни тласъци, като навеждаше тялото си по много странен начин. Предните работни щипки бяха невероятно дълги и се влачеха по пясъка. Особено много увеличена беше устата работилница. Тя представляваше почти половината от тялото му.

„Ихтиозавърът“, както го бях нарекъл аз мислено, непохватно пропълзя на брега и започна да обръща бавно тялото си на всички страни, сякаш оглеждаше местността. Неволно замахнах към него с брезентовата палатка, както правят, когато искат да отпъдят крава, застанала на сред пътя. Обаче той не ми обърна никакво внимание, а някак си особено, странешком, като описваше широка дъга, запълзя към пясъчното хълмче, под което спеше Куклинг.

Ако бях се досетил, че чудовището се насочва към инженера, веднага щях да му се притека на помощ. Но траекторията, по която се движеше механизмът, беше толкова неопределена, че отначало ми се стори, че автоматът се движи към водата. И чак когато, докоснал с краката си водата, рязко зави и бързо запълзя към инженера, аз хвърлих багажа и затичах напред.

„Ихтиозавърът“ спря над Куклинг и дори приклепна.

Забелязах как краищата на дългите му щипки се раздвижиха в пясъка точно край лицето на инженера.

В следващия миг там, където преди малко беше пясъчното хълмче, неочаквано се издигна облак от пясък. Куклинг бе скочил като ужилен и панически се дръпна от чудовището.

Но беше късно...

Тънките щипки здраво се увиха около дебелия врат на инженера и го вдигнаха нагоре, към устата на механизма. Куклинг увисна безпомощно във въздуха, като размахваше глупаво ръце и крака.

Макар да ненавиждах от цялата си душа инженера, все пак не можех да го оставя да загине в борба с някаква си безмозъчна метална гадина.

Без да се замислям, хванах се за високите щипки на рака и ги дръпнах с всички сила. Но все едно да повалиш дълбоко забита в земята стоманена тръба. „Ихтиозавърът“ дори не се помръдна.

Напънах се и се качих на гърба му. За миг лицето ми се оказа на височината на обезумялото лице на Куклинг.

„Зъбите — се мярна в съзнанието ми. — Куклинг има метални зъби!...“

Ударих с всички сила блесналото на слънцето параболично огледало.

Ракът се завъртя на място. Посинялото лице на Куклинг с облещени очи беше на височината на устата работилница. И тогава се случи нещо страшно. Електрическата искра отскочи на челото на инженера, при слепоочията му. После щипките на рака внезапно се разтвориха и тежкото тяло на твореца на желязната чума се строполи на пясъка.

Когато погребвах Куклинг, по острова се гонеха, тичаха няколко огромни рака. Те не обръщаха никакво внимание нито на мен, нито на трупа на военния инженер.

Увих тялото на Куклинг в брезентовата палатка и го зарових в средата на острова в недълбока яма в пясъка. Погребвах го без ни най-малко съжаление. В пресъхналото си гърло усещах пясък и мислено проклинах покойника за неговата отвратителна идея. От гледна точка на християнския морал аз извършвах страшно кощунство.

После няколко дни наред лежах неподвижно на брега и гледах към хоризонта в посоката, откъдето трябваше да се появи „Гълъбица“. Времето минаваше мъчително бавно и безпощадното слънце сякаш беше замряло над главата ми. От време на време допълзвах до водата и потапах в нея напеченото си лице.

За да забравя глада и мъчителната жажда, гледах да мисля за нещо съвсем отвлечено. Мислех върху това, че в наши дни мнозина умни хора хабят силата на разума си, за да причинят зло на други хора. Да вземем дори и изобретението на Куклинг. Сигурен бях, че то можеше да бъде използвано за благородни цели. Например за добиване на метал. Еволюцията на тези твари можеше да се насочи така, че те с най-голям ефект да изпълняват тази задача. Стигнах до

извода, че при подобаващо усъвършенствуване на механизма той нямаше да се изроди в гигантска тромава грамада.

Веднъж върху мен падна голяма кръгла сянка. Едва повдигнах глава, за да видя какво бе закрило слънцето. Оказа се, че лежа между щипките на огромен по размери рак. Той се приближи до брега и сякаш гледаше към хоризонта, като да очакваше нещо.

После започнаха халюцинациите. В разгорещения ми мозък гигантският рак се превърна във високо издигната цистерна с прясна вода и аз просто не можех да достигна горния ѝ край.

Дойдох в съзнание вече на борда на платнохода. Когато капитан Гейл ме попита дали трябва да товари на кораба огромния странен механизъм, който се търкаля на брега, аз казах, че засега не е нужно.

ТРАГЕДИЯ НА УЛИЦА „ПАРАДИ“

I

— Жалко, след Рафър никой вече не се занимава с палеопатология — чух, че каза някой на френски зад гърба ми.

Обърнах се и видях една доста непривлекателна личност — дали бе гид, или полупросек — тук край пирамидите в Гиза често се срещат и от едните, и от другите. Но фразата беше непонятна и аз попитах:

— А какво значи палеопатология и кой е този Рафър?

— Палеопатологията е наука за заболявания в древността, а Рафър е съзателят на тази наука. Но тя води началото си много поотрано, още от времето, когато професорът по анатомия в Кайро Алън Смит предложил да се занимава с нея.

Засмях се.

— Какви ли науки не са измислили хората...

— Да. Палеопатологията щеше да обясни много неща.

— Какво по-точно?

— Например защо досега лекарите не могат да се справят с раковите заболявания.

Да си призная, най-малко очаквах да чуя подобно нещо. „Интересен похват — помислих си, оглеждайки непознатия. — Всеки случай не звучи банално.“

Беше висок, с фини черти на лицето, с лъскави черни коси. Те стояха на тясната му източена нагоре глава като монолитен къс. Гърбавият нос придаваше на сплесканото от двете страни лице, прилика с някаква птица.

— И защо според вас никой не се занимава с палеопатология? — запитах го.

— Сложна наука. Знаете ли, не е много лесно да се открият върху мумиите признаци на заболяване. Това е възможно само за много голям специалист. Той трябва да е едновременно и добър анатом, и онколог, и биолог, и палеопатолог. Изобщо с подобно нещо може да се занимава само извънредно ерудиран човек.

— И все пак аз не виждам никаква връзка между проблема на рака и тази ваша странна наука.

Французинът се усмихна (сметнах, че е французин, защото говореше добре френски и опитите ми да преминаем на арабски език не успяха).

— Това е дълга история. Ако имате време, бих могъл да ви я разкажа срещу... десет пиастра.

„Точно така — помислих си. — Цялата работа е в пиастрите. И въпреки това е интересно.“

Погледнах си часовника. Беше осем часът по местно време. Скоро щеше да настъпи кратката египетска привечер, а след това черната като катран нощ. Но хотел „Мен Хауз“ беше на не повече от сто метра и затова се реших:

— Добре, ето ви десет пиастра. Разкажете ми.

— Да идем ей там, откъм западната страна на пирамидата. Там още около час ще бъде светло. Мисля, че ще ни стигне.

Докато вървахме, той неочаквано попита:

— Били ли сте някога в Париж?

— Не, не съм бил — отговорих аз.

Французинът въздъхна дълбоко:

— Сега там се разпореждат фашистите. Те убиха професор Дешлен и Ирен...

Замислих се. Беше война и цяла Европа пъшкаше под немската окупация. Стотици хиляди хора напускаха огнищата си и бягаха в чужбина, спасявайки се от хищния пречупен кръст. Наистина може би и този човек е напуснал своя далечен град и сега, за да не умре от глад, скита тук край напечените древни камъни и разказва срещу пари своите измислици.

— Да седнем тук — каза непознатият.

— Добре — съгласих се и се приготвих да слушам.

II

По-добре е да започна разказа си от онзи паметен ден на 194... година, когато в един от парижките вестници се появи следното съобщение — запомнил съм го добре: „Тази вечер в музея на източната култура Гиме е извършено страшно кощунство. Неизвестен злосторник е проникнал в залата, където се съхраняват египетските мумии, и като отворил саркофага на втория цар от петата династия Сухара, задигнал част от мумифицираните останки на фараона.“

Непознатият замълча за минута, наведе се близо до мен и ми прошепна:

— Мога да ви осведомя, че имам най-непосредствено отношение към цялата тази история. Аз отворих саркофага на фараона от Абусир...

— А защо? — изумих се аз.

— Необходим ми беше гръбначен прешлен на фараона.

За малко не прихнах да се смея. „Сега ще последва някаква стандартна детективска повест“ — помислих си. Но сякаш отгатнал мислите ми, непознатият заговори бързо:

— Много ви моля, не мислете, че искам да ви заинтригувам с някакъв глупав разказ за крадеца. Ако се съгласите да ме изслушате до края, ще разберете, че е било необходимо...

— Готов съм да ви изслушам до края, но какво общо има тук проблемът за рака и всичко останало?

— Мосьо — без да бърза, продължи моят разказвач. — Бъдете сигурен в едно. Аз не съм престъпник. Престъпниците се разхождат сега като господари по улиците на Париж и седят в кафенетата и ресторантите му. Те пилеят златото, придобито срещу кръвта и смъртта на хората. А пък аз, както виждате, съм тук...

Той помълча около минута и продължи:

— Ще говоря за онези хора на Франция, които в страшното време на окупацията направиха, уви, трагичен и несполучлив опит да оказат услуга на родината си.

Първият, за когото искам да разкажа, е Морис Дешлен. Повярвайте ми, въпреки всичките му заблуждения в негово лице Франция загуби изтъкнат учен и пламенен патриот.

Преди войната той беше професор в университета. Спадаше към онзи рядък тип учени, които се интересуват буквално от всичко. Той не приемаше разделянето на науките на различни дисциплини — математика, физика, биология, социология, медицина. На лекциите си неведнъж е повтарял, че ние живеем в един свят и изкуственото разделяне на познанието за света не говори в полза на величието на човешкия разум. Просто не се е родил още геният, който ще синтезира всичко в едно.

Когато войната започна, Морис Дешлен замина доброволец на фронта. И знаете ли като какъв? Като обикновен санитар, макар че в навечерието ѝ четеше в университета факултативен курс по кристалография и, кой знае защо, интензивно се занимаваше с египтология.

Преди да се върнем отново към професор Дешлен, аз трябва да ви се представя. Името ми може да не ви интересува. При дадените обстоятелства то няма никакво значение. Ще отбележа само, че аз също имам известно отношение към науката. Ако се изразим по-точно, аз съм незавършил химик-органик. С Дешлен се запознах в университета. Порази ме огромната му ерудиция. С голямо удоволствие слушах лекциите му. Въпреки че бяха посветени на специални въпроси от кристалографията, те обхващаха огромен кръг проблеми. Впрочем точно в тези лекции професор Дешлен изказа идеята, която впоследствие беше подета от други учени, включително и от известния физик, един от създателите на квантовата механика, Ервин Шредингер, който нарече живия организъм апериодичен кристал. Дешлен говореше за това още в четирийста година...

И така, когато войната започна, Дешлен замина доброволец в армията и напусна университета. За да не умра от глад, бях принуден да постъпя на работа в една от парижките аптеки. Тук се запознах със сътрудничката на аптеката Ирен Бейе, която по-късно стана моя жена. Загубих дирите на Дешлен.

В края на четирийста година, след като немците бяха завзели половин Франция, получих писмо от един стар мой приятел. В него между другото той пишеше: „Нашият Дешлен по време на кампанията

направи колосална кариера — от санитар до главен хирург на полева болница. Не знам на кой от многобройните си таланти дължи това. Но едно е интересно: немците са издали заповед за издирването на Дешлен. Разправят, че бил разработил някакъв невероятен начин за лекуване на ранените...“

Мина малко повече от месец. Веднъж в аптеката, където работех, влезе, накуцвайки, някакъв дангалак с обинтована физиономия и ми подаде рецепта. Останах изумен, когато вместо познатите названия на лекарствени препарати прочетох редове, написани с познат почерк: „Утре в седем вечерта този човек ще ви посрещне при входа на църквата «Света Мадлена» и ще ви доведе при мен. Нужен сте ми. М. Д.“ Бележката беше от Дешлен!

На другия ден вечерта чаках с нетърпение на определеното място превързания момък. Той се появи внезапно и ми направи едва забележим знак да го последвам.

Дълго вървахме. След един час се оказахме в някакъв тъмен квартал, за съществуването на който дори не подозирах. Когато вървахме по тясна, забулена в тъмна мъгла улица, придружаващият ме се приближи до мен и каза тихо:

— Това е улица „Паради“.

Това обаче абсолютно нищо не ми говореше. Влязохме през някаква порта и свихме надясно. В дъното на двора имаше къща с мецанин.

Професор Дешлен ме посрещна хладно, без никакъв възторг — така, както посрещаше обикновено студентите, дошли при него на изпит. С кимане ме покани да седна. Аз някак си се уплаших и не смеех да заговоря.

Той започна пръв:

— Известно ли ви е, младежо, че ние живеем в света на кристали?

Свих рамене и в себе си се усмигнах. Твърде много ми напомни за добрите стари времена в университета.

— Този свят може да бъде наречен така, професоре, само с известна тенденциозност. Да, наистина в природата има твърде много кристални образувания — отговорих аз.

— Много! Те са навсякъде! — каза грубо той.

Огледах се наоколо, мъчейки се да открия в тъмното поне едно нещо, което да има кристален произход. Маса, столове, библиотечен шкаф, кожено кресло, стъклата на прозорците. Нито един от тези предмети не ми напомняше кристали.

— Не разбирам много добре какво имате предвид, професоре. Но ако под кристали разбирате онова, което...

— Под кристали, младежо, разбирам точно това, което трябва да се разбира. Кристалът представлява подредена в пространството материя.

Замислих се. Объркаха ме думите „подредена материя“, защото не беше равностойно на материя с периодично повтаряща се структура. А нали точно така определяме кристалите. Когато вземаме в ръце кристал каменна сол, ние знаем че в него в напълно строга периодична последователност натриевите йони се редуват с хлорните йони. Ако сложим парчето кристал в наситен солен разтвор, то ще започне да расте във всички посоки, но към структурата му няма да се прибави нищо ново.

— Определението ви е твърде общо, за да може да се направи някакъв извод от него — опитах се да възразя.

— А според вас това кристал ли е или не? — неочаквано попита той и удари с юмрук по масата.

— Разбира се, че не — отговорих аз, без да се замислям.

— Не е кристал? — повторно запита той и още по-силно заудря по масата. — Е, знаете ли, мислех, че сте по-съобразителен.

— Ако имате предвид дървесината, от която е направена масата, то, разбира се, тя е кристал, макар че... — Замислих се.

— Макар че, какво? — запита Дешлен, като се приближи до мен.

— Макар че по нещо тя напомня кристал — измънках аз, понеже не можех да формулирам мисълта, която изведнъж възникна у мен.

— Аха! — ликуващо възкликна той. — Добре! Много добре! Я ми кажете сега с какво тази дървесина ви напомня кристала? — И без да дочака отговора ми, отговори сам: — С това, че се състои от влакна, които на свой ред представляват не случайни, а подредени молекулни вериги. Това е непериодичен или аperiодичен кристал. А кой е казал, че кристалите трябва да имат непременно периодична структура?

— Това следва от самото определение... — мънках аз.

— Оставете определението! Определенията ги измисляме ние, а природата не ще и да знае за тях. Ако едно определение не изразява същността на нещата, то трябва да бъде забравено и колкото по-рано, толкова по-добре!

— Не разбирам, професоре, за какво се води целият този разговор. Не мисля, че сте ме повикали тук, за да ми разкажете какво представляват кристалите. Писахте ми, че съм ви нужен. На ваше разположение съм.

— Чудесно. Вие сте ми нужен, за да ми помогнете да създаваме нови кристали...

Това съобщение на Дешлен ме изуми. Увлечението от чиста наука в разгара на националното бедствие ми се стори странно. Затова казах с известна горчивина:

— Не мислите ли, че моята и вашата съвест ще бъде спокойна, ако се помъчим да избягаме от действителността по такъв оригинален начин?

— Ни най-малко. Дори обратното. Много скоро ще разберете, че това, което се готвя да правя, има огромно значение за Франция.

После Дешлен изложи накратко своя план. Квартирата му се превръща във физико-химична лаборатория. Аз и Жокл (така се казваше момъкът, който ме доведе при него) ще му бъдем сътрудници. Жена ми ще ни помага като лаборантка. На нея се възлага също и грижата за нашето домакинство. Ще трябва предварително да набавим голямо количество реактиви отвсякъде, откъдето е възможно.

III

— Не ви ли омръзна да ме слушате? — запита ме французинът. — Тогава ще продължа. И така, след няколко дни аз и жена ми се преместихме в мрачната къща на улица „Паради“. Квартирата ни беше с един етаж по-долу от квартирата на Дешлен. След като подредихме бедната си покъщнина в двете стаи, Жокл ни покани да се качим горе при професора.

Сега, през деня, забелязах, че квартирата му беше доста просторна, особено средната стая. От дясната и от лявата ѝ страна имаше две по-малки стаи, в дясната беше кабинетът на професора, а лявата бе препълнена с неразопаковани още колби и някакви уреди.

Професорът ни посрещна доста любезно. Изпод гъстите надвиснали вежди черните му очи искряха закачливо.

— Така-а! — започна той. — Значи, събрахме се всички. Добре. Сега ще проведем генерално съвещание и ще разработим план за действие. Впрочем, Ирен — обърна се той към жена ми, — богата ли е нашата аптека?

— Имаме всичко друго освен сулфамидни препарати — отвърна жена ми.

— Засега те няма да ни трябва. А намират ли ви се някакви аминови киселини или техни производни? Имате ли цистеин, глутамин? И накрая имате ли обикновен желатин?

— Това ще се намери. Особено желатин.

— Прекрасно. Тогава моля да минем в кабинета.

Когато се настанихме, той повика Жокл и каза:

— Я вдигни ръкава на дясната си ръка.

Момъкът се усмихна смутено и вдигна ръкава над лакътя.

Аз и Ирен станяхме и се приближихме до него.

— Разгледайте внимателно долната част на ръката на този младеж — каза професорът дяволито.

Отначало не видяхме нищо особено. Ръка като ръка. Дешлен накара Жокл да иде по-близо до прозореца и едва тогава открих нещо

много странно. От лакътя към рамото ръката беше покрита с гъсти черни косми. Но от лакътя надолу нямаше никакви косми. Впрочем имаше, но те бяха много светли и много тънки, като по тялото на малко дете. Цветът на кожата под лакътя беше светъл, тя изглеждаше по-тънка и по-нежна в сравнение със задебелялата жълтеникава кожа нагоре.

— Долу ръката ви е по-млада, отколкото горе — каза неочаквано жена ми.

— Съвсем вярно — рече професорът. — Точно така е. Тази ръка е само на три месеца, а лакътят, ако не се лъжа, е вече на двадесет и девет години.

Гледахме учудено Дешлен. Момъкът смъкна ръкава си и седна.

Трябва да започна за съжаление от някои доста елементарни истини, които уж са известни на всички, но над които за съжаление никой досега не се е замислял.

Сигурно знаете какво е експлантация или култивиране на тъкани. Вземате парченце жива кожа и я слагате в епруветка с питателна среда. Ако питателните продукти и кислородът в тази среда са достатъчно и е осигурена добра обмяна на веществата, то клетките жива тъкан започват да се размножават извън организма.

Ще ви припомня и други факти. Някои живи организми притежават чудесното свойство да възстановяват повредените си органи — регенерация. Ако например се изреже част от черния дроб на човек, след време тя може напълно или частично да се възстанови. Но това все още не е най-учудващото. Известно е, че ако вземем парченце от обикновен пръстеновиден червей — подчертавам: *парченце*, — голямо колкото една тристотна част от целия червей, и сложим това парченце в подходяща питателна среда — от него ще израсне цял червей, съвсем същия като онзи, от който сме взели парченцето за опита. Има и други организми, например хидрата, които могат да регенерират напълно от малка част от тялото си.

Ирен неочаквано каза:

— Професоре, вие сигурно сте разработили начин за регенериране на ампутирани човешки крайници чрез поставяне на останалата част във вана със съответната питателна среда?

— Ако искате да знаете, да — отвърна Дешлен и се усмихна.

— Значи именно по този начин сте възстановили ръката на господин Жокл?

— Съвсем вярно.

— Та това е цяла революция във възстановителната хирургия, или как може да се нарече още тази област на медицината? Може би възстановителна биохимия?! — възкликнах аз.

— Не, не е революция още. Това е половин революция — каза Дешлен. — Революцията ще бъде по-късно.

Ние се спогледахме. Ако регенерирането на ампутирани части на човешкия организъм чрез поставянето на останалата част във вана с питателна среда не е революция, тогава какво друго повече може да има?

— Нима вас не ви учудва — продължи Дешлен, — че всеки от нас се е появил на света и е израснал в огромен организъм само от една-единствена клетка? Та нали ние в началото, в периода на зараждането, сме представлявали само една-единствена зародишна клетка! Точно в тази една-единствена клетка е била концентрирана програмата, ако щете, планът или проектът за построяването на целия ни организъм. Подреждането, което наблюдаваме в обикновените кристали, е само едно геометрично подреждане, докато подреждането и последователността на молекулите в новия организъм е подреждане, което определя смисъла на целия живот.

— А сега да премина към най-главното — към патриотичния ни дълг към Франция — каза Дешлен и стана.

Точно това неочаквано преминаване от строежа на живия организъм към съдбата на нашата родина ни направи най-силно впечатление.

— Не искам да ви описвам каква мъка и унижение преживява сега Франция... Всички много добре знаете това. Аз и Жокл може би знаем малко повече, защото сме били на фронта или поне на такива места, които условно могат да се нарекат фронт. Нашата задача се състои в това да помогнем на онези, които продължават борбата. Ще им помогнем да намерят оръжие. Нужни са им пари, много пари.

— Имате предвид съпротивителното движение? — попита тихо Ирен.

— Да.

— Но нали в Алжир съществува щаб на това движение. Той му помага.

Дешлен се намръщи.

— Много добре знам каква е тази помощ. Позиви, хартийки, поздравления, няколко стотин стари карабини. А е необходимо повече, много повече... Понякога ми се струва, че там, в Алжир, дори се страхуват да помогнат сериозно на нашите партизани...

— А къде смятате да намерите толкова огромни средства? — заинтересувах се аз, като все още не бях в състояние да разбере смисъла на целия разговор.

— В Египет — неочаквано каза Дешлен и ние всички се надигнахме от местата си.

— Къде-е?

— В Египет. В селището Абусир, на сто километра южно от Кайро.

Докато ние седяхме изумени и се поглеждахме не разбиращо, професор Дешлен дръпна чекмеджето на бюрото си и извади от него пожълтят лист хартия.

— Не знам дали ви е известно, че преди войната аз се занимавах с раковия проблем. Интересувах се научните съобщения на Рафър, които се отнасяха към 1918 — 1923 години. Той пише, че за да се разбере характерът на раковото заболяване, е необходимо да се установи отдавна ли тази болест съществува на земята. Изследвал е останки на древни животни и особено прецизно египетски мумии и е стигнал до извода, че древните египтяни не са познавали тази болест. Ето тогава точно аз реших да установя доколко са издържливи раковите клетки и дали могат клетки от тумор, прекарани в земята пет-шест хиляди години, да възобновят болестта в жив организъм. За да реша този въпрос, най-напред се обърнах към документите; искаше ми се да разбере дали някой от египетските фараони не е умрял от рак. Дълго се рових. И накрая търсенията ми се увенчаха с успех. Върху глинена плочка, поставена пред мумията на царя Сахура в музея Гиме — той е живял в тринайсти век преди нашата ера, — беше посочено, че е умрял, след като е получил на гърдите и коленете „кървава светлина“.

— А какво е това „кървава светлина“? — запитах аз.

— Рак — мрачно издума Дешлен. — Уверих се в това, когато разглеждах мумията в музея. Размножен рак по гърдите и по крайниците. Знаете, че раковите тумори имат кървавочервен оттенък.

— Но какво общо има с това оръжието за отрядите на съпротивата?

Дешлен се усмихна:

— Бързате. В надписа е казано и това, че преди смъртта си Сахура е наредил да се принесе на бог Ра жертвоприношение — едва ли не планина от злато и скъпоценни камъни. И това съкровище било заровено в скривалище.

— Е, и какво — каза Ирен. — Ако имате предвид даровете на Сахура, те сигурно са безнадеждно загубени.

— Сигурен съм, че съкровището е останало неоткрито, всеки случай ние можем да проверим това.

— Да го проверим? — Аз изобщо престанах да разбирам нещо. — А как смятате да научите къде се е намирало или се намира?

— Това ще ни разкаже самият цар Сахура — каза Дешлен и се отдръпна до прозореца.

Ако в този момент в стаята беше избухнала граната или метеор беше пробил тавана, нямаше да се учудим толкова: погледнахме се двамата с Ирен и разбрахме, че ни се е мярнала една и съща мисъл: „Главата на Дешлен не е в ред.“ Само Жокл благоговейно мълчеше и гледаше своя спасител с възхитени очи.

Като ни остави да поразмислим няколко мъчителни минути върху всичко това, Дешлен продължи:

— Скъпи мои приятели, това не е парадокс. Знам, че сте умни хора и правилно сте разбрали това, което ви казах. В парченцето се съдържа в шифрован вид системата на изграждането на цялото живо същество. Ако такава парченце се постави в подходяща питателна среда, то ще израсне в пълноценен голям организъм. Ръката и кракът на Жокл са доказателство за това. Каква трябва да бъде питателната среда, аз знам. Остава съвсем малко — да имам поне една клетка от фараона Сахура!

— Но това е безсмислено! — закрещях аз. — Фараонът е лежал в земята толкова столетия! На всички е добре известно, че пълна минерализация, тоест пълно разрушаване в земята на органичните

вещества става максимум за двайсет години. Ние нямаме никакви шансове да вземем парченце за регенерация на Сахура!

— Това не е доказано от никого — безмилостно изрече Дешлен.
— Последните археологични разкопки доказаха, че пшенично зърно, взето от гробницата на фараона, е покарало добре, макар че е било там стотици години. Животът е по-издържлив и по-жилав, отколкото мислим.

— Имайте предвид — продължи той, — че трупът на Сахура е бил балсамиран и погребан в каменен ковчег, в песъчлива почва, в гореща, лишена от подпочвени води страна. Не вярвам в тялото на фараона да не се е запазила нито една спяща хилядолетия жива клетка. За експеримента на мен ми е нужна кост от трупа на фараона, само една кост...

IV

— Когато през есента на четиридесет и първа година дойдох в музея Гиме — продължи непознатият, — там беше мрачно и пусто. Беше дъждовна есенна вечер и тишината на залите се нарушаваше от стъпките на редки посетители. Улучих подходящ момент, скрих се зад една от египетските статуи и изчаках, докато всички си излязат и портиерът заключи входа за залата. През нощта лесно отворих стъклената витрина, където се съхраняваше мумията, и с помощта на нож и малка пила отрязах парче от гръбнака. Сутринта още щом отвориха вратата на музея, незабелязано излязох на улицата.

Нали знаете, че сутрин хората мислят съвсем другояче, отколкото през нощта. Често важни и величави мисли, възникнали нощем, на сутринта ни се струват смешни и несъществени. Така приблизително беше и с мен, когато крачех по улиците на Париж с гръбначния прешлен на фараона в джоба. На редките минувачи им правеше впечатление усмихнатата ми физиономия, но те не подозираха, че причина за това беше намиращият се в джоба ми египетски фараон, който с богатствата си трябваше да помогне на френското съпротивление! Има ли нещо по-налудничаво! Крачех по улица „Паради“, обзет от ирония и сарказъм по отношение на автора на тази налудничава идея, професор Дешлен. Колкото убедителни ми се струваха доводите на Дешлен, когато го слушах, толкова безразсъдни ми се виждаха сега, след като със собствените си ръце почувствувах от какво възнамеряваме да възстановим древния египтянин.

В кабинета на Дешлен ме очакваха всички. Ирен се хвърли на врата ми с просълзени очи. Тя цяла нощ се тревожела, страхувала се да не ми се случи нещо.

Извадих торбичката с останки от мумията и седнах.

— Ето вашия подарък на Франция, професоре! Надявам се материалът тук да стигне не за един, а за десет фараона.

Без да обръща внимание на думите ми, Дешлен изсипа съдържанието на торбичката върху голямото стъкло. Той започна бързо

да разпръсва жълтеникаво-сивкавата маса с тънките си и чевръсти пръсти като на пианист, като отделяше малките бучки от големите. Една от костите беше колкото юмрук. Точно на нея той се спря. Дълго я разглежда с лупата и после каза:

— Браво на вас. Успели сте да вземете седмия прешлен на египетския владетел. Той се е запазил добре. Тъкмо с него ще започнем нашите опити.

После Дешлен внимателно проми прешлена с дестилирана вода и го сложи в стъкленница със слаб разтвор от лимонена киселина. След това го извади оттам и го сложи в алкален разтвор, за да го очисти от минералните образувания, които съдържат силициевы соли. Процесът на разтваряне на силициевите съединения продължи дълго. Отначало Дешлен сам разбъркваше разтвора със стъклена пръчица, а после само с кимане повика Жокл да се заеме с това. Професорът се заразхожда от единия до другия ъгъл на стаята, погълнат от напрегнато мислене. Мълчаливо следяхме движенията му. Няколко пъти той се спираше и съсредоточено разглеждаше костта. След това се усмихна и потривайки по навик ръце, каза:

— Напълно съм сигурен, че когато премахнем горния защитен слой, ще намерим зрънцето, което трябва да даде своите кълнове!

Отстраняването на силициевата обвивка от костта ставаше много бавно, още повече че с увеличаването на разтворимостта ѝ Дешлен сменяше алкалния разтвор със все по-слаб и по-слаб и понижаваше температурата във ваната. Това продължи няколко дни.

През това време ние успяхме да снабдим голямата стая с маси, да подредим върху тях дестилатори, термостати, хладилници, цилиндри за качествен и количествен анализ на органични съединения. На една от масите жена ми подреди в един ред много стъкленници с разтвори на аминови киселини, приготвени по рецепти на Дешлен.

До прозореца във водна баня беше поставен голям правоъгълен аквариум, до който беше нагласена бутилка кислород. Именно в този аквариум трябваше да бъде осъществен първият стадий на регенерацията на царя от Абусир.

И ето че една вечер, десетина дни след започването на старателната обработка на костта, ние както винаги бяхме в голямата стая и всеки бе зает със своята работа. Ирен мереше на аналитични везни вещества за физиологичен разтвор, аз проверявах чистотата на

получения неотдавна глобулин, а Жокл, седнал, бавно бъркаше разтвора в стъкленницата с костта и дремеше. Неочаквано екна гласът на Дешлен, който бе застанал край Жокл като вкаменен.

— Гледайте! — развика се той. — По-скоро елате да видите!

Аз и Ирен изтичахме при него.

Колкото и да напругахме зрението си, не можахме да забележим никакви промени в костта.

— Обърнете внимание на цвета на костта! Не виждате ли, че тя е станала розова?

Тази новина ни смая, макар че беше трудно да се повярва в нейната вярност: при светлината на електрическата крушка костта изглеждаше все така жълтеникава и безжизнена.

— Обърнете внимание ето на тази част вдясно, до ребрения израстък.

Едва след като Дешлен ни посочи точно къде трябва да гледаме, видяхме, че наистина там се е открило едно розово петно, голямо колкото малка монета. Жокл започна да разбърква разтвора по-енергично и розовото петно чувствително почна да се уголемява. Аз и Ирен онемяхме от изненада.

Пръв се опомни Дешлен. Той веднага нареди:

— Ирен, напълнете веднага аквариума с физиологичен разтвор и питателна течност. Гледайте да постигнете пълно насищане на разтвора с кислород.

В лабораторията започна усилена работа. Ирен напълни аквариума с гъста бледорозова течност. Аз нагласих няколко тръбички към кислородната бутилка и ги спуснах до дъното. Отворих вентила на бутилката и успях да постигна газът бързо да запълни целия съд с малки мехурчета.

Костта бе преместена в питателния разтвор точно в полунощ. Тя не падна на дъното на аквариума, както очаквахме, а увисна в средата, поддържана от струята мехурчетата кислород. Приблжихме към съда силна настолна лампа и зачакахме.

Престояхме, без да станем, чак до сутринта, но нищо особено не се случи. Краката ни бяха изтръпнали и се чувствавахме уморени. Уморен бе и Дешлен. Сутринта той нареди да се смени разтворът и да вървим да почиваме. До аквариума остана да дежури Жокл.

От този момент се занизаха мъчителни дни, през които ние полагахме всички усилия да видим поне някакви признаци, че костта в аквариума оживява. Но признаци не се забелязваха. Дешлен беше мрачен като облак. Той почти не излизаше от кабинета си, денонощно прелистваше някакви списания, вземаше си бележки и правеше изчисления. От време на време изтичваше за малко в голямата стая, хвърляше свиреп поглед към аквариума и отново се прибираще в кабинета си. Чувствуваше се, че всеки миг ще се разрази буря и налудничавата ни идея ще пропадне. И това щеше да е така, ако не беше един случай.

Това беше един от онези редки случаи, когато в науката понякога стават големи открития.

Една нощ аз дежурях при аквариума. Като другите дежурни трябваше да наблюдавам налягането на кислорода, концентрацията на водородните йони в питателната среда и температурата на разтвора. Тя не трябваше да надвишава температурата на човешкото тяло. Регулирахме я с помощта на малка водна баня, в която бе сложен аквариумът с костта. А температурата на банята се променяше в зависимост от съпротивлението на реостата, чрез който се променяше нагряването на електрическата печка.

И така приблизително към три часа през нощта аз съм задрямал. Не знам колко съм спал, но се събудих от усещането, че под носа ми като че ли са поставили чиния с гореща супа. Скочих веднага от стола и се вцепених: от аквариума се вдигаше пара. Погледнах термометъра. За мой ужас той показваше седемдесет градуса! Оказа се, че по време на съня случайно съм преместил ръчката на реостата!

Моментално изключих реостата, изтичах до чешмата, намокрих със студена вода една кърпа за лице и завих с нея наоколо аквариума с костта. Температурата започна бавно да спада, но от аквариума продължаваше да се вдига пара още един час. Омаломощен и изпотен, седнах до ваната, мислейки какво ще стане с Дешлен, какво ще стане с всички нас, когато той научи за случилото се.

Започнах да разглеждам при светлината на лампата костта, която бях сварил, и неочаквано забелязах, че беше променила цвета си. „Няма да мога да скрия случилото се. Твърде много се е променила“ — мислех си аз.

От бледорозова костта беше станала червена. Не само това, тя се беше покрила с множество дребни бели власинки, които леко се поклащаха в струята на кислородните мехурчета. Тези власинки страхотно бързо се увеличаваха и на сутринта костта се покри с гъсти ресни, които продължаваха да се разрастват. Костта заприлича на камък, обрасъл с гъсти водорасли. Катастрофално бързото променяне на костта ме хвърли в паника. Не издържах и реших да събудя професора и да му призная всичко. Олюлявайки се, влязох при него в кабинета и го докоснах за рамото. Той спеше в креслото не съблечен.

— Какво има? — веднага скочи на крака той. — Какво е станало?

— Професоре, случи се беда... Елате да видите какво сторих...

Дешлен като метеор премина през целия салон и втренчи очи в аквариума с фараона.

Той стоя така наведен над него няколко минути, без да промълви нито дума. После попита с пресипнал глас:

— Как успяхте да постигнете това?

— Температурата се повиши над нормата... Значително над нея... Почти до завирание...

— Така си и знаех — прошепна Дешлен. — Интуитивно чувствувах, че това е необходимо... Това беше необходимо, за да се ускори реакцията... Но не можех да се убедя в това. Нали в живия организъм размножаването на клетките става при нормална температура. Досещах се за това, но не можех да го докажа... Какво щастие...

Изведнъж се обърна към мен, лицето му сияеше от широка радостна усмивка. Прегърна ме силно и ме целуна.

А аз стоях като каменен идол и не разбирах нищо.

Когато след няколко минути двамата отново погледнахме аквариума, костта беше загубила първоначалния си вид. Беше се превърнала в топка бледорозов мъх, заприличала бе на огромна влакнеста гъба. Някои влакна сега се бяха преплели вече в дебели нишки и достигаха до повърхността на разтвора. Дешлен се развика:

— Бързо да се приготви голяма вана! Бързо да се напълни с универсален питателен бульон! Бързо да се събудят всички!

Изтичах долу и домъкнах сънената още Ирен. От стаята с препаратите излезе Жокл, като се обличаше вървешком.

— Какво се е случило? За бога, кажете какво се е случило? — бръщолевеше Ирен.

— Случило ли? Ами да, случи се нещо, което имаме право да наречем цяла революция. Нашият Сахура оживя. Реши да възкръсне от мъртвите. Той расте, и то толкова бързо!

Няма да описвам обхваналата всички ни радост след това съобщение. В лабораторията закипя трескава работа. Мъкнехме бутилки с разтвори, нагласявахме огромен аквариум, дълъг близо два метра, донасяхме електрически печки, термометри, бутилки кислород.

Покрай нас, като сновеше от единия ъгъл на лабораторията до другия, профучаваше професор Дешлен и даваше указания вървешком какво и как трябва да се направи.

После неочаквано се спря наред лабораторията и завика:

— Това се казва идея! Това е гениална идея!

Изтича до мен и ме разтърси силно за рамото.

— Спомняте ли си, когато донесохте останките на Сахура, вие на шега казахте, че те ще стигнат за десет фараони? Спомняте ли си?

Гледах го с недоумение.

— И така, скъпи мои приятели. Тук материалът ще стигне не за десет, а за сто фараони. Можем да построим цяла фабрика, която ще произвежда колкото пожелаете царе от Абусир!

Отново сметнахме, че професорът се е побъркал. А той продължи да говори високо и вдъхновено:

— Но сега ще си поставим по-скромна задача: ще направим двама фараони. Жокл, сложете до тази вана още една в запас. Това ще бъде блестящо доказателство на нашата идея!

— Как така, професоре! — запита Ирен. — Нали имаме само една кост, едно парченце!

— А какво ни пречи да я разделим на две? На четири? На колкото искаме... Нали ние сега от която и да е част ще получим това, което ни е необходимо.

Тази идея ни порази като гръм. Наистина, сега можем... господи, сега можем да правим каквото си искаме!

Когато двете вани бяха нагласени и напълнени с разтвори и беше прекарано отопление и кислород, Дешлен извади внимателно от аквариума костта, която беше вече голяма и обрасла с плътна тъкан, и я

сложи върху стерилизирано стъкло. С хирургичен трион той разряза костта на две равни части. С ръка постави всяка от тях във ваните.

— От тази кост ще израсне Сахура първи — тържествено изрече той. — А от тази — Сахура втори!

Ние наблюдавахме тържествената церемония на кръщаване на бъдещите благодетели на Франция с чувство на възхищение, радост и страх пред неизвестното.

V

Двамата фараони се уголемяваха не с дни, а с часове. Едва успяхме да приготвяме нови разтвори и да анализираме старите. Колкото повече растяха нашите фараони, толкова по-непретенциозни ставаха рецептите за питателните разтвори. Дешлен не посочваше вече количеството с точност до стотни милиграма, а казваше: „Вземете приблизително толкова...“

— Всеки нов организъм усвоява от питателните вещества толкова, колкото му е необходимо — казваше той.

След около месец двамата египетски царе започнаха да придобиват изразено очертание на човек. Дешлен с часове седеше при двамата фараони и правеше скици и записки в научния си бележник.

— Никой досега не е имал такава възможност да наблюдава развитието на човешките тъкани. По късно ще ми завидят мнозина анатомици и физиолози — казваше той.

Точно по това време започна да ме измъчва една мисъл, която отначало бе доста неясна, но после все повече и повече се оформяше. Споделих я най-напред с Ирен.

— Нали си спомняш, че според преданието фараонът е умрял от рак. Тревожи ме въпросът, какви ще ги направим тези двамата, здрави или болни?

Ирен не можа да ми отговори нищо и затова запитах Дешлен. Той каза следното:

— Всички болести на човека са придобити. Те не са по наследство. Не влизат в програмата по изграждането на организма.

— Що се отнася до рака, за него казват, че се предава по наследство — възразих аз.

Дешлен помисли и после каза:

— Общо казано, предразположеността към едни или други заболявания по някакъв начин се предава. Но сега нас не ни интересува от какво ще умрат в края на краищата нашите фараони.

Най-главното за нас е да научим от тях къде са скрити съкровищата, оставени на бог Ра.

— В такъв случай на каква възраст ще бъдат получените царе, като млади или стари?

— През целия си живот човекът израства във възрастна личност в резултат на приблизително петдесет деления на клетките, като се почне от зародиша. Ние ще спрем процеса на развитие на фараоните след четиридесет деления. Според моите пресмятания това ще съвпада точно с времето, когато Сахура е правил завещанието си. Ако прекратим развитието по-рано, тогава и самите царе няма да знаят къде е скрито жертвоприношението.

Поясненията на Дешлен ми се сториха убедителни, макар че дълбоко в съзнанието си продължавах да чувствавам неудовлетвореност.

В един прекрасен ден той повика Жокл и мен при себе си и каза с отпаднал глас:

— Поделете си дежурството, а аз трябва да си почина.

Не каза нищо повече, прибра се в кабинета си и се заключи. По това време фараоните бяха пораснали доста много. И двамата бяха високи на ръст, с брадати физиономии, и двамата с огромни черни очи (а очите си сега те отваряха много често и ги облещваха към нас с някакво неприятно любопитство).

— Не ви ли уморих — внезапно прекъснал разказа си, ме запита непознатият.

— Не, всичко е много интересно — отговорих аз. Той си извади цигара и щракна запалката. Смукна дълбоко и продължи:

— Спомням си, че това стана късно през нощта. Аз и Ирен след дежурството не слязохме долу в квартирата си, както обикновено, а отидохме в стаята с препаратите и дремехме в креслата. Професор Дешлен се беше заключил в кабинета си. При аквариума беше останал Жокл.

Посред нощ се събудихме от страшен трясък и звън на счупено стъкло. После се чуха странни, неестествени викове.

Скочихме на крака и хукнахме към лабораторията. Пред очите ни се откри страшна картина: при светлината на синята електрическа лампа видяхме, че една от ваните беше счупена, течността се беше разляла по целия под и в нея върху парчетата стъкло се търкаляше

нашият Жокл, а в него с ръце и крака се бе вклецил Сахура първи. В това време Сахура втори, хванал се за ръба на аквариума, правеше отчаяни опити да се измъкне от него.

Щом видя всичко това, Ирен хукна обратно към стаята с препаратите, а аз — да спася Жокл. Вкопчих се с две ръце във фараона и се мъчех да го откъсна от Жокл. В същата минута на пода, почти върху гърба ми, се строполи Сахура втори, който бе успял да излезе от ваната. Той ме хвана за крака, аз се подхлъзнах и паднах по гръб. Цялото това боричкане беше съпроводено от викове и крясъци, които се чуваха сигурно чак на улицата.

Чух как в лабораторията се втурна Дешлен. Но той не ни се притече веднага на помощ, кой знае защо, започна да се занимава с някакви бутилки до масата. Правейки разтвор, той непрекъснато повтаряше:

— За бога, не ги убивайте! Не ги убивайте! Ей сега ще се успокоят.

А през това време ние продължавахме да се търкаляме в хлъзгавата локва и се мъчехме да се отскубнем от силните ръце на двамата яки голи мъжаги, които крещяха така, че стъклениците в стаята звънтяха.

И изведнъж всичко утихна. Отначало притихна Сахура първи, а после и втори. Почувствувах как ръцете му се разхлабиха и той ме пусна. Целият мокър, олюлявайки се, аз се изправих. Стана и Жокл. Отдръпнахме се настрани и погледнахме пода. Това, което видяхме, беше достатъчно да се побъркаме. Двамата голи царе лежах на пода и обгърнали с ръце бутилки с някаква течност, звучно мляскаха и сумтяха, смучейки от тях усилено! Да, не пиеха, а смучеха. На лицата им бе изписано необикновено блаженство. От време на време на лицето ту на първия, ту на втория се появяваше глупава усмивка.

Докато ние наблюдавахме тази сцена, Дешлен трескаво подготвяше нови бутилки с разтвор. Отначало Сахура първи изпи бутилката до дъно. Като усети, че в нея няма нищо вече, гневно я хвърли настрана и отново зарева дивашки, а по страните му се стичаха обилни сълзи. Дешлен пхна в устата му втора бутилка и той млъкна. Същото се повтори и с другия. За миг в лабораторията настъпи зловеща тишина. Влезе Ирен.

— Покрийте ги с нещо — каза тя. — Ами че те са възрастни мъже.

Дешлен я погледна тъжно и се усмихна криво:

— Уви, те са само едни деца.

— Да, професоре, възрастни уродливи деца — казах аз.

— А колко приличат на истинските фараони — рече замечтано Дешлен.

— Сега това няма никакво значение — каза Ирен. — Истински фараони не ще се родят веднага. Такива ги прави животът, възпитанието, учението, обществото, епохата.

Дешлен не отговори нищо. Ирен продължи:

— Може би в човешките клетки има план и програма за изграждането на цялото тяло, но те нямат най-същественото, което отличава един човек от друг. Вашите фараони нямат нито ум, нито памет. Те не знаят нищо за своя произход и никога не ще научат. За тези двамата Египет е също така чужда страна, както всяка друга, и ние не ще научим нищо от тях за богатството, което цар Сахура е оставил на бог Ра.

Дешлен мълчеше. После каза:

— Отдавна разбрах, още когато наблюдавах развитието на мозъка им. Мозъкът и на двамата е напълно детски.

Дълго стояхме и мълчаливо гледахме двете жалки човешки същества, които си приличаха като две капки вода. И на всеки от нас му беше тежко и страшно.

Внезапно силно се почука по вратата на Дешлен. От силните удари Сахура първи трепна и изтърва бутилката със захарната вода. След миг той зарева с цяло гърло.

— Не отваряйте — извика Дешлен. — За бога, не отваряйте.

Но това предупреждение се оказа излишно. Чуха се силни и чести удари и вратата се отвори широко. Веднага в стаята нахлуха петима въоръжени с автомати немски войници, предвождани от офицер.

За миг те се втрещиха при вида на това, което ставаше в стаята. После офицерът запита, като се мъчеше да надвика ревалите египетски царе:

— Какво става тук? Кои сте вие? Моля документите!

Изгубил неочаквано самообладание, Дешлен се нахвърли върху немците, мъчейки се да ги изблъска извън вратата. Като разбра, че няма да успее, той хукна към своя кабинет, преследван от двама войници. На мен и на Ирен ни заповядаха да вдигнем ръце. От кабинета отначало се раздаде един, а после втори изстрел и аз видях как с димящ пистолет в ръка на вратата се показва Дешлен. Той се олюля и се строполи на пода. Като прескочи през тялото му, от кабинета излезе единият от немците. Жокл се нахвърли върху него, събори го на пода и започна да го души. Раздаде се още един изстрел, след това още... Под яростния рев на двамата Сахури ни изведоха с Ирен от квартирата с вързани отзад ръце.

По-нататък не е интересно. След седмица аз успях да избягам: помогнаха ми френски патриоти. Нищо не знаех за Ирен.

След около една година случайно се отбих в аптеката, в която работехме с нея. Старецът помощник-аптекаар каза:

— Чух, че Ирен умряла от изтезания. Немците искали да научат от нея нещо за някакви двама възрастни близнаци идиоти, които били умрели в лазарета от рак един след друг... Освен това фашистите искали да изтръгнат от нея подробности за връзките на професор Дешлен с движението на съпротивата.

Моят разказвач млъкна.

Не станяхме веднага, а продължихме да седим на камъка до гигантската Хеопсова пирамида, потънала в бездънния океан на египетската нощ.

— А вие как се озовахте тук? — попитах французина след продължително мълчание.

— Едва се измъкнах. Дадох всичко, каквото имах...

— Че защо?

— Не се ли досещате?

Стори ми се, че той се усмихна тъжно.

— Не.

— Изкарвам пари, за да ида още по̀ на юг, в Абусир.

— За да намерите богатствата на цар Сахура? — запитах присмехулно.

Усетих, че той кимна.

— Вашата история струва повече от десет пиастри — казах аз и в тъмното мушнах пари в невидимата ръка.

— Благодаря ви, наистина ви благодаря. Кажете ми адреса си. Ако в Абусир случайно намеря...

— Моля ви се, моля ви се, не е нужно...

Той се изправи бързо и като промълви едва чуто „сбогом“, се изгуби в непрогледната тъмнина.

Когато приближавах хотел „Мен Хауз“, бях почти убеден, че поне половината от тази история беше измислена.

ПЕРПЕТУУМ–МОБИЛЕ

Изобретателят се озърна към вратата, от която безшумно излезе побеляла жена. После погледна учения и остави на пакета торбата^[1]. На лицето му беше застинала виновна усмивка. Ръцете му леко трепереха и той дълго не можеше да развърже възела.

— Ще ви поизцапам...

— Нищо — каза ученият и любезно се усмихна.

— Ето...

Изобретателят сложи върху широката писалищна маса простичко съоръжение. Зачервеното му лице се изпоти.

— Ето какво представлява — поясни той.

— Я да видим как работи. — В гласа на учения прозвуча подигравателна нотка.

— Работи без прекъсване.

Полирана дъска от ебонит. Две стойки от неръждаема стомана. Два бронзови лагера. В тях на стоманена ос — фин стъклен диск.

— А къде е двигателят? — запита ученият и погледна изобретателя право в очите, този път недоверчиво и дори подозрително.

— Ето...

Неоформен яркозелен минерал, голям колкото юмрук. За него в ебонитовата дъска под стъкления диск беше направена вдлъбнатина. Изобретателят дълго се мъчи да постави камъка така, че да не пада. Когато минералът се закрепил на мястото си, стъкленият диск трепна и започна да се върти, отначало бавно, а после все по-бързо. От леката въздушна струя по гладката писалищна маса се раздвижи тънката хартия.

— Мда... И все пак къде е двигателят или моторът, или каквото и да е друго там...

Въртенето на диска се усилваше. Чуваше се как тъничко зазвънтяха лагерите.

— Цялата работа е в камъка. Не е нужен никакъв мотор...

— Изглежда, вашият камък е полупроводников фотоелемент? — запита наслуки ученият.

— Едва ли... Взел съм го случайно по време на една експедиция в Памир.

Ученият повдигна леко черната ебонитова дъска и погледна под нея. После я почука с пръст, като искаше да се увери, че вътре в нея има нещо.

— Цялата работа е в камъка. Случайно открих това... — започна изобретателят.

Лицето на учения стана строго и той отново седна в креслото.

— Не се опитвайте да ме заблуждавате. Не съм малко момче.

— Ама нали виждате...

— Да, виждам. И съм убеден, че това е глупост. Направили сте чудесна играчка. Похвалявам ви за нея. Но нямам време да си блъскам ума къде сте скрили двигателя.

— Главното е в камъка... — плахо възрази изобретателят.

Ученият се наведе рязко над минерала. Въздушната струя от въртящия се диск си играеше с един кичур от побелелите му коси.

— Хитрец! Та това е дискът на Фарадей — радостно извика той.

— Не. Дискът е стъклен и тук няма източник на електрически ток, няма магнити...

Ученият се облегна в креслото.

— Слушайте, този човек — той се обърна към стената и посочи бронзовия бюст в нишата, — още този човек преди две столетия е подписал указ, според който се забранява разглеждането на всякакви проекти на вечни двигатели, защото е безсмислено. Ясно ли ви е?

— Да Но това е нещо съвсем друго. Струва ми се, че камъкът е нещо като корабно платно. Той поглъща и направлява вечното движение на материята във Вселената...

Ученият свъси вежди:

— Образно, но безсмислено.

— Нали не възразявате против вечното движение на материята?...

— Това е философия, а тук имаме машина.

— Всяка машина подбира от хаоса на движението само регулираното...

— За тази цел е необходима енергия. Разбирате ли, енергия!

— Около нас енергия колкото щещ!

— Добре, обяснете тогава физическия принцип на действие...
ъ... на двигателя.

— Не знам. Засега не знам.

Ученият се намръщи.

— Вие би трябвало да се заемете с физиката и да изучите първото и второ начало на термодинамиката — каза ядосано той.

— Знам тези неща. Завършил съм... — Изобретателят затършува трескаво в страничния джоб на самото си.

— Няма нужда. Вярвам ви.

Около минута и двамата мълчаха, а тишината бе нарушавана само от слабото пееие на двигателя.

— Значи не вярвате в... в тази машина?

— Не, не вярвам — твърдо отговори ученият и натисна звънеца.

В кабинета влезе побелялата секретарка и сложи пред учения някакви книжа...

На изобретателя не му оставаше нищо друго, освен да си иде...

Той показва изобретението си и в заводското конструкторско бюро и там се заинтересуваха откъде е намерил такива мънички лагери и как е успял да пробие дупка в стъкления диск. След това говори в някакъв клуб, където салонът ечеше от гълчава в очакване да започне самодейността. Той се ядосваше, че не бе залепил върху диска парченца хартия, за да може въртенето да се вижда отдалеч.

Посетителите на големия южен пазар зяпаха с интерес въртенето на крехкия стъклен диск, а вечер го демонстрираха в цирка...

На междуселски път, притиснат от двете страни от грамадни блокове узряла ръж, машината се показваше пред шофьори. Тя бе сложена направо на земята и стъкленият диск се въртеше ту по-бързо, ту по-бавно, сякаш зависеше от прииждането и отдръпването на непозната сила. Шофьорите си свиваха цигари и пушеха мълчаливо, от време на време си шепнеха нещо. Някой помоли изобретателя да му продаде тайнствения камък.

Машината беше демонстрирана и край селски кладенец и сега жени с празни ведра наблюдаваха неуморното ѝ движение, малките момченца гледаха да допрат пръст до пеещия кръг...

За последен път видяха изобретателя в късна есен на брега на голяма сива река. Ниски рошави облаци почти се допираха до отвора

на стар железопътен мост, по който току-що бе преминал товарен влак. Вятърът се щуреше неспокойно в тръстиката, а дискът, нежен, чувствителен и неуморим, продължаваше да пее тихичко тайнствената си песен.

Кой е той, този изобретател? Фокусник? Измамник? Мошеник? Или човечеството бе загубило нещо ново и неоценимо?

Впрочем, както винаги, не за дълго...

[1] Така е в книгата. Бел.Mandor. ↑

ИГРА

Както се изрази професор Зарубин, това беше „стопроцентова математическа игра“. Предложиха на делегатите на Всесъюзния конгрес на младите математици да участвуват в нея и за голямо учудване всички делегати се съгласиха.

Играта се провеждаше на голямото игрище на стадион „Ленин“.

— Имайте предвид, това ще продължи към три-четири часа. Ако някой не издържи — всичко е загубено! — предупреждаваше Иван Клочко, млад логик; Зарубин беше му възложил да ръководи цялата организационна работа. — Запомнете: на вашата команда се дава номер „десет“. Вие сами номерирайте всеки участник с поредни числа в двоична система: първи, десети, единайсти и така нататък — обясняваше Иван на ръководителя на делегацията на Руската федерация.

Той обиколи всички делегации, като им съобщаваше условията индекс и поясняваше как да се номерират участниците. Целият съботен ден отиде за „организиране на играта“. Сборът беше определен за девет часа сутринта в неделя.

Точно в девет всички се бяхме събрали на стадиона. Там заварихме професор Зарубин, неговия асистент Семьон Данилович Рабов и Ваня Клочко.

Зеленото игрище на стадиона беше разделено на квадрати и правоъгълници. Във всяка фигура имаше малко дървено блокче, върху синята повърхност на което беше написан с тебешир номер. Всички насядахме на тревата, в очакване какво ще стане по-нататък.

Професор Зарубин се изгуби някъде и скоро чухме гласа му по радиото:

— Групата участници с индекс „хиляда и единадесет“ да заеме правоъгълника в източния край на стадиона. Подредете се в редици и в тил на разстояние една ръка по реда на нарастване на поредния номер. По седем души в редица, в тил — по шест човека. Групата с индекс „сто и единадесет“ да заеме правоъгълника до южната трибуна...

За петнадесет минути Зарубин подробно инструктира всички групи участници, кой, къде и как да застане. Още щом професорът изрече индекса на групата, младежите скачаха на крака и като ято тичаха към посочения участък на стадиона.

— А може ли седнали? — извика някой.

След няколко секунди гласът на Зарубин събщи:

— Може! Важното е строго да се спазва редът, който ви посочих.

Аз спадах към така наричаната специална група. Ние трябваше да се разположим между две групи и както ни обясни Клочко, „да бъдем свързка между тях“.

Когато се бяхме подредили и стадионът изглеждаше така, сякаш хиляда и петстотин младежи и девойки са се събрали да изпълняват гимнастически упражнения, отново се чу гласът на Зарубин:

— Сега чуйте какви са правилата на тази игра: като се почне от другаря Сагиров, първия на северната трибуна, ще се предават числа в двоична система на изчисляване. Например „едно — нула — нула — едно“. Ако тя започва с цифрата „едно“, другарят Сагиров ще я събщи на съседа си отдясно, ако започва с цифрата „нула“, на съседа си отляво.

Ако в числото има последователно две единици или две нули, той трябва да я събщи на съседа си, който е зад гърба му в задната редица. Всеки, който получи от своя съсед числово съобщение, трябва да прибави към него своя пореден номер и в зависимост от резултата да го събщи на съседа си. Освен това ако групата има индекс...

Той повтори три пъти правилата на тази игра и когато на въпроса: „Ясно ли е?“ — целият стадион в един глас отговори: „Ясно“ — Зарубин каза:

— Тогава да започваме.

Играта започна точно в десет сутринта. Видях как, започвайки от северната трибуна, главите на участниците взеха да се обръщат ту надясно, ту наляво.

Тези странни движения се разпространяваха по голямото игрище като вълни, преминавайки от един човек към друг, от една група участници към друга. Със сложни зигзаги сигналът бавно се приближаваше към мен и накрая съседът ми отдясно, след като

изслуша внимателно онова, което му казаха отзад, и пресметна бързо нещо, ме докосна за рамото:

— Едно — едно — едно — нула — едно — нула.

Според инструкцията аз трябваше да отхвърля всички цифри освен първите четири — да ги предам на следващата група.

Не беше минало и минута, когато до мен пристигна още едно двойно число и аз го предадох напред.

Движението сред играчите ставаше все по-оживено. След около час цялото игрище се люшкеше. Всичко наоколо се изпълни с еднообразни, но разногласи извиквания: „едно — едно... нула — нула... нула — едно...“ А числата продължаваха да тичат и тичат по редиците и колоните на играчите... Сега те вече идваха от различни краища. Загубиха се началото и краят на тази странна игра. Никой нищо не разбираше, очаквайки парадоксалния завършек, обещан от професор Зарубин.

Иван Ключко стоеше до южната трибуна на стадиона. Забелязах как ъгловият играч от време на време се навеждаше към него и той записваше нещо.

След като изминаха два часа, всички доста се измориха: едни седнаха, други легнаха. Младежите започваха разговори помежду си, нямащи нищо общо с играта, като ги прекъсваха за миг само когато неочаквано отнякъде съобщаваха число, с което необходимите операции сега се провеждаха бързо, автоматично и резултатът се съобщаваше нататък. Към края на третия час от започването аз бях предал не по-малко от седемдесет числа.

— Кога най-после ще свърши тази аритметика? — каза с дълбока въздишка студентката от Саратовския университет. Тя приемаше от мен числовата щафета и я предаваше ту надясно, ту наляво.

— Наистина не е много забавна игра — казах аз.

— Пропилян неделен ден — измърмори тя.

Беше страшно горещо и девойката непрекъснато обръщаше зачервеното си ядосано лице към северната трибуна, където стоеше Зарубин. Наблюдавайки с бинокъл, той диктуваше числа на „започващия“, на Алберт Сагиоров.

— Още един час — казах аз уморено, след като погледнах часовника си. — Нула — нула — едно — нула!

— Едно — нула — нула — едно — каза моята приемница на съседа отдясно. — Знаете ли, не мога да издържа.

— Не бива да напускате!... Нула — нула — едно — едно!

— Едно — едно — едно — нула! По дяволите! Честна дума, аз незабелязано ще се измъкна. Вече почва да ми се вие свят...

И без да каже нищо повече, тя се изправи и тръгна по посока на западната трибуна към изхода.

— Едно — нула — едно — чух зад себе си.

„А сега на кого да предам?“ — замислих се аз. И понеже нямах друг изход, съобщих числото на момчето, което седеше отляво на изчезналата студентка. До края на играта през мен минаха още пет числа, после се чу гласът на Зарубин.

— Играта свърши. Можете да си отивате...

Ние се изправихме на крака и с недоумение устремихме поглед към централната трибуна. После всички се развикахме, размахаме ръце, изразявайки и с думи, и с жестове искреното си недоволство.

— За какво беше всичко това? Каква глупост! Сякаш играехме на „повреден телефон“! А кой е победител? И изобщо има ли някакъв смисъл тази игра?

Зарубин сякаш бе предвидил тези въпроси и събщи весело:

— Резултатите от играта ще бъдат обявени утре сутринта в актовата зала на университета...

На другия ден се събрахме в актовата зала на университета, за да обсъдим последния и най-интересен въпрос на нашия събор: „Мислят ли математическите машини?“ Преди това в общежитието и в многобройните аудитории участниците в събора разпалено бяха обсъждали този въпрос и бяха на различни мнения.

— Все едно да запиташ: мислиш ли ти?! — възбудено говореше моят съсед „страстният кибернетист“ Антон Головин. — Как мога да разбера аз дали ти мислиш, или не? А нима ти можеш да разбереш дали аз мисля? Ние просто от учтивост сме стигнали до твърдението, че всеки от нас може да мисли. Но ако се погледне обективно на нещата, единствените признаци, по които може да се съди за мисловните функции на човека, е как той решава логически и математически задачи. Но нали и машината може да ги решава!

— Машината може да ги решава, защото ти си я накарал да прави това.

— Глупости! Машината може да се направи така, че сама по собствена инициатива да решава задачи. Да се монтира в нея например часовник и да се програмира работата ѝ така, че сутрин да решава диференциални уравнения, денем да пише стихове, а вечер да редактира френски романи.

— Тъкмо там е работата, че трябва да бъде програмирана.

— Ами ти? Да не би ти да не си програмиран? Я си помисли хубаво! Ти да не би да живееш без програма?

— Само че аз сам съм си я съставил.

— Първо, съмнявам се в това и второ, голямата машина също може да си съставя програми.

— Шш-ш-т!... — шъткаха ни от всички страни.

В актовата зала настъпи тишина. Зад масата на президиума излезе професор Зарубин. Той огледа събралите се в залата със закачлива усмивка. Сложи бележника пред себе си и каза:

— Другари, имам само два въпроса към вас. Техните отговори ще имат непосредствено отношение към заключителния етап на нашата работа.

С напрежение очаквахме въпросите му.

— Първи въпрос. Кой от вас е разбрал с какво се занимавахме вчера на стадиона?

По аудиторията премина шум. Чуха се обаждания: „Проверка на вниманието!...“, „Проверка на сигурността на двойния код!...“, „Игра на отгатване!...“

— Така-а, ясно. Нямаме понятие с какво сме се занимавали вчера. Втори въпрос. Който от вас знае португалски език, да си вдигне ръката.

Това беше вече съвсем неочаквано!

Никой от нас не знаеше португалски език. Английски, немски, френски — иди-дойди, но португалски!...

Шумът дълго не стихваше. Зарубин размаха бележника си и когато аудиторията утихна, прочете бавно:

— Os maiores resultados sao produzidos por pequenos mas continuos es forcicos. Това изречение е на португалски. Едва ли можете да се сетите какво означава. И въпреки това именно вие вчера го преведохте на руски език. Ето вашият превод: „Най-значителните резултати се постигат с неголеми, но постоянни усидрами.“ Обърнете внимание. Последната дума е неразбираема. Към края на играта някой е напуснал

игрището или е нарушил правилото. Вместо това безсмислено съчетание от букви трябва да бъде думата „усилия“

„Това е заради моята съседка от Саратов“ — мина ми през ума.

— Чудо на чудесата! — чуха се възгласи от залата. — Та нали не може да се направи нещо, което не знаеш или не разбираш!

— Аха! Точно това очаквах — каза Зарубин. — Това е почти решение на въпроса, който обсъждаме днес. За да не си блъскате главите, ще ви обясня какъв бе смисълът на играта. С две думи — ние играехме на сметачно-изчислителна машина. Всеки от участниците изпълняваше ролята или на клетка на паметта, или на суматор, или на задръжка, или на обикновено реле...

Колкото повече говореше професор Зарубин, толкова шумът в залата се усилваше, защото изведнъж всички осъзнаваха каква роля са изпълнявали на стадиона. Възторгът и възбудата достигнаха до такава степен, че гласът на Зарубин не можеше вече да се чува, защото хиляда и петстотин души говореха едновременно. Професорът млъкна.

— Експериментът показва, че привържениците на мислещите машини не са прави! — извика някой. — Изложиха се!

И отново глъчка, викове, смях.

Зарубин вдигна ръка и аудиторията утихна.

— Кибернетистите начело с американския математик Тюринг смятат, че единственият начин да се разбере дали машината може да мисли, се състои в това да станеш машина и да осъзнаеш процеса на собственото си мислене. И така вчера всички ние за четири часа станахме машина „Алтай“ и от вас, млади мои приятели, аз я построих на стадиона като от отделни компоненти. Съставих програма за превод на португалски текстове, шифрирах я и я вложих в „блока на паметта“, който изпълняваше делегацията на Грузия. Граматичните правила се намираха при украинците, а необходимият речник за превод — при делегацията на Руската федерация. Нашата жива машина се справи блестящо с възложената ѝ задача. Преводът на чуждестранната фраза беше направен на руски език без никакво участие на вашето съзнание. Естествено вие разбирате, че такава жива машина би могла да реши каквато и да е математическа или логическа задача като съвременните електрони сметачно-изчислителни машини. Наистина за тези цел ще е необходимо много повече време. А сега нека да помислим как да

отговорим на един от най-критичните въпроси на кибернетиката: може ли да мисли машината?

— Не! — гръмна цялата зала.

— Възразявам! — развика се моят „запалин кибернетик“ Антон Головин. — В тази игра на машина ние изпълнявахме ролята на отделни релета, тоест на неврони. Но никога никой не е твърдял, че всеки отделен неврон на главния мозък мисли. Мисленето е резултат на колективната работа на голям брой неврони!

— Да допуснем, че е така — съгласи се Зарубин. — В такъв случай вие трябва да приемете, че по време на нашата игра във въздуха или не знам още къде са витаели някакви „машинни свръхмисли“, непознати и непостижими за мислещите части на машината. Нещо като всемирния разум на Хегел, така ли?

Головин се провали и седна на мястото си.

— Щом вие, мислещи структурни единици на известна логична схема, нямахте никаква представа за това какво правите, тогава може ли да се говори сериозно за мислене на електронно-механични устройства, построени от детайли, при които дори най-пламенните привърженици на електронния мозък не настояват, че притежават способности да мислят? На вас са ви познати тези детайли — радиолампи, полупроводници, магнитни матрици и прочее. Струва ми се, че нашата игра реши еднозначно въпроса, дали машината може да мисли. Тя показа убедително, че дори най-сполучливото подражаване на мислене от страна на машините не е самото мислене — висшата форма на движение на живата материя. Разрешете ми с това да обявя работата на нашия конгрес за завършена.

Изпратихме професор Зарубин с бурни, дълго нестихващи весели аплодисменти.

ПЕТНИСТІЯ БОБ

I

Гледахме оранжевата островърха грамада, която се издигаше на половин миля от нас. Просто да се чудиш как се е появила в центъра на пясъчната равнина тази скала, висока три хиляди фута.

— Чудо на природата — подчерта Боб. — Да не вярваш на очите си!

В далечината, между нас и скалата, се виждаше ограда от бодлива тел и през нея се губеше към хоризонта тясна бетонирана пътечка. На мястото, където пътечката пресичаше оградата, под брезентен навес при вратите стоеше часовой.

Някога тук сигурно всичко наоколо е било скали. Постепенно те са се рушили и е останала само тази.

Погледнах Боб и се усмихнах мислено.

Белите ивици по лицето му бяха станали бледорозови от лъчите на яркото сутрешно слънце.

— Знаеш ли какво си мисля — казах аз. — Това, което не са направили за милиони години дъждовете, бурите и ветровете, то за десетина години ще го направим ние, хората.

Боб наведе глава и започна да рови с крак мекия пясък. Стори ми се, че се стеснява от белите петна по лицето си.

Преди да постъпим на работа, всички бяхме проверени от медицинска комисия. На Боб му намериха някаква рядко срещана болест, наричана „вителиго“.

При такова заболяване по тялото се появяват непигментирани ивици. Иначе му нямаше нищо друго.

— Някакъв учен или философ бе казал, че човечеството представлява раков тумор по тялото на нашата планета — промълви Боб.

— По-лошо. Едра шарка. След всяка война шарката оставя по лицето на планетата все по-дълбоки белези. Представям си как ще изглежда Земята, когато по нея минат нашите ейч-бомби!^[1] След като се налюбувахме до насита на скалата, ние се потътрихме отново към

сивото двуетажно здание. По-вдясно се намираше котеджът на полковник Джейкс, а вляво от главната сграда се издигаше огромна брезентова шатра, висока колкото пететажна къща. На защитената от вятъра страна на брезента трептяха три грамадни сини букви — инициалите на нашата могъща държава.

— Тези неща ги трупат ей в тази шатра — поясних аз. — Ти къде си изучавал математика?

— В Чикаго. При професор Колинз. А ти?

— Аз не съм математик. Дозиметрист съм. Разбирам малко и от електроника. Но съм завършил само колеж.

Срещу нас вървеше полковник Джейкс.

— Харесва ли ви тук? — обърна се той към мен.

— Дявол знае! Без работа човек може да се побърка.

— Имаме хубав бар. Безплатен. На самообслужване.

— Знам го.

Докато ние разговаряхме с него, Боб продължаваше да върви към сградата. Изглежда, не му беше много по сърце да разговаря с военни. А на мен, виж, ми беше безразлично. Всички тия военноуниформени са големи дръвници.

— Кое е това момче? — попита полковникът, като кимна към Боб.

— Това е Боб Вигнер, нашият математик.

— Аа — каза Джейкс. — Сега без тях крачка не можем направи.

— Точно така. Ами ние кога ще започнем истинската работа?

— А вие защо толкова бързате? Заплатата ви нали върви, добре сте.

— Не много — отговорих аз и се помъкнах към бара.

В бара заварих Джордж Крам, Самуел Фин и брюнетката, чието фамилно име, струва ми се, беше Чикони.

— Салют, Уилям! А къде е твоят петнист приятел? — запитва Фин.

— Сигурно е отишъл да спи. На него не му харесва много тук.

— Не ми харесват момчета с такава петниста мутра като неговата! — каза брюнетката, без да откъсва ярко начервените си устни от чашата.

— Впрочем коя сте вие? — запитах аз.

— А вие?

Не понасям безочливите девойки. А тази беше най-безсрамната от всички, които познавах. Имаше физиономия като онези от кинорекламата, красиви крака и хубава фигура. Чашата ѝ беше изцапана с червило. Стана ми противно и си налях джин, като го разреших наполовина с лимонов сок.

— Уилям, тя е единствената дама при нас — каза Джордж.

— По-добре хич да я нямаше — измърморих аз.

Ядосах се заради Боб. Какво я интересува тази девойка неговото лице? Много ми се искаше да видя как щеше да се чувства, ако неочаквано при нея се появеше някакво нарушение на обмяната на веществата!

Няколко минути пихме мълчаливо. После отново заговори Самуел Фин.

— Може да излезе, че ние тук напразно си губим времето. По радиото предаваха, че скоро щели да забранят всякакви изпитания. Край на всички атомни работи.

— Глупости! — уверено каза Чикони. — Правителството никога няма да се съгласи с това. Пропагандна шумотевица.

— Вие случайно да не сте помощник на държавния секретар? — запитах аз.

— Не. Негова племенница съм. А вие да не сте от комисията по разследването?

Изсумтах възмутено и се обърнах.

— Ако прекратят изпитанията, ние няма да имаме работа тук — продължи Фин. — Най-доброто, на което можем да разчитаме при подобен случай, е сумата, необходима за връщане, плюс дневните.

Фин явно много го вълнуваше паричният проблем. А на мен ми е все едно. Ако не тук, то другаде можех да намеря работа по специалността си. Кой знае защо, отново ме хвана яд за Боб. Просто намразих брюнетката.

След втората чаша джин казах:

— На такава работа не трябва да се допускат женоря.

Тя ми хвърли презрителен поглед и излезе от бара.

Крам и Фин се разсмяха на глас.

— Какво си се заял с нея. Тя е доктор.

— Още по-лошо. Какво право има да говори така за Вигнер?

— На теб пък какво ти е харесал толкова този петнист момък? Нали все трябва да се говори за нещо? Преди да пристигнеш например, тебе одумвахме.

— Мене ме одумвайте колкото си щете, но Боб не закачайте.

Наистина какво толкоз ми е харесал Боб? Той е един такъв тих, стеснителен и видът му е твърде неугледен. Сигурно нито едно момиче не иска да танцува с него.

— Щом е лекарка, по-добре да помисли как да избави момчето от това глупаво витилиго. Правим свръх-бомби, а не можем да излекуваме хората от такова дребно нещо...

— Ядосан си — подхвърли Крам. — Я по-добре иди да спиш.

Не отидох да спя, а се отбих при Боб. Неговата стая и работен кабинет се намираха на първия етаж в левия край на коридора. Постоях малко до прозореца и гледах брезентовия купол, край който лениво се шляеха момчета във виолетови комбинезони. Те влачеха вътре в шатрата големи сандъци, обковани с ламарина.

Боб се беше излегнал на дивана и прелистваше някакво списание.

— Защо не дойде в бара?

— Нямах желание — отвърна той и ме погледна право в очите. Видя ми се страшно умно и честно момче. Не знам защо.

— Слушай, Боб. Ако някое говедо те обиди, кажи ми. В колежа бях шампион по бой без никакъв стил.

Той се понадигна и се усмихна учудено.

На вратата се почука.

— Влезте — каза Боб.

В стаята влезе същата онази брюнетка. От яд чак дъхът ми секна.

— Вие ли сте Боб Вигнер? — запита тя, без да ми обръща никакво внимание.

— Да.

— Току-що прегледах медицинския ви картон. Предписани са ви инжекции и ултравиолетови лъчи.

Боб кимна смутено.

— Съблечете се до кръста. А вие, моля ви, излезте — обърна се тя към мен.

— На какво основание?

— Така трябва. Ако не излезете, ще се оплача на полковник Джейкс.

Тя отвори малко кожено куфарче и извади от него спринцовка, спиртна лампа и кутийка с ампули. Боб стоеше смутен посред стаята.

— Е, добре. Лекувай се, приятелю — казах аз, като го тупнах по рамото. — Само че нямай голямо доверие на тези палачи.

И отново се потътрих към бара.

[1] Ейч-бомба — съкратено название на водородна бомба.
Бел.пр. ↑

II

Скоро ландшафтът около нашата база ми омръзна. И двамата с Боб се нагледахме до втръсване и на островърхата оранжева скала, и на еднообразната пустиня. Ласкаещото душата усещане, че до нас, под брезентния купол, лежи водородната бомба, също се притъпи. Реших да не вземам много присърце всичко това. Щом онези, които се препоръчват за спасители на човечеството, не ги тревожи атомната война, защо съм загрижен аз да мисля за нея?

В бара разговаряхме защо навсякъде по света протестират против изпитанията на атомните и водородни бомби. Самуел Фин ни успокояваше:

— Момчета, плюйте на цялата тази дрънканица. Ние сме дошли да изкараме някоя пара. Ако се споразумеят да прекратят изпитанията, свършено е с нас.

В това имаше известна логика. Смисълът на изказванията на Фин беше много ясен: кое е по-важно — парите или животът?

Не знам как нашите момчета са попаднали в базата, какво са мислили за всичко това, но що се отнася до мен, то в края на краищата настъпи такъв момент, когато ми стана безразлично дали ще работя на тайните изпитания на водородните бомби, или в някоя болница, където лекуват рака с радиоактивни лъчи. И за да не мисля върху това, пиех уиски.

След напиването в бара се отбивах при Боб. Не мога да кажа, че посещенията ми го радваха, особено когато идвах пиан. Той ми се усмихваше приветливо и ме канеше да поседна. Но аз чувствавах, че не искаше да се заседявам дълго в стаята му. А отгоре на всичко и Маргарет Чикони със своята ултравиолетова лампа и спринцовката:

— Моля да излезете. Ще правя инжекции на мистър Вигнер.

От нейните посещения при Боб белите ивици по лицето му не намаляха. А откровено казано, аз напълно го загубих.

Веднъж сериозно си поговорих с Чикони в бара.

— Какво сте се лепнали за Боб?

— Лекувам го.

— А за какъв дявол идвате тъкмо в момента, когато аз се отбивам при него?

— Същия въпрос бих могла да ви задам и аз.

— Знаете ли, мис, макар да сте привлекателна девойка, на мен това не ми действа. Не бих искал да съблазнявате умни и неопитни момчета като Боб. Това е направо подло.

— На колко години сте били, когато сте започнали да пиете уиски? — запита Чикони.

— На осемнайсет. Но това няма отношение към работата.

— Ясно. Вие сте алкохолик.

— Не по-лош от другите.

В бара влезе Боб.

— Здравей, старче! — извиках аз. — Утре е неделя и аз те каня да се поразходим до Санта Крус. Селото, разбира се, не струва, но момичетата са един път.

Боб погледна смутено Маргарет.

— Преди малко получих изчислителна машина на фирмата „Феано“. Прекрасно нещо. Обемът на паметта е милион и половина двойни единици.

— Какво представлява твоята машина в сравнение с танцовата площадка в Санта Крус? — възкликнах аз, допивайки третата порция уиски.

— Това са несравними неща. „Феано“ е равноценна на най-съвременната изчислителна машина. Тя може да изчисли всеки алгоритъм.

Боб ми харесваше точно защото не беше като другите. Философът гледаше на нещата от някаква много особена гледна точка.

— Как се чувствувате? — запита Боб, усмихнат стеснително.

Тази комедия започна да ме ядосва. За щастие влезе Самуел Фин.

— Здравей, къде беше? — запитах го.

— Под купола. Джейкс ме изпрати там. Голяма работа е, казвам ви!

— Кое?

— Новата ейч-бомба. Тъпомуцунесто чудовище със сиво-кафяво-зеленикав цвят. Ей такава!

Той разпери широко ръце.

— Колко? — запита Боб.

— Горедолу седемдесет мегатона.

Отпих от уискито.

Така или иначе свършено е с нас. Сигурен съм, че и други имат същите тъпомуцунести чудовища или може би още по-силни...

Чикони слезе от високия стол и каза:

— Да вървим, Боб. Нека тези дегенерати се напиват.

Боб тръгна подире ѝ като кученце. Чудно момче!

Обзе ме страшна злоба. Когато те бяха вече при вратата, извиках:

— Хей, Боб! Може ли тази никаквица да е по-важна за теб, отколкото приятелите ти?

Те спряха като заковани. После Маргарет се върна с твърда крачка, дойде до мен и с всичка сила ме удари по бузата.

Не забелязах как двамата с Боб излязоха от бара. Стоях като зашеметен, а Самуел Фин се смееше с цяло гърло.

— Ама че жена! С такава и атомната бомба не е страшна.

Олюлявайки се, се помъкнах към квартирата си. Посрещна ме Боб.

— Знаеш ли, тази машина на фирмата „Феано“ е истинско чудо! — възкликна той, като ме хвана за ръката.

— Върви по дяволите!

— Не, ти чуй само. Съвсем не е по-лоша от „Евенка“.

— Боб! — заплашително изревах аз. — Върви по...

Боб се отдръпна и някак особено се притисна до стената. Устните му затрепераха, после се свиха, а на петнистото му чело се появи дълбока бръчка, каквато по-рано никога не бях виждал.

Той ми обърна гръб и се прибра в стаята си. Нищо. Качих се на втория етаж, като си мислех, че Боб напразно се обиди. Главата ми бучеше. Забелязах на масата плик. Оказа се писмо от майка ми. Тя ми пишеше, че най-важното в живота е дружбата. Ако всички хора на земята, независимо от това къде живеят и с какво се занимават, дружели, никога нямало да има войни.

Сигурно в това имаше частица истина. Лошо, че оскърбих Боб. Нищо, ще му мине. Той е толкова доволен, че са му дали за математическите му изчисления портативна електронна машинка „Феано“! На мен също ми дадоха едно-друго — четири парчета жица, две червени и две сини, които трябваше да съединя с импулсните

броячи „Ракета“ и „Пакет“. Когато взривят водородната бомба под скалата, аз ще седя в стаята си и ще наблюдавам броячите. Необходимо е да се знае каква ще бъде степента на радиоактивността на повърхността на земята след взривяването на бомбата под скалата.

III

Джордж Крам завеждаше лабораторията по фотоелектроника. Това са фотоелементи, термистори, сцинтилатори и прочее. Измерването интензивността на избухването, на спектралното излъчване, на интензивността на потока от радиоактивни частици — всичко това е по неговата специалност. Той си вършеше работата мълчаливо и не се хвалеше. А всички ние се хвалехме. Всички с изключение на Боб.

Веднъж срещнах в коридора Крам.

— Скоро край на скалата.

— Жалко — отвърна Крам.

— Жалко е, когато убиват човек. А тук става дума за скала — голяма работа!

— Това е единствената скала на сто мили наоколо.

— В света скали колкото щещ.

— Въпреки това. Нашата скала придава на околността неповторимост.

Какво му става, да не е мръднал? Преди изпитанието на бомбата изведнъж му дожаля за скалата!

Излязох от жилищната сграда и тръгнах към часовоя при оградата от бодлива тел. Той гледаше в небето и без да ме погледне, каза:

— Току-що прелетя самолет. След него остана димна следа. И ето че изчезна. Чудно, нали?

Аз не видях нищо в синьото небе и се загледах в оранжевата скала.

— Казват, че в понеделник тя също ще изчезне — каза часовоят и кимна към скалата.

— И какво от това?

— Всички ние сме истински мръсници. Разваляме природата.

Това беше обикновено момче с карабина в ръце. Беше пъхнал пилотката си под широкия колан на панталона си. Под гъстите му

черни коси по лицето се стичаха капчици пот.

Тръгнах към портата.

— Стой! — извика часовоят. — Не може!

— Че защо?

— От днес е забранено да се излиза извън оградата.

— Защо?

— Тя вече е там.

— Коя?

— Ейч-бомбата.

По бетонираната пътечка направо от скалата към нас се носеше черна точка.

Колкото повече се приближаваше тя, толкова по-ясни ставаха очертанията ѝ. Това беше автоматична количка, управлявана по радиото. С помощта на нейните технически ръце нашите военни инженери вършеха под скалата онова, което не бяха успели да завършат лично.

Количката се приближи до оградата, натоварена с нещо, покрито с брезент.

— Какво кара? — запитах аз.

— Това не е наша работа. Кара си, и толкоз.

Количката профуча покрай нас и като направи по бетонираната пътечка рязък завой, потегли към брезентената шатра.

— Лоша работа — каза Крам, приближавайки към мен.

— Защо да е лоша? — запитах аз.

— Пришпорват натам и насам автоматичната количка. Не успяха да свършат всичко. А правителството бърза с изпитанията.

Количката отново се приближи с леко бръмчене до портата и като забави само за миг скоростта си, внезапно изрева и се понесе обратно към скалата.

— Бързо препуска — подхвърлих.

— Странен човек е този Боб — каза Крам.

Погледнах го изненадано и неразбиращо.

— Оказва се, че никога не е виждал термистори. Дойде при мен и взе един. Казва, че искал да се запознае отблизо с него. Как мислиш, за какво ли му е?

Вдигнах рамене. Когато изгубих от погледа си количката, предложих:

— Да вървим в бара.

В бара заварихме Маргарет, полковник Джейкс и Фин.

— Здравейте момчета — каза Самуел. — Защо имате такъв умърлушен вид?

— Горещо е — отвърна Крам.

— Страхувахме се, че изпитанията няма да се състоят — каза Фин. — Много взеха да пишат във вестниците за контрол.

Джейкс направи гримаса и махна с ръка:

— Глупости. Никой не ще приеме такова нещо.

— Но ако народът настоява да се прекрати всичко това? — запита Маргарет.

— А какво е това народ?

— Ами, да предположим, всички хора...

Полковникът изхъмка.

— Хората сме ние. Учените казват, че подземният взрив можел да мине за земетресение.

— А колко ще ни плащат на нас през времето, докато проучваме горещата зона? — запита Фин.

Крам се намръщи.

— Слушай, Самуел, ако трябваше да ти плащат за убиване на новородени, пак ли щеше да се интересуваш от цената? — запитах аз.

— Напрегната ли е работата, напрегната е. Какво общо имат тук новородените?

Сипах си уиски в чашата и го разреших наполовина. Този Фин ми действуваше на нервите. Отпих и казах на полковника:

— За такива сериозни работи не бива да се вземат подлеци.

— Вече съм чувал това от вас. А кого имате предвид сега?

— Този търгаш — и кимнах към Самуел Фин.

Той скочи от стола с изкривено от гняв и побледняло лице.

— Алчен е за пари. На такъв плати му хиляда долара и му дай да натисне копчето — и цялото земно кълбо ще се пръсне на парчета. И къде им е умът на ония там, в отдела за подбор на специални кадри?

Фин отскочи две крачки назад, засили се и ме удари с юмрук в слабините. Скочих от високия стол и като извих дясната му ръка зад гърба, четири пъти го ударих в лицето. Той беше доста пиян и след ударите ми не можеше да се държи на краката си.

— Свършихте си работата, а сега го замъкнете в стаята му. Мис Маргарет, утре той трябва да бъде като кукуряк — нареди Джейкс.

Вкарах Фин в стаята му и го хвърлих на дивана. От носа му течеше кръв. Скоро дойде Маргарет с куфарчето си. Извади памук и амоняк. Седях и наблюдавах с подигравка как умелите ѝ ръце придаваха на противната, гладко избръсната физиономия на Фин приличен вид.

— Не ви ли е противно да се занимавате с такива като него? — запитах аз Чикони.

— Не бях виждала досега такъв кретен като вас — отвърна тя, като избърсваше носа на Самуел с влажен памучен тампон.

— Откровено ще ви кажа, струва ми се, че човек, който печели от тайни атомни взривове, е голям мръсник.

— Ами вие? Нали и вие сте тук, за да печелите пари като него? Той е глупав и не го крие. А вие се правите на пацифист и спокойно си получавате заплатата.

— Да, но... — Неочаквано се замислих над онова, което каза Маргарет.

Фин отвори очи и като ме видя, извърна лицето си към облегалката на дивана. Чикони поля от шишенце на слепоочията му някаква течност и той сам я разтри с ръка.

Седях и не знаех къде да се дяна. След онова, което ми бе казала Чикони, изведнъж се почувствувах мръсник. Наистина за какво пребих Фин? С какво съм по-добър от него?

Излязох от стаята и се запътих към Боб.

— Сърдиш ли ми се? — запитах аз влязъл, без да почукам.

Той седеше наведен над някакви книжа. От време на време натискаше на изчислителната си машинка копчето и тя съскаше като спусъка на фотоапарат. В средата на миниатюрното куфарче светваше зелена лампичка. Боб гледеше циферблата и записваше от него някакви цифри.

— Сърдиш ли ми се? — повторно го запитах и сложих ръка на рамото му.

— Не — отвърна той и ме погледна с умните си очи.

— Какво изчисляваш?

— Така, просто нещо. Един алгоритъм. Нали утре са изпитанията.

— Знам. Някак си ми е противно...

Боб се усмихна.

— Ние тук сме като шайка разбойници. Отцепници от целия свят. Подземния взрив ще представим като земетресение.

— Знам — каза Боб.

— Отвратително, нали?

— Много. Знаеш ли, имам много работа. Може и да не успея да я свърша до утре.

— Искаш да си ида ли?

— Откровено казано, да. Утре след десет — заповядай.

Десет сутринта е моментът на взривяването. Значи и Боб полага големи усилия, за да се подготви за изпитанията. И въпреки това аз не го бия, а Фин пребих.

На работната му маса забелязах пластмаса с два проводника.

— Какво е това? — попитах безразлично.

— Термистор. Много чувствителен уред към промените на температурата. Усеца топлината на човешкото тяло от голямо разстояние.

Излязох си. Ах, колко противно ми беше в навечерието на изпробването на водородната бомба!

Допивах петата чаша уиски, когато в бара дойде Маргарет.

— Защо не се приберете да си легнете? Утре е тежък ден.

Погледнах я с омраза.

— Слушайте, вие! На вас харесва ли ви скалата в западната част?

Тя съвсем сериозно кимна с глава.

— И на мен също. Но утре тя ще изчезне. Разбирате ли? Утре ние ще я премахнем от лицето на земята. Това е държавна скала, тя принадлежи на нашето правителство... И то реши да я унищожи... Ясно ли е?...

— Всичко ми е ясно. Само че е време да си лягате — каза Маргарет и седна до мен.

— Мразя ви. Нека да прием двамата за упокой на скалата...

— Добре... Но ще ми обещаете ли, че веднага ще се приберете да си легнете?

Чашата ѝ ми се стори увиснала във въздуха и аз дълго се мъчих да улуча да се чукна с нея.

— А сега глътнете ей това. — Маргарет ми подаде две таблетки.

— Вие сте жена. Не ви ли е страшно, че утре земята, която ви е родила, ще потрепери като смъртно ранен звяр? Не чувствувате ли отвращение да получавате пари за тази мръсотия? От какво печелим пари ние? От това, че натъпкваме утробата на нашата майка с чудовищен взрив и разкъсваме на части тялото, което е родило всички ни... А вие спокойно ми говорите, че трябва да бъда трезвен... Не искам да съм трезвен, разбирате ли?...

— Разбирам. Глътнете таблетките.

— По дяволите! По дяволите вашите таблетки!

Вдясно от мен неочаквано се появи неясна фигура. Потърках очи и се сетих, че това е Самуел Фин. Той си наля двойна порция уиски.

— А-а-а, дойде... — процедих аз през зъби.

— Дойдох — потвърди спокойно той.

Носът му беше доста подпухнал. Жадно притисна устни до чашата и изпи всичко наведнъж.

— Самуел, вземете и вие. — Маргарет подаде и на него таблетки.

Кой знае защо, си спомних писмото на майка ми и казах:

— Хайде да се сприятелим, момчета. Та нали освен нас няма никой на света...

Фин ме погледна презрително.

— Виж го ти каква величина! Освен него нямало никой на света! А двата милиарда и половина хора? Ако всеки жител на земното кълбо те пернеше с пръст по носа, нищо нямаше да остане от теб. Не се перчи с юмруците си. Те са нула пред водородната бомба и нула на десета степен пред цялото човечество.

— И въпреки това трябва да бъдем приятели... — неясно смутолех аз.

— Ще ви изпратя — каза Маргарет.

Спрях се на входа и погледнах към коридора. В дъното стоеше Боб и пушеше.

— Нима той пуши? — учудих се аз.

— Вигнер, как са работите? — запита Маргарет.

— Всичко е наред.

— Наистина ли? — възкликна тя.

— Да. Успях да свърша навреме.

— Аз ще изпратя Уилям, почакайте ме.

Краката не ме слушаха. Чикони едва ме домъкна до стаята ми, търкулна ме на дивана и загаси лампата. Таблетките ѝ са някакво приспивателно. Заспивайки, аз виждах как оранжевата скала бавно се издига в небесните висини, подпирана отдолу от гъсти кълбета виолетов дим.

IV

Събудих се с натежала глава и погледнах електрическия часовник над вратата. Беше шест сутринта. Значи след четири часа всичко ще започне, по-точно, всичко ще бъде свършено.

Предутринната мъгла навън ставаше все по-рядка. В стаята беше задушно и аз отидох до прозореца да подишам чист въздух.

Часовоят стоеше вече не до оградата, а по-близо до зданието. Върху фона на тъмновиолетовия хоризонт скалата изглеждаше черна.

Гледах разсейващия се сумрак и си мислех за това, което щеше да стане тук след четири часа и какво ще бъде след взрива. Сеизмичните станции във всички страни ще регистрират земетресение. С помощта на своите уреди сеизмолозите лесно ще определят мястото на взрива и ще го отбележат на картата. После ще сравнят характера на сеизмичната вълна с всичко онова, което им е известно за земетресенията, и без всякакви усилия ще установят, че това не е било земетресение. Вестниците ще пошумят, радиото ще поговори и всичко ще утихне. И ние известно време ще обработваме резултатите от наблюденията над подземния взрив на водородна бомба от нов тип. И тъй ще продължи, докато не намерят и не изкопаят още една пещера под някоя скала. И всичко ще започне отначало...

Видях, че полковник Джейкс отиде при часовоя и заговориха. Часовоят се обръщаше няколко пъти към скалата и махаше с ръка натам. Облякох се и слязох при тях.

— Безсъние ли ви мъчи? — запитах Джейкс, като си палех цигара.

— Дявол да го вземе! Току-що ми позвъниха и ми казаха, че автоматичната количка не се е върнала...

— Как така не се е върнала?

— Много просто. Изпратили я в пещерата да постави още един дозиметър. А тя, проклетницата, не се върнала.

— Много важно — автоматична количка. Цяла скала ще полети във въздуха, а това е нищо и никаква количка — казах аз.

— Сигурно се е развалило радиоуправлението ѝ — обясни Джейкс.

— Ами ако вземем да изпратим някого при нея? — запитах аз.

— Това е невъзможно. Заповядано е след дванадесет през нощта да не се допуска никой до скалата.

— Тя кога отиде?

— В единадесет — каза Джейкс и изпсува. — Трябва да се съобщи в центъра.

Той закричи към своя котедж, а аз останах при часовоя.

— Изскочи в тъмното като луда и се понесе. Ама че техника!

— Ти за какво говориш?

— Ами за същата тази количка. Тича като жива. Браво на този, който я е измислил!

Съмна се напълно и скалата заблестя с пурпурни и розови краски.

— Мене ще ме освободят от пост в девет и половина — каза часовоят. — После никой няма да има право да излиза от помещението. Какво ще правите вие там?

— Най-различни неща.

Обърнах се и видях Боб. Той вървеше право към мен.

— Голямо представление ще има днес, нали, Боб?

— Наистина — усмихна се той. — Дай да запаля.

— Струва ми се, че по-рано ти не пушеше.

— Представи си много рядък случай — медицината ми препоръчва да пуша.

— Ето че за последен път се люблювам на скалата — казах аз, като му поднасях запалката. — На теб не ти ли е жал за нея?

— Ами любувайте се. А на мен трябва преди изпробването да ми бият инжекции. — Боб отново забърза към сградата.

— Всичко е наред — каза Джейкс, идвайки към мен. — Реши се да пожертвуваме количката. След два-три дни ще ни изпратят нова.

Погледнах часовника си. Седем и половина. Започваше да става горещо.

— А вярно ли е, че ще бъде като земетресение? — запита часовоят полковника.

— Много сте любопитен. Знаете, че за разгласяване на военна тайна...

Аз така и не можах да чуя какво наказание се полага на войник за разгласяване на военна тайна. Крам ме повика да закусим.

В бара си поръчах пържени яйца с бекон и чаша мляко. Когато отидох до своята масичка, Фин вече довършваше закуската си. Той ме погледна със зачервени от безсънието очи.

— Знаеш ли, в такъв ден си струва да се помирим — казах аз, сядайки до него.

Фин взе мълчаливо чашата си с млякото и отиде до прозореца. Значи, сериозно се е обидил!

— Честна дума, Фин, прости ми. Това стана наистина защото бях пиян. — Приблжих се до него и леко го пипнах за рамото.

Той се обърна рязко и процеди през зъби:

— Има неща, които не се прощават до гроб!

— Ама, моля ти се, удари ме, ако от това ти стане по-леко.

— Хич не ми пука за твоя удар. Понякога думите удрят по-силно от юмруците.

Изпи си млякото на един дъх и излезе. Какво толкоз обидно му бях казал?

— Мег, какво съм наговорил вчера на Фин?

Тя ме погледна с уморени очи. Сигурно и тя не беше спала.

— Вчера той получи нервен припадък. Вие сте му наговорили нещо относно цената за убийство на новородени.

— Е, че какво толкоз?

— Нощес са позвънили и са му казали, че жена му е родила син. Задавих се с млякото. Какъв идиот съм!

— Ей сега ще ида при него да се извиня и да му честитя...

— Късно е вече — каза Маргарет. — След минута трябва да сте на мястото си.

Наистина високоговорителят запращя и говорителят по радиото обяви с монотонен глас:

— В продължение на тридесет секунди операторите да заемат местата си при уредите.

— Когато изпитанията свършат, непременно ще го помоля да ми прости — казах аз, като хванах Чикони за ръката, сякаш бях виновен и пред нея.

Тя се поусмихна.

— Добре, вървете, време е.

— Боб на мястото си ли е? — запитах я, когато крачехме един до друг по коридора.

— Боб винаги е на мястото си.

V

Това бяха отвратителни минути. Чаткането на хронометъра, което се чуваше по радиото, отекваше сякаш право в сърцето ми. Говорителят с монотонен глас съобщаваше колко минути остават до взрива. Когато остане една минута, тогава ще съобщава броя на оставащите секунди. Седях до прозореца и втренчено гледах оранжевата скала, която сияеше на слънцето като свещена. Ако се вярва на Библията, то над главите на светите мъченици преди смъртта им пламва сияние. Добре разбирах, че сиянието възниква от това, че твърде напрегнато гледах оранжевата грамада, и въпреки това, не знам защо, тя ми се струваше неестествена. Стана ужасно тихо, сякаш всичко наоколо бе измряло. Само хронометърът неумолимо тракаше по радиото.

— Шест минути... Пет минути...

Да ме вземат мътните, дето постъпих така с Фин! Сетих се, че убийството на новородено по някакъв идиотски начин се е свързало с взрива под скалата. Сега Фин седи също като мен пред прозореца на първия етаж, гледа скалата и мисли... За какво ли мисли сега? То се знае, че за сина си и за скалата, и за онова, което му казах вчера. И понеже знаех съвсем сигурно за какво мислеше в тези минути Фин, стана ми още по-гадно.

Погледнах двата огромни мълчаливи брояча на импулсите, които стояха на масата.

— Три минути...

Превъртях ключовете на таблата на уредите. Светнаха зелените лампички. Ей сега уредите ще затракат като бесни, пресмятайки броя на смъртоносните радиоактивни разпадания в секунда. Интересно какво ли ще стане със скалата? Боб беше изчислил центъра на тежестта ѝ и беше пресметнал, че горната част ще се срине откъм нашата страна. Основата на скалата ще се напука, ще се поиздигне над земята и после ще хлътне дълбоко в образувалата се след взрива кухина. Боб ми чертаеше на хартия точно как ще стане.

— Две минути...

Не съм знаел, че имам такива слаби нерви. Когато запалвах цигара от цигара, ръцете ми трепераха. За миг ми се стори, че подът под краката ми се разтърси, макар че говорителят съобщи, че до взрива остава още една минута. След това той започна да брой секундите. Сега вече нищо друго не виждах освен оранжевата скала със синкаво сияние наоколо. С всеки удар на сърцето сиянието ту се разширяваше, ту се стесняваше. Изведнъж ми се стори, че броячите на импулсите затракаха, и аз скочих на крака, веднага съобразих, че тракането идва от радиоговорителя.

— Седемнадесет секунди, шестнадесет секунди...

Какво ли прави сега Фин? Боб? Мег? Какво чувствуват те? Дали същото, което чувствувам и аз, съдбоносната неизбежност на гибелта, на края на света, на смъртта от неизлечимата болест? Дали виждат ослепителното сияние около единствената в пустинята скала?

— Пет секунди, четири...

„Дали да зажумя, или да се отдръпна от прозореца?“ — мярна се в главата ми. Но тази мисъл бе нищожна, безпомощна и аз не можех да ѝ се подчиня. Замрях пред отворения прозорец и гледах само натам, където ей сега ще се развърти страшното чудовище, пуснато на свобода по волята на безумци...

— Огън! — изкрещя говорителят.

Стиснах силно челюсти „Огън!“ — като ехо се повтори дълбоко в душата ми. Ей сега, на секундата. Още един миг. Мозъкът работеше толкова бързо, че микросекундите, необходими на електрическия импулс, за да стигнат до скалата, се проточиха в минути. „Огън!“ Дали скалата се олюля? Не, само ми се стори. Дали подът се затресе? Не. Дали броячите зачаткаха? Не.

Вгледах се в хоризонта. Нищо не се бе променило. После от високоговорителя се чу:

— Казах вече „огън“, сър...

Гласът на говорителя беше смутен. Радиото млъкна.

Продължавах да стоя до прозореца; сърцето ми биеше и в такт с ударите му аз си повтарях наум: „Огън, о-огън...“

Но изстрел нямаше.

От вцепенението ми помогна да се освободя Крам. Той се появи долу точно под прозореца ми. Скоро към него се присъедини

полковник Джейкс и момчето във виолетовия комбинезон.

„Станало е нещо!“

Изтичах долу и при входа се сблъсках с Боб.

— Механизмът не задействува ли? — викнах аз.

— Както виждаш — отвърна той и се усмихна.

Полковник Джейкс обясняваше развълнувано:

— Ей сега ще проверят затварянето на веригата и ще започнем експеримента отначало.

— Какво, веригата прекъснала си се е? — запитах аз.

— Да.

— Ами ако се е прекъснала някъде под земята? — запита Фин.

Той беше възбуден. Хвърли към мен бърз поглед и аз забелязах, че очите му не бяха така злобни, както по време на закуската.

— Невъзможно! Снощи проверявах веригата.

От шатрата излязоха двама военни и тръгнаха бързо към полковника.

— Може ли за секунда, сър?

Те се дръпнаха настрани и почти шепнешком му докладваха нещо.

— Но това е скандал! — извика Джейкс — Кой монтираше контактите на място?

— Аз. Лично аз — отвърна лейтенантът.

— А как е могло да се случи подобно нещо?

— Нямам представа.

— Значи някой е бил там след вас и е повредил всичко?

— Там нямаше никой.

— Вие сигурен ли сте, че контактите са прекъснати именно там?

— Съвсем сигурно — отговори лейтенантът.

— Тогава трябва да бъдат поправени незабавно! Незабавно, разбирате ли? В противен случай ще бъде късно. В продължение на един час трябва да завършим експеримента. Вземете джипа и придружен от сержант Кули, карайте бързо там. Освободете външната верига.

— Слушам, полковник!

Лейтенантът рязко се обърна и затича към шатрата, от която джипът вече беше излязъл. Той скочи, както тичаше, в колата... Но

тогава стана нещо невероятно. Право към колата затича Боб и започна да вика:

— Стойте! Безсмислено е!

Колата рязко спря, като забули Вигнер с гъсти облаци прах.

— Какво има? — закрещя Джейкс.

— Безсмислено е да се отива там... — през кашлица каза Боб. — Ако там се появи само едно живо същество, бомбата ще избухне.

Настъпи мъртва тишина. Всички втренчиха очи в Боб. Той се раздираше от кашлица, сълзи течаха от очите му.

— Вигнер, повторете, което казахте! — настоя Джейкс.

— Той каза, че е безсмислено да се ходи там. Ако там се появи дори едно живо същество, бомбата ще избухне — отговори вместо Боб мис Чикони.

— Н-не разбирам... — измуча полковникът.

Боб сложи няколко пъти носната си кърпа до петнистото си лице и каза съвсем спокойно, като изричаше ясно думите:

— Сега взривният механизъм е устроен така, че при появяването на човек или на друго живо същество на разстояние пет ярда от бомбата ще предизвика взрив.

Джейкс се ухили, смигна на Боб и се обърна към Маргарет:

— Мис Чикони! Предстои ви тежка работа. Момчето не е издържало напрежението и сигурно изглежда... — Полковникът завъртя пръста си до слепоочието.

— Нищо подобно, полковник. Напълно съм здрав. Дори мога да ви разкажа как съм го направил. Вие добре знаете, че вашата количка вчера не се върна...

— Какво-о? Каква връзка има това?...

— Най-непосредствена. С помощта на тази количка аз промених взривното устройство на бомбата, по-точно, замених го със съвсем друго...

VI

Събрахме се в стаята на Боб и гледахме оранжевата скала. Оттук, от първия етаж, тя изглеждаше малко повдигната над земята. Слънцето осветяваше пустинята с полегати лъчи. Точно пред нас под брезентовия навес с формата на гъба стоеше часовоят и също гледаше към скалата. Сега в тази грамада имаше нещо ново, приказно, сякаш тя беше оживяла и ни гледаше предизвикателно.

— Как ти хрумна такова нещо? — запита Джордж Крам.

Боб се усмихна виновно и погледна Маргарет.

— Тя се сети... На мен сигурно никога нямаше да ми дойде наум такова нещо.

— Предчувствувах, че лечението до нищо хубаво няма да те доведе — казах аз.

Маргарет тихичко се засмя. Приблужи се до мен и сложи ръка на рамото ми.

— Нима вие нямаше да направите същото, ако ви се удадеше случай?

— Аз нямам представа как се прави това. Боб, как го направи?

Вместо него отговори Самуел Фин.

— Цялата работа е в автоматичната количка. Тя е снабдена с радиоманипулатор с механични ръце, с помощта на които инженерите извършваха в пещерата разни работи. Управлението е дистанционно. Боб е изключил телеметричната схема и е поставил на количката своята изчислителна машинка „Феано“.

Целият номер е в това, какво е заложил той в тази мъничка електронна глава.

— Мег постави машинката на количката — каза Боб. — Снощи, по време на посещението на болен в шатрата.

— Вие сте се сработили по най-неочакван начин — ядосано каза Крам. — Голяма работа ще стане! Здравата ще си патите.

— Юридическото определение е преднамерен саботаж — добави Фин.

Погледнах със съжаление Боб. Погледът му беше замечтан и това изведнъж много ме ядоса.

— Глупак си ти, ей това ще ти кажа. Мислиш, че бомбата няма да избухне? Надяваш се, че военните няма да намерят начин да я взривят ли? Просто не разбирам каква идиотска логика те е ръководила? Вярна е приказката: когато господ иска да лиши някой мъж от разум, той насъсква срещу него жена.

И рязко отхвърлих от рамото си ръката на Чикони.

— Вие, двама кръгли идиоти, не разбирате какво ще стане сега — продължих аз. — Особено за тебе, Вигнер.

— Тази бомба няма да избухне — отчетливо каза Боб. — Никога. Само ако някой се реши да иде в пещерата.

— Дявол знае, може би ще се намерят доброволци — каза Крам.

— Могат да се намерят измежду безработните — подхвърли Фин. — Впрочем ако теб самия те раздрусат хубавичко господата от следствените органи, и ти ще кажеш какво трябва да се направи, за да се откачи от бомбата твоят глупав взривател.

— Там е работата, че няма да кажа. Просто защото и аз самият сега не зная как е устроен взривателят.

Спогледахме се. Очевидно беше, че Боб лъжеше. Страхуваше се да не се намери предател между нас.

— Знаете ли какво представлява машина, която работи по принципа на свободното търсене? Не? Представете си, че се намирате в непозната тъмна стая, подредена с мебели, и вие трябва да излезете от нея. Започвате наслуки да обикаляте в тъмното, да се блъскате в непознати предмети, да опипвате стените, докато намерите вратата. Казано на кибернетичен език, вие действувате без всякаква предварително разработена програма, само сте си наумили крайната цел. Точно така действуваше автоматичната количка, на която аз поставих „Феано“ с много примитивна програма: да стигне до пещерата, да откачи от бомбата два проводника и да присъедини към същите контакти два други с термистор, включен последователно. Докато обикаляла количката, машината „Феано“ сама си е съставила програма за по-нататък...

— А източникът на хранване? — запитах аз.

— От акумулатора на количката.

— Не разбирам как е могла да ти помага тази дама, след като не разбира от нищо друго освен от спринцовки и клизми.

Кой знае защо, аз все още изпитвах неприязън към Чикони.

Тя прихна да се смее.

— Сега вече всеки човек знае как се включва и изключва радиоапарат. Боб ми обясни какво трябваше да включа и да изключа на количката. А изчислителната машинка покрих с брезента.

— И количката сама ли потегли? — запита Крам.

— Една минута след като поставих „Феано“, количката тръгна. Аз дори не забелязах в тъмното къде изчезна. Впрочем защо тя потегли точно по циментираната пътечка?

По лицето на Боб се изписа недоволство.

— Господи, колко е трудно да се обяснява нещо на хора, които не знаят математиката. Просто аз така запрограмирах работата на „Феано“. А после в процеса на работата тя сама е усъвършенствувала програмата.

— По-добре никога да не беше изучавал тази проклета математика — измърмори Фин. — Ще ти излезе солено.

Вратата на стаята се разтвори широко, влязоха полковник Джейкс и двама цивилни. Ние застанахме до Боб.

Погледнах цивилните. Колко много си приличат всички те! Тъпи недодялани мутри, широки рамене, дълги ръце, жесток израз на лицето.

— Кой? — запита единият от тях, като ни оглеждаше.

— Ето онзи, с петната по лицето, Вигнер — отговори полковник Джейкс, — и тази дама...

— Засега дамата не ни трябва — каза цивилният. — Излезте всички от стаята.

— Защо нямате специално помещение за такива работи? — грубо запита Джейкс вторият цивилен.

— За какви работи? — Не издържах аз и направих крачка напред.

Ох, как обичам да удрям такива мутри! И колкото повече се съпротивяват притежателите им, с толкова по-голямо наслаждение удрям!

— Всъщност вие кой сте? — запита единият.

— А вие?

Мускулите по квадратната му физиономия заиграха. Притъмня ми пред очите от желание да го ударя. Крам ме хвана за ръката.

— Да вървим — каза той. — Нямаме работа тук.

— Именно — процеди през зъби цивилният.

Погледнах Боб и му кимнах окуражително.

— Предложи на тези двама биволи да се прославят в цялата страна. Ако искат бомбата да се взриви, какво им струва да слязат в пещерата под скалата?

Цивилният, който стоеше до мен, незабелязано ме хвана за дясната ръка и я стисна с всичка сила. Очите му се превърнаха в две тесни сълзящи цепнатинки. Беше дяволски силен, но ме бе подценил. Като работех само с китката си, така му извих ръката, че си захапа долната устна и отпусна пръстите си. Всичко това стана при пълна тишина само за няколко секунди.

Безмълвно се разбрахме.

— Боб, ще ми разкажеш как са се държали тези джентлмени! — извиках аз, излизайки последен от стаята.

— Ама че дисциплинка — мърмореше Джейкс, настанявайки се на високия стол в бара. — Заради такива идиоти като вас мога да загубя длъжността си.

— Трябва да изгонят в оставка всички военни и тогава няма да са нужни бомби! — неочаквано викна Фин.

Джейкс го погледна с уморени очи.

— Каква е разликата кой ще ги изпробва, дали военни или цивилни? Впрочем бомбите са ги измислили не военните, а интелигентни господа с висше научно образование като вас...

Не очаквах от Джейкс такава тирада!

— И все пак, полковник, добре е, че бомбата няма да бъде взривена. Във всеки случай тази. Някак си по-леко се диша — подхвърли Крам.

Джейкс сви рамене.

— Ще бъде взривена. Непременно ще бъде взривена.

Изпи уискито и изведнъж избухна:

— Смятате се за умни хора, а се държите като сополанковци! И какво постигна това момче? Провали експеримента? За какво? Да покаже, че е герой, че е против атомните изпитания? Кому е нужно това? Аз не знам какво е направил там и какво общо има тук

математиката и изчислителната машинка. В света всичко се преобърна с главата надолу и това, което по-рано вършеха мошениците, сега го правят математиците. Не разбирам как го правят. И изобщо що за гадост е това кибернетиката и защо с нейна помощ може да се прави всичко, което ти скимне. Но каквото и да е направил Вигнер с бомбата, тя въпреки това ще се взриви. Разбирате ли, палета? Рано или късно всичко ще си отиде на мястото. Не съм виждал по-глупава хлапашка работа. Струва ми се, че сте на страната на Вигнер. Само че това е умряла работа, уверявам ви.

— А какво ще стане с него? — запита Чикони.

— А не ви ли интересува, мис, какво ще стане с вас?

— Интересува ме какво ще стане с него.

— Не ми е известно какви са законите в това отношение — измърмори Джейкс. — Но ще му посмачкат ребрата. Може би и вашите ще посмачкат. Та нали тези момчета няма да повярват, че вие сте осъществили номера с бомбата, без да я докоснете с ръце.

— Умните хора ще повярват.

— А вие да не мислите, че умни хора ще избиват зъбите на вашия гениален математик? Свещена наивност. Не по-умни от тези, които сега разговарят с него.

Станах и погледнах въпросително Джейкс.

— Седете спокойно. Разбрал съм се с тях, че тук на базата няма да правят с него нищо подобно. В противен случай не гарантирам за последствията. Ако работниците и инженерите в шатрата научат, че постъпват лошо с Вигнер, на базата могат да възникнат безредици...

— Аха! — възкликна Крам. — Значи не само ние, но и момчетата от шатрата са на страната на Боб!

Джейкс си допи чашата, стана и каза:

— Да. Това задоволява ли ви?

— Разбира се.

— Вървете по дяволите.

Той излезе от бара. Мъчех се да си представя за какво разговарят сега с Боб тези тъпи мутри. И защо изпълняването на такива задачи се възлага винаги на изроди?

VII

Преместиха Боб в стаята на втория етаж, до кабината на радиостанцията, и поставиха до вратата часовой. Когато излязох в коридора да пуша, часовоят дойде до мен и каза:

— Жалко за момчето. Сигурно здравата ще си изпати. Значи бомбата няма да се взриви?

— Да, няма да се взриви. Боб е предвидил много неща. И всичко, което е предвидил, е заложено в електронната глава на автоматичната количка.

— Разправят, че била под скалата и докато там не отиде човек, не може да се взриви.

— Точно така. А ти откъде знаеш всичко това?

Часовоят ми смигна хитро.

— Ние всичко знаем — отвърна той. — Много жалко за момчето. И за жената... Вярно ли е, че тя го е накарала да направи тази работа?

— Не знам кой го е накарал.

Следователите се настаниха в стаята, в която по-рано работеше Боб. От време на време те излизаха оттам ту по един, ту заедно, отбиваха се в шатрата, поглеждаха в другите стаи, включително и в моята, записваха си нещо, правеха снимки. После извикаха на разпит Маргарет Чикони.

Много се безпокоях за нея и я чаках пред входа на сградата. За моя изненада освободиха я много скоро, след десетина минути.

— Любезни момчета — каза тя, като палеше цигара.

— Какво те питаха?

— Ами най-различни неща. Казват, момиче от добро семейство не бива да се забърква в такива работи. Подробно разказах как съм разединила червения от зеления проводник на акумулатора на количката и вместо тях съм свързала червения и зеления проводник от машинката „Феано“. „А къде закрепихте термистора?“ — запита единият от тях. „Не знам какво е това“ — отвърнах аз. Вместо мен отговори другият: „Той го е сложил на мястото на сигналната

лампичка.“ После ми показа малка електрическа крушка и зелено капаче, които преди бях видяла върху таблото на уреда. Намерили са ги в бюрото на Боб.

— И това ли е всичко? — запитах аз.

— Да.

— Какво ще стане по-нататък?

— Сигурно скоро ще ни откарат...

— Слушайте, Мег, как ви хрумна и на двамата да направите такова нещо? — попитах аз.

Тя се усмихна и тръгна бавно по пясъка. Когато излязохме от сянката, хвърляна от сградата, тя извика:

— Вижте, над скалата лети вертолет!

Наистина точно над скалата беше увиснал вертолет. Дочуваше се бученето на моторите.

— Изследват нещо.

Тя кимна и се засмя:

— Боб така го е направил, че нищо няма да им помогне. Само ако се намери доброволец да иде под скалата.

— Вие ли му подсказахте?

Тя ме погледна учудено. Мег наистина беше много хубава. Аз дори се смутих, толкова красива ми се видя. Продълговато, леко почерняло от слънцето лице, големи сини очи, разкошни черни коси...

— Как бих могла да му подсказа, когато нищо не разбирам от атомните работи, а още по-малко от математика?

— Тогава как стана тая работа?

— Наистина не знам. Струва ми се, че започна от медицината. При Боб е разстроена вътрешната регулация, а отгук идва и хормоналната недостатъчност. По време на ултравиолетовите облъчвания ние разговаряхме на тази тема и за причините, които предизвикват разстройства от подобен род. Аз съм привърженица на теорията, че регулацията на секреторната система се разстройва по много по-дълбоки причини, отколкото е прието да се смята. Нали знаете, че с всяка година броят на шизофрениците, епилептиците и алкохолиците нараства. Това се дължи на обстоятелството, че нервната система на човека не може да се приспособи към онова, което става в света. После разговаряхме за времето, в което живеем, и накрая заговорихме за водородната бомба. Разбирате ли?

Кимнах в отговор. Вертолетът над скалата бавно кръжеше, след това бавно заслиза.

— Ами ако все пак я взривят? — прошепнах аз.

— Едва ли. И така, когато заговорихме за водородната бомба, аз казах, че се възмуцавам от учените. Възможно ли е науката, толкова могъща и толкова всесилна, да не е в състояние да възпре стремежа на хората към самоубийство? Нима няма такива научни средства, които да направят войната просто невъзможна? Хората се научиха да покоряват реки и морета, да управляват космически кораби, обуздаха атомната енергия. Нима е невъзможно да се разработи нещо такова, което автоматично да унищожава зародишите на войната?

Боб каза, че това е една много интересна идея и че трябва да бъде проучена от математична гледна точка. И аз му разказах прочетената повест в неделната притурка. В нея се говореше за един учен, който изобретил апарат, способен да разруши земята на дребни парченца, ако някъде на земното кълбо избухне дори една бомба. Разбирате ли, ако някой взриви атомна бомба, апаратът автоматично включва верижна реакция, от която загива цялата земя. Ученият направил това достояние на целия свят и хората били принудени да стигнат до споразумение никога да не воюват. Не е ли възможно да се направи такъв апарат? Толкова е нужен!

— Е, и какво каза Боб? Може ли да бъде създаден такъв уред?

— Той не каза нищо за такъв апарат. След един или два дена, когато се върнахме към тази тема, ме попита какво ми е отношението към скалата, под която е сложена новата водородна бомба. Отговорих му, че скалата за мен е символ на смъртта и че не вярвам някога хората да поумнеят. Не мога да гледам тази скала. Страх ме хваща, сънувам я нощем...

— Впрочем и аз също...

— Тогава Боб каза, че водородната бомба под скалата никога няма да се взриви... Отначало не повярвах, но той говореше за това толкова сериозно... И аз се съгласих да поставя на количката неговата изчислителна машинка. Мислех, че всичко ще бъде така, както казваше той.

— Сега скалата не ви ли изглежда символ на смъртта?

Маргарет се усмихна и поклати отрицателно глава.

— Аз много обичам Боб — неочаквано каза тя.

Вървахме бавно по мекия топъл пясък и аз се мъчех да разбера какво е станало в душата на тази красива девойка. Ако в началото някой ми беше казал, че Маргарет ще обикне момък с физиономията на Боб, не бих повярвал за нищо на света. А сега това ми се стори съвсем естествено. Никак не се учудих, когато тя открито и откровено каза, че го обича. Дори го очаквах.

Сякаш отгатнала мисълта ми, Мег каза:

— Жените винаги... обичат героите. Така е било във всички времена. Невъзможно е да останеш равнодушна към човек, който със силата на разума си е укротил чудовище, способно да убие наведнъж милиони хора. То е като в древните приказки. В тях побеждават злите великани, огнени дракони, страшни чудовища. Боб победи водородната бомба. Ако всеки учен направи нещо подобно... тогава животът на земята би бил вечен...

— Той ще бъде вечен — не знам защо, уверено отвърнах аз.

— Само дано на Боб не му се случи нищо — промълви Мег.

— Нищо няма да му се случи. Чухте ли какво каза полковник Джейкс?

— И двамата скоро ще ни откарат оттук...

Помислих малко и казах:

— Важното е за това, което направи Боб, да научат колкото е възможно повече хора!

Мег се спря и ме погледна хитро в очите.

— Уилям, вие много пиете и никак не се интересувате какво става по света.

Наистина, аз бях забравил дори кога за последен път съм слушал радио.

— А какво става по света?

— Цялата страна се е разбунтувала. Всички вестници са изпълнени със съобщения за постъпката на Боб. Най-изтъкнатите учени одобряват постъпката му. Създадена е „Научна лига за солидарност с Вигнер“. Вчера един голям физик говори по радиото за идеята да бъде създаден комитет за разработване на активни научни методи за борба с атомната опасност. Той заяви буквално следното: „Примерът на младия математик Боб Вигнер показва колко много можем да направим ние. Дойде време да се действа активно.“

Учените трябва да са най-напред...“ Те наистина ли могат да измислят такъв апарат, за който се е споменавало в разказа?

Хванах ръката на Мег и я стиснах сърдечно.

— Ако всички учени заговорят с такъв език, няма да има нужда от никакъв специален апарат...

VIII

На другия ден следователите си заминаха и на Боб му разрешиха да излезе. Чакахме го, събрани долу при стълбището. Когато се показа, хванал под ръка Мег, ние му устроихме бурни овации. Свирехме и крещяхме толкова силно, сякаш не бяхме трима, а тридесет и трима души. Не очаквах, че най-много от всички ще крещи Самуел Фин. Боб се хилеше до уши и ни се покланяше като неопитен млад актьор. Зад него стоеше часовоят и също се усмихваше.

— Какво сте се развикали? — сопна се неочаквано появилият се полковник Джейкс. — Ама че неприятности създадохте, Вигнер!

— Служа на отечеството — израпортува Боб. — Нали чудесно съм го измислил, полковник!

— Хлапак! Това е само първото действие на драмата. Скоро ще дойдат да ви приберат. Наредено ми е да не ви пускам да излизате от територията.

— Че какво от това... Само че туй няма да помогне. Смятайте, че бомбата е жива погребана.

Полковникът поклати глава и без да каже нито дума, си тръгна. Ние всички нахълтахме в бара.

— Предлагам да пием за младоженците — казах аз, като наливах в чашите шампанско.

— За кого — учудено запита Крам.

— За двойката Вигнер. Хайде да се чукнем, Боб.

Нашият математик просто замря с отворена уста, после премести уплашен поглед към Мег. Тя се усмихваше хитро.

— Е, какво ме гледате? — обърна се тя към Боб. — Нима не искате да бъда ваша жена?

Боб започна да бръщолеви невъобразими глупости и за да го избавим от това затруднение, отново започнахме да крещим.

— Момчета, нашата база сега не върши работа. Ще я закрият, защото пещерата е заета! — викаше пийналият Фин. — А да знаете

само какво момче е родила моята жена! — после ме погледна и сподавено каза: — Това не важи за теб.

— Стига си се сърдил. Нека се помирим. Такъв ден е!

Всички ме подкрепиха.

— Самуел, не му се сърди. Той тогава ги надрънка едни пиянски.

Фин се намръщи и ме загледа изпод вежди. Но очите му бяха весели, а не зли.

— Добре. Съгласен съм.

Отпихме двамата от чашите, а после се целунахме.

В разгара на веселбата на вратите на бара застана полковник Джейкс с някакъв младеж. Веднага утихнахме.

Непознатият беше висок, рус, с бледорозово, почти детско лице. Изглеждаше съвсем момченце с красиви пухкави като на дете устни. Той се поклони любезно и каза тихо:

— Добър ден.

— Това е нашият нов математик. Запознайте се.

Полковник Джейкс излезе, а ние продължихме мълчаливо да разглеждаме новия.

— Фамилното ми име е Скот, Робърт Скот — промълви найсетне момъкът. — Ще разрешите ли да седна при вас?

— Моля — Фин кимна към свободния стол.

— А как се казвате вие? — гласът на новия беше мек и тих.

Ние мълчахме.

— Завърших неотдавна математически факултет в Чикаго — продължи той. — И ето че веднага след защитата на дипломната работа ме изпратиха тук. — Той се усмихна, после стремително стана и каза: — Нека да прием за запознанството.

Отиде до тезгяха на бара и започна да налива джин. Нямаше понятие как да се държи с възрастни хора.

— Моля, вземайте — каза той, като поставяше чашите. Цялото му лице бе пламнало в руменина.

Ние запазихме пълно мълчание и продължавахме втренчено да наблюдаваме математика.

— А кой от вас е мистър Вигнер?

— Аз — дрезгаво отговори Боб.

— Запаметяващото устройство на изчислителната машина „Феано“ е разработена от мен под ръководството на професор Колинз.

Той ви познава...

Боб кимна леко.

— „Феано“ е чудесна машинка. Удобна, нали? — продължаваше да бърбори Робърт Скот, като едва допираше устни до чашата си.

Ние не отговаряхме. В бара стана някак неприятно.

Няколко минути цареше мълчание. Скот съвсем се обърка. После без основание, обръщайки се към Крам, заговори:

— Делта-квантуване е прекрасно нещо. Всъщност това е напълно сигурен метод да се съставят всякакви алгоритми. Дори такива, които не могат да се изразят в аналитични функции.

Боб прехапа устната си и стана. Маргарет също стана от масата.

— Да вървим, Боб...

Те излязоха от бара и Робърт Скот ги изпрати с учуден поглед.

— Съпрузи ли са? — плахо запита той.

Никой не му отговори.

— Пийте — каза той умоляващо и после съвсем тихо добави: —

Моля ви...

Изведнъж ми дожаля за него.

— Та какво казахте вие за делта-квантуването? — запитах аз.

Той веднага се оживи.

— Вие математик ли сте?

— Не, дозиметрист съм.

— Делта-квантуването представлява, така да се каже, разлагане на непрекъснатите операции на последователни импулсни операции. Ако вие работите например с изчислителни машини със секретно действие, то за да ги накарате да изпълняват каквито и да било сложни непрекъснати действия, трябва да разложите тези действия на отделни импулси. Сигурно точно така е постъпил мистър Вигнер, когато е решил да замени взривателят на водородната бомба. Нали?

— Н-не знам...

— По друг начин е невъзможно — продължаваше хлапакът. — Мистър Вигнер не е бил никога в пещерата, където е поставена бомбата, и никога не е виждал тази бомба. Той само е знаел, че тя е снабдена с електровзривател. И ето, разполагайки с тези нищожни изходни данни, е успял да състави остроумна програма за „Феано“. В университета всички му се възхищавахме. Професор Колинз ми възложи да разкажа на университетския семинар как се прави това.

Робърт се усмихна смутено и отпи малко от чашата си.

— А вие самият знаете ли как става? — запитах го аз.

— Да — отговори той и добави: — Сигурно Вигнер е много талантлив математик.

— Защо пристигнахте тук?

— Аз ли? — учуди се Робърт Скот. — Нима не са ви казали?

— Че каква важна клечка сте вие, за да ни говорят за вас? — не се стърпя Крам.

— Ами за това пишат във всички вестници и...

— Ние не четем вестници! — срязва го Фин. — Да вървим, момчета.

Станахме и излязохме от бара, без да докоснем джина, който Робърт Скот ни бе предложил.

IX

Бяхме се събрали до оградата край часовоя и наблюдавахме бетонираната пътека, която водеше за пещерата. Беше ранно утро, но слънцето страшно печеше. Боб се разхождаше нервно напред-назад, напрегнато обмисляше нещо. Маргарет не сваляше влажните си очи от него. Малко настрани стояха полковник Джейкс, синеокият хлапак-математик и двама цивилни, пристигнали от центъра. Всички работници от шатрата бяха излезли да видят какво ще стане. Облечени с лилави комбинезони, те стояха на разстояние зад нас.

— Престани най-сетне да се мотаеш напред-назад като махало!
— ядосано каза Крам.

Боб спря да се разхожда.

— Какъв идиот съм само! Да не взема под внимание такова елементарно нещо...

— Какво?

— Ами това, че втора количка със същото електронно устройство може да обезвреди първата...

— А, ти за това ли... Пропуски се случват и при вас, властелините на най-точната наука — с известна ирония каза Фин. — Скот е използвал същия метод като тебе, нали?

Боб кимна.

— Боб, моля ти се! — възкликна Мег. — Може би в края на краищата работата не е в тази конкретна бомба, а в нещо по-голямо. Главното е да се насочи мисълта на хората.

— Да се насочи мисълта ли? — Боб хвърли гневен поглед към Робърт Скот, който очакваше с нетърпение резултатите от едноседмичната си работа по програмиране на „обезвредяващата операция“. Новият математик се вълнуваше като ученик пред изпит.

На него и през ум не му минаваше каква чудовищна подлост бе извършил, какви надежди бе разбил. За него това представляваше само задача по делта-квантуване.

— Нима може да се насочи мисълта на такива — продължи Боб с горчивина. — Те работят за войната безразсъдно и когато атомният пламък ги обхване, те дори няма да разберат, откъде се е появил...

— Животът ще ги научи — каза Крам.

— А може би нищо да не излезе от опита му? — запита Мег.

— Ако се съди по това как разсъждава върху методите на програмиране, ще успее. Той е ученик на Колинз. Старецът не знае нищо освен математиката. На него му е безразлично какво ще изчислява: убийство на хора или механизирана детска играчка. Той внушава на всичките си ученици своята максима: „Математиката управлява света, а всичко друго е празна работа.“

Боб говореше пламенно и разпалено.

— Може пък да не е чак толкова умен, колкото ти се струва? — промълви Маргарет.

Робърт Скот застана на средата на пътеката, сложи длан над очите си и изведнъж закрещя:

— Вижте, те идват! Идват тук!

Отначало нищо не можеше да се различи, но после на сивия фон заблестя приближаваща се точка...

— Идват, идват двете колички! Чудесно! — викаше Скот.

Радостен и развълнуван, той започна да се щура от един към друг, повтаряйки:

— Всичко е правилно! Значи не съм сгрешил! Прекрасно нещо е това делта-квантуването!

Изтича при нас и се развива:

— Момчета, сега се вижда вече съвсем ясно! Моята количка е отзад! Тя води първата!

Фин го отблъсна с всичка сила от себе си.

— Пръждосвай се отгук, пале краставо, гадина! — изсъска той през зъби.

Но Робърт нищо не забеляза. Подскачаше на място, пляскаше с ръце и показваше на всички двете колички, които се приближаваха бързо към нас.

Количката на Боб с машинката „Феано“, покрита с брезент, се движеше отпред. Плътно до нея отзад, прикачена с автоматично краче за никелирана скоба, се движеше количката на Робърт Скот. Сякаш конвоираше първата количка.

Военният инженер още в движение подхвана двете изчислителни машинки „Феано“, проводниците се скъсаха и количките моментално спряха.

Стана много тихо. Лицето на Боб се изкриви като от страшна физическа болка.

— Това е край — каза Фин, обърна се рязко и тръгна към сградата.

Ние се потътрихме бавно подир него. Работниците се прибраха мълчаливо в шатрата.

— Вигнер и Чикони! — извика Джейкс.

Боб и Маргарет се спряха.

— Вие ще заминете с тези господа.

Джейкс посочи цивилните. Боб кимна.

— Ще си вземем багажа.

— Само че не се бавете.

На входната врата се показа Фин с куфар в ръка.

— Ще ме вземете ли с вас? — обърна се той към един от цивилните.

Онзи погледна въпросително полковник Джейкс.

— Самуел Фин онзи ден подаде рапорт за разтрогване на контракта. Подписа клетвата за запазване на тайната.

— Нямам нищо против. Можете да седнете в колата, в която ще пътува жената.

Приближих се до Фин и му стиснах ръка.

— Целуни момченцето си.

— Сега разбрах, че на моето момченце му е необходимо нещо повече от целувка.

— Прав си.

Всички се прибраха, а аз останах долу, за да изпратя Боб. Той слезе заедно с Мег много по-рано, отколкото очаквах. Стана ясно, че багажът им е бил готов за пътуване.

Стояхме тримата и гледахме към скалата.

— Значи не й е било съдено да остане — въздъхна Боб. — Борбата едва започва!

— Точно така. Слушайте.

Беше Крам. Той се приближи до Мег и й подаде своя транзистор.

— Това е сватбеният ви подарък от мен. Слушай, Боб, какво си извършил!

„... речи сега са излишни! — чу се от транзистора. — Прогресивните учени днес активно се включват в борбата против атомната опасност. Кой по-добре от нас знае какво носи на човечеството атомната война? Не бива да стоим със скръстени ръце и да чакаме господ да ни поднесе мира. За него е необходимо да се бием, упорито, неуморно като Боб Вигнер.“

Предаването на митинга ставаше от някакъв огромен площад. Речите на ораторите биваха прекъсвани от шумни възгласи, свирене с уста, викове: „Долу учените, които работят за война! Ще защитим Боб! Ще отстояваме мира! НЕ на атомните и водородните бомби!“

— Това е по-силно от водородните бомби — каза Крам.

... Двамата с Крам гледахме известно време след тях. После аз отидох в бара.

На масичката в ъгъла седеше Робърт Скот и си пийваше лимонада. Тананикаше си някаква песничка и пишеше нещо на лист хартия.

— А, Уилям, салют! — извика той весело. Настроението му беше великолепно. — Знаете ли какво изчислих сега? Може да се създаде такава система на изпробване на водородните бомби, която ще бъде напълно сигурна. Просто не съществува алгоритъм, по който би могло да се наруши тази система. Стопроцентова сигурност!

Пресуших пълна чаша уиски и отидох при него.

— Я ми покажи тази система...

— Ето. Само че вие не сте математик и няма да разберете нищо.

— Все ще се оправя.

— Аз ще ви обясня. Да предположим, че в този блок има взривател, който се привежда в действие от известна група електрически импулси...

Взех изписания с формули лист и го смачках в юмрука си.

Робърт Скот вдигна към мен учуден поглед.

— Аз не бях ви обяснил още...

— Всичко ми е ясно.

Сграбчих Скот и рязко го вдигнах от стола. Облещените му очи бяха пълни с ужас.

— Уилям, какво правите... Ами че аз... Наистина, недейте... Аз само...

— Пале такова, ти разбираш ли какво направи?

— Нищо лошо... На мен просто ми възложиха...

— Ами ако ти бяха възложили да изчислиш как най-добре да убиеш майка си? — промълвих аз, притискайки Скот до стената. Изпитвах неудържимо желание да го удуша.

Скот яростно разтърси главата си.

— Не... не... не... — злобно повтаряше той.

— А добре ли е да помагаш да убиват милиони други майки?

В миг той се отскубна, завря се в ъгъла и закрепця:

— Какво сте се заяли с мен? Аз съм само математик. Решавам задачи, и толкова. Нямам никакво отношение към бомбите. Дори не знам какво представляват!

Погледнах с презрение това безнадеждно същество, заплюх го и тръгнах към стаята си да си приготвя багажа.

КАК ЗАВЪРШИ РИЖАВАТА ХРИЗАНТЕМА

За една нощ в Куизпорт предадоха богу дух буквално няколко десетки богаташи. Измирането на милионерите заплашваше да прерасне в общонационален скандал и правителството доста се поизмъчи, за да спаси авторитета и устойчивостта на нашия „най-добър начин на живот в света“. Събитията се затулиха с тайнствено мълчание... И благодарение само на нашия Купър ние научихме едно-друго...

Господарката на Даниъл Купър наричаха Рижавата хризантема. Нейното име дълго не слизаше от колонките на скандалните съобщения, които се печатаха в големите и малки вестници. Дебела, активна, нахална и боядисана, тя беше способна на най-дивашки прояви. Мъжът ѝ, Клод Бърнър, с нездрав цвят на лицето невротик, страдащ от хемороиди, загубил надежда да има наследник, пиеше по цели дни и нощи. И когато богатшите организираха в Куизпорт свой ресткамп — лагер за почивка, той се оттегли там.

След като вилня още няколко месеца в големите градове, Евелина Бърнър, тоест Рижавата хризантема, реши най-сетне да се присъедини към своя мъж. При заминаването си тя взе Даниъл Купър в качеството на готвач. Когато изпращахме своя приятел, всички му завиждахме.

— Щастливец! Да постъпиш в семейството на гъбав с пари човек! Пък и ще видиш Куизпорт!...

Купър само се усмихваше. Физиономията му, разплула се от удоволствие, сякаш говореше: „Какво да се прави, момчета! Някога може би и на вас ще ви провърви.“

За Куизпорт се носеха най-невероятни слухове. Работата е там, че след като построиха там свой камп, направиха всичко възможно никой нищо да не научи за живота им. Оградиха Куизпорт с висока стена с бодлива тел и с непроницаема завеса на мълчание и тайнственост. Това беше техен собствен камп и никой не можеше да си покаже носа там без тяхно разрешение.

И точно затова за Куизпорт се носеха най-невероятни слухове. Разправяха, че милионерите уж си построили там плавателен басейн и го напълнили с чисто уиски, че лейдите и джентълмените се разхождали там голи. Веднъж пуснаха слух, че уж куизпортовските богаташи вечер се съревновавали кой на кого ще успее да прегризе гърлото. И наистина някой с очите си бе видял как от Куизпорт излизали санитарни линейки.

Дори когато в Куизпорт се разви тайнствената трагедия, в резултат на която загинаха няколко милионери и членовете на семействата им, а някои полудяха, и тогава никой не разбра какво точно е станало.

Точно по време на тази тайнсвена драма на страшната епидемия на лудост загина и Рижавата хризантема.

Скоро при нас се върна Даниъл Купър. Беше с износено карирано сако, цялото в мръсни петна, сякаш е работил цял месец като надничар в обор. Беше мрачен, смъкнал се, бледен и мълчалив. При всеки опит да го заговорим, той вдигаше уморените си, зачервени от безсъница очи, които сякаш молеха: „За бога, оставете ме да дойда на себе си. Недейте сега...“

Господ ни възнагради за търпението ни и в един прекрасен ден дългоочакваната изповед на Купър се състоя при хора, редовно посещаващи „Гласът на сирената“. Веднага разбрахме, че Даниъл е решил да разкаже всичко. След като отиде до бара и изпи наведнъж две порции, той неочаквано се обърна към нас и извика:

— Хайде, идвайте, черпя всички!

— Откъде имаш пари, Купър? — учудихме се ние.

Той цъкна с език.

— От мисис Евелина Бърнър, от Рижавата хризантема, царство ѝ небесно. Не ме излъга. Каквото ми обеща, получих си го...

— Може би сега ще разкажеш?...

— Сега? Че защо не? Парите са ей тук — и Купър се потупа по джоба. — Никой няма да ми ги вземе. Мога да разкажа.

Това, което той ни разказа, ни изуми.

— Не мислете, момчета, че още от самото начало там е имало нещо свръхестествено — започна той. — Тези богаташи са си живели и живееха както живеят повечето хора. Е, пийваха си повечко, танцуваха бесен туист, понякога излизаха на улицата голи... Това не е

нищо. Всичко вървеше нормално. Жените флиртуваха. Мъжете се надиграваха един друг на карти. Два-три опита за убийство поради ревност — и това е всичко. Тишина и спокойствие... Ако се сравни с това как те живеят тук, в града, под заплахата да бъдат нападнати от някой убиец или да бъдат разобличени във вестника, то там в Куизпорт те наистина си почиваха.

Почиваше си и Рижавата хризантема. Взе си пет котки, две кучета, боа и като луда си играеше с тях. След като се наиграеше с животните, тичаше в града да побъбри в кафе-сладкарницата с приятелки, научаваше всички клюки и донасяше вкъщи цял куп новини и покупки.

— Даниъл — казваше ми тя, — това е новата напитка „Гурвир“. В рекламата е казано, че като пиеш от нея, ще видиш каквото си поискаш.

— Да, мем...

— Я го опитай!

— Какво говорите, мем...

— Хайде, хайде! Аз пък ще го опитам след теб. Ами ако излезе отрова?

Опитах „Гурвир“ и й разказвах какво чувствавам. Нищо особено, само леко ми се виеше свят. Тогава вече господарката пиеше „Гурвир“ и после цяла седмица разказваше за виденията си.

В Куизпорт процъфтяваха най-вече аптеките. В тях се продаваха прахчета и илачи, забранени от закона. Хризантемата ги опитваше всичките по един, после по два и така нататък. Но преди да ги опита, тя правеше опитите си върху мен. Няколко пъти за малко не отидох на оня свят, а веднъж след някакви хапове много ми се искаше да удуша господаря си, мистър Бърнър. Тогава той също изпи такъв хап, изпи хапче и мисис Евелина и в продължение на три часа ние много искахме да се удушим един друг. Дойдохме на себе си в различни положения. Мистър Бърнър до две удушени котки, Хризантемата беше удушила боата, а аз лежах върху парчетата на счупения газов котлон.

— Силно усещане! — възхищаваше се Хризантемата. Не ми оставаше нищо друго, освен да се съгласявам с нея.

Впрочем да не мислите, че подобни неща ставаха само в нашата къща. Така беше във всички домове и вечер хората си разправяха впечатленията и се смееха гръмко над своите дяволии.

И всичко щеше да си върви добре, ако в Куизпорт не беше дошъл холандецът Ван Бикстиг. Казват, че притежателят на куизпортския нощен клуб мистър Айсман бил поканил Ван Бикстиг и помощниците му.

Не може да се отрече, че именно мистър Айсман беше първият, който разбра истинския смисъл на въздействието на съвременното изкуство върху човешките души. Той често казваше на посетителите на своя клуб, че всички тези модернизми и абстракционизми са нищо в сравнение със съвсем новото направление, което са разработили и развили влезлите сега на мода електро-психокомпозитори. Лейдите и джентълмените пищяха и беснуваха от желание да изпитат какво е това. И тогава в Куизпорт се появи споменатият по-горе Ван Бикстиг.

Холандецът много скоро покори душите на всички куизпортовци. Ето каква бе причината за това. Той можеше да предизвиква в посетителите на клуба всякакви чувства.

— Как става това? — запита един от слушателите Купър.

— Тези чувства той ги имаше записани на лента също както на магнитна лента е записана музика. И той изсвирваше лентата пред всеки желаещ...

— Нещо не ми е ясно...

— И аз самият нищо не разбирах. Но скоро по молба на милионерите холандецът започна да продава на всеки, който можеше да плати петдесет хиляди долара за своите магнетофони с комплект записи. То се знае, Хризантемата беше една от първите купувачки. И купи не един, а наведнъж три магнетофона — за себе си, за мистър Бърнър и за мен.

Тия машини имаха шест кабела с шест електрода които с помощта на специални смукала трябваше да се закрепят: два на тила, един на гърдите, два под мишницата и един на кръста. След това се включваше лентата със запис на сенсограма...

— Е, и какво ставаше?

Купър се усмихна мечтателно.

— Нали знаете, момчета, че през живота си не съм свирил на никакъв инструмент. А тогава, когато включих първия път този сензограф и започнах да свиря през нервите си онова, което беше записано, имах чувството, че съм попаднал в друг свят. Всичко пред очите ми изчезна — и мисис Хризантема, и мистър Бърнър, и стаята,

където ставаше всичко това. Прозорецът със спуснатата плътна щора изведнъж стана невероятно широк и се превърна в сцена, на която бях застанал аз, а пред мен в партера седяха хора, мъже и жени, и всички ръкопляскаха. Аз се поклоних и после се приближих до рояла. Свирих на него цял час като екзалтиран, изпитвайки при това най-различни страшно бурни чувства. Като че ли не бях аз, а съвсем друг човек. И после всичко изчезна и аз се превърнах в това, което съм!

— Чудесно! А как става това?

— Много просто. Фирмата, за която работеше Ван Бикстиг, прави записи на нервни преживявания на известни хора, а после ги размножава на магнитна лента. Всеки може по желание да се почувствува в положението на всяка знаменитост. Веднъж аз имах щастието да бъда естрадна певица. Да ви кажа откровено, прекрасно усещане!

— Интересно! Значи се потвърждава теорията, която доказва, че чувствата на човека са също електричество?

— Точно така — потвърди Купър. — За кратко време мисис Евелина и мистър Бърнър преживяха чувствата на маса интересни хора. Ту свиреха, ту пееха с гласовете на знаменитите певци, ту пишеха романи, ту рисуваха невероятни картини. Записите на холандеца наводнича Куизпорт, жителите му просто си изгубиха ума по тях. Те се събираха и развълнувано се питаха един друг: „Вие изпитавате ли чувствата на господин Компън в момента на рекордния му скок с прът?“ — „Не още. Но близо пет пъти преживях Арнолд Гибур, когато е паднал с автомобила в Ниагара. Опитайте. Невероятно усещане!“ При мъжете имаха голям успех записите на чувствата на гангстери, спортисти и прочути развратници. Жените предпочитаха киноартистки и ресторантски сервитьорки. Не след дълго започна една мода мъжете да свирят женски записи, а жените — мъжки. Тъкмо оттогава започнаха неприятностите. Бяха регистрирани един случай на умопомрачение и три случая на побъркване от пиянство поради нервно несъответствие. Известният banker, добродушният шишко Леополд Зумерман, и досега не може да се оправи. Още продължава да носи на ръце гумена кукла и се мъчи да й даде да суче.

Но това беше само начало. Когато всички що-годе известни граждани бяха преживени чрез записите от куизпортовци, се почувствува намаляване на интереса към продукцията на Ван Бикстиг

и тогава този спекулант пусна в продажба нещо невероятно: започна да търгува със записи на животински чувства. Никога няма да забравя как Рижавата хризантема се втурна вкъщи запъхтяна с нов запис:

— Даниъл, включвай по-скоро сенсографа! Искам да се почувствувам горила!

Знаете ли, беше страхотно зрелище — човек-горила! Мисис Евелина затича по ръце и крака, започна да ръмжи, да се зъби и да се катери по стената. Смъкна със зъби покривката от масата, скочи върху нея, хвана се за полилея и близо пет минути се люля на него, издавайки страшни звуци.

А през това време аз само гледах да оправям жиците, които свързваха моята господарка с проклетата машинка. След като пусна през себе си два пъти записа на горилата, мисис Евелина предума мъжа си да направи същото. Когато и двамата станаха горили, вкъщи започна нещо, за което само като си помисля, настръхвам. Аз бях пуснал през себе си записи на всички знаменити хора. Но от горилата, виж, се уплаших. Много страшно изглеждаше всичко.

След горилата последваха записи на други маймуни — шимпанзе, макак и обикновена маймунка. Вкъщи беше истинска лудница. Когато в тази работа се включи съвсем сериозно мистър Бърнър, положението се усложни. Той например много често пускаше през себе си записа на обикновена маймунка, а жена му — на макак и между тях ставаха страшни сбивания. Налагаше се няколко пъти да спирам проклетия апарат, за да спася бедния мистър Бърнър, който освен че беше по-малка маймуна, ами и едва се държеше на краката си от изпитото уиски. Представяте ли си пияна маймунка, на която поедра маймуна съдира козината? Право да ви кажа, отвратително зрелище...

След маймуните последваха записи на хищници. Тази холандска фирма чисто и просто се бе специализирала да прави записи на сенсограми. Не проумявам как операторите им са пъхали своите електроди на всякакви там кугуари и леопарди, за да запишат нервно-чувствителната им дейност? Веднъж Хризантемата с грейнали от радост очи домъкна вкъщи цели три ленти. Едната беше „Лъвът си почива“, втората „Кугуар преследва пеликан“ и третата — „Агония на ранена пантера“. Долавяше се, че мисис Евелина се страхува първа да пусне през себе си чувствата на зверовете. Веднага го разбрах, още

щом ми мушна в ръката десетдоларова банкнота. След известно колебание се реших да изпитам чувствата на лъв по време на почивка.

Да ви кажа право, няма нищо по-скучно от това да си почиваш хищник. Докато свирех лентата, дремех и в тъпата ми катуна се въртяха какви ли не глупави видения... Видях например питомен заек, после започнах да паса трева, а след това стана много горещо. Събудих се от туй, че много ме засърбя козината. И вместо да се почеша като човек с ръка, аз взех да се чеша с крак. И ето че и досега куцам...

След лъва Хризантемата ме помоли да преживея записа на кугуара. Това беше съвсем друго нещо. Веднага видях през себе си обрасло с камъш блато и огромна шкембеста птица с як червен клон. И аз се спуснах да я хвана. На всяка цена трябваше да изям тази птица и аз скачах и се щурах, и се хвърлях, а крилатата гадина ми се измъкваше. Но накрая укротнах и уморената птица тръгна право към мен. Точно на това място записът свършваше...

Хризантемата беше във възторг. Тя каза, че ако не били стените на стаята и късите кабели на сенсографа, сигурно съм щял да тичам и да скачам много по-ефектно. Тя също пусна през себе си записа на кугуара. Ако и аз съм правил същото, което правеше тя, просто ме е срам да си го спомням.

Но да преживея „агонията“, отказах категорично, макар господарката да ми предлагаше петдесет долара. Дявол знае как завършваше агонията на ранена пантера...

Хризантемата беше жестока и безсърдечна жена. Когато вечерта се прибра пиян мистър Бърнър, тя го придума да си пусне записа на „Агонията“. Аз не видях какво му е било, само че съвсем скоро чух как мисис Евелина набираше някакъв номер и развълнувана повика бърза помощ. Докторът обаче пристигна твърде късно. Мистър Бърнър умря от паралич. Рижавата хризантема го оплаква цели два дена, а после донесе запис на новородено тюленче. За малко да умра от смях, като гледах как господарката ме гледа с опулени кръгли глупави очи и изтласквайки се с ръце, пълзи по паркета.

След тюлените и моржовете започнаха рибите — акули, треска, морски костури и накрая дребни червени рибки, които плават в аквариумите. А как са записали от тях сенсограми — умът ми не го побира. Сега често се налагаше от време на време да измъквам

Хризантемата от басейна полужива, защото тя се опитваше да диша с гърлото. Когато беше акула, отхапа ми пръста.

Даниъл Купър протегна лявата си ръка. На мястото на кутрето беше останал грозен израстък. Ние въздъхнахме съчувствено.

Реших да напусна дома на Рижавата. Просто ми беше станало противно да живея там. В къщата замириса на менажерия.

В продължение на няколко седмици в Куизпорт бяха на мода записи на кобри и питони, после на най-различни гущери, след това на насекоми и аз сметнах, че сигурно скоро ще завърши целият животински свят, проклетите богаташи ще стигнат чак до дъното му и ще мирясат най-после. Много интересно ми беше да наблюдавам как господарката ми повтаря цялата еволюция на Дарвин, така да се каже, отпред назад. Когато стана жаба и седеше неподвижна на края на басейна с отворена уста, очаквайки в нея да влезе муха, помислих си колко е хубаво, че за простите хора са недостъпни отвратителните изобретения, които превръщат човека в глупаво говедо. Мина ми през ума също, че трябва да се помисли сериозно кои изобретения да бъдат разрешени и кои не. Трябва да се изберат само тези, които не унижават човешкото достойнство и не го превръщат в жаба или в козел.

И наистина скоро до правителството стигнали слухове какво става в Куизпорт. Жителите на кампа се разкъсваха със зъби, душаха се, ръфаха и гълтаха. Просто бяха озверели в буквалния смисъл на думата. В нощния клуб се уреждаха сеанси под названието „Джунгли“, където се събираха няколко десетки чакали, тигри, мечки, хиени, кобри и крокодили — с една дума, цяла зоологическа градина и онова, което ставаше там по време на пускането на записите, е трудно да си го представи човек. Всеки „сеанс“ завършваше със сериозни осакатявания и две-три умопобърквания.

На Ван Бикстиг беше казано да напусне страната за двадесет и четири часа. И ето че преди заминаването си той продал няколко десетки записи с тайнствено заглавие на някакъв чудноват език. Твърдял, че този запис е неповторим научно-технически рекорд на неговата фирма и че съдържа такива усещания, които струват не по-малко от пет хиляди долара за парче.

Трябва ли да казвам, че Хризантемата, която беше минала вече през всичко, дебела и мръсна, затъпяла полуидиотка с треперещи ръце

и увиснала долна челюст, беше първата, която купи последния запис на Ван Бикстиг. Преди да го пусне през себе си, тя ми нареди да изляза.

— Това трябва да го преживея усамотена — каза мисис Евелина. Цял час се разхождах из улиците на Куизпорт, предчувствайки нещо лошо. Във всички къщи не светеше. Целият камп сякаш беше измрял, но аз знаех, че не е така. Оглупелите безделници бяха пуснали през себе си запис на нещо, което аз не знаех. От време на време силни викове, стонове и вой прорязваха тишината. От една къща се чу толкова страшен женски крясък, че аз не издържах и тръгнах към къщи.

Заварих Рижавата хризантема мъртва на пода. Роклята ѝ беше разкъсана, лицето изкривено от ужас, очите изскочили. Обадох се по телефона за лекар. Казаха ми, че лекарите са спешно повикани по домовете и че мисис Евелина е записана по реда.

Тогава аз махнах магнетофонната лента и започнах да изключвам от господарката кабелите. Бях поразен, че кабелът при кръста сам си излезе. По-рано не ми се беше случвало подобно нещо. И чак сега забелязах страшна работа: мисис Евелина се състоеше от две части, горна и долна. Двете ѝ части се съединяваха с ей такава тръбичка...

Купър показва показалеца си. Той беше дълъг, космат, дебел, крив и жълт от тютюна.

— Ей такава свързка съединяваше горната и долна част на Хризантемата. И досега не мога да разбера защо се е опитвала да се разкъса. Повечето смъртни случаи в Куизпорт са станали точно по същата причина...

Купър млъкна. Слушателите дълго не можеха да дойдат на себе си, докато един попита:

— И все пак какво предполагат?

— Пазят го в тайна — подхвърли небрежно Купър. — Впрочем аз съм запазил за спомен последната лента...

Той извади малка ролка със светлосиньо етикетче.

— Я дай да прочетем какво е написано тук.

— Не може да се разбере. На латински е.

— Аз знам латински — неочаквано се обади младо момче, студент-медик.

Той взе ролката и прочете: „Бацил коли. Митозис.“

— Господи, това ли било!...

— Какво? — вторачихме се ние в студента.

— Това е килибактерия в периода на делението... Нали тя се размножава чрез деление...

НОВА ПОСОКА

I

Седях на третия ред в партера на голямата аудитория и гледах как автоматичната ръка пишеше на черната дъска с тебешир: „Приветствуваме участниците в конференцията по автоматика!“ След като завърши изречението, ръката внимателно постави тебешира на масата и се изтри в сивата бърсалка. После помахна в знак на поздрав на онемелите от учудване делегати. В залата гръмнаха аплодисменти.

За кого бяха те? За автоматичната ръка ли, която сама натисна копчето върху количката и като продължаваше да маха на учените, тържествено напусна залата?

Отначало изглеждаше, че са именно за нея. Но после всички разбраха, че е глупаво да се приветствува автоматът.

Учените и инженерите сами си ръкопляскаха. Случаят бе необикновен!

До мен седеше дребен на ръст мършав човек с олисяла глава, подобна на круша. Той удряше безшумно дланите си една в друга без особен ентузиазъм, изпращайки с подигравателен поглед отдалечаващата се върху количката ръка.

— Вас това не ви ли учудва? — запитах аз.

— Гледайте, подире й се влачи кабел.

— Че как без него? Да не би светият дух да я управлява!

Човекът се понамръщи:

— Зависи какво разбираме под светия дух. Ако наречем така радиовълните, те наистина могат да бъдат използвани.

Разбрах го.

— Сигурно за случая не е много целесъобразно да се правят широкоивичен предавател и приемник за предаване импулсите на управление. Те са толкова много.

Той сви рамене и не отговори нищо.

В това време председателят на конференцията съобщи темата на първия доклад и името на докладчика.

„Регулировъчните импулси в живите организми“, професор Павел Павлович Леонозов.

Моят съсед зашумоля с листовете хартия и като настъпваше седналите до него по краката, бързо си пробиваше път към дъската.

„Значи е биолог“ — помислих си аз и се приготвих да слушам нещо, което съвсем не се отнасяше до моята специалност, тъй като бях специалист по електронно-програмиращи устройства.

Докладът наистина беше твърде специфичен. От началото до края само блок-схеми. Блок-схеми за регулиране на кръвното налягане. Блок-схема за управляване хормоналния състав на кръвта. Блок-схема за приспособяване на очите към светлината. И така нататък.

Мислите ми постепенно преминаха към онова, за което аз самият трябваше да се изкажа на конференцията малко по-късно. Когато отново вниманието ми се върна към Леонозов, той изтриваше вече бавно от дъската всичко, което беше нарисувал, и застанал с гръб към аудиторията, произнесе неясно:

— Така че автономната и централната нервни системи на живите същества крият в себе си големи възможности...

Раздадоха се откъслечни аплодисменти. Не последваха въпроси. Дискусия също. Чувствувах се, че хората в залата не разбираха добре същността на казаното.

След една минута ученият отново беше до мен. Лицето му беше развълнувано и дори сърдито.

Когато инженерът, който се изказваше след него, начерта схема на комутация на сигналите за програмно управление за зъборезен струг нова конструкция, Леонозов промърмори сърдито:

— И за какво е всичко това? Не е ли по-просто да се вземе обикновен плъх?

— Какво-о? — шепнешком го запитах аз.

— Плъх — високо и твърдо заяви професорът.

Обърнаха се и ни изгледаха и ние млъкнахме.

„Странен човек“ — реших аз.

Любопитството ми беше възбудено и по време на почивката наблюдавах професора отдалеч. Той се разхождаше нервно по коридорите на института, мърмореше си нещо и от време на време се усмихваше. Изведнъж погледът му се спря на беседващия оживено с група младежи инженер, същият, който беше изнесъл доклад за

системите на комутация. Леонозов се приближи бързо към него и като го хвана за лакътя, запита:

— Кажете, а колко ще струва вашата система?

— Мисля, че няма да е повече от пет хиляди. Разбира се, без предавките и изпълнителните механизми.

— Хм!... Скъпичко, скъпичко е... — каза, усмихвайки се, биологът.

— А според вас колко трябва да струва?

— Ами, да речем, в нови пари около пет-седем копейки, дори и по-евтино.

— Това е невъзможно! — възкликна инженерът, като погледна изумено Леонозов.

— Впрочем ей сега ще ви кажа по-точно.

Леонозов извади спокойно от задния си джоб бележника, разтвори го и каза:

— Да. Почти не съм сгрешил. Една система — седем копейки. Две ще излязат за тринайсет. Хиляда системи — средно по три и половина копейки за парче.

След тези думи той спокойно се отдалечи от разговарящите и закрачи по коридора към изхода. Всички, в това число и аз, мълчаливо го изпратихме с погледи, пълни със съчувствие...

II

За втори път срещнах Леонозов през лятото в едно село край Москва. Точно пред нашата вила се простираше зелена ливада, през която течеше малко, но бързо ручейче.

Когато се разхождах тук вечерта, срещнах човек с риза над панталоните, които бяха мръсни и напъхани във високи гумени ботуши.

Той вървеше бавно направо по водата с кофа в ръце, като постоянно се навеждаше към високата, сочна трева. Много се учудих, когато познах в него съседа си от конференцията по автоматизация.

— Добър вечер, Павел Павлович!

— Здравейте — отговори той, без да ме погледне. — Ах ти, проклетнице!

Остави кофата на дъното на ручея и започна с две ръце да разтваря тревата.

— Избяга ми! Такава симпатична — пък избяга!

После вдигна глава и ме погледна:

— Ах, вие ли сте!

— Да, аз съм.

— Е, и как са вашите електронни програмиращи системи?

— Пуснаха ги в масово производство.

— Вече ги пуснаха. Жалко.

— Какво говорите, Павел Павлович! Трябва да се радвате!

— Едва ли. Ах, ето, ето я!

Той клекна бързо и хвана в тревата огромна зелена жаба.

Погледнах в кофата и видях, че една трета от нея е пълна с такива блатни животинки, охранени от личинките на мушици.

— За опити ли?

— Да. Чудесно същество е жабата — неочаквано мечтателно каза Леонозов. — И на нея също както на кучето на Иван Петрович Павлович трябва да ѝ се издигне паметник.

— И за какво чак толкова?

— Не забравяйте, че жабата е помогнала и на Галван, и на Волт да открият електричеството! А без електричеството впрочем не биха били възможни и всички ваши програмиращи системи! Цялата електронна автоматика щеше да иде по дяволите. И смея да предскажа, че от жабата може да се очаква още много!

Професорът накъса няколко снопчета трева и ги сложи в кофата, за да не изскочат жабите. После, като пъшкаше и се препъваше, излезе на брега на ручейчето.

— Дайте да понося тези забележителни животинки, на които човечеството е толкова много задължено — иронично подхвърлих аз, вземайки кофата от ръцете му.

Известно време вървахме мълчаливо по влажната ливада, като пъдехме с ръце комарите. Слънцето бе докоснало тъмната ивица на далечната гора. Над нас прелетя вертолет и подплаши ято блатни птици. Те покръжиха известно време над гнездата си и отново се скриха в тревата.

— Каква красота, а, погледнете! Колко е чудесна все пак природата! — каза професорът, оглеждайки се наоколо и вдишвайки дълбоко въздух.

— Да. Сигурно е добре човек да е художник или музикант. Те чувствуват по-силно и по-дълбоко всичко това.

— Художниците и музикантите ли? — измърмори той. — Какво могат те — слушат звуците? Виждат багрите? Наблюдават формата? Не, учените, драги мой, усещат природата по-богато, по-дълбоко и по-всеобхватно. За художника комарът си е комар. На платното си той ще го изобрази като черна точка, ако изобщо го изобрази. Композиторът ще напише „Летенето на пчелата“. Но на тях и през ум няма да им мине, че тази пчела е хиляда пъти по-умна от току-що прелетелия вертолет. Ето вървим ние с вас сега по тревата и във всяка стъпкана от нас тревичка се руши цяла фабрика фотосинтез, фабрика, за която ние сега можем само да мечтаем. Вие например мечтаете да създадете „електронен мозък“. А пък този мозък е създаден преди милиони години. Има го във всяко живо същество. И това могат да го постигнат само учените.

— Но каква е ползата, че ние чувствуваме това, художника го интересува едно, а нас друго, в това е цялата разлика — възразих аз.

— Ползата ли? — Той се спря и вдигна към мен строгите си тъмни очи. — И полза ще има. Надявам се, че вашите електронни системи скоро ще бъдат заменени от нещо по-интересно и по-полезно.

Оставих на земята кофата с жабите и тъкмо се канех да изразя бурно несъгласието си, когато неочаквано откъм гората, до която почти бяхме стигнали, се чу звънлив женски глас:

— Пал Палъч! Пал Палъч! Тя избяга! Дръжте я!

Видях стройна девойка с бяла престилка, която тичаше към нас.

— Ина, вие ли сте? Какво се е случило? — разтревожено извика професорът.

— Мирза избяга! Гледайте! Ето я!

— Мирза? Ах, безобразие! Кой я пусна?

— Не знам... Аха, хванах ли те!

Девойката сграбчи подскачащата рунтава топчица и я притисна здраво до себе си. Малкото кученце залая сърдито. Запъхтян, Леонозов изтича до девойката и взе кученцето от нея.

— Какво се е случило? — запита рязко той.

— Нали виждате — едва не с плач отвърна девойката. — Високоволтовият трансформатор изгоря. Всички мотори се прегряха. Излезе от строя живачният токоизправител. А жичките са просто ужас! Всички се объркаха...

— Ах, негодница такава! — извика професорът и лекичко плесна кученцето по рунтавия хълбок.

— Да си вървим по-скоро, Ина! Вземете кофата.

Девойката бързо закрачи подир професора. В сгъстилия се здрач забелязах, че кучето цялото беше накачено с някави кутийки и пластинки.

Скоро Леонозов и спътниците му се изгубиха в гората и аз останах сам сред ливадата.

III

„Ще бъдат заменени от нещо по-интересно...“ — звучеше в ушите ми, когато, легнал в кревата си спомнях разговора с Леонозов. Чувствах се дълбоко засегнат. Как той, ученият, не можа да оцени както подобава съвършената програмирана система с капацитет повече от един милион двойни единици! В продължение на две години под мое ръководство над нея се труди колектив от двадесет души. Виждате ли, на жабата трябвало да се издигне паметник, а електронната система „щяла да бъде сменена от нещо“! Как е възможно!

Ядосвах се, че не можах както подобаваше да отговоря на Леонозов.

„И коя е тази разревана Ина, която тичаше подир кученцето? — мислех си аз, спомняйки си с известна досада сцената на ливадата. — Сигурно е някаква лаборантка, медичка или биоложка. Правят опити с животни и за милионен път доказват, че те имат и сърце, и стомах, и бели дробове...“

Следобед, запален от желание да поспоря, тръгнах през ливадата към мястото, където вчера се бях разделил с Леонозов.

„Сега вече, ако го срещна, ще му кажа всичко, каквото мисля“ — реших аз, навлизайки навътре в гората. Настроението ми беше войнствено.

Внезапно пред мен се изпречи висока ограда и аз тръгнах по пътеката край нея. Скоро стигнах до порта, на която висеше стъклена табелка с надпис: „АН СССР. Лаборатория за биологично регулиране.“

„Аха, ето откъде са дошли!“ — помислих си и хванах дръжката на портичката. Беше заключена. Дълго никой не отговаряше на чукането ми, но после иззад храстите изскочи мъничко бяло къдраво кученце и екливо залая.

— Хайде стига, Белка, Жучка или как там те казват! — Отново заудрях аз по портичката.

Кученцето притича по-близо, заръмжа сърдито. Забелязах, че на нашияника му проблясваше малка метална кутийка.

„Види се, всички кучета тук тичат с неприкосновен запас от витамини!“ — помислих си с насмешка.

Изад дърветата се показва жена с виолетов комбинезон.

— Кого търсите?

— Професор Леонозов.

— По каква работа?

— Негов познат съм. Трябва да си довършим с него вчерашния разговор.

— Влезте.

Жената се наведе над кученцето и заговори:

— Престани, Кумок, това е свой човек.

Помилва кученцето и то млъкна.

— Влезте — повтори жената.

— Но портичката е заключена!

— Сега вече е отключена — усмихна се тя, като продължаваше да милва кученцето.

— Но вие не сте я отключвали! — учудих се аз.

— Пак ви казвам: влезте, вратата е отключена.

За да докажа на жената, че не е права, натиснах с всичка сила портичката и за малко не се проснах на земята, защото тя без никакви усилия се отвори широко.

— Значи вие тук имате автоматизация... — измърморих смутено аз...

— При нас навсякъде е автоматизирано. Вървете направо по пътеката до белия павилион. Павел Павлович е там, в електростанцията.

Леонозов наистина беше там. Стоеше до високоволтов трансформатор, заобиколен от няколко сътрудници, и обясняваше:

— Дали има сигнали за регулиране, или ги няма, трансформаторът трябва да бъде блокиран в случай на претоварване.

— Но нали бяхме решили, че няма да въвеждаме никаква друга автоматика освен...

— Да, да, да — прекъсна Леонозов високия възслаб мъж. — Когато казвам — да се блокира, това съвсем не означава, че е нужно да се постави електромагнитно или електрическо реле. Вие можете да използвате дори дърво, например ето този бор. — Той посочи едно

младо дръвче. — Нека регулатор на силата на тока бъде системата за влагоотделянето на който и да е клон.

— Системата за регулирането на влагоотделянето е свързана с Мирза — възрази му девойката. — Освен това влагоотделянето на растенията се регулира от непрекъснати сигнали, а не от импулси!

— Е, и какво от това? Нека регулирането на тока да се осъществява от независима система, а колкото до непрекъснатото регулиране, това дори... — Неочаквано погледът му се спря върху мен. — Ах, пак ли сте вие, младежо!

— Добър ден! — усмигнах се аз.

— Дойдохте да видите каква беда ни е сполетяла ли?

— Не знам какво ви се е случило.

— Другари, запознайте се — обърна се Леонозов към сътрудниците си, които стояха до него. — Този млад инженер е конструктор на електронни програмиращи системи.

Всички обърнаха глави към мен. Смутих се, вероятно защото не разбирах какво обсъждат, макар, естествено, всички думи да ми бяха познати.

— Вашите машини имат едно преимущество. Те не бягат — неочаквано се обърна към мен девойката, същата онази Ина, което бях видял предишната вечер.

Всички се изсмяха високо.

— Ако е необходимо, мога да ги направя и да бягат — възразих.

— И тогава вместо един тон всяка машина ще тежи три — жегна ме Ина.

— Аз май се досещам защо сте дошли при мен — прекъсна я Леонозов. — За съжаление, младежо, след десет минути трябва да замина за Москва и затова не ще мога да изслушам възраженията ви. Впрочем на конференцията по автоматизация вие не бяхте достатъчно внимателен. Така че, докато аз бъда в академията, предавам ви на моите сътрудници да ви поизмъчат. След около два часа ще се върна и тогава ще побеседваме с вас.

— Павел Павлович, а в какъв смисъл трябва да го поизмъчим?

— Нали ви казах: той е конструктор на електронни програмиращи и регулиращи системи.

— Аха! Тогава да вървим — се спогледа с тях разбиращо Ина.

Тя се приближи до мен и ме хвана за ръка.

— А след това, Иночка, го предайте на мен! — извика подир нас висок младеж със спортна фанелка.

— Разбира се, и на мен също — каза още един.

— Животът ви ще бъде нерадостен днес! — засмя се Ина.

— И защо?

— Ще видите някои нови неща и може би така ще се увлечете, че ще пожелаете дори да смените специалността си.

— Досега нито веднъж не съм имал повод да се съмнявам, че съм избрал правилен път в живота си...

— Моля, влезте тук — прекъсна ме тя, като ме побутваше към широка стъклена врата, която водеше в сграда, напомняща лек изложбен павилион.

IV

— Ето, гледайте — каза Ина, сочейки обикновен електронен потенциометър.

Писецът на уреда бавно изписваше на хартия тънка червена линия. До потенциометъра имаше глинена саксия, в която бе посадена млада зелена брезичка. В стъблото на брезичката бяха забодени игловидни електроди. Един от тях беше съединен със земята.

— Какво е това?

— Измерваме концентрацията на водородните йони в живо растение.

— Е, и какво от това?

— Тя винаги си остава една и съща — седем и две десети.

— Виж ти! И какво чудно има в това?

— Брезичката сама регулира концентрацията на водородните йони независимо от условията на външната среда.

— Това го знае всеки ученик — подхвърлих аз небрежно.

— Но дори вие не знаете, че това обстоятелство може да бъде използвано за автоматично регулиране на концентрацията на каквото и да е вещество, например да се поддържа тази концентрация в необходимите граници в голяма химична колба.

Не бях очаквал такъв поврат на разговора.

— Интересно! Разкажете ми как това дърво ще регулира концентрацията на някое вещество в колба.

Ина начерта на един лист схема на клетките на растението и започна подробно да обяснява. Заредиха се химични формули на веществата, намиращи се в кората и в ядрото, в протоплазмата, написани бяха уравнения с участието на ферменти.

Трудно се оправях в химичните процеси, ставащи в растенията, но започнах смътно да се досещам, че тук е налице огромно количество обратни връзки, положителни и отрицателни, които, взети заедно, довеждат до постигане на целта. Всяко нарушение на

равновесието предизвиква реакция, която в края на краищата премахва напълно нарушението.

— Вие разбирате, че с всички химични реакции, които стават в организма, са свързани съответни електрически потенциали, които лесно могат да „се извадят“ наяве. И обратното, въздействието на външната среда може да се предаде на електрическите потенциали и те „да се вкарат“ в растението. Ето при нас именно се получава приблизително такъв шнур от проводници.

Девојката стисна в ръка сноп разноцветни жици, които започваха от стъблото на дрвчето. Едни от тях отиваха в някакъв сандък, други — в стъкленница. Брезичката беше съединена с химически уред, през който по две спирални тръбички преминаваше течност.

— В нашата опитна инсталация се регулира концентрацията на обикновена готварска сол. Ако намалим концентрацията ѝ и добавим вода, растението веднага изпраща сигнал на релето, което ще включи източника на солен концентрат.

Повече обяснения не бяха необходими. Разбрах всичко. С две думи това можеше да се обясни така: растението като механизъм на регулирането!

Мислено си представих каква сложна електронна система е необходимо да се въведе, за да се регулира автоматично концентрацията на разтвор в химична колба. А тук това се прави от една обикновена бреза!

— Вместо бреза сигурно може да се вземе каквото и да е друго растение, например коприва или грах! — извиках аз.

— Естествено.

Представих си ливадата пред моята вила и гората край тази лаборатория — дърветата, храстите, цветята и тревата, представих си всичките гори и полета на земното кълбо... Наоколо, където и да погледнеш, растяха готови „регулиращи системи“, които така полезно човек може да използва при решаването на много технически проблеми.

— Ние се спряхме на брезичката, защото тя е многогодишно дърво и регулирането може да става без прекъсване години наред — поясни девојката. — Впрочем макар растенията да са многообещаващи в този смисъл, те изпълняват добре функцията си

само там, където е необходимо да се регулира протичането на бавни процеси. Животните са друго нещо.

На излизане от лабораторията вървах замислен подир девойката.

— А ето ви още един фокус. Погледнете този галванометър.

Спрях поглед на стрелките на уреда, а спътницата ми прекара няколко пъти ръката си над листенцата на някакво растение. Стрелката веднага отскочи встрани.

— Какво става всъщност?

— Обикновен зелен лист в качеството си на фотоелемент. Колко излиза едно фотосъпротивление?

— Н-не знам. Сигурно около петдесет копейки...

Погледнах смеещите й се очи умолително.

— Естествено, на всички е известно, че зеленият лист живее именно защото светлината предизвиква в него сложни химически реакции. И ето тези реакции са прехвърлени на електрическите потенциали. Лист коприва и фотоелемент!

Сравнението явно не беше в полза на електрониката.

Онова, което видях после, беше зашеметяващо. Понякога ми се струваше, че съм се откъснал напълно от реалността и съм попаднал в приказен свят, където фотоелементите цъфтяха в лехите, чувствителни термометри растяха спокойно в саксии, хигрометри висяха от дърветата. Показаха ми дори някакъв разкошен храст, отрупан с червени цветове, с дълго латинско название, който „чувствуваше“ съдържащия се във въздуха въглероден газ с точност до една хилядна процента. А друго растение беше толкова чувствително към йоните на желязо в почвата, че, както каза Ина, вече го използват във всички съвременни аналитични лаборатории.

Не бях успял още да се съвзема от първите впечатления, когато, превеждайки ме през голяма овощна градина в друга сграда, тя ме предаде направо в ръцете на младежа със спортната фанелка.

Стоях пред приветливо усмихващия се момък и се оглеждах наоколо с недоумение. Дърветата, цветята, тревата — всичко наоколо беше придобило за мен някакво съвсем ново значение.

— Виждам, че нашата Иночка добре ви е обработила — пошегува се младежът, като ме видя така объркан.

— Ако и при вас има нещо подобно...

— Не, друго или, по-точно, продължение на онова, което вече сте видели.

Първото, което ми показва, беше една обикновена пчела. Тя бе сложена в стъклена епруветка и от нея навън бяха протегнати две много тънки, невидими с просто око жички, свързани с осцилографа.

Николай спусна щорите на прозорците в лабораторията и всичко потъна в мрак. Само на екрана на осцилографа светеше ярка зелена точка.

— Сега ще включа източник на ултравиолетови лъчи.

Забръмча трансформатор и зеленото петънце на екрана изведнъж подскочи високо нагоре.

— Нагласяване? — запитах аз.

— Не. Очите на пчелата са много чувствителни към ултравиолетовите лъчи. Сега те изпълняват функцията на фотоелемент за късовълновата част на спектъра.

— И докъде се простира нейната, тоест неговата, на фотоелемента, чувствителност?

— До сто десети от милимикрона.

Сетих се колко трудно е да се изработи фотоелемент с такава спектрална чувствителност. За това са необходими специални материали, кварцово стъкло и много други неща.

— А очите пък на този жив уред — продължи той, като ми сочеше една огромна хлебарка — могат да бъдат използвани като уреди за откриване на дълговълнови инфрачервени лъчи чак до сто микрона.

— Какво?! — извиках аз, втренчил очи в насекомото. — Знаете ли, май преувеличавате!

Сега хлебарката беше свързана с осцилографа.

— Ще приближавам до нея ръката си. Тя чувствава нейното излъчване.

Николай започна да движи в тъмното пред епруветката ръката си и светлото петънце на екрана на уреда взе да се движи, сякаш повтаряше неговите движения.

По същия начин ми бяха демонстрирани прилеп в качеството на уред за откриване на ултразвукови вълни и обикновен скакалец, който се оказва по-чувствителен от най-чувствителния сеизмограф на света.

Нервната му система реагираше на механични трептения, чиято амплитуда се равняваше на диаметъра на водородния атом!

— Природата е създала живия свят, като го е снабдила с невероятно широка гама от органи на чувствата. Впрочем ако искаме да установим, да измерим или да видим нещо, това може да се осъществи, като си изберем един или друг жив индикатор — обясняваше новият ми гид. — Ние все още не сме осъзнали напълно важността на факта, че жизнената дейност на организмите е съпроводена от електрически сигнали, които, „извадени на бял свят“, могат да бъдат използвани. Благодарение именно на това пред човека се откриват неограничени възможности още по-дълбоко да опознава и изучава природата. Той придобива способността да вижда света така, както го виждат пчелата, водното конче, скакалецът, прилепът, морското свинче, леопардът, рибата...

— Да го чувствава така, както кленът, акацията, люлякът... — подсказах аз.

— Да. Електрическите сигнали в тези живи регулиращи системи са каналът, по който любознателният човешки разум може да проникне, ако мога да се изразя така, в самата душа на природата, на всичко живо.

V

... Докато навличаше бялата си престилка, Леонозов говореше възбудено:

— На някой чревоугодник и през ум не му минава, когато яде в ресторант паниран мозък, че унищожават най-съвършените електронни машини. Вие поне разбирате ли?

Стоях смаян. Сега, струва ми се, разбирах...

— Какво прави мозъкът на животното, дори на най-примитивното? Той получава информация от външния и вътрешния свят, обработва я и после създава нова информация, за да управлява своето целенасочено поведение. Едно обикновено морско свинче върши това по-добре от най-съвършената електронна машина. Пита се: какво ви пречи да използвате за тези цели вече готов природен апарат? Какво, вас питам!

— Сигурно е трудно да извадиш мозъка и да продължиш живота му вън от организма — казах аз.

— Глу-по-сти! — на срички изрече Павел Павлович. — Главата на професор Доуел е била нужна само за фантастичен роман. Съвсем не е необходимо да се отделя главата от тялото на животното. Нека си остане на мястото. Нещо повече: дори и да се постигне изолирането на мозъка от цялото тяло и да може да се поддържа той в живо състояние, аз не съм сигурен, че би функционирал нормално.

— А как другояче?

— Нужно е просто към нервната система на животното да се включим паралелно, както казват електротехниците. Трябва да имаме изводи за входящата информация и изводи за изходящата, нищо повече. Често дори не е необходимо да се препарира животното. По повърхността на тялото му има достатъчно нервни рецептори. Помните ли механичната ръка на конференцията? Ами че тя се управляваше от биоелектрически токове на оператор, който е седял някъде извън аудиторията. На това се базира електронното протезиране. Електрическите сигнали на нервните окончания

управляват механични модели на човешки ръце или крака. Този принцип може да се използва и в нашата работа.

Преминахме в автоматизирания цех на института. Тук пред металорежещи машини видях големи стъкленици. Във всяка от тях имаше по една жаба. Те като че ли не обръщаха никакво внимание на тънките жички, вкарани в различни части на тялото им, и с любопитство ни гледаха с ококорените си изпъкнали очи, без да подозират за какво научно чудо ги използват.

— Отмервачите на геометричните размери на обработваната част са свързани с влакната на автономната нервна система на животното, която управлява храносмилателната ѝ система. Сигналите са така балансирани, че отклонението от нормата в обработката на частта предизвиква в централната нервна система на жабата съответни импулси, които привеждат в движение коригиращите механизми на машината. Такава управляваща система не струва свършено нищо. Трябва само да се знае откъде да се изведат биоелектричните сигнали и с какви нервни влакна да се свържат електрическите измервачи.

Леонозов включи струга и резецът започна да изписва грижливо върху металната заготовка сложен рисунък. Моторът, който местеше резеца ту надясно, ту наляво, се придържаше точно към фигурата, начертана върху повърхността на желязната пластина.

Професорът натисна с пръст бързовъртящия се вал на мотора и жабата изквака високо.

— Виждате ли! Измервачите ѝ изпратиха сигнал, че не всичко е наред. Жабата реагира енергично на нарушението. Възприема го така, сякаш то става вътре в организма ѝ.

Резецът плавно се разклати и отново се върна на предишното си място.

Това беше истинско техническо чудо. Техническо ли?

Веднъж един голям учен физик е казал, че бъдещият век е век на биологията. Дали той не започва от тук? Жаба, „вградена“ в машина, морско свинче в качеството си на регулатор на температурата на термостата... Ами висшите животни! Техните високоорганизирани нервни системи сигурно могат да изпълняват най фини функции на автоматичното управление. Възможно е биологичното регулиране да открие напълно невиджани хоризонти и възможности. И вместо да се

строят сложни електронни уреди за регулиране, трябва просто да използваме дадените ни от природата живи организми.

Гледах като омагьосан зелената жаба и си мислех, че в този момент се използва само незначителна част от нервната ѝ система, някакъв съвсем мъничък контур или блок. А в нея те са хиляди и всеки има потенциални възможности, непостижими за съвременната електроника.

Всички живи същества в света притежават „системи за регулиране“, но колко малко знаем ние за това! Разбира се, много от тях имат непознати за нас качества, невероятна чувствителност, изумителна скорост да реагират на раздразнение. И всичко това може да се използва при автоматизация на производствените процеси, да се използва напълно даром, безплатно.

Леонозов стоеше до мен и наблюдаваше внимателно израза на лицето ми. Добре разбираше, че сега обясненията са излишни. Всичко беше прекомерно просто, но колко дълго трябваше да се развива науката, за да стигне до това!

Изведнъж електрическата светлина в цеха угасна. Едновременно извън помещението нещо силно щракна, запращя и настъпи тишина, нарушена от високото квакане на жабата. Леонозов ме хвана за ръката и без да каже нито дума, ме поведе към изхода.

Излязохме в потъналата в мрак градина и спъвайки се в буците пръст, закрачихме бързо някъде към вътрешността.

— Какво е станало? — запитах аз.

— Безобразие! Сигурно Мирза пак е избягала.

— Кучето ли?

— Да.

— Какво общо има то с това?

— Ами такова, че при нас тук то управлява цялата ни енергосистема...

— Кучето ли?!

— Щом жабата може да управлява струг, тогава защо кучето да не може да управлява електроснабдяването на нашите лаборатории и опитни цехове?

— Сигурно може, но нали виждате...

Разперих ръце, сякаш показвайки, че наоколо е тъмнина.

— Значи избяга. Като вчера.

Изад дърветата се мярна бяла фигура, която вървеше бързо в същата посока, в която се движехме и ние.

— Ина, ти ли си?

— Да, аз съм, Павел Павлович.

— Нали ви наредих да вържете Мирза! — сърдито извика Леонозов.

— Ама тя беше вързана...

— Тогава какво е станало?

— Честна дума, не знам — смутено избръщолеви девойката.

Най-после стигнахме до малка градинка, заобиколена с висока дървена ограда.

— Мирза! Мирза! — повика Леонозов.

Листата на храсталака зашумоляха и след малко край нас заподскача весело вчерашното бяло кученце.

— Тука е! — извика Ина.

— Чудна работа. Нищо не разбирам. Имате ли фенерче?

Девойката запали електрическо фенерче и ярък лъч освети градинката.

— Какво си направила, Мирза? — наведен над нея, ласкаво я попита професорът.

Кучето завъртя опашка и хукна изведнъж презглава нататък.

Професорът, Ина и аз го последвахме.

Онова, което видяхме след няколко секунди, ни накара да се втрещим.

Мирза дотича до неголям бор, изправи се на задните си лапи и дигнала глава, злобно заръмжа. Лъчът от фенерчето запълзя по стъблото.

— Боже мой! — извика Ина.

Прихнахме да се смеем. Облецил към нас уплашените си зелени очи, на дървото се виждаше голям настръхнал котарак, отдавнашен враг на целия кучешки род.

— Разбирате какво е станало! — през смях каза Леонозов.

— Разбирам! Котаракът е „разрегулирал“ електронната ви машина!

— Именно! Съзряла „противника“, Мирза изпаднала в ярост. Емоциите ѝ надвишили нормата. По нервната ѝ система започнали да тичат насам-натам електрически сигнали, каквито обикновено няма в

нормално състояние. И ето ви резултатът: предпазителите на електростанцията отново изскочили!

После професорът каза вече със сериозен глас:

— Тук не бива да се пускат котки. И изобщо до такъв отговорен „автомат“, каквато е Мирза, не бива да се пуска никой, който може да я извади от равновесие.

Когато ме изпращаше до портата на лабораторията, професорът попита меко:

— Нали не ми се сърдите, че бях рязък?

— Не. Не чак толкова...

За себе си обаче реших, че не бива да се отричат управляващите електронни машини. Така или иначе те имат съществени преимущества.

— Уверен съм, че вашите изследвания са забележителни, макар и да не мисля, че живите системи ще могат напълно да заменят изкуствените...

— А пък аз мисля, че ще могат — твърдо каза професорът.

— Впрочем какви са тези кутийки, с които са накачени вашите животни?

— Радиопредаватели и радиоприемници с полупроводници. Ние предаваме по радиото сигналите за регулиране. Благодарение на това не се нарушава, така да се каже, нормалният живот на животните.

... Вкъщи дълго мислих над всичко, което бях видял в лабораторията на Леонозов, и реших още утре да ида в библиотеката на института и да взема всичко, каквото има там по въпросите на биологичното регулиране. Впрочем бях сигурен, че в нито една техническа библиотека няма да намеря такава литература.

Издание:

Анатолий Днепров. Глиненият бог

Повести и разкази

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1985

Библиотека „Галактика“, №66

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова,

Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Съставител: д-р Димитър Пеев

Преведе от руски: Донка Станкова

Редактор: Ася Къдрева

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисунка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Ани Иванова

Руска-съветска, I издание

Дадена за набор на 27.XII.1984 г. Подписана за печат на 1.IV.1985

г.

Излязла от печат месец април 1985 г. Печ. коли 21. Изд. коли 13,60. УИК 13,21

Страници: 336. Формат 32/70×100 Изд. №1843. Цена 2 лв. ЕКП 95363 21531 5532–15–85

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

С — 32

© Д-р Димитър Пеев, съставител, 1985

© Донка Станкова, преводач, 1985

© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979

© Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1985

c/o Jusautor, Sofia

Анатолий Днепров

Пророки, М., „Знание“, 1971

Пурпурная мумия, изд. „Детская литература“, М., 1965

Глиняный бог, изд. „Детская литература“, М., 1969

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.